

Euroopa Liidu Teataja

C 221

48. aastakäik

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

8. september 2005

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I <i>Teave</i>	
	
	II <i>Ettevalmistavad aktid</i>	
	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee	
	414. plenaaristung 9.—10. veebruaril 2005	
2005/C 221/01	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “XXXIII aruanne konkurentsipoliitika kohta — 2003” SEK(2004) 658 (lõplik)	1
2005/C 221/02	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õiguseid ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel” KOM(2004) 143 lõplik — 2004/0049 (COD)	8
2005/C 221/03	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb kompensatsioone lepinguliste kvaliteedinõuete mittetäitmise korral raudtee-kaubaveol” KOM(2004) 144 lõplik — 2004/0050 (COD)	13
2005/C 221/04	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regionide komiteele — valge raamat üldhuviteenuste kohta” KOM(2004) 374 (lõplik)	17
2005/C 221/05	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Maapõuesoojus — geotermilise energia kasutamine”	22

Hind:
30 EUR

(Jätub pöördel)

2005/C 221/06	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitradionavigatsiooni programmi kiire arengu faasi ja eksploatatsioonifaasi rakendamise kohta" KOM(2004) 477 (lõplik) — 2004/0156 (COD)	28
2005/C 221/07	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse ühenduse ruumiametite infrastruktuur (INSPIRE)" KOM(2004) 516 (lõplik) — 2004/0175 (COD)	33
2005/C 221/08	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regionide komiteele: üleujutuste riskijuhtimine — üleujutuste vältimine, ennetamine ja tagajärgede leevendamine" KOM(2004) 472 (lõplik)	35
2005/C 221/09	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika finantseerimist" KOM(2004) 489 (lõplik) — 2004/0164 (CNS)	40
2005/C 221/10	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määruseid (EMÜ) nr 2759/75, (EMÜ) nr 2771/75, (EMÜ) nr 2777/75, (EÜ) nr 1254/1999, (EÜ) nr 1255/1999 ja (EÜ) nr 2529/2001 erandlike turutoetusmeetmete suhtes" KOM(2004) 712 (lõplik) — 2004/0254 (CNS)	44
2005/C 221/11	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Kümne aasta möödudes Pekingi konverentsist: edusammude hindamine meeste ning naiste võrdõiglikkuse edendamisel Euroopas ja arengumaades"	46
2005/C 221/12	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Roheline raamat — Kaitsevarustuse hankimine" K(2004) 608 (lõplik)	52
2005/C 221/13	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/440/EMÜ ühenduse raudteede arendamise kohta" KOM(2004) 139 (lõplik) — 2004/0047 (COD)	56
2005/C 221/14	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb ühenduse raudteevõrgus vedureid ja ronge juhtiva rongipersonali sertifitseerimist" KOM(2004) 142 lõplik — 2004/0048 (COD)	64
2005/C 221/15	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus üldiste tariifsete soodustuste kava kohta" KOM(2004) 699 (lõplik) — ref 2004/0242 (CNS)	71
2005/C 221/16	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Euroopa maksekorraldusmenetluse loomist puudutava määruse kohta" KOM(2004) 173 (lõplik)/3 — 2004/0055 (COD)	77
2005/C 221/17	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel alaealiste ja inimväärikuse kaitse ning õiguse kohta esitada vastulauseid seoses Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimega" KOM(2004) 341 (lõplik) — 2004/0117 (COD)	87
2005/C 221/18	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, teemal "Tööhõivepoliitika: EMSK roll laienemise järel ja Lissaboni protsessi perspektiivis"	94

2005/C 221/19	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Natura 2000 rahastamine” KOM(2004) 431 (lõplik) 108
2005/C 221/20	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teenuste kohta siseturul” (KOM(2004) 2 lõplik -2004/0001 (COD)) 113
2005/C 221/21	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Kliiring ja arveldamine Euroopa Liidus — tee tulevikku” KOM(2004) 312 (lõplik) 126
2005/C 221/22	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse terviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas” KOM(2004) 474 lõplik — 2004/0153 (COD) 134
2005/C 221/23	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Kuidas saavutada looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade parem lõimumine” 141
2005/C 221/24	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Tarbijapoliitika ELi laienemise järel” 153

II

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

414. PLENAARISTUNG 9.—10. VEEBRUARIL 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal “XXXIII aruanne konkurentsipoliitika kohta — 2003”

SEK(2004) 658 (lõplik)

(2005/C 221/01)

EÜ asutamislepingu artikli 262 kohaselt otsustas Euroopa Komisjon 4. juunil 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “XXXIII aruanne konkurentsipoliitika kohta — 2003 — esimene osa”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise seksioon võttis arvamuse vastu 11. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr CHIRIACO.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9. ja 10. veebruaril 2005 (9. veebruari koosolekul) 75 poolt- ja 1 erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 2003. aasta aruanne konkurentsipoliitika kohta toob esile muudatused, mis on toimunud selle valdkonna sisemises korralduses ning komisjoni töökorralduses, ning selgitab, kuidas aitab Euroopa Komisjon kaasa sidusa majanduskorraldusliku raamistiku tekkele Euroopas.

1.2 Lissaboni strateegia konkurentsivõime eesmärkide elluviimisel on määrav roll ELi konkurentsipoliitikal, sest see ei hõlma mitte ainult konkurentsieeskirju, vaid ka tõhusate ja rangete eeskirjade kohaldamist riigiabi suhtes.

1.3 Et kümme uut kandidaatriiki võiksid “pehmelts maanduda”, on Euroopa Komisjon välja töötanud ühiste konkurentsieeskirjade süsteemi riigiabi eeskirjade ühtseks rakendamiseks ja rõhutab, kui tähtis on tegelda konkurentsi moonutavate riiklike meetmetega sama intensiivselt nagu ettevõtetele kehtivate reeglite täideviimisega.

1.4 2003. aastal registreeriti kokku 815 uut juhtumit, mille puhul rikuti konkurentsioigust, ja muuhulgas nimetati tarbijate jaoks ametisse “kontaktametnik”, et tagada pidev dialoog Euroopa tarbijatega: tarbijate vajadused on konkurentsipoliitika esiplaanil, ent nende häält ei võeta üksikute juhtumite

selgitamisel või põhimõteteliste küsimuste üle arutamisel piisavalt kuulda. “Kontaktametniku” ülesanded ei piirdu ühinemise kontrolliga, vaid laienevad ka konkurentsioiguse küsimustele — kartellide moodustamisele ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamisele — ning muudele selle valdkonna menetlustele ja meetmetele.

1.5 Euroopa Komisjon avaldas oktoobris 2003 määruse eelnõu ja suunised, mis käsitlevad tehnosiirde kokkuleppeid, mille kohta EMSK on juba arvamuse esitanud⁽¹⁾. Reformiettepanekus võetakse arvesse, milline on olnud sarnaste kokkulepete areng viimastel aastatel, ja taotletakse ühenduse grupierandi määruse rakendusala lihtsustamist ja laiendamist. Uutel reeglitel on järgmised eelised:

— grupierandi määrus sisaldab ainult “musta nimekirja”, s.t. et mille suhtes pole grupierandi andmist ühemõtteliselt välisatud, seda käsitatakse vabaks antuna,

— kokkuleppeid konkurentide vahel eristatakse ühemõtteliselt kokkulepetest mitte-konkurentide vahel,

— juba on ette nähtud “moderniseerimispaketi” vastuvõtmine.

⁽¹⁾ ELT C 80, 30.3.2004.

1.6 Peale selle nimetas Euroopa Komisjon alates 1. septembrist 2003 ametisse peaökonomisti konkurentsi alal ja tugevdas samaaegselt märgatavalt ärakuulamise eest vastutava ametniku rolli. Peaökonomist täidab kolme ülesannet:

- majanduspoliitiline ja ökonomeetiline nõustamine ja suunamine ELi konkurentsiõiguse rakendamisel, mille juurde võib kuuluda osalemine üldiste suuniste väljatöötamises;
- üldine nõustamine ja suunamine juba konkurentsimenetluste algusjärgus;
- üksikasjalik nõustamine ja suunamine olulisimatel ja komplekssete majandusküsimustega seotud konkurentsijuhutumitel, eriti kui vajalikuks osutub nende põhjalik kvantitatiivne analüüs.

1.7 Ärakuulamise eest vastutava ametniku volitused on suurenenud ja mõningates konkurentsimenetlustes on ta tegev õiguse kaitsele sõltumatu garanteerijana. Ta allub otseselt vastavale pädevale Euroopa Komisjoni liikmele ja ei võta konkurentsi peadirektoraadilt vastu mingeid juhiseid. Ta võib igal ajal sekkuda, kui tegemist on menetlusõiguslikku laadi põhjendatud küsimustega; ta korraldab suulisi kuulamisi ja viib need läbi objektiivselt, ta otsustab, kas tohib ära kuulata kolmandaid isikuid ja esitada uusi materjale. Kõige selle kohta annab ta aru pädevale Euroopa Komisjoni liikmele.

2. Monopolivastaste eeskirjade rakendamine — EÜ asutamislepingu artiklid 81 ja 82

2.1 Oktoobris 2003 pani komisjon alguse konkurentsiõiguse reformiprotsessi lõppfaasile (niinimetatud moderniseerimispakett), et muuta konkurentsiametite täitevvolitused kergemini kasutatavaks ja täpsustada määruses nr 1/2003 ettenähtud koostöömehhanisme komisjoni, liikmesriikide konkurentsiametite ja riiklike kohtute vahel.

2.2 Moderniseerimispakett hõlmab eelkõige uut määrust, mis käsitleb osapoolte kuulamise modaalsusi ning rida teisi menetlusküsimusi, nagu dokumentidega tutvumine ja konfidentsiaalse teabega ümberkäimine. Kuus eelnõuna esitatud teatist puudutavad muuhulgas koostöömehhanisme väljaspool Euroopa konkurentsiametite võrku ning Euroopa Komisjoni ja riiklike kohtute vahel, liikmesriikidevahelise kaubanduse kitsendamise kontseptsiooni ning kaebuste ja juhisdokumentide käsitlemine, mis koostakse aitamaks ettevõtetele anda hinnangut

uutele või lahendamata õigusküsimustele. Kõnealuse moderniseerimispaketi kui terviku osas osundatakse EMSK arvamusele⁽¹⁾, mis käsitleb konkurentsiõiguse artiklite 81 ja 82 kohaselt.

2.3 2003. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu viis otsust lubamatute horisontaalsete kokkulepete vastu: prantsuse veise- liha, sorbaadid, elektrilised ja mehaanilised süsinikust ja grafiidist tooted, orgaanilised peroksiidid ja tööstuslikud vasktorud. Määratud rahatrahvid ulatusid kokku 400 miljoni euronit: trahvid arvestati nii, et neil oleks hoiatav mõju. Kontrollide teostatakse ka ettevõtetes. Ettevõtte, mis annab esimesena ütlusi ja esitab piisavalt tõendusvahendeid kontrolli teostamiseks, vabastatakse täielikult rahatrahvist. Ent on ette nähtud, et Euroopa Komisjon esitab pooldava arvamuse, kui ettevõtetevahelised kokkulepped ei piira konkurentsi asjaomasel turul ja tarbijad sellest koostööst võivad. Samuti 2003. aastal väljendas Euroopa Komisjon oma arvamust kolme artikli 82 rikkumise juhtumi suhtes:

- tasu, mida nõudis Deutsche Telekom AG konkureerivatel ettevõtetelt juurdepääsu eest oma telekommunikatsioonivõrgu kohalikule infrastruktuurile,
- firma Wanadoo hinnapoliitika ADSL teenuste osas,
- Ferrovie dello Stato Spa valitseva seisundi kuritarvitamine turgudel raudtee infrastruktuurile ligipääsu, veduriteenuste ja reisijaveo puhul.

3. Konkurentsiõiguse arengud eri majandusharudes

3.1 2003. aasta töi kaasa tuntava, kuigi mitte täielikult rahuldava progressi energiasektori liberaliseerimisprotsessis (elekter ja gaas): juunis võeti vastu seadusandluspakett, mille kohaselt võivad kõik Euroopa elektri- ja gaasitarbijad hiljemalt alates 1. juulist 2007 teenusepakkujat vabalt valida. Nende sätete eesmärgiks on saavutada tasakaal stiimulite vahel uute infrastruktuuride loomiseks ja ühisturu täielikuks lõpuleviimiseks.

3.2 Erinevate EL-i liikmesriikide tarbijate ja ettevõtete hulgas on jätkuvalt laialt levinud rahulolematust ikka veel kõrge hinnataseme ja teenuste mitte alati piisava tõhususe tõttu. Lisaks sellele nõuavad eelkõige uutes liikmesriikides sotsiaalpartnerid ja tarbijauhendused rõhutatult riiklike konkurentsiametite ja kommunaalteenuseid reguleerivate organite sõltumatuse säilitamist.

⁽¹⁾ ELT C 80, 30.3.2004.

3.2.1 Eelkõige uutes liikmesriikides, kus on kehtestatud asjaomased ja igakülgsed konkurentsieeskirjad, kohtavad järelevalve- ja rakendusorganid oma töös sageli vastasseisu. Seetõttu osutuvad kõnealused tarbijate ja efektiivselt toimivate turgude huve kaitsvad meetmed kohati ebatõhusaks. Komitee pooldab funktsionaalsemat lähenemist konkurentsi- ja tarbijakaitsepoliitika koostoimele. Organiseerunum ja tugevamini kaasatud tarbijaliikumine on võimeline toetama ka valituse tasandi otsustusprotsessi ja andma teavet turgude ning konkurentsivastaste tegevuste kohta.

3.3 Postiteenuste valdkonnas on 2002. aasta postidirektiivi eesmärgiks postiteenuste siseturu lõpuleviimine, eelkõige reserveeritud teenuste valdkonna järk-järgulise vähendamise ja väljamineva rahvusvahelise posti turu liberaliseerimise teel. Lisaks sellele koostab Euroopa Komisjon 2006. aasta jooksul Euroopa Ülemkogu saavutatud kokkuleppe alusel uurimuse universaalteenuste mõju hindamiseks igale liikmesriigile. Lähtuvalt kõnealuse uurimuse tulemustest võtab komisjon vastu ettepaneku, mille eesmärgiks on postituru täielik avamine alates 2009. aastast või iga teine meede, mis tagaks teenuste universaalsuse.

3.4 Elektroonilist kommunikatsiooni reguleeriva raamistiku ülevõtmise tähtaeg möödus juulis 2004. Komisjon tõstis oma sellekohases aruandes eelkõige esile järgmisi põhimõtteid: turgusid tuleb analüüsida konkurentsipõhimõtete alusel; operaatori suhtes saab võtta korralduslikke meetmeid vaid siis, kui ta on valitsevas seisundis; kõiki elektroonilisi kommunikatsiooniteenuseid ja –võrke tuleb kohelda võrdselt (tehnoloogiline neutraalsus). Elektrooniliste kommunikatsioonide arendamine ja neile juurdepääs üksi ei suuda majanduskasvu uuesti käivitada. Selles osas on otsustava tähtsusega pigem kõigi nende isikute teadmiste ja oskuste taseme tõstmine, kellel teabe- ja kommunikatsioonitehnoloogiad kasutada tuleb.

3.5 Seoses õhutranspordisektoriga otsustas komisjon 2003. aastal astuda ulatuslikku ja mitte üksikjuhtumitel põhinevasse dialoogi sektori asjaomaste sidusrühmadega, et valmistada ette läbipaistvad konkurentsisuunised liitumiste/ühinemiste alal õhutranspordi valdkonnas.

3.5.1 Edusamme tehti ka töös ühiste suuniste kindlaksmääramiseks ja rakendamiseks, et viia ellu monopolivastased sätted raudteetranspordisektoris seoses kauba- ja reisijateveoga.

3.5.2 Dialoog kõnealuse sektoriga on edasi arenenud ka meretranspordi ja mootorsõidukite turustuse ning kindlustuse

valdkonnas; eesmärgiks on vaadata läbi olemasolevad grupierandi eeskirjad või võtta vastu uued sobivad eeskirjad.

3.5.3 Valdkonnasiseses dialoogis, mida ülaltoodud transpordivaldkondades edasi arendatakse, tuleb arvesse võtta ka maksustamisrežiimi võrreldavaid vorme.

3.6 Meediad: komisjon omistab meediakanalite paljususele otsustava tähtsuse ELi toimimise ja liikmesriikide kultuurilise identiteedi suhtes, ent rõhutab siiski, et meedia koondumise kontroll on esmajärjekorras liikmesriikide otsustada. Konkurentsipoliitika vahendite rakendamine meediasektoris piirneb selle aluseks oleva turustruktuuri, meediaettevõtete käitumise majandusliku mõju ja riigiabi kontrollimisega. Kõnealused vahendid ei suuda asendada meedia koondumise kontrolli ega meediakanalite paljususe tagamise meetmeid riiklikul tasandil. Konkurentsieeskirjade rakendamise eesmärgiks on ainult probleemide lahendamine, mis on seotud valitseva seisundi loomise või tugevdamisega asjaomastel turgudel ja kontroll konkurentide turult väljatõrjumise üle.

3.6.1 Tuleb tõdeda, et kõnealuse komisjoni lähenemise abil, mis on küll formaalselt õige, ei ole just eelkõige mõnedes liikmesriikides õnnestunud takistada turguvalitseva seisundi loomist ja sellega seostuvaid konkurentsireeglite vastaseid praktikaid või nende vastu võidelda. See puudutab erinevaid turgusid ning telereklaamiturg, mida seni ei ole veel adekvaatselt uuritud, omandab nende hulgas järjest kasvava tähtsuse, kui tegemist on mitmekesisuse kaitsega.

3.6.2 Lisaks sellele jäeti kontrollimistegevuse käigus tähelepanuta meetodid, mida rakendavad mõned meediakontsernid oma valitseva seisundi tugevdamiseks: eelkõige kaitsemeetmed vältimaks vaenulikku ülevõtmist *sihtettevõtte* võlgadega koormatuse tõttu või mitmekordse hääleõiguse andmise teel, mis kergendab äriühingu kontrollimist vähemusaktsionäride poolt.

3.6.3 Seepärast peab komisjon olema eriti valvas konkurentsieeskirjade rakendamisel ja konkurentsipraktikate järelevalve osas.

3.7 *Vabad elukutsed*: Euroopa Komisjon on muutnud avalikusele kättesaadavaks Viini Süvauuringute Instituudi (IHS) uurimuse, mille kohaselt erineb vabakutselistel teenustel reguleerimise tase liikmesriikide ja erinevate elukutsete kaupa tugevasti. Uuringus järeldatakse, et riikides, kus toimub restriktiivsem reguleerimine ja valitseb suurem vabadus ametikohustuste täitmiseks, on võimalik luua suuremat lisandväärtust.

3.7.1 Vabakutseliste teenuste reguleerimist käsitleval konverentsil 28. oktoobril 2003 Brüsselis, millel osales 260 asjaomaste huvigruppide esindajat, selgitati reeglite ja eeskirjade mõju turustruktuurile ja tarbijakaitsele.

3.7.2 Samal konverentsil tegi Euroopa Komisjoni liige Monti teatavaks komisjoni kavatsuse anda 2004. aastal välja aruanne konkurentsi kohta vabakutseliste teenuste vahel. Kõnealune aruanne, mis sisaldab äärmiselt olulisi suuniseid, avaldati 9. veebruaril 2004.

4. Ühinemiskontrolli süsteemi reform

4.1 27. novembril 2003 saavutas nõukogu poliitilise kokkuleppe ühinemismääruse uue redaktsiooni suhtes, inkorporeerides suures osas Euroopa Komisjoni 2002. aasta detsembris tehtud reformiettepanekutest. Need muutused hõlmasid mitte-seadusandlikke meetmeid, mille eesmärgiks on otsustusmenetluse ladusamaks muutmine, majandusanalüüsi kui vahendi osatähtsuse suurendamine ja õiguse kaitsele tõhus säilitamine. Nii nimetati näiteks ametisse peaökonomist konkurentsi alal ning võeti kasutusele vaekogud tagamaks, et järeldused on täiesti sõltumatud. Seoses koondumiste kontrolliga osundatakse EMSK arvamusel, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanekut eri liikmeriikide kapitaliühingute ühinemise kohta ⁽¹⁾.

4.2 *Eesmärk:* Tuleb tagada, et ühinemismääruses ette nähtud materiaaloiguslik kontrollimine (valitseva seisundi kriteerium) hõlmaks tõhusalt kõiki konkurentsireeglite vastaseid ühinemisi, garanteerides samas jätkuva õiguskindluse. Materiaaloigusliku kontrollimise kriteerium vastandatakse konkurentsi olulise vähendamise ("substantial lessening of competition") kriteeriumile ning kriteerium sõnastatakse uuesti järgmiselt: "iga ühenduse seisukohalt oluline koondumine, mis märkimisväärselt takistaks tõhusat konkurentsi ühisturul või selle olulises osas, iseäranis turguvalitseva seisundi loomise või tugevdamise kaudu, tuleb kuulutada ühisturuga kokkusobimatuks."

4.2.1 Uus määratlus, sedastades, et "iseäranis turguvalitseva seisundi loomise või tugevdamise kaudu...", viitab võimalusele mitte enam siduda keelu rakendusala rangelt valitseva seisundi nõudega. Ent seda eeskirja tuleb tõlgendada nõukogu ja komisjoni ühise avalduse valguses artikli 2 kohta, võttes arvesse määruse ⁽²⁾ 25. põhjendust, milles on öeldud, et mõistet "tuleks tõlgendada selliselt, et see hõlmab peale turgu valitseva seisundi ka

selliseid konkurentsi kahjustavaid koordineerimata mõjusid, mis tulenevad koondumisest selliste ettevõtjate vahel, kes koondumise tulemusena ei saavutaks asjaomasel turul valitsevat seisundit." Sellest järeldub, et rakendusala defineeritakse jätkuvalt suhtestatult valitseva seisundi mõistega.

4.3 *Suunised horisontaalsete ühinemiste hindamiseks:* s.t ühinemised konkureerivate või potentsiaalselt konkureerivate ettevõtete vahel. Sellised ühinemised on ebaseaduslikud niivõrd, kui need tugevdavad ettevõtete turujõudu viisil, mis võiks põhjustada negatiivseid tagajärgi tarbijate jaoks, eelkõige kõrgemate hindade, halvema tootekvaliteedi ja väiksema valiku näol. See kehtib sõltumata sellest, kas konkurentsireeglite vastane mõju tuleneb turgu valitseva seisundi loomisest või tugevdamisest või siis eksisteerivast oligopolist. Hinnates koondumise mõju konkurentstile uuritakse siiski, kuidas oleks turg arenenud muul juhul. See võib tähendada näiteks, et "pankrotiohus ettevõtte" omandamine ei õigustaks komisjoni sekkumist.

4.4 *Uued parimad tavad:* kooskõlas 2002. aasta reformipaketiga toimus avalik kuulamine, mis jõudis lõpule veebruaris 2003; selle eesmärgiks oli anda huvitatud pooltele suuniseid ühinemiskontrollimenetluse tavalise kulu kohta EL-is.

5. Rahvusvaheline koostöö

5.1 Euroopa Komisjon tegutseb aktiivselt ICN-i (International Competition Network) tööühmas "ühinemiskontroll", mis tegeleb multijurisdiiktsiooniliste, s.o mitme riigi või riikide rühma pädevusse kuuluvate ühinemistega. Tööühm on jagatud kolmeks alarühmaks:

- teatamine ja menetlused,
- uurimismeetodid,
- analüütiline raamistik.

5.1.1 Komisjon osaleb kõigi kolme alarühma töös. Olulisim siht on parandada erinevate õigussüsteemide vahelist mõistmist kujundamiseks välja tõhusam koondumiste kontroll.

5.1.2 Üldisemalt vaadates on ICNi näol tegemist eri konkurentsiametite virtuaalse võrguga rahvusvahelise koostöö kergendamiseks ja ettepanekute levitamiseks ühinemiskontrolli põhjustatud kulude vähendamise ja menetlus- ja materiaaloigusliku lähenemise edendamise eesmärgil.

⁽¹⁾ ELT C 117, 30.4.2004.

⁽²⁾ Nõukogu määrus nr 139/2004, 20.1.2004.

5.1.3 ICNi teisel konverentsil juunis 2003 Meridas, Mehhikos, rõhutati eriti, et konkurentsikaitse vallas tuleb kasutada selget ja kergestimõistetavat keelt ja et strateegilise tähtsusega on konkurentsi edendavad tegevused reguleeritud sektorites, et nii vähendada ühinemiskontrollist põhjustatud kulusid ja vähendada tõkkeid, mis raskendavad eri õigussüsteemide vahelist mõistmist.

6. Riigiabi

6.1 Riigiabi kontrollimine aitab välja selgitada liikmesriikide poolt ettevõtetele eraldatava abi mõju konkurentsile. Eesmärk: tuleb kindlustada, et riigi sekkumine ei ohusta siseturu sujuvat funktsioneerimist, et soodustatakse konkurentsi ja konkurentsiturge ühenduses ning edendatakse struktuurireforme. Eriti tuleb jälgida, et riigiabimeetmed ei tühistaks liberaliseerimise tõendatud kasulikke mõjusid. *Stockholmi Euroopa Ülemkogu*: liikmesriikide ülesandeks on alandada riigiabi kogutaset ja orienteerida abi ühist huvi pakkuvatele horisontaalsetele eesmärkidele, nagu näiteks majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamine, keskkonnakaitse, teadus- ja arendustegevuse edendamine ja väike- ning keskmise suurusega ettevõtete arendamine. Komisjon käsitab liikmesriikide ebaseadusliku abi tagasimaksimist ühena oma prioriteetidest.

6.1.1 Selles kontekstis on kahetsusväärne, et mitmed liikmesriigid ei ole oma riigihankeid avanud teiste liikmesriikide pakkujatele. ELis on riigihangete iga-aastane maht enam kui 1,5 miljardit eurot: mõnes liikmesriigis levinud tegutsemisviis — oma riigi ettevõtete eelistamine –, kahjustab konkurentsi ja suurendab tarbijate maksukoormust.

6.2 Riigiabi raskustes ettevõtete päästmiseks ja restruktureerimiseks. Asjaomased suunised, mis aegusid oktoobris 2004, näevad ette, et abi käsitatakse lubatuna ainult teatud rangetel tingimustel. Kõnealused suunised vaadati läbi, vaagides seejuures peamiselt järgmisi võimalusi:

— päästmisabi kitsendamine tagasivõetavatele, tähtajalistele finantstoetustele, mida antakse ainult seni, kui on võimalik jõustada üldine restruktureerimiskava,

— riigiabi kontroll eelkõige suurte ettevõtete puhul, millel on kaubavahetus kogu EL-ga,

— põhimõtte tugevdamine (eelkõige suure ettevõtte puhul), mille kohaselt abi saaja on kohustatud rahastama suurt osa restruktureerimiskuludest ilma abita,

— ühekordse abi põhimõtte rakendamine.

6.3 Mitut sektorit hõlmav raamistik suurte investimisprojektide jaoks: ranged reeglid struktuuriliste raskustega majandusharude jaoks. Majandusharude nimekiri peaks valmima 2003. aasta lõpuks. Metodoloogiliste ja tehniliste raskuste tõttu lükkas Euroopa Komisjon nimekirja vastuvõtmise edasi ning olemasolevaid tundlike sektorite üleminekueeskirju pikendati kuni detsembrini 2006.

6.4 Abi VKEdele teadus- ja arendustegevuseks: abi teadus- ja arendustegevuseks võib aidata kaasa suuremale majanduskasvule, konkurentsivõimele ja tööhõivele. Eriline tähtsus on sellel VKEdele.

6.5 Keskkonnakaitseline abi, abi teadus- ja arendustegevuseks, maksusoodustused. Maksusoodustuste vallas uuriti alternatiivseid maksustamismeetodeid, nagu nn. kulude liitmise meetod (maksustatav sissetulek määratakse kindla väljaminekute ja tegevuskulude protsendi alusel). Sektoriaalse abi raames (vaata eelkõige ajutise kaitsemehhanismi rakendamine) võeti arvesse järgmisi sektoreid: teras, telekommunikatsioon, süsi, raudtee-transport, kombineeritud transport, maanteetransport, mere- ja õhustransport.

6.6 Põllumajandus: 23. detsembril 2003 võttis Euroopa Komisjon vastu uue määruse, millega antakse teatud abikategooriatele kuni teatud summani grupierand. Kõnealusest abist pole enam tarvis eelnevalt Euroopa Komisjonile teatada. Kuni 2006. aasta lõpuni kehtiv määrus puudutab põllumajanduses tegevaid VKEsid. VKE definitsiooni järgi (kuni 250 töötajat, käive kuni 40 miljonit eurot või bilansisumma kuni 270 miljonit eurot) kuuluvad peaaegu kõik põllumajandusettevõtted selle määruse alla. Lõpuks võtab Euroopa Komisjon kasutusele uue vahendi läbipaistvuse loomiseks: viis päeva enne väljamaksete algust avaldatakse kõik vabastatud toetused riikide kaupa lühikujul internetis tagamaks, et kõik asjahuvilised pääsevad ligi kogu vajalikule teabele.

7. Üldised märkused

7.1 Pärast XXXIII konkurentsipoliitika aruande (2003) kokkuvõtet ja mõningaid kommentaare ootavad esitamist mõned üldised kaalutlused aruande kui terviku ja selle mõnede olulisemate tulevikkusuunatud aspektide kohta.

7.2 Suhe konkurentsipoliitika ja majandusarengu poliitika vahel.

7.2.1 Tänu uute monopolidevastaste menetluste kasutuselevõtule, ühinemismääruse uuele läbitöötamisele ja ka Euroopa Komisjoni uuele organisatoorsele korraldusele on Euroopa Liidu konkurentsipoliitika muutunud ettevõtete ja tarbijate vahelise positiivse suhte loomisel tõhusamaks ja avatumaks.

7.2.2 Tänu konkurentsipoliitikale on EL teinud liberaliseerimispoliitikas olulisi edusamme, jättes terved majandusharud taas turu loogika ja dünaamika meelevalda ja andes nii konkreetse panuse Euroopa siseturu loomisse. Konkurentsipoliitika on seepärast olulise tähtsusega ja pidevalt peab olema tagatud selle täielik autonoomia.

7.2.3 Samas ei suuda konkurentsipoliitika üksi katta praegust üle-euroopalist teravat vajadust jõulise majanduskasvu järele nagu ka innovatsioonil ja sotsiaalsel dialoogil põhineva jätkusuutliku majandusarengu poliitika järele. Ülemaailmsed struktuurimuutused tootmises ja kaubanduses, alustades uue tehnoloogilise süsteemi põhjustatutega, nõuavad komisjonilt täiendavate majanduspoliitiliste vahendite kasutuselevõtmist ja kooskõlastamist, et säilitada ja taaselvdada Euroopa majanduse konkurentsivõimet, tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ja edendada tööhõivet, keskkonnakaitset ning laiaulatuslikke ja kaalukaid teadus- ja arendusprogramme. Komisjoni teatise teemal "*Struktuurilise muutuse edendamine: laiendatud Euroopa tööstuspoliitika*" ning EMSK vastavas arvamuses⁽¹⁾ väljendatud seisukoht osutab selgelt selles suunas. Lissaboni tegevuskavas kirjeldatakse eesootavat teed. Sellegipoolest tuleb võimaldada ja kiirendada ka vastavate meetmete rakendamist nii üldisel kui eri sektorite tasandil.

7.2.3.1 Seoses eri sektorite tasandiga rõhutab EMSK, kinnitades EMSK 30. juuni 2004. aasta arvamuses teemal "*LeaderSHIP 2015 — Euroopa laevaehtus- ja laevaremonditööstuse tuleviku kindlustamine: konkurentsivõime tänu pidevusele*"⁽²⁾ väljendatud, et uus täielikult integreeritud kontseptsioon, mille määratles konkurentsivõime nõukogu novembris 2003, tuleb tegusalt ellu viia tugevdamiseks nõnda tööstuse konkurentsivõimet ning edendamaks teadusuuringuid, arengut ja innovatsiooni kõigis sektorites.

7.3 Riigiabi ja üldhuviteenused

7.3.1 Reformiprotsessis riigiabi kontrollimise menetluse ladesamaks ja lihtsamaks muutmiseks on tehtud suuri edusamme, järgides sealjuures Stockholmi Euroopa Ülemkogu etteantud rada: riigiabi suuruse vähendamine ja ümbersuunamine ühist huvi pakkuvatele horisontaalsetele eesmärkidele,

⁽¹⁾ ELT C 157, 28.6.2005.

⁽²⁾ ELT C 302, 7.12.2004.

sealhulgas ühtekuuluvuse eesmärkidele. Selles mõttes peab Euroopa Komisjon tõepoolest võtma erinevaid meetmeid, nagu teadus- ja arendustegevusele suunatud abi rakendusala teatav laiendamine, suunised, mis käsitlevad tehnosiirde kokkuleppeid, raskustes ettevõtete restruktureerimist ja haridusele ning keskkonnakaitsele suunatud abi, nagu ka mitut sektorit hõlmavaid eeskirju ulatuslike investeerimisprojektide jaoks.

7.3.2 Oma Altmarki asjas (juulis 2003) tehtud otsusega kinnitas Euroopa Kohus, et hüvitised üldhuviteenuseid osutavatele firmadele arvatakse mõnede tingimuste tõttu riigiabi definitsiooni alt välja. Mõned probleemid jäävad siiski lahendamata, pidades eriti silmas optimaalset vahekorda, mis tuleb saavutada riigiabi ja üldhuviteenuste vahel. Ent Euroopa Kohtu seatud tingimuste olemus nõuab õiguskindluse, eelkõige kulude hindamise vallas, teenuste rahastamise eeskirjade defineerimist⁽¹⁾ ja hüvitiskõlbliku avaliku teenuse kohustuste täpsustamist. Vahepeal tunnustati juba rohelistes raamatus üldhuviteenuste kohta (avaldatud mais 2003) vajadust uurida, kas üldhuviteenuste suhtes kehtivad põhimõtted vajavad edasist tugevdamist ja täpsustamist üldises ühenduse kontekstis, ning et nende teenuste ja meetmete jaoks tuleb täpselt kindlaks määrata optimaalsed eeskirjad, et suurendada õiguskindlust kõigi osalejate jaoks.

7.3.3 Kui universaalteenuste osutamise kohustusi korralikult ei defineerita ega rahastata, siis võivad ettevõtted, mille kohustus lasub, kanda kasvavaid kahjusid, kuna konkureerivad ettevõtted võivad tungida nende tegevusala kõige kasumlikumatesse segmentidesse.

7.3.4 Sel põhjusel rõhutab EMSK juba oma arvamuses⁽²⁾ komisjoni roheline raamatu kohta esiletõstetud vajadust võtta vastu üheselt mõistetav õigusakt üldhuviteenuste kohta, mis tagaks kõigile kasutajatele tõhusa ja võrdse ligipääsu kõrgekvaliteedilistele teenustele, mis vastavad nende nõudmistele. Lisaks sellele soovib EMSK, eriti seoses sotsiaalteenuste ümberkorraldamise ja funktsioneerimisega, õhutada võimalikult laia dialoogi sotsiaalpartnerite ning valitsusväliste organisatsioonidega.

7.4 Vabad elukutsed

7.4.1 Süvendatud analüüs, mille teostas Euroopa Komisjon vabade elukutsete osutatavate teenuste reguleerimissüsteemide kohta liikmesriikides, oli väga kasulik, kuna see näitas mõjusalt vajadust asjaomaste piiravate eeskirjade hoolikaks läbivaatamiseks ja vabade elukutsete suurte kultuuriliste ja teadmiste ressurside viljakamaks ja konkurentsivõimelisemaks kasutamiseks.

⁽²⁾ ELT C 80, 30.3.2004.

7.4.2 Nii on nüüdseks üldist tunnustust leidnud põhimõte, mida on mitmel korral kinnitanud Euroopa Kohus, et ka vabakutseliste teenuste osutamisel tuleb konkurentsireeglitest kinni pidada. On küll täiesti õige, et majanduslikud kriteeriumid ei saa olla ainsateks parameetriteks vabakutseliste teenuste hindamisel, kuna need ei ole puhtalt tehnilist laadi ning neid ei rakendata monotoonselt, vaid pakuvad pigem spetsiaalseid probleemiga seotud teadmisi; ent samuti on õige, et nad kujutavad endast majandustegevust, mis, kui seda teostakse konkurentsireeglite alusel, loob suuremat heaolu ning võib anda olulise panuse Lissaboni tegevuskava elluviimisse.

7.4.2.1 Selles kontekstis on oluline komisjoni teatise teemal "Aruanne konkurentsi kohta vabakutseliste teenuste vahel" ⁽¹⁾ sisu. Ühest küljest rõhutatakse selles tähtsat rolli, mida vabakutseliste teenused ELi majanduse konkurentsivõime parandamisel täita võivad, kuna need on oluliseks sisendiks ettevõtetele ja perekondadele. Teisest küljest arutatakse muuhulgas empiiriliste uurimuste baasil negatiivse mõju üle, mis võib olla või on tarbijatele liigselt või vananenud reguleerimisel — nagu näiteks seoses hindade, reklaami, ligipääsueelduste ja ainuõiguste ning ettevõtte vormiga.

7.4.3 Reformiprotsessi tuleb niisiis rakendada ja kiirendada. Sel eesmärgil kutsub EMSK Euroopa Komisjoni üles täitma võetud kohustust ja avaldama 2005. aastal uue aruande edusammude kohta piiravate ja põhjendamatute eeskirjade kõrvaldamisel. Lisaks meenutab EMSK, et Euroopa Komisjon kohustus selles kontekstis uurima süvitsi, milline suhe valitseb reguleerituse taseme, majandustulemuste (hinnad ja kvaliteet) ja tarbijarahulolu vahel.

7.4.4 Samaaegselt rõhutab EMSK taas Euroopa Kohtu 9. oktoobri 2003. aasta otsuse asjas *Conorzio Industrie Fiammiferi* tähtsust, mis lubab siseriiklikel ametiasutustel mitte rakendada siseriiklikke eeskirju, mis kohustavad ettevõtteid EÜ asutamislepingu artikliga 81 vastuolus olevaks käitumiseks.

7.4.5 Lõpetuseks, tuleb edendada asjaomaste ringkondade suuremat ja teadlikumat osalust reformiprotsessis.

7.5 Teabe mitmekesisus ja konkurentsioigus

7.5.1 Komisjoni XXXIII konkurentsipoliitika aruandes tõdeb Euroopa Komisjon ühest küljest, et Euroopa Liidu põhieesmärkideks on säilitada ja arendada meediakanalite paljusust ja vaba-

dust edastada ja saada teavet, kuna nad kujutavad endast demokraatliku protsessi olulisi väärtusi; teisest küljest selgitab Euroopa Komisjon, et kontroll meedia koondumise üle on esmajärjekorras liikmesriikide asi. Nagu Euroopa Komisjon lisab, on konkurentsipoliitika vahendite meediasektoris rakendamise eesmärgiks ainult probleemide lahendamine, mis on seotud asjaomastel turgudel valitseva seisundi loomise või tugevdamisega ja kontroll konkurentide turult väljatõrjumise üle. EMSK on seisukohal, et eristamine ELi ja liikmesriikide ülesannete vahel on ühest küljest äärmiselt ebamäärane ja jätab teisest küljest mõned probleemid lahendamata:

- Tuleb märkida, et eri liikmesriikides on erinevad õigussätted ja lähtekohad, mis vajavad ühtlustamist: Euroopa Komisjon alustas meetmete võtmist 1989 ja jätkas sellega 1997 direktiiviga "Piirideta televisioon", mille eesmärgiks oli mitte ainult majanduslik tõhusus, vaid ka kultuurilise mitmekesisuse, vähemuste kaitse, vastulause esitamise õiguse jne järgimine;
- Lisaks sellele tuleb meediavaldkonnas eristada üldisi monopolidevastaseid eeskirju ja reegleid, mis on suunatud spetsiaalselt teabe mitmekesisuse kaitsele. Funktsioneerivad konkurentsieeskirjad on meediakanalite paljususe edendamise põhieelduseks, ent neist ükski ei piisa. Erinevalt konkurentsüsteemist, milles iga ettevõtte turujõud peab seisma vastakuti konkureerivate ettevõtete algatuse ja tegevusega, nõuab meediakanalite paljususe edendamine ja kaitse seevastu, et selgelt tunnustataks kodanike õigust reaalselt kättesaadavatele, vabadele teabeallikatele ja alternatiivsele ning potentsiaalselt mitmekesisele teabele ligipääsemisele — see on õigus, mis vajab kaitset kõigil tasanditel.
- Lõpetuseks jääb veel nentida, et telekommunikatsiooni, informaatika, raadio, televisiooni ja kirjastamise järk-järguline vastastikuse lähenemise protsess raskendab eri turgude struktuuride täpset määratlemist. Kõnealust protsessi õigesti mõistmata tekib lisaks oht konkurentsieeskirjadest kõrvalekaldumiseks ja meediakanalite paljususe põhimõtte nõrgendamiseks.

7.5.2 Uus Euroopa Liidu põhiseadus laiendab märgatavalt Euroopa Komisjoni mandaati. EMSK on veendunud, et tänu uutele õiguslikule raamistikule on Euroopa Komisjonil võimalik täita oma rolli infovabaduse ja mitmekesisuse juhtimisel ja/või selles osalemisel.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ KOM(2004) 83 lõplik, 9.2.2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õiguseid ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel”

KOM(2004) 143 lõplik — 2004/0049 (COD)

(2005/C 221/02)

28. aprillil 2004. a otsustas nõukogu, vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 71, konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega seoses “Ettepanekuga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õiguseid ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel”.

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon, millele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Chagas**

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 414. plenaaristungil (9. veebruari istung) 119 poolthäälega ja 1 vastuhäälega (4 liiget jäi erapooletuks) vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Käesolev ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õiguseid ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel (edaspidi “Määrus reisijateveo kvaliteedi kohta”) on osa komisjoni 3. märtsil 2004. aastal vastuvõetud nn **kolmandast raudteepaketist**. Selle teised osad on järgmised:

— Direktiiv, millega muudetakse direktiivi 91/440/EMÜ ühenduse raudteede arendamise kohta (KOM(2004) 139 lõplik);

— Ettepanek direktiivi kohta, mis käsitleb rongide personali sertifitseerimist (KOM(2004) 142 lõplik);

— Ettepanek määruse kohta, mis käsitleb hüvitisi raudtee-kaubaveo lepinguliste kvaliteedinõuete mittetäitmise korral (KOM(2004) 144 lõplik)

ja

— Komisjoni teatis “Euroopa raudteesüsteemi edasine integreerimine” (KOM(2004) 140):

— Komisjoni personali töödokument rahvusvahelise rongireisijate teenindamise turu astmelise avamise kohta (SEC(2004) 236).

1.2 **Esimene raudteepakett** (infrastruktuuri pakett) jõustus 15. märtsil 2001. aastal ja pidi siseriiklikusse **õigusesse** olema üle võetud 15. märtsiks 2003. See sisaldab järgmisi osi:

— Direktiivi 91/440/EMÜ muutmine: muuhulgas vaba juurdepääs rahvusvahelisele raudtee kaubaveoteenuste turule üleeuroopalise kaupade raudteeveo võrgustiku raames 15. märtsiks 2003. aastal ja rahvusvahelise kaupade raudteeveo liberaliseerimine 15. märtsiks 2008 ⁽¹⁾.

— Euroopa **raudtee-ettevõtjate litsentsi kehtivuse pikendamine** (direktiivi 95/18/EÜ muutmine) ⁽²⁾

— Raudteeinfrastruktuuri läbilaskevõimsuse jaotamise, raudteeinfrastruktuuri kasutustasude **kehtestamise** ja ohutustunnistuste andmise sätete harmoniseerimine (asendab direktiivi 95/19/EÜ) ⁽³⁾

1.3 2003. aasta oktoobris kaebas Euroopa komisjon Euroopa kohtusse üheksa liikmesriiki, kuna need ei olnud siseriiklikku õigusesse üle võtnud esimest raudteepaketti. 2004. aasta mais pidid viis riiki siiski alles tõendama teatavakstegemist ja kaks liikmesriiki olid sätted siseriiklikus õiguses rakendanud vaid osaliselt.

⁽¹⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.03.2001, lk 1 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.07.1999, lk 22

⁽²⁾ Direktiiv 2001/13/EÜ – EÜT L 75, 15.03.2001, lk 26 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.07.1999, lk 22

⁽³⁾ Direktiiv 2001/14/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk 29 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk 22

1.4 **Teine** raudteepakett avaldati Euroopa Liidu Teatajas 30.aprillil 2004.aastal ning peab siseriiklikku õigusesse olema üle võetud 30.aprilliks 2006.aastal. See sisaldab järgmisi osi:

— Direktiivi 91/440/EMÜ muutmine: vaba juurdepääs rahvusvahelisele raudtee kaubaveoteknoloogiale turule 1. jaanuariks 2006 ja siseriikliku kaupade raudteeveo, kaasa arvatud kabotaaži liberaliseerimine 1. jaanuarist 2007 ⁽¹⁾.

— Direktiiv ühenduse raudteede ohutuse kohta ⁽²⁾.

— Määrus Euroopa Raudtee Ameti loomise kohta ⁽³⁾.

— Kiirraudteesüsteemi koostalitlusvõimet käsitleva direktiivi 96/48/EÜ ja tavapäraselt raudteesüsteemi käsitleva direktiivi 2001/16/EÜ muutmine ⁽⁴⁾.

1.5 Esimese ja teise raudteepaketiga loodi seaduslik alus raudtee-kaubaveole siseturul. Meetmed hõlmavad turulepääsu, litsentseerimist ja raudtee-ettevõtjatele ohutustunnistuse andmist, juurdepääsu infrastruktuurile, juurdepääsutasude arvustamist, õigusraamistiku loomist raudteeohutuse kohta ning meetmeid raudteevõrgustiku tehnilise koostalitlusvõime tagamiseks.

1.6 Esimese ja teise raudteepaketiga kehtestatud õigusraamistikuga nõutakse, nagu Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma arvamuses teise raudteepaketi kohta ⁽⁵⁾ sedastas, sektori täielikku ümberkorraldamist ning uute asutuste ja pädevuste loomist.

1.7 Käesolevas ettepanekus soovib komisjon õigusaktide kehtestamist, mis võimaldaksid rahvusvahelistele rongireisijatele samalaadset kaitset kui on lennureisijatel, kelle õigused on ülemüüdnud lendude ja viivituste puhul paremini kaitstud.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Vastutus ja hüvitis

2.1.1 Käesolev määruse eelnõu reguleerib raudtee-ettevõtjate vastustust reisijate surma või vigastuste, pagasi kaotamise või kahjustamise korral.

⁽¹⁾ Direktiiv 2004/51/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 164 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk 131

⁽²⁾ Direktiiv 2004/49/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 44 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131

⁽³⁾ Direktiiv 2004/881/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 1 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131

⁽⁴⁾ Direktiiv 2004/50/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 114 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131

⁽⁵⁾ ELT C 61, 14.3.2003, lk 131

2.1.2 On määratud minimaalsed hüvitisel viivituste korral (lisa III); nimetatud maksed ei puuduta reisija õigust transpordile.

Lisa III

Teenuse tüüp	Reisi kestvus	50% hüvitis	100 % hüvitis
Rahvusvahelised reisid kas kogu ulatuses või osaliselt kiirraudtee regulaarliinidel.	Kuni 2 tundi	Viivitused vahemikus 30-60 minutit	Rohkem kui 60-minutilised viivitused
	Üle 2 tunni	Viivitused vahemikus 60-120 minutit	Rohkem kui 120-minutilised viivitused
Rahvusvahelised reisid regulaarliinidel, aga mitte kiirrongidega	Kuni 2 tundi	Viivitused vahemikus 60-120 minutit	Rohkem kui 120-minutilised viivitused
	Üle 2 tunni	Viivitused vahemikus 120-240 minutit	Rohkem kui 240-minutilised viivitused

2.1.3 Määruse ettepanek reguleerib ulatuslikult nende reisijate õigused, kes jäävad maha oma ümberistumisega sõidu rongidest või kelle rongid ei välju, samuti reisijatega käitumise viivituste ja ümberistumistele hilinemiste puhul.

2.2 Teabe kättesaadavus ja piletite müük

2.2.1 Lisaga I reguleeritakse minimaalne teave, mida raudtee-ettevõtjad peavad andma enne reisi, reisi ajal ning pärast reisi. Lisaga II kehtestatakse minimaalne piletil edastatav informatsioon.

2.2.2 Raudtee-ettevõtjad peavad müüma pileteid ja/või läbisõitvate liinide pileteid keskjaamadesse ja ümberkaudsetesse piirkondadesse. Sellel eesmärgil peavad mitmed raudtee-ettevõtjad koostööd tegema ja allkirjastama lepingud läbisõitvatele liinidele pileteite müümiseks. Kõnealuseid pileteid peab saama osta piletikassadest, piletautomaatidest, telefoni teel või internetist. Kui piletikassad on suletud või automaadid ei ole töökorras, siis peavad rahvusvahelised piletid olema saadaval rongis. Süsteemi kuuluvad müüjad peavad teabe edastamiseks ja piletite müümiseks olema avatud kõigile raudtee-ettevõtjatele.

2.2.3 Raudtee-ettevõtjad peavad rahvusvaheliste teenuste peatamise plaanidest avalikkust teavitama.

2.3 Liikumispuudega inimesed

2.3.1 Määruse ettepanek reguleerib liikumispuudega inimeste aitamise raudteejaamas ja rongis, samuti rongi sisenemisel, rongist väljumisel ja ümberistumisel. Vajadusest abi järele peab 24 tundi ette teatama.

2.4 Teenuse kvaliteedi standardid ja kaebamise kord

2.4.1 Raudtee-ettevõtjad peavad kindlaks määrama teenuse kvaliteedi standardid (määratletud lisa IV) ja kehtestama kvaliteedi juhtimise süsteemi. Kvaliteedi täitmist peab kajastama aastaaruandes.

2.4.2 Tuleb kehtestada kaebamise kord, millele vastavalt peab kliendile saatma vastuse selles keeles, milles kaebus esitati. Kaebust võib esitada igas selle maa keeles, kust rahvusvaheline rong läbi sõidab. Igal juhul on lubatud inglise, prantsuse ja saksa keel. See kehtib ka kaebuste kohta, mis esitatakse isiklikult piletikassades.

3. Hinnang ettepanekule

3.1 Üldised märkused

3.1.1 Komisjoni ettepanek tegeleb korraga kahe valdkonnaga. Ettepanekutel raudtee-ettevõtjate vastutuse ja hüvitiste kohta viivituste, reiside tühistamise, vigastuste või vara kahjustamise korral ning liikumispuudega inimeste aitamise kohta on üldiselt sama ulatus kui määruisel hüvitiste ja reisijate aitamise kohta lennureisist mahajätmise, lendude tühistamise või pikka viivituse korral⁽¹⁾. Käesolevas ettepanekus käsitletakse reisijate õigusi teises transpordisektoris — raudteedel.

3.1.2 Teine valdkond katab rea erinevaid asjaolusid. Nõutakse ettevõtjate omavahelist koostööd, et tagada reisijatele info sõiduplaanide ja piletihindade kohta ning võimaldada neil osta pileteid konkureeriva süsteemi ühest müügikohast. See kehtib nii ühenduse kohta keskjaamade vahel kui ka jaamade vahel, mis asuvad lähima keskjaama ümbruses. Ettepanek on tihedalt seotud ettepanekuga muuta direktiivi 91/440/EMÜ, samuti rahvusvahelise reisijateveo liberaliseerimisega.

⁽¹⁾ Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 261/2004 11. veebruarist 2004, millega kehtestatakse reisijatele hüvitiste maksimise ja reisijate aitamise üldised reeglid lennureisist mahajätmise, lennu tühistamise või pika viivituse korral, ning muudetakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91.

3.1.3 Sõiduplaanidele ja piletihinna teabele ning mõne erandiga (nt Thalys, Eurostar) piletite väljastamisele kehtestatud standardid on täidetud jooksva süsteemiga, kus rongireisijate rahvusvaheline vedu toimub raudtee-ettevõtjate või rahvusvaheliste gruppide vahel sõlmitud koostöölepingute alusel. Konkureerivate ettevõtete süsteemi raames tuleb kõnealused nõuded säilitada ning neid parandada määruse või õigusaktiga.

3.2 Kohaldamisulatus

3.2.1 Ettepanek kehtib rongireisijate rahvusvahelisele veole. Sätted kehtivad siiski ka ühendustele keskjaamadest ümberkaudselt piirkonnas asuvatesse jaamadesse.

3.2.2 Komitee juhib tähelepanu sellele, et ümberistumisega sõitude teenus võiks kuuluda riiklike teenuslepingute valdkonda.

3.2.3 Siiski on määruse kohaldamisulatus piiratud määratlusega "raudtee-ettevõtja" (artikkel 2.1). See hõlmab vaid ettevõtteid, kelle põhitegevusala on reisijatevedu. Seda võib tõlgendada nii, et kaubaveoga tegelevad raudtee-ettevõtted jäävad määruse sätetest välja. See ei ole vastuvõetav.

3.3 Vastutus ja hüvitis

3.3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab põhimõtet kohaldada Euroopa õigusakte reisijatele ebakvaliteetse teeninduse või saamata jäänud teenuse hüvitamiseks ning raudtee-ettevõtjate vastutusele.

3.3.2 Siiski on oluline kindlustada see, et siduv õigusakt kohtleks erinevaid konkureerivaid transpordiettevõtjaid võrdselt.

3.3.3 On selge, et rahvusvahelistele rongireisijatele saab hüvitisi maksta kiiremini kui lennureisijatele, vaatamata sellele, et maad mööda toimivas rongiliikluses kestavad reisid kauem ja häired on tõenäolisemad. Näiteks on lennureisijatele pileti- raha tagasimaksimine võimalik ainult pärast 5-tunniseid viivitusi.

3.3.4 Kui rongi väljumine lükkub edasi, siis peab reisijatele pakkuma tasuta süüa ja suupisteid mõistlikus vastavuses viivituse pikkusega. Õhustranspordi puhul peab viivitus kestma vähemalt 2 tundi või rohkem.

3.3.5 Tühistatud lendude puhul ei pea hüvitist maksma, kui tühistamise põhjuseks on "erakorralised asjaolud". Antud vastutusest vabastamise alus ei kehti rongireisijate veos.

3.3.6 Sarnaselt ei sätestata määrusega lennureisimise kohta viivituste või tühistamiste tõttu tekkinud kahjude hüvitamist, samas kui määrusega rongiga reisimise kohta seda tehakse. Veelgi enam, määruse ettepanekus ei kehtestata tekitatud kahjude ülempiiri.

3.3.7 Käsipagasile ja muule pagasile määratud maksimaalsed hüvitised on erinevad: 1800 eurot käsipagasile ja 1300 eurot muule pagasile. Komisjoni selgitavast märgukirjast ilmneb, et siinkohal on toetud erinevatele, kuid võrreldavatele lepingutele (Rahvusvaheline reisi- ja pagasiveo eeskiri raudteesektori ja Montreali konventsioon õhusektori kohta). Reisija seisukohalt on selline erinevus arusaamatu.

3.3.8 Määruse ettepanek sisaldab mitmeid sätteid ettevõtjate vastutuse kohta klientide ees, sõltuvalt sellest, kas tegemist oli või ei olnud ettevõtja süüga. Nii on ettevõtja vastutav reisi käsipagasi kaotuse või kahjustamise eest ainult siis, kui see on juhtunud ettevõtja süül. Muudel juhtudel on ettevõtja vastutav sõltumata sellest, kas ta on juhtunud süüdi või mitte.

3.3.9 Ettevõtja ei ole vastutav viivituste eest, mis on põhjustatud erakorralistest ilmastikutingimustest, looduskatastroofidest, sõja- või terrorismiaktidest. Ettevõtja on vastutav kõikidel muudel põhjustel tekkinud viivituste eest, sõltumata sellest, kas ta on nendes süüdi või mitte.

3.3.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee pooldab põhimõtteliselt vastutust viivituse eest süüst sõltumata igas transpordisektoris. Küsimus ei ole kahjude eest hüvitise maksimises kitsaimas tähenduses, vaid pigem hüvitises saamata jäänud teenuse eest. Kliendi jaoks ei ole oluline, kas ettevõtja on süüdi või mitte. Välja pakutud piirangud on sobivad.

3.3.11 Määruse ettepanekust ei selgu, et reisija võib viivituse korral sõidust loobuda ja sõiduraha täies ulatuses tagasi saada. Eriti ärireiside puhul võib viivitus sõidu mõttetuks muuta.

3.4 *Abi osutamine liikumispuudega inimestele*

3.4.1 Majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab liikumispuudega inimeste aitamise sätet.

3.4.2 Raudtee-ettevõtjad peaksid tagama kõigile reisijatele teabe kättesaadavuse — kaasa arvatud piiratud liikumisvõimega inimestele, vastavalt artikli 2 lõigu 21 määratlusele — paigutades aknad ja teadetahvlid sobivale kõrgusele ning koostades tekstid suuremas kirjas ja kergesti loetavalt.

3.5 *Teave reisijatele ning piletitel*

3.5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab reisijatele teabe edastamise sätet enne reisi, reisi ajal ning pärast reisi (lisa I). Informatsiooni puudumine viivituse korral, eriti enne reisi ja reisi ajal, tekitab reisijates märkimisväärset pahameelt.

3.5.2 Piletitel olevas minimaalses teabes (lisa II) peaks olema kindlaks määratud, kas ja millal võib piletist loobuda ja sõiduraha tagasi saada. Broneerimissüsteemide suurte erinevuste tõttu on see reisijale tihti ebaselge.

3.5.3 Määrus sätestab (artiklid 3,5 ja 6):

— et raudtee-ettevõtjad ja/või reisikorraldajad peavad andma teavet sõiduaegade, piletihindade, jalgratate transpordi jne kohta kõikide teenuste puhul, kaasa arvatud nende kohta, mida pakuvad teised ettevõtjad kõikides müügisüsteemides (piletikassad, telefonid, internet või muud süsteemid, mis võivad tulevikus võimalikud olla).

— et ettevõtjad peavad tegema koostööd klientidele läbisõitvate liinide piletite müümiseks kõikides müügisüsteemides.

3.5.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab põhimõtteliselt soovitatavaks, et reisijatele pakutakse kogu raudteetranspordi ja sellega seotud teenuste broneerimis- ja teabesüsteemi ühes kohas.

3.5.5 Siiski juhib komitee tähelepanu rongiga reisimise eripäradele:

— sõltumine raudteevõrgust ning rahvusvaheliste kaugliinide, siseriiklike kaugliinide ja kohalike teenuste, kaasa arvatud avalike teenuste marsruudid, millel on teisi lepingulisi kohustusi, vastastikkune sõltuvus;

— lühikese tähtajaga broneeringud (viimase hetke reisid), rongi sisenemise võimalus kogu marsruudi ulatuses ja paljudel juhtudel istekoha reserveerimise vajaduse puudumine.

— piletid, mida võivad kasutada mitu inimest

3.5.6 Otsekohaldatav määrus ei võimalda sobivaid sätteid keerukale süsteemile, mis tuleneb rongireisijate rahvusvahelise veo ja piirkondlike teenuste sidumisest võrgustikku, mis hõlmab ka konkureerivate regulaarliinide ettevõtete sidumist. Näiteks on sellest mõjutatud märkimisväärne hulk raudteejaamu (keskjaamad ja neid ümbritsevate piirkondade jaamad).

3.5.7 Komitee rõhutab, et nimetatud standardid on praegu rongireisijate rahvusvahelise veo teenustes suures ulatuses täidetud. Konkureerivate ettevõtete süsteemi raames tuleb kõnealused nõuded säilitada ning neid kohase õigusaktiga parandada.

3.6 Määruse mõjud töötajatele

3.6.1 Määruse ettepaneku artikliga 21 sedastatakse, et raudtee-ettevõtted on vastutavad oma personali eest. Teisest küljest mainitakse artiklis 22 võlanõuete võimalust ning see hõlmab ka nõudeid personali vastu. Täiesti selgeks tuleb teha, et personal ei ole vastutav reisijate või kolmandate osapoolte süüdistuste eest, vaid et vastutav on tööandja.

3.6.2 Suured hüvitised viivituste eest ei tohi viia selleni, et raudtee-ettevõtjad võtavad hüvitisenõuete vältimiseks ohutuse seisukohalt suuremaid riske. Samuti tuleb välistada, et raudtee-ettevõtted panevad suurema koormuse oma töötajatele, ignoreerides töö-, sõidu- ja puhkuseaegu. Lisaks on kvaliteedinõuete täimiseks vajalik tagada piisav hästikoolitatud personali olemasolu.

3.6.3 Lisa IV, mis sisaldab minimaalsete teenusekvaliteedi standardeid, peab seetõttu hõlmama asjaomase personali oskuseid. See ei kehti mitte ainult rongipersonali, vaid ka jaamapersonali ning kaebustega tegelevate isikute kohta.

4. Järeldused

4.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab määruse ettepanekut rahvusvaheliste rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta. See laiendab tarbijakaitse sätteid, mis praegu kehtivad vaid lennureisijate kohta.

4.2 Siiski on komitee konkureerivate transpordiviiside ebavõrdse kohtlemise vastu. Raudteesektorile kohaldatavad sätted ei tohi olla karmimad kui õhustranspordile.

4.3 Komitee näeb vajadust määruse parandamiseks üksikute sätete osas, mis puudutavad põhjustatud kahjusid, vastutuse ülempiiri määramist ja reisi tühistamise korral kehtivaid erandeid.

4.4 Majandus- ja sotsiaalkomitee pooldab põhimõtteliselt saamata jäänud või ebakvaliteetse teenuse korral sõiduraha tagasimaksmist ettevõtja süüst sõltumata, aga vaid juhul, kui see kehtib kõikide transpordiliikide kohta.

4.5 Komitee toetab teabe- ja broneerimissüsteemide ühe müügikoha ideed, mis tagab reisijatele hea teenusekvaliteedi. Siiski on kaheldav antud teema käsitlemine samas määruuses hüvitise ja vastutusega.

4.6 Majandus- ja sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et ühe müügikohaga teabe- ja broneerimissüsteemi loomine süsteemi raames, kuhu kuuluvad rahvusvahelised, riiklikud, piirkondlikud ja avaliku transporditeenuse võrgu pakkujad ja mida veelgi komplitseerib regulaarliini ettevõtete omavaheline konkureerimine, on äärmiselt keerukas, eriti kui kõnealune süsteem peab olema kättesaadav kõigis müügisüsteemides.

4.7 Komitee märgib, et reisijate teavitamist ja rahvusvahelistele rongireisijatele pileti väljastamist reguleerivat õigusakti peaks vaatlama koos rahvusvahelist reisijate raudteeveo liberaliseerimist käsitleva direktiivi 91/440/EMÜ muutmise ettepanekuga.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb kompensatsioone lepinguliste kvaliteedinõuete mittetäitmise korral raudtee-kaubaveol"

KOM(2004) 144 lõplik — 2004/0050 (COD)

(2005/C 221/03)

28. aprillil 2004 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 71 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega seoses "Ettepanekuga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb kompensatsioone lepinguliste kvaliteedinõuete mittetäitmise korral raudtee-kaubaveol".

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon, millele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Chagas**.

Komitee võttis 414. täiskogu istungil (9. veebruaril 2005. aasta koosolekul) vastu järgmise arvamuse 130 poolthäälega, erapooletuks jäi 2.

1. Sissejuhatus

1.1 Kõnealune ettepanek on osa kolmandast raudteepaketiist, mille Euroopa Komisjon võttis

— vastu 3. märtsil 2004. Teised osad on:

— Direktiivi 91/440/EMÜ muudatus: reisijateveo liberaliseerimine rahvusvahelistel raudteeliinidel (KOM(2004) 139 lõplik)

— Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õigusi ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel (KOM(2004) 143 lõplik);

Ettepanek määruse kohta, mis käsitleb raudtee-kaubaveo kvaliteedinõudeid ja kompenseerimist (KOM(2004) 144 lõplik); ja

— Komisjoni teatis Euroopa raudteesüsteemi edasise integreerimise kohta (KOM(2004) 140 lõplik);

— Komisjoni personali töödokument reisijateveoturu järkjärgulise avamise kohta rahvusvahelistel raudteeliinidel (SEC(2004) 236).

1.2 **Esimene** raudteepakett (nimetatakse ka infrastruktuuri-paketiks) jõustus 15. märtsil 2001 ning tuli riiklikesse õigusaktidesse üle võtta 15. märtsiks 2003. Kõnealune pakett koosneb järgmistest osadest:

— Direktiivi 91/440/EMÜ muudatus, mis hõlmab rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude vaba juurdepääsu üleeuroopalisele raudtee-kaubaveoturule 15. märtsiks 2003 ning kõikide rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude liberaliseerimist 15. märtsiks 2008 ⁽¹⁾;

— Direktiivi, mis käsitleb Euroopa litsentsi raudtee-ettevõtjatele, kohaldamisala laiendamine (direktiivi 95/18/EÜ muudatus) ⁽²⁾;

— Raudteeinfrastruktuuri mahtude jaotamist, maksude kehtestamist raudteeinfrastruktuuri kasutamise eest ning ohutustunnistuste andmist reguleerivate sätete ühtlustamine (asendab direktiivi 95/19/EÜ) ⁽³⁾.

1.3 Oktoobris 2003 kaebas Euroopa Komisjon kohtusse üheksa liikmesriiki, sest need ei teatanud esimese raudteepaketi ülevõtmisest siseriiklikesse õigusaktidesse. Maiks 2004 ei olnud viie riigi teatist ikka veel kätte saadud ning kaks liikmesriiki olid siseriiklikesse õigusaktidesse üle võtnud vaid osa sätteid.

⁽¹⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 1 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22.

⁽²⁾ Direktiiv 2001/13/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 26 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22.

⁽³⁾ Direktiiv 2001/14/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 29 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22.

1.4 **Teine raudteepakett** avaldati Euroopa Liidu Teatajas 30. aprillil 2004 ning kõnealune pakett tuleb riiklikesse õigusaktidesse üle võtta 30. aprilliks 2008. Kõnealune pakett koosneb järgmistest osadest:

- Direktiivi 91/440/EÜ muudatus, mis lükkab rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude vaba juurdepääsu turule edasi 1. jaanuarini 2006 ning sätestab riiklike raudtee-kaubavedude, kaasa arvatud kabotaaži, liberaliseerimise alates 1. jaanuarist 2007⁽¹⁾;
- Direktiiv ühenduse raudteede ohutuse kohta⁽²⁾;
- Määrus, mis asutab Euroopa Raudteeameti⁽³⁾;
- Kiirraudteevõrgustiku (96/48/EÜ) ja tavapärase raudteevõrgustiku (2001/16/EÜ) koostalitlusvõimet käsitlevate direktiivide muudatus⁽⁴⁾.

1.5 Esimese ja teise raudteepaketiga sätestati ühtse kauba-veoturu õiguslik alus. Meetmed hõlmavad turulepääsu, raudtee-ettevõtjate litsentsimist ning ohutustunnistuste andmist, infrastruktuuride kättesaadavust ja tasu arvutamist nende kasutamise eest, raudteede ohutuse õigusliku raamistiku loomist ning meetmeid, millega kindlustatakse raudteevõrgustiku tehniline koostalitlusvõime.

1.6 Kõnealune ettepanek lisab juba olemasolevale õiguslikule raamistikule võimaluse avada turgu meetmete kaudu, mis parandavad kaubaveo kvaliteeti.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Ettepanek kaubaveo kvaliteeti käsitleva määruse kohta on mõeldud selleks, et parandada raudtee-kaubavedu, kasutades hüvitislepinguid, mis sõlmitakse raudtee-ettevõtjate ja klientide vahel. Komisjon arvab, et peamine põhjus, miks raudteede osakaal on kaubaveo üldises suurenemises tagasihoidlik ning miks raudteede turuosa on võrreldes teiste transpordiliikidega

vähenenud, on raudtee-kaubaveo madal kvaliteet ja vähene usaldusväarsus.

2.2 Komisjon loodab, et hüvitisüsteemi rakendamine ergutab raudtee-ettevõtjaid raudtee-kaubavedu tõhustama. Kõnealuse süsteemi eeldus on, et aja jooksul avaldab konkurents kvaliteedi parandamisele tugevat survet, kuid komisjoni arvates ei toimu Euroopa raudtee-kaubaveoturu tõeline avamine piisavalt kiiresti. Uustulnukatest raudtee-ettevõtjad moodustavad turust vaid 3–4 % ning mitmes liikmesriigis konkurents puudub.

2.3 Esitatud määrus kohustab raudtee-ettevõtjaid ja kliente määratlema veolepingutes kvaliteedinõuded, mille mittetäitmise korral tuleb maksta hüvitist. Lepingupooled on kohustatud kokku leppima vähemasti järgmiste kvaliteedinõuete osas:

- kaupade, vagunite või rongide üleandmise ajad,
- saabumise aeg ja viivituste hüvitamine,
- hüvitisid kaupade kadumise või kahjustuste korral,
- hüvitis rongi tühistamise korral raudtee-ettevõtja või kliendi poolt,
- kvaliteedikontrollisüsteem.

2.4 Pakutud määruses määratakse hüvitiste maksimaalsed ja minimaalsed määrad kaupade kadumise, kahjustuste, viivituste, viivitust puudutava teabe puudumise ning viivitusest tuleneva kadumise või kahjustuse korral. Näiteks määratakse määruses kahjustuste maksimaalseks hüvitiseks 75 eurot ühe kilogrammi kahjustatud kauba brutomassi kohta. Kaubarongide viivituste korral on hüvitis 5–25 % veohinnast. Viivitusi puudutava teabe puudumisel on hüvitis vähemalt 5 % veohinnast.

2.5 Lepingupooled on kohustatud määrama hüvitise määrad veo tühistamise korral raudtee-ettevõtja või kliendi poolt. Nad võivad kokku leppida hüvitisest veetavate kaupade väärtuse deklareerimise või kättetoimetamise huvi ülesnäitamise korral.

⁽¹⁾ Direktiiv 2004/51/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 164 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽²⁾ Direktiiv 2004/49/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 44 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽³⁾ Määrus (EK) nr 881/2004 – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 1 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽⁴⁾ Direktiiv 2004/50/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 114 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

2.6 Vastutus välistatakse, kui süüdi on üks lepingupool, kolmas isik või mõni tema tegu, vääramatu jõud või asjaolud või nende tagajärjed, mida ei olnud võimalik vältida. Kui hüvitisenõue tekib infrastruktuuri-ettevõtja süül, maksab hüvitise raudtee-ettevõtja ning nõuab seejärel makse tagasi infrastruktuuri-ettevõtjalt.

2.7 Kui juhtumiga on seotud mitu raudtee-ettevõtjat, vastutavad kõik ettevõtjad solidaarselt olenemata sellest, kelle tõttu viivitus või kahjustus tekkis.

3. Komisjoni ettepanekut puudutavad märkused

3.1 Selleks, et edendada jätkusuutlikku transpordisüsteemi ning transpordiliikidevahelist tasakaalu, nagu on sätestatud valges raamatus "Euroopa transpordipoliitika aastal 2010", on ühendus seadnud endale eesmärgi suurendada raudtee-kaubaveo osa kaubaveoturul. Raudtee-kaubaveo kvaliteedi tõstmine on üks võimalikke viise kõnealuse eesmärgi saavutamiseks ning seda tuleb põhimõtteliselt tervitada.

3.2 Komisjon teeb ettepaneku võtta kasutusele ergutussüsteem, millega seoses peaks soov vältida hüvitiste maksmist tõstma kvaliteeti ning eriti parandama täpsust. Tavaliselt soovivad ettevõtted esimese reaktsioonina suuremale finantsriskile, mis tuleneb võimalikust hüvitiste maksmisest, tõsta hindu.

3.3 Tekib küsimus, kas komisjoni pakutud lähenemine on sobiv.

3.4 Määruse kohaldamisalasse kuuluvad nii rahvusvaheline kui sisetransport. Komisjon kirjutab esitatud määruse seletuskirjas, et kvaliteedilepinguid juba kasutatakse, kuid peamiselt sisetranspordis ja vähem rahvusvahelises transpordis. Mujal märgib komisjon, et probleemid tekivad enamasti siis, kui kaasatud on mitu raudtee-ettevõtjat, mis iseloomustab peamiselt rahvusvahelist transporti.

3.5 Arvestades, et tegemist on sekkumisega kaubanduspartnerite lepingulistesse kokkulepetesse (tegemist ei ole tarbijakaitseküsimusega), tekib küsimus, kas piiratum kohaldamisala ei oleks rahvusvahelisele raudtee-kaubaveole sobivam.

3.6 Arvesse peaks võtma ka seda, millised on olemasolevad positiivsed stiimulid Euroopa Liidu määruse abil kehtestatud

hüvitismaksete asemel, mis kehtiksid ainult raudteesektoris ning mis lisanduksid juba olemasolevale rahvusvahelise COTIF konventsioonile (CIM). Näiteks sätestatakse direktiivi 2001/14/EÜ artiklis 11 infrastruktuuride kasutusmaksu soodustused juhul, kui ettevõtja astub samme, et aidata vähendada häireid ja parandada süsteemi tulemuslikkust.

3.7 Raudtee-kaubaveo edendamisel on oluline vältida omavahel konkureerivate transpordiliikide diskrimineerimist.

3.8 See tõstatab küsimuse, millised on olemasolevad võrreldavad ühenduse sätted kaubavedudele õhus ja maanteedel. Kahjustuste ja kadumiste hüvitamist käsitlevad rahvusvahelised kokkulepped sätestavad oluliselt madalamad hüvitiste määrad kui kõnealune määrus (õhuvedusid puudutav Montreali konventsioon — kolmandik kõnealuses määrukses kehtestatud maksimumsummast, rahvusvaheline kaupade autoveolepingu konventsioon (CMR) — kuuendik kõnealuses määrukses kehtestatud maksimumsummast).

3.9 Selgusetuks jääb seos lepingupoolte vahel kokku lepitava kvaliteedikontrollisüsteemi ja kauba telemaatilisi rakendusi käsitlevate tehniliste koostalitlusnõuete (TSI) vahel. Üle-euroopalise raudtee-kaubaveo elektrooniline jälgimine reaalajas on sätestatud kauba telemaatilisi rakendusi käsitlevate tehniliste koostalitlusnõuetega. Kõnealuses sättes määratletakse ühtlustatud tehnilised nõuded ja teavitamistingimused. Siiski vajab kõnealuse sätte rakendamine ja kohaldamine olulisi investeeringuid ning võtab aastaid aega.

3.10 Kõnealuse ettepaneku alusel võib raudtee-ettevõtja nõuda infrastruktuuri-ettevõtjalt hüvitismaksete tagastamist, kui viimane on viivituse põhjustajaks.

3.11 Jällegi on tõenäoline katse sellest mööda hiilida veohinna tõstmine teel (riskilisad) ja hilynemisvaru lisamise teel veograafikusse. Infrastruktuuri piiratud võimsust arvestades on tegemist ebasoovitava lahendusega. Ohutranspordisektoris on see pärast reisijatele hüvitise maksmist puudutava direktiivi jõustumist juba toimunud. Infrastruktuuri-ettevõtjate jaoks on riskihindamine keeruline, kuna nad ei tea kaubavoogude väärtust ega sellest tuleneva hüvitise suurust ega suuda seda mõjutada.

3.12 Meeles peaks pidama seda, et Kesk- ja Ida-Euroopas asuvate uute liikmesriikide infrastruktuurid on halvemas seisukorras ja vajavad olulisi investeeringuid ning et määruses toodud hüvitamiskohustused võivad põhjustada märkimisväärseid raskusi.

3.13 Ettepanek nõuab märkimisväärseid pingutusi vastutajate kindlastegemisel ning raudtee-ettevõtjate infrastruktuuri-ettevõtjate vastu esitatud hüvitisnõuete tõttu. Samuti on vastutust raske jagada juhul, kui kaasatud on mitu raudtee-ettevõtjat.

3.14 Väljavaade maksta suuri hüvitisi ei tohi panna raudtee-ettevõtjaid turvalisust ohtu seadma, et tarnetingimusi järgida. Samuti tuleb välistada olukord, kus raudtee-ettevõtjad hakkavad avaldama töötajatele liigset survet, riskides nii töö-, sõidu- kui puhkeaja hooletussejätmisega.

3.15 Oma arvamuses teise raudteepaketi kohta märkis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et maanteevedude sotsiaalingimused asetavad raudtee-kaubaveo ebasoodsamasse konkurentsiolukorda. Selle tagajärg ei saa kuidagi olla raudtee-kaubaveo töötingimuste vastavusse viimine maanteevedude töötingimustega ega tohi olla raudtee-ettevõtjate julgustamine reeglitesse halvustavalt suhtuma või töötajatele survet avaldama.

Brüssel, 9. veebruar 2005.

4. Järeldused

4.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab põhimõtteliselt raudtee-kaubaveo kvaliteedi parandamiseks võetavaid meetmeid.

4.2 Rangete hüvitiskokkulepete asemel tuleks eelistada ergutavaid meetmeid, sest hüvitiskokkulepped viivad reeglitest mööda hiilimise katseteni ning keerulise tagastussüsteemi rajamiseni. Eriti kehtib see infrastruktuuri-ettevõtjate rolli kohta.

4.3 Meetmed, mida võetakse raudtee-kaubavedude kvaliteedi tõstmiseks, ei tohi diskrimineerida teisi transpordiliike.

4.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee palub komisjonil uurida kõnealuste meetmete mõju ettevõtetele ja infrastruktuuri-ettevõtjatele uutes liikmesriikides.

4.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toonitab, et raudtee-kaubaveo kvaliteedi tõstmiseks võetavate meetmete tulemusena ei tohi ettevõtjad hakata ohutuse ja töötingimuste arvel üritama reeglitest mööda hiilida.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Euroopa komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele — valge raamat üldhuviteenuste kohta"

KOM(2004) 374 (lõplik)

(2005/C 221/04)

13. mail 2004 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega teemal: "Euroopa komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele — valge raamat üldhuviteenuste kohta".

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon, millele tehti ülesandeks komitee töö ettevalmistamine kõnealusel teemal, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005 (raportöör: hr HENCKS — kaasraportöör: hr HERNÁNDEZ BATALLER).

Oma 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (9. veebruari istung) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 131 poolthääle ja 5 vastuhäälega ning 2 liiget jäi erapooletuks.

1. Sissejuhatus

Üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, rakendades niimoodi lähimuse põhimõtet ELi ja liikmesriikide pädevuste tasandil üldhuviteenuste osas.

1.1 Üldhuviteenused on praegusel ajal ühiskondlik teema, mis on lahutamatu seotud Euroopa lõimumisega.

1.5 Siiski iseloomustab teisest õigusaktide sisulist poolt jätkuvalt üldine tasakaalutus ühelt poolt konkurentsioiguse, mis on ühenduse detailne ja otsese mõjuga seadustik, ja teiselt poolt üldhuvi eesmärkide vahel, mis kuuluvad konkurentsioiguse erandite alla.

1.2 Üldist majandushuvi pakkuvad teenused kuuluvad praeguste lepingute kohaselt Euroopa Liidu ühiste väärtuste hulka, mis aitavad kaasa ELi sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele (artikkel 16); juurdepääs üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele ja üldhuviteenuste eri osadega seotud õigused (sotsiaalkindlustus ja sotsiaalarbitraaži, tervisekaitse, keskkonnakaitse jne) on sätestatud põhiõiguste hartas (IV jaotis, artiklid II-34 kuni II-36).

1.6 Euroopa Liidul on endiselt raskusi vastuolude ületamisel ainult konkurentsil põhineva turu arendamise ja vajaduse vahel tagada avaliku kontrolli kord, mida majanduslikud mehhanismid üksi tagada ei suuda. Üldhuviteenused ei kujuta endast mingit tehnikat või vahendit, vaid nad kannavad edasi inimõigusi, sotsiaalset sidet, kaasatust ja lõimumist.

1.3 Üldhuviteenused on mitte ainult konkurentsivõime keskmes ja olulised Lissaboni eesmärkide saavutamiseks, nad on ka Euroopa ühiskonnamudeli loojad. Üldhuviteenused aitavad tagada inimeste põhiõigusi, annavad oma panuse teadmispõhisesse majandusesse ning sotsiaalsesse, majanduslikku ja territoriaalsesse ühtekuuluvusse ning on säästva arengu oluliseks osaks.

1.7 Lisaks ei tohi unustada, et Euroopa kodanike hulgas on tekkimas mittemõistev, kriitiline ja tõrjuv suhtumine Euroopa lõimumisele suunatud poliitika suhtes, mis on järjest kaugemal kodanike muredest ja rõhutab sotsiaalset lõhet, seades ohtu sotsiaalse ühtekuuluvuse ja ohustades ka ELi sotsiaalmudelit.

1.4 Isegi kui ei järgitud Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovi, et üldhuviteenuste edendamine oleks ära toodud ühe eesmärgina põhiseaduse lepingu artiklis I-3, tõi põhiseaduse leping üldhuviteenuste suhtes siiski kaasa teatava edasiminek: artikkel III-122 võimaldab Euroopa Liidul luua õigusakte horisontaalsel tasandil üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osas, arvestades nende teenuste osutamise põhimõtete ja tingimusega. Põhiseaduse leping tunnistab ka kohalike omavalitsuste iseseisva haldamise põhimõtet ja muudab konstitutsiooniliseks põhimõtteks võimaluse kohalikel omavalitsustel ise osutada

1.8 Euroopa Liidu arendamine peab pöörduma turumehhanismide ja avalike teenuste eesmärkide tasakaalustatud ühendamisega valdkondades, kus selline vastastikune täiendus on kooskõlas üldhuviteenuste eesmärgiga ja võib tuua lisaväärtust kasutajale või tarbijale. See tähendab, et EÜ asutamislepingu artikli 86 lõikes 2 sätestatud tingimuste kohaselt on vastuolude korral esmaseks üldhuviüleandmise tõhus täitmine, mitte konkurentsieeskirjade kohaldamine vastavalt ühenduse presedendiõigusele.

1.9 Üldhuviteenused eeldavad poliitilist tahet kontrollida kollektiivsete huvide haldamist ja rahuldada vajadusi ja põhiõigusi Euroopa ühiskonnamudeli raames. Selle mõtte on tagada igapäevasele, sõltumata tema vanusest, sotsiaalsest staatusest või elupiirkonnast, kohane sotsiaalne kaitse, kuid ka selliste hüvede, nagu toit, elukoht, vesi, transport, side jne, kättesaadavus, hea kvaliteet ja taskukohane hind. Seega on üldhuviteenused selgelt osa sotsiaalsest turumajandusest, mida ei saa tagada ainult konkureerivate jõudude vastastikuse mõjuga. Ilma piisava riikliku sekkumiseta muutub Euroopa Liit kahe erineva arengutasemega ühiskonnaks, kus valitsevad arenguerinevused, ebavõrdsus ja sotsiaalne tõrjutus.

1.10 Hulk Euroopa kodanikke peavad lähimas tulevikus avaldama arvamust põhiseaduse lepingu ratifitseerimise referendumul. Ei saa olla poliitilist Euroopat ilma avaliku arvamuse toetusega. Ei saa olla avaliku arvamuse toetust, kui Euroopa Liit ei suuda tagada Euroopa ühiskonnamudeli ja Euroopa sotsiaalse mudeli säilitamist ja arendamist.

1.11 Valge raamat üldhuviteenuste kohta, mis kehtestab alused üldhuviteenuste kvaliteedi, kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamiseks, on teiste hulgas oluline samm Euroopa edendamiseks oma kodanike seas ja referendumul eitava vastuse vältimiseks, mis rikuks Euroopa lõimumise dünaamikat.

1.12 Valges raamatus algatatud arutus ja selle tulemused on tugevalt seotud arutlusega avaliku ja erasektori koostöö, teenusteturu, eriti sotsiaalteenuste turu, riigiabi, ettevalmistamisel oleva veesektori raporti, Lissaboni strateegia ülevaatamise ja hindamisaruannete üle.

2. Valge raamat üldhuviteenuste kohta

2.1 Valges raamatus, mille Euroopa komisjon võttis vastu 12. mail 2004, tehakse kokkuvõtte olulisest mõttevahetusest Euroopa tasandil, mis algas 2003. aasta rohelise raamatuga ja paljude arvamustega, mida selle kohta avaldasid eelkõige Euroopa institutsioonid ja kodanikuühiskond. Selles pakutakse välja strateegilised suunised tulevasteks aastateks.

2.2 Mõttevahetus rohelise raamatu üle tõi välja erinevad vaatepunktid ja perspektiivid. Siiski ilmnes ka, et on tekkinud

konsensus vajaduse suhtes tagada turumehhanismide ja avaliku teenuse eesmärkide harmooniline ühendamine.

2.3 Kui üldhuviteenuste pakkumist võib korraldada koostöös erasektoriga või teha ülesandeks era- või avalik-õiguslikele äriühingutele või mittetulundusühingutele, siis avaliku teenuse osutamise kohustuse ja eesmärkide määramine jääb vastava tasandi avaliku võimuorgani ülesandeks. Asjakohased asutused vastutavad ka tururegulatsiooni eest ja tagavad, et avaliku ja erasektori ettevõtjad täidavad neile antud avaliku teenuse osutamise ülesande.

2.4 Komisjoni lähenemine tugineb järgmisele üheksale põhimõttele.

2.4.1 Võimaldada avaliku võimu organitel olla kodanikele lähedal: üldhuviteenused peaksid olema korraldatud ja reguleeritud võimalikult lähedal kodanikele ja rangelt lähimuse põhimõtet järgides.

2.4.2 Saavutada avaliku teenuse eesmärgid konkurentsivõimelistel avatud turgudel: Euroopa Komisjon on arvamusel, et avatud ja konkurentsivõimeline siseturg ühelt poolt ja kvaliteetsete, kättesaadavate ja taskukohaste hindadega üldhuviteenuste arendamine teiselt poolt on omavahel ühildatavad eesmärgid. EÜ asutamislepingu kohaselt ja järgides artikli 86 lõikes 2 sätestatud tingimusi, on vastuolude korral esmaseks üldhuviüleande tõhus täitmine, mitte asutamislepingu eeskirjade kohaldamine.

2.4.3 Tagada ühtekuuluvus ja universaalne kättesaadavus: kõigi kodanike ja ettevõtjate võimalus kasutada taskukohaseid ja kvaliteetseid üldhuviteenuseid kogu liikmesriikide territooriumil on oluline sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamiseks Euroopa Liidus. Selles kontekstis on universaalteenus võtmemõisteks, mille ühendus on välja töötanud, et tagada oluliste teenuste hea kättesaadavus.

2.4.4 Hoida kvaliteedi, ohutuse ja turvalisuse kõrget taset: teenuste osutamise ohutus, eelkõige tarnekindlus, on esmatähtis nõudmine, mida tuleb arvesse võtta avaliku teenuse ülesannete määramisel. Samuti on vaja, et teenuste osutamise tingimused pakuks ettevõtjatele piisavalt stiimuleid, et nad jätkaksid vajalikke pikaajalisi investeeringuid.

2.4.5 Tagada tarbijate ja kasutajate õigused: selle all mõeldakse eelkõige teenuste, sealhulgas piiriüleste teenuste kättesaadavust kogu ELi territooriumil kõigi elanikkonna rühmade jaoks, teenuste taskukohasust, sealhulgas erimeetmeid madala sissetulekuga isikute jaoks, füüsilist ohutust, turvalisust ja usaldusväärsust, järjepidevust, kõrget kvaliteeti, valikuvõimalust, läbipaistvust ja teenuste osutajate ning seadusandjatele antava teabe avalikkust. Üldiselt nõuab nimetatud põhimõtete rakendamine selgelt kindlaksmääratud volituste ja kohustustega iseseisvate seadusandjate olemasolu. Need volitused ja kohustused hõlmavad sanktsioonide rakendamise volitusi (vahendid universaalteenuste osutamise sätete ülevõtmise ja kohaldamise kontrollimiseks) ning peaksid sisaldama sätteid tarbijate ja kasutajate esindamise ja aktiivse osalemise kohta teenuste määratlemisel ja hindamisel, sobivate õiguskaitse- või hüvitamismehhanismide kättesaadavust ja samuti arengualast sätet, mis võimaldab kohandada nõudeid vastavalt kasutaja ja tarbija muutuvatele vajadustele ja huvidele ning majandusliku ja tehnoloogilise keskkonna muutustele.

2.4.6 Kontrollida ja hinnata teenuste toimimist: jagades avalikus mõttevahetuses väljendatud enamuse arvamust, leiab komisjon, et igasugune hindamine peab olema mitmemõõtmeline ning hõlmama kõiki asjakohaseid juriidilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte.

2.4.7 Pidada silmas teenuste ja olukordade mitmekesisust: iga ühenduse strateegia üldhuviteenuste vallas peab võtma vajalikul määral arvesse mitmekesisust, mis iseloomustab erinevaid üldhuviteenuseid ja nende osutamise olukordi. See ei tähenda siiski, et ei ole vaja tagada ühenduse lähenemisviisi järjepidevust erinevates valdkondades või et ühiste üldmõistete väljatöötamine, mida saab kasutada mitmete valdkondade suhtes, oleks ebavajalik.

2.4.8 Suurendada läbipaistvust: see põhimõte peaks kehtima kõigi teenuste tarneprotsessi aspektide kohta ja hõlmama avaliku teenuse ülesannete määratlemist, teenuse korraldamist, rahastamist ja reguleerimist, samuti teenuse tootmist ja hindamist, sealhulgas kaebuste lahendamise võimalusi.

2.4.9 Tagada õiguskindlus: komisjon on teadlik, et ühenduse õiguse kohaldamine üldhuviteenustele võib tõstatada keerulisi küsimusi. Seepärast teeb ta pidevaid jõupingutusi parendamiseks õiguskindlust, mis on seotud ühenduse õiguse kohaldamisega üldhuviteenuste osutamisele, ilma et see piiraks Euroopa Kohtu või esimese astme kohtu pretsedendiõiguse rakendamist.

2.5 Tuginedes ülaltoodud põhimõtetele, pakub valge raamat välja kaheksa uut tegevussuunda.

2.5.1 Mitmekesisuse silmaspidamine ühtses raamistikus: komisjon vaatab põhiseaduse lepingu jõustumisel uuesti läbi

üldhuviteenuseid puudutava raamseaduse võimalikkuse ja vajalikkuse, vaatab läbi üldhuviteenuste olukorra ja esitab aruande enne 2005. aasta lõppu.

2.5.2 Õigusliku raamistiku selgitamine ja lihtsustamine seoses avaliku teenuse osutamise kohustuse hüvitamisega: komisjon võtab 2005. aasta juuliks vastu otsuse asutamislepingu artikli 86 kohaldamise kohta riigiabile avaliku teenuse osutamise hüvitamise vormis, mida antakse teatavatele ettevõtjatele, kelle ülesandeks on osutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid; võtab 2005. aasta juuliks vastu ühenduse raamistiku riigiabi kohta avaliku teenuse osutamise hüvitamise vormis; võtab 2005. aasta juuliks vastu direktiivi 80/723/EMÜ muudatuse liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute finantsuhete läbipaistvuse kohta; selgitab 2005. aasta juuliks täpsemalt, millistel tingimustel loetakse avaliku teenuse hüvitisi riigiabiks artikli 87 lõike 1 tähenduses.

2.5.3 Selge ja läbipaistva raamistiku sätestamine ettevõtjate valimiseks, kellele antakse üldhuviteenuse osutamise ülesanne: komisjon korraldab avaliku arutelu rohelise raamatu üle avaliku ja erasektori koostöö riigihankeid puudutavate aspektide kohta; esitab vajaduse korral ettepanekud, toetudes selle avaliku arutelu tulemustele.

2.5.4 Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste vastu tuntava üldise huvi täielik tunnustamine: komisjon esitab 2005. aasta jooksul teatise üldhuviteenuste hulka kuuluvate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kohta; lihtsustab koostööd liikmesriikide vahel tervishoiuteenuste ja meditsiinilise abi valdkonnas, et kaasa aidata tervishoiu kõrge taseme tagamisele kogu ELis.

2.5.5 Tulemuste analüüsimine ja teenuste toimimise hindamine: komisjon esitas 2004. aastal oma hindamismetoodikal põhineva esimese horisontaalse hinnangu üldhuviteenuste kohta ja 2006. aastal vaatab komisjon üle üldhuviteenuste hindamismehhanismid.

2.5.6 Valdkonnastrateegiate läbivaatamine: komisjon ergutab õigusloome võrgustike abil siseriiklike reguleerivate asutuste koostööd; võtab arvesse rohelise raamatu põhjal toimunud avaliku mõttevahetuse tulemusi juba kavandatud järgmiste läbivaatamiste puhul erinevates valdkondades: universaalteenuse ulatuse läbivaatamine seoses elektroonilise sidega 2005. aasta juuliks; elektroonilise side paketi läbivaatamine 2006. aasta juuliks; postiteenuste direktiivi läbivaatamine 2006. aasta lõpuks; elektrenergia ja gaasi siseturu läbivaatamine 1. jaanuariks 2006; piirideta televisiooni direktiivi läbivaatamine 2005. aasta alguseks; veesektori hindamine on käimas.

2.5.7 ELi sise poliitika kajastamine rahvusvahelises kaubandus poliitikas: komisjon tagab jätkuvalt, et ühenduse seisukohad rahvusvahelistel kaubandus läbirääkimistel oleks täielikult kooskõlas ELi sisesel üldhuviteenuseid reguleeriva raamistikuga.

2.5.8 Üldhuviteenuste edendamine arengukoostöös: komisjon aitab arengumaadel luua tugeva institutsioonilise ja reguleeriva raamistiku, mis on põhieelduseks investeerimise soodustamisele peamistesse üldhuviteenustesse ja nende teenuste rahastamisvõimaluste kättesaadavaks tegemisele.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kiidab heaks valge raamatu avaldamise. Komitee võtab teadmiseks valges raamatus nimetatud üheksa põhimõtet ja kaheksa uut tegevussuunda, mille komisjon üldhuviteenuste olemasolu kinnitamiseks välja pakub. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab siiski kahetsust, et endiselt ei ole järgitud komitee eelmiste aastate korduvaid taotlusi⁽¹⁾ luua raamdirektiiv või raamseadus, mis võimaldaks tagada üldhuviteenuste olemasolu ning liikmesriikidele vabaduse määratleda, korraldada ja valida üldhuviteenuste osutamise viisi, teenuste pikaajaline rahastamine, tulemuste hindamine, tarbijate õigused jne, kuigi komisjon on lubanud esitada selle küsimuse kohta aruande 2005. aasta lõpuks.

3.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee hindab eriliselt asjaolu, et valge raamat sisaldab täpset ülevaadet Euroopa komisjoni kavandatavatest ettepanekutest ja meetmetest nende põhimõtete ja suuniste rakendamiseks järgmistel aastatel jooksul.

3.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jälgib huviga komisjoni võetud kohustuste täideviimist ning on valmis andma oma panuse nende tõhususe suurendamiseks.

4. Erimärkused

4.1 Esimene põhimõte — võimaldada avaliku võimu organitel olla kodanikele lähedal — eeldab, et üldhuviteenused peaks olema korraldatud ja reguleeritud võimalikult lähedal kodanikele ja rangelt lähimuse põhimõtet järgides. Kuid allmärkus 30 viitab kohaliku maismaatranspordi määruse eelnõule, mis nõuab liikmesriikidelt avalike teenuste konsultatsioonilepingute kasutamist ja seega süstemaatilisi riigihankeid. Lähimuse põhimõtet ei järgita, kui iga omavalitsus ei saa vabalt valida, kuidas korraldada oma haldusalasse kuuluvate üldhuviteenuste osutamist.

4.2 Kolmanda põhimõtte — tagada ühtekuuluvus ja universaalne kättesaadavus — suhtes rõhutab komisjon, et universaalteenus on võtmemõisteks, mille ühendus on välja töötanud, et tagada oluliste teenuste tegelik kättesaadavus. See toob kaasa vajaduse võimaldada nõuete kohandamist vastavalt kasutaja ja tarbija muutuvatele vajadustele ja huvidele ning majandusliku ja tehnoloogilise keskkonna muutustele. Sellest lähtuvalt ning e-Euroopa plaani raames, mis toetab lairibaühenduse kasutamise üldiseks muutmist elektroonilises sides, meenutab Euroopa

majandus- ja sotsiaalkomitee, et 20 % EL-15 elanikkonnast on praegu eemale jäetud ligipääsust neile teenustele. Samas on lairibaühendus üldhuviteenus, mis parandab elutingimusi, vähendades vahemaid ja suurendades tervishoiuteenuste, hariduse ja avalike teenuste kättesaadavust nii geograafiliselt kaugolevatele kodanikele kui halvamas olukorras olevatele isikutele. Sellest tuleneb, et kui taskukohase hinnaga universaalset telekommunikatsiooniteenust ei laiendata lairibaühendusele ja mobiilsidele, suureneb Euroopa Liidu mahajäämus uute info- ja sidetehnoloogiate levitamise ja kasutamise ning teadmistepõhise ühiskonna osas, samas suureneb digitaalne lõhe, eriti uutes liikmesriikides.

4.3 Kuues põhimõte — kontrollida ja hinnata teenuste toimimist — vastab samuti Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, nagu ka paljude teiste poolte soovile arendada üha suurenevat dünaamikat üldhuviteenuste tulemuste hindamisel, et aidata kaasa nende tõhususele, võrdsele kättesaadavusele ja kohandumisele tarbijate, kodanike ja ühiskonna vajadustega ning eeskirjade ülevaatamisele. Valge raamat rõhutab õigustatult, et hindamine peab olema mitmemõõtmeline ning hõlmama kõiki asjakohaseid juriidilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib, et hindamisel vaadeldaks ka tööhoive küsimusi. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee rõhutab asjaolu, et Euroopa Liidu ülesanne on määratleda ühine metodoloogia, ühised kriteeriumid, eelkõige kvaliteedi osas, ja edendada objektiivset ja sõltumatut hindamist, mis peab juhinduma lähimuse põhimõttest. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et valge raamatu ettepanekutega valdkonnastrateegiate läbivaatamiseks (vt punkt 2.5.6) peavad kaasnema hindamisaruanded varasemate meetmete tulemuste kohta. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee meenutab oma ettepanekut aidata kaasa hindamise juhtimisele, kuna koondab endas kõiki huvitatud pooli. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee analüüsib võimalust luua selleks üldhuviteenuste alaline uurimisrühm.

4.4 Seitsmes põhimõte — pidada silmas teenuste ja olukordade mitmekesisust — ei tähenda siiski, et ei ole vaja tagada ühenduse lähenemisviisi järjepidevust erinevates valdkondades või et ühiste üldmõistete väljatöötamine, mida saab kasutada mitmete valdkondade suhtes, oleks ebavajalik. Tegevussuuniste ettepanek näeb ette, et komisjon vaatab uuesti läbi üldhuviteenuseid puudutava raamseaduse teostatavuse ja vajalikkuse põhiseaduse lepingu jõustumise ajal ja esitab aruande enne 2005. aasta lõppu. Valge raamat ei toeta seega Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ja paljude teiste Euroopa institutsioonide soovi luua raamdirektiiv (vt Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Roheline raamat üldhuviteenuste kohta" — ELT C 80, 30.3.2004). Näib siiski oluline tugevdada üldhuviteenuseid tervikuna, sealhulgas üldhuviteenuste hulka kuuluvaid sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid, arvestades nende eripära konkurentsieskirjade, finantseerimise, lähimuse põhimõtte rakendamise osas ja nende rolli Euroopa lõimumises.

⁽¹⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Üldhuviteenused" EÜT C 241, 07.10.2002 ja "Roheline raamat üldhuviteenuste kohta", ELT C 80, 30.03.2004.

4.5 Üheksas põhimõte — tagada õiguskindlus — sunnib komisjoni tegema pidevaid jõupingutusi, ilma et see piiraks Euroopa Kohtu või esimese astme kohtu pretsedendiõiguse rakendamist. Sellele põhimõttele tuginevad kaks järgmist sihti:

4.5.1 õigusliku raamistiku selgitamine ja lihtsustamine seoses avaliku teenuse osutamise kohustuse hüvitamisega 2005. aasta juuliks: järgides läbipaistvuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtet, peaks see võimaldama tagada ühelt poolt stabiilsed pikaajalised finantseeringud, mis on vajalikud teenuste järjepidevuse ja kestvuse kindlustamiseks, ja teiselt poolt avaliku teenuse või univeersaalteenuse osutamise kohustuse hüvitamise; samuti tunnustamine, et hüvitiste vormid võivad olla väga erinevad ja neid peab saama kohandada vastavalt eesmärgile: avalikud toetused, sisemised hüvitised, mis võimaldavad rahastada tehtud kulutusi kasumlikest tegevustest saadud tuludega (ainuõigusega või ilma), kompensatsioonifondid teenuse osutajate vahel, maksudest vabastamine vms, avaliku- ja erasektori koostöö, abi kasutajatele teenuste osutamise eest jne;

4.5.2 selge ja läbipaistva raamistiku sätestamine ettevõtjate valimiseks, kellele antakse üldhuviteenuse osutamise ülesanne, toetudes avaliku arutelu tulemustele rohelise raamatu üle avaliku- ja erasektori koostöö teemal; Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jaoks tähendab see üldhuviteenuste erinevate haldamisviiside tunnustamist ja valikuvabadust igale kohalikule omavalitsusele: kas otsene juhtimine avaliku võimu organi enese poolt (avalik teenus või riiklik äriühing) või juhtimise andmine avalik-õiguslikule või ühissettevõttele, mille järelevalvet teostab avaliku võimu organ samal põhjalikult nagu oma allasutuses või mis tegutseb mittetulundusühinguna vms, või teenuse osutamiseõiguse andmine ettevõttele määratud tähtjaks (kontsessioon eelneva konkurentsiga). Tähelepanu on vaja pöörata ka sellele, et üldhuviteenuste korraldust võib muuta teistsuguseks.

Brüssel, 9. veebruar 2005

5. Järeldused

5.1 Valge raamat üldhuviteenuste kohta märgib edasiminekut üldhuviteenuste arvestamisel Euroopa Liidu tasandil. See on hea alus arendamiseks Euroopa üldhuviteenuste alast poliitikat, mille abil Euroopa ettevõtted ja iga kodanik saaks kasutada kättesaadavaid, taskukohaseid, kvaliteetseid ja tipptehnoloogilisi üldhuviteenuseid.

5.2 Üldhuviteenused on mitte ainult majandusliku konkurentsivõime keskmes, vaid moodustavad ka võtmetähtsusega elemendi sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnas. Need täiendavad Lissaboni strateegia kolme põhielementi (majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaaspektid) ning on oluliseks vahendiks, et teha Euroopa Liidust kõige konkurentsivõimelisem ja dünaamilisem teadmispõhine majandus, tuginedes jätkusuutlikule majanduskasvule, tööhõive kvaliteedi ja kvantiteedi paranemisele ja tugevdatud sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Arvestades üldhuviteenuste eripära, on üldhuviteenused kõrgemal ühisturu põhimõttest ja moodustavad eeltingimuse kodanike ja ettevõtete majanduslikule ja sotsiaalsele heaolule.

5.3 Seega tuleb saavutada turumehhanismide ja üldhuviteenuste eesmärkide harmooniline ühendus valdkondades, kus selline vastastikune täiendus on kooskõlas üldhuviteenuste eesmärgiga ja võib tuua lisaväärtust Euroopa kodanike elukvaliteedi parandamiseks, pöörates tähelepanu majanduskasvule, töökohtade loomisele ja jätkusuutlikule heaolule.

5.4 Kodanike õigust kättesaadavatele, taskukohastele ja kvaliteetsetele üldhuviteenustele tuleb hoida ja tugevdada majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ja solidaarsuse nimel, mida tunnustatakse asutamislepingute peaprintsiipides. Üldhuviteenuste liberaliseerimine ühe liikmesriigi poolt peab toimuma kooskõlas eelpoolnimetatud põhimõtetega. Seetõttu tuleb välja töötada universaalsed põhimõtted erinevatele teenustele, mille osutamise tingimused varieeruvad igas liikmesriigis, järgides samas alati lähimuse põhimõtet.

Euroopa majandus ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Maapõuesoojus — geotermilise energia kasutamine”

(2005/C 221/05)

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otsustas 1. juulil 2004 vastavalt töökorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja omaalgatusliku arvamuse teemal: “Maapõuesoojus — geotermilise energia kasutamine”

Tööde ettevalmistus tehti ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna osakonnale, kes võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. aastal. Raportöör oli hr WOLF.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.-10.veebruari 2005 (9. veebruari istung) 132 poolthäälega (2 liiget jäi erapooletuks) vastu järgneva arvamuse.

Käesolev arvamuse täiendab komitee varasemaid energeetika- ja arenduspoliitilisi arvamusi. Arvamuse käsitleb geotermilise energia (maapõuesoojuse) kui sellise energiaallika arengut ja kasutamist, mis võiks ressursside ulatuselt vastata säästlikkuse kriteeriumitele, mille kasutamise protsessi käigus ei vabane globaalset soojenemist soodustavat CO₂ ning mille võib seega lugeda taastuvate energiaallikate hulka. Arvamuses tehakse ülevaade geotermilise energia arengutasemest ja kasutamisest, selle võimalikust potentsiaalst, kasutuselevõtu probleemidest ning antakse neile hinnang. See leiab aset globaalse energiaküsimuse taustal.

Sisukord:

1. Energiaküsimus
2. Geotermika
3. Praegune seis
4. Tulevane areng ja soovitused
5. Kokkuvõte

1. Energiaküsimus

1.1 Kasutatav energia⁽¹⁾ on meie tänapäevase eluviisi ja kultuuri aluseks. Alles piisava hulga energia olemasolu tõid endaga kaasa tänase elustandardi: keskmine eluiga, toiduga varustatus, üldine heaolu ja isiklik vabadus on suurtes ja arenevates tööstusriikides tõusnud enneolematule tasemele. Ilma piisava energiavarustusest oleksid need saavutused suures ohus.

⁽¹⁾ Energiat mitte ei kasutata ära, vaid seda muundatakse ning kasutatakse selle protsessi käigus. See leiab aset läbi muundamisprotsesside nagu nt söe põletamine, tuuleenergia muundamine elektriks või tuumade lõhustumine (energia jäävuse seadus; $E = mc^2$). Seejuures räägitakse ka “energiavarustusest”, “energia tootmisest” või “energia tarbimisest”.

1.2 Vajadus kasutatava energia stabiilse, soodsa, keskkonnasõbraliku ja pideva varustatuse järele seisab Euroopa Ülemkogu Lissaboni, Göteborgi ja Barcelona otsuste keskmes. Sellele vastavalt järgib Euroopa Liit energiapoliitikas kolme tihedalt seotud ja samaväärse tähtsusega eesmärki, nimelt (1) konkurentsivõimetus, (2) stabiilset varustatust ja (3) keskkonnakaitset, kõik need on seotud säästva arenguga.

1.3 Komitee on juba rõhutanud mitmetes arvamustes⁽²⁾, et energia tootmine ja kasutamine on seotud keskkonnariskidega, ohtudega, ressursside ammendumisega ning probleemiliste välispoliitiliste sõltuvuste ja ettenägematute asjaoludega (vt praegust nafta hinda), ning et tähtsaim abinõu varustusriski, majanduskriiside ohu ja teiste riskide vähendamiseks seisneb kõikide energialiikide ja -vormide võimalikult mitmekülgses ja tasakaalustatud kasutamises, mis hõlmab ka kõiki püüdlusi energia säästmiseks ja tõhusaks tarbimiseks.

1.4 Mitte ükski tulevikus energiavarustusele kaasa aitav võimalus ega tehnoloogia ei ole tehniliselt täiuslik, täiesti vaba kahjulikest keskkonnamõjudest, piisav kõikideks vajadusteks ega oma potentsiaali poolest pikaajaliselt ülevaatlik. Lisaks näitavad nii praegune tavapäraste energiaallikate kui ka alternatiivsete energiavormide kasutamise areng ja kulude suurenenine selgelt, et tulevikus ei saa energia olema enam nii soodne nagu on olnud senini fossiilsete energiakandjate nagu nafta, söe ja maagaasi põletamisel⁽³⁾ saadav energia.

⁽²⁾ Taastuvate energiaallikate edendamise: Tegevusvõimalused ja rahastamisvahendid, ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv kohta elektri- ja soojusenergia koostootmise edendamiseks ühisturu soojusenergia-vajaduse alusel, ettepanek eelnõu nõukogu direktiivi kohta (Euratom) põhiliste kohustuste ja üldiste põhimõtete kindlaksmääramiseks tuumaelektrijaamade ohutuse valdkonnas ning ettepaneku eelnõu nõukogu direktiivi kohta (Euratom) tuumakütuse ja radioaktiivsete jäätmete hävitamise kohta, tuumaenergia tähtsus elektrienergia toomise jaoks. Fusioonienergia.

⁽³⁾ Mida tuleb tulevikus piirata mitte üksnes ressursside piiratuse tõttu, vaid ka seoses kohustustega vähendada CO₂ emissiooni (Kyoto protokoll).

1.5 Seetõttu ei saa tulevikku suunatud ja vastutustundlik üleeuroopaline energiapoliitika loota, et ülalnimetatud eesmärkidega arvestavat energiavarustust on võimalik tagada üksnes mõne üksiku energiaallika ainukasutamisega.

1.6 Pikaajaliselt kasutatav, keskkonnasäästlik ja majanduslikult ühildatav energiavarustus ei ole seega tagatud ei Euroopas ega ka kogu maailma ulatuses⁽¹⁾. Võimalikele lahendustele võivad anda võtme vaid edasine intensiivne uurimis- ja arendustöö. See peab hõlmama ka pilootjaamade rajamist, nende tehnilist ja majanduslikku katsetamist ning lõpuks nende järkjärgulist kasutuselevõtmist.

1.7 Lisaks viitas komitee asjaolule, et energiaprobleemi uurimine peaks olema globaalsem ja hõlmama tunduvalt pikemat ajavahemikku, kuna muudatused energiamajanduses on visad juurduma ning kasvuhoonegaaside emissioon kujutab endast mitte piirkondlikku vaid ülemaailmset probleemi. Pealegi on oodata, et kõnealused probleemid teravnevad veelgi käesoleva sajandi teisel poolel.

1.8 Nii ressursse puudutavaid piiranguid kui ka emissiooni-probleematikat raskendab lisaks prognoos, mille kohaselt tingituna rahvastiku juurdekasvust ning vähemarenenud maade järelejätmisvajadusest eeldatavasti kahe- või isegi kolmekordistub maailma energiavajadus 2060. aastaks. Tänapäevaste teadmiste tasemest lähtuvalt ei ole võimalik kõnealust vägagi märkimisväärset täiendavat vajadust rahuldada üksnes tõhususe tõstmise ja energia kokkuhoiu kaudu.

1.9 Strateegia ja arenguperspektiiv tuleb seega suunata nimetatud 2060. aastast kaugemale.

1.10 Nagu komitee on samuti juba märkinud, esineb kõnealuse probleematika kajastumises üldsuse arvamuses ja avalikus arutelus väga erinevaid seisukohti, mis ulatuvad riskide ja võimaluste alahindamisest kuni nende ülehindamiseni.

1.11 Sellest tulenevalt ei ole veel olemas ka piisavalt ühtset globaalset energiapoliitikat. Kõnealune tõsiasi raskendab lisaks ka ELile võrdsete võimaluste tagamist globaalses majanduslikus konkurentsis.

(¹) Üldise probleematika märkideks olid senised naftakriisid (nt aastatel 1973 ja 1979), praegune nafta hinna tõus, samuti vastuolud emissioonisertifikaatide väljastamisel, mis iseloomustavad majanduse ja keskkonna vahelist pingelist olukorda.

(²) Vt ka 2.2.1.2 ning 2.2.2.2.

1.12 Isegi Euroopa Liidu liikmesriikide seas esineb olulisi erinevusi selles, kuidas energiaprobleemi suhtutakse. Siiski ollakse nii siin kui ka ELi tasandil üldiselt üksmeelel, et (edasi-)arendada tuleks kõiki võimalusi (paljudes liikmesriikides on siin erandiks tuumaenergia). Antud eesmärgil kasutatakse nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil suurt hulka vastavaid teadus- ja uurimisprogramme ja teisi, mitmest allikast kaasrahastatud toetusprogramme.

1.13 Üks ELi peamisi eesmärke antud kontekstis on tõsta keskpikas ja pikas perspektiivis märgatavalt taastuvate energiaallikate kasutust, mis võiks kaasa aidata ka kliima kaitse parandamisele. Kõnealuses teemaderingis mängib olulist rolli geotermika.

2. Geotermika (maapõuesoojus)

2.1 Geotermilise energiatootmise alla kuuluvad tehnoloogiad, mis ammutavad ja muudavad kasutatavaks maakera väga kuumast sisemusest maakera pinnale voolavad soojusvood. Soojuskandjana kasutatakse seejuures vett⁽²⁾ (vedelal kujul/auruna).

2.1.1 Ent kõnealuste soojusvoogude tihedus on väga väike. Maakera pealispinna alused temperatuurid ei tõuse sügavuse suurenedes väga suurel määral: üldiselt tõuseb temperatuur keskmiselt umbes 3°C võrra 100 m sügavuse kohta. Geoloogilisi piirkondi, kus suureneva sügavusega kaasneb suurem temperatuuri tõus, nimetatakse geotermilisteks anomaaliateks.

2.1.2 Pealispinna lähedaste maapinnakihtide soojusbilanssi võib mõjutada ka päikesekiirgus; alljärgnevatel artiklites arvestatakse antud soojus siiski maapõuesoojuse alla.

2.2 Eristatakse maapõuesoojuse kahte kasutusvormi.

2.2.1 **Esiteks** on tegu **soojuse kasutamisega kütmise eesmärgil**. Kütmiseks kasutatakse ELis praegu umbes 40 % kogu energiavarustusest ja sellist kasutamist võimaldavad reeglina juba suhteliselt madalad (vee-)temperatuurid (juba alates <100 °C).

2.2.1.1 Üksnes kütmiseks kasutatakse muu hulgas nn **maasoojussonde**. See kujutab endast suletud alumise otsaga koaksiaalitoru (sügavusega 2,5 kuni 3 km), milles mõlemas suunas voolab vesi ning mis seejuures ammutab kasutatavat soojust kuni umbes 500 kWth.

2.2.1.2 Väga maapinnalähedase maasoojuse üks eriline kasutusviis on **maasoojuspumpade** ("vastupidised jahutusseadmed") kasutamine hoonete kütmiseks (umbes 2 kWth kuni 2 MWth); seejuures kasutatakse täiendavalt veel "külmutusainet" (¹). Maasoojuspumpade kasutusviise on mitu, olenevalt tehnikast kasutatakse juba alates ühe meetri kuni mitmete sadade meetrite sügavusel olevat maapõuesoojust.

2.2.2 **Teiseks** on tegu **elektrienergia tootmisega**, mis seevastu eeldab kõrgemaid (vee-) temperatuure (nt. > 120 °C). Tavaliselt on tegu kahe puurauguga, mis asetsevad teineteisest eemal ning soojendatav vesi juhitakse läbi ühe puuraugu pinnasesse ning pumbatakse soojana teisest puuraugust välja. Antud viisil on võimalik ammutada enam soojust, nimelt umbes 5 kuni 30 MWth.

2.2.2.1 Ent ka kõnealused (vee-)temperatuurid on veel madalad saavutamaks vajalikku termodünaamilist kasutegurit (soojusenergia muundamiseks elektrienergiaks) ja turbiinidekäivitamiseks vajalike keemistemperatuure.

2.2.2.2 Seepärast kasutatakse turbiinides eelistatult aineid, mille keemistemperatuur on veega võrreldes madalam (nagu nt perfluoropentaan C5F12). Selleks arendatakse välja spetsiaalseid turbiinides kasutatavaid tehnoloogiaid nagu "Organic Rankine Cycle" (ORC-protsess) või Kalina-protsess.

2.2.3 Eriti kasulik on nimetatud **kahte kasutusvormi kombineerida** (elekter ja soojus) ning kasutada elektri tootmisel mitte kasutatavat soojust kütmiseks: soojuste ja elektrienergia üheaegne tootmine.

2.3 Tarnimaks eelkõige elektri tootmiseks tehniliselt kasutatavat energiat, on aga sobivad üksnes piisavalt sügaval (nimelt mitmete kilomeetrite sügavused) asuvad geotermilised soojusreservid. Nende ammutamine eeldab kulukaid süvapuurimisi.

2.3.1 Samas tõusevad ka taoliste rajatiste kasutuselevõtmise ja käitamise kulud oluliselt koos puuraukude sügavuse suurenemisega. Seepärast tuleks olenevalt kavandatud kasutusviisist teha parim otsus lahendus arvestades puurimissügavust, kasutegurit ja ammutatava soojuste hulka.

2.4 Seetõttu otsiti esmalt kasutatavaid soojusreservuaare eelkõige neis geoloogilistes piirkondades, kus on tegu geotermiliste anomaaliatega.

2.4.1 Nii leidub selgeid geotermilisi anomaaliaid (nn kõrg-entalpilised (²) reservuaarid) eelkõige kõrge vulkaanilise aktiivsusega piirkondades (Island, Itaalia, Kreeka, Türgi). Kõrg-entalpilisi reservuaare kasutati juba iidsetel aegadel ravieesmärkidel ja umbes viimasel sajal aastal kasutatakse neid ka elektrienergia tootmiseks (Larderello, Itaalia 1904).

2.4.2 Tektooniliselt aktiivsetes piirkondades (Ülem-Reini alang, Türrreeni meri, Egeus jne) ja eelkõige vettjuhtivates setetes (Kesk-Doonau ehk Pannoonia madalik Ungaris ja Rumeenias, Poola ja Põhja-Saksa madalik) asuvad seevastu kerged geotermilised anomaaliad (nn madal-entalpilised hüdrotermaalsed reservuaarid), st kus kasvava sügavusega kaasneb üksnes tavalisest veidi kõrgem temperatuuri tõus.

2.5 Seoses geotermilise anomaaliaga piirkondade piiratud kasutusega, püütakse alates 80ndate aastate keskpaigast üha enam võtta kasutusele ka "normaalsetes" geoloogilistes formatsioonides sisalduvat soojust, et paremini rahuldada kasutatava energia suurenev vajadust või et paremini kohandada energia pakkumist vastava piirkonna vajadusele.

2.5.1 Nii alustati 90ndatel aastatel energia tootmiseks kasutama ka väljaspool geotermilisi anomaaliaid asuvaid reservuaare, seda eelkõige saksa keeleroumis. Elektrienergia tootmise alustati Altheimis ja Bad Blumaus (Austria) ja Neustadt-Glewes (Saksamaa) alles viimase nelja aasta jooksul.

2.5.2 Kuna energiat peab ammutama vähemalt 2,5 km sügavuselt, veelgi parem aga 4 kuni 5 km sügavuselt, siis on vajalikud vastavad süvapuurimised.

(¹) Tulevikus nt CO₂.

(²) Termodünaamikas kasutatava mõiste entalpia all mõistetakse soojusesisaldust (siseenergia ja paisumistöö summa).

2.6 Kõnealuse meetodi eelised on järgmised:

- erinevalt tuule- ja päikeseenergiast ei ole maapõuesoojuse kasutamine sõltuv ilmastikutingimustest ega päeva- või aastaajast, nii on seda võimalik kasutada baaskoormuselektrienergia tootmiseks;
- seejuures on üksnes vaja juhtida mõnede kilomeetrite sügavustes reservuaarides olemas olevat soojust maapinnale, ning ära jäävad muidu soojuse esmaseks tootmiseks vajalikud protsessid (nagu põletamine või tuumaprotsessid) ning ka sellega seotud kulud ja keskkonnale tekitatud kahjud;
- tegu on peaaegu ammendamatu taastuva soojusreservuaaridega, mille kasutamine võiks teoreetiliselt anda märkimisväärt panuse energia tootmisse.

2.7 Meetodi puudused on aga järgmised:

- kasutatavad temperatuurid on suhteliselt madalad, et saavutada elektrienergia tootmist rahuldavat termodünaamilist kasutegurit;
- selleks et seoses suure hulga soojuse ammutamisega ei kaasaaks reservuaaride ammendamise ilminguid, millega seoses tuleks nende kasutamisest loobuda varem kui kavandatud, tuleb arvestada sellega, et vajalik on maa-aluste reservuaaride soojuse taastumine ja sellega, et seoses soojusülekan- dega ammutatakse kõnealustest reservuaaridest suurel määral soojust;
- reservuaaride kasutamisel tuleb vältida keskkonnakahjulike ja/või korrosiivsete ainete (muu hulgas CO₂, CH₄, H₂S ja soolade) võimalikku mõju ja emisiooni ning kaitsta rajatise detaile korrosiooni eest;
- geotermiliste reservuaaride kasutusele võtmise ja kasutamise kulud ning ettenägematud majanduslikud asjaolud (muu hulgas lokaliseerimise risk, ammendumise oht) on veel suhteliselt kõrged.

3. Praegune seis

3.1 Põhimõtteliselt on süva-geotermika puhul tegu kolme kasutuselevõtu- ja kasustehnoloogiaga, mis eeldavad reeglina igauks vähemalt kahte puurauku (puuraukude paari) ⁽¹⁾ või selle variante, nimelt:

- hüdrotermaalsed reservuaarid, millest juhitakse maapinnale maa-alune, mitte-arteesia (st mitte ülerõhu all olev) vesi ning mida kasutatakse enamasti kütmiseks. Hetkel laiendatakse antud meetodit nii, et kasutada seda ka elektrienergia

⁽¹⁾ Vt ka 2.2.1.1 suletud "maasoojussond" ja 2.2.1.2 "maasoojuspump".
⁽²⁾ Vt 2.2.2.2 turbiinide kasutamise kohta.

tootmiseks kõrgemate temperatuuridega kuumast veest. Soojuskandjaks on reservuaarides olemasolev maa-alune vesi.

- Hot-Dry-Rock-süsteemid HDR (kuumad kuivad kivimiformatsioonid), mille puhul võetakse süvapuurimise ja suure hulga stimulatsioonimeetmete abil kasutusele sobivad geoloogilised formatsioonid. Nendeni juhitud pinnavee abil ammutatakse kivimitest soojust ja seda tehakse läbi stimulatsiooni kunstlikult loodud soojusvaheti pindade jahutamise teel sügavates kivimikihtides;
- rõhu all olevates kuumaveereservuaarides asuvat kuni üle 250° (nii kuum on vesi vaid harva, erijuhtudel) kuuma vee- auru-segu saab kasutada elektrienergia tootmiseks või kütmiseks.

Täiendavalt tuleb arendada maapinnal kasutatavaid tehnikaid ⁽²⁾, mis parandaksid soojusülekanget või soojuse kasutamist.

3.2 ELis on momendil geotermiliste jaamade elektrienergia tootmise maht (mis suures osas kasutavad geotermilisi anomaaliaid ning asuvad peamiselt Itaalias) umbes 1 GWel, mis moodustab niisiis umbes 2 % ELi kogu elektritoodangust. Geotermilist energiat kasutatakse otseseks kütmiseks hetkel umbes 4 GWth ulatuses. Ent 2010. aastaks tehtud prognoosid ennustavad juba 8 GWth suurust või suuremat kasutust.

3.3 Niisiis ei anna antud kasutusviisid seni ELi energiatootmisse väga kaalukat panust ja isegi selle osa taastuvate energiaallikate hulgas ei ole siiani märkimisväärne.

3.4 Samas näitab geotermilise energia kasutamine viimastel aastatel nii tänu erinevates liikmesriikides kui ka ELi tasandil rakendatud edendamismeetmetele selget kasvutendentsi. Seni kuni tegu on mõnede kuni mõnede kümnete MWth soojuse tootmisega, annab geotermika seega ka oma panuse detsentraliseeritud varustamisse energiaga.

3.5 Komitee arvates on see täiesti õigustatud ja väärrib toetamist. Ka kõnealusel juhul on enamasti tegu pilootrajatistega, milles katsetatakse ja arendatakse edasi erinevaid meetodeid.

3.6 Väljaspool geotermilise anomaalia piirkondi toodetud elektrienergia kulud ühe kWhel kohta on momendil veel umbes poole väiksemad kui päikeseenergia ning kaks korda kõrgemad kui tuuleenergia puhul. Isegi sellise kulude taseme saavutamise eeldab tavaliselt soojuse ja elektri üheaegset tootmist.

3.6.1 Samas (vt eelnevat teksti) on geotermilise energia tootmisel võimalik suurel määral arvestada tarbimisvajadusega ning see võib osutada oluliseks eeliseks tulevikus, mil taastuvate energiatega kasutamine üha kasvab. Seoses tuule- ja päikeseenergia tootmise ebastabiilsusega nõuavad kõnealused tehnoloogiad tulevikus nimelt täiendavaid reguleerimis- ja stabiliseerimismeetmeid ning ilmselt ei tulda lõpuks toime ilma energiakulude ja suurte kuludega seotud salvestusvahenditeta nagu vesinik.

4. Tulevane areng ja soovitused

4.1 Kui geotermilise energia kasutamine ei ole enam piiratud geotermilise anomaaliaga piirkondadega (vt ka punktid 2.4 ja 2.5), siis võib geotermilise energia kasutamine anda suure panuse keskkonnasõbralikku ja säästlikku energiavarustusse. (vt ka punkt 4.13).

4.2 Kõnealuse potentsiaali kasutusele võtmiseks ja arendamiseks on vajalikud vähemalt 4 kuni 5 km sügavused puuraugud, et saaks võtta kasutusele majanduslikult mõtteka elektrienergia tootmiseks nõutavate miinimumtemperatuuridega (u 150°C) (kivimi-) kihid. Lisaks tuleb kivimit nii töödelda (stimuleerida), et võimaldataks piisav soojusvahetus kuuma kivimi ja looduslikult esineva või siis sügavusse juhitud vee vahel ning vee piisav voolamine.

4.2.1 Seevastu juhul, kui kasutatakse üksnes soojust (kütmise eesmärgil) piisab ka väiksema sügavusega puuraukudest (nt 2-3 km) (vt ka punkt 2.2.1.1).

4.3 Vastavaid tehnoloogilisi lahendusi arendatakse ja katsetatakse juba mitmetes, erineva geoloogilise formatsiooniga kohas Euroopas (nt Soultz-sous-Forêts, Groß Schönebeck). Kõige suurem perspektiiv on siin tehnoloogiatel mida saab kasutada võimalikult paljudes kohtades ning mis sobivad seega ekspordiks. Antud eesmärgi saavutamiseks on veel vaja läbi viia suur hulk teadus- ja arendustöid.

4.4 Ühelt poolt tuleb arendada kasutamiskõlblikuks juba olemasolevad erinevad tehnoloogiad ja kontrollida nende vastavust eelpool nimetatud geotermilise energia säästliku kasutamise tingimustele.

4.4.1 Eriti oluline küsimus seejuures on, kas taolise stimuleeritud reservuaari puhul on tõepoolest võimalik täita jätkusuutliku energiatootmise seisukohast nõutavaid hüdraulisi ja termodünaamilisi tingimusi.

4.5 Teiselt poolt tuleb siis ka tehnoloogia üksikuid samme parandada ja ratsionaliseerida sedavõrd, et kõnealuse energiakasutuse kulud oleksid konkurentsivõimelised (vt eespool). Lisaks tuleb teha teadus- ja uurimistöös (vt punkt 1.6) vastavaid pingutusi ning võtta kasutusele meetmed turu ettevalmistamiseks, et vähendada tootmiskulusid.

4.6 Keskpikas perspektiivis tuleb konkurentsivõimelisuse all mõista seda, et geotermilise energia kasutamine oleks kulude poole pealt võimeline konkureerima tuuleenergia kasutamisega. Seda on oodata seoses tuuleenergia üha selgemalt ilmnevate puudustega. Puudused puudutavad väga suuri pakkumise kõikumisi, mis toob endaga teatavasti kaasa olulised lisakulud ning ka emisioonid teistest allikatest. Lisaks häirivad tuulegeneraatorid kohalikke elanikke ning rikuvad maastiku vaadet, pealegi nõuavad need üha enam remonti ja hooldust. Üldise hinnangu andmisel tuleb arvestada ka tarbijale või siis riigile tekitatud kuludega.

4.7 Pikas perspektiivis vaadatuna ja arvestades ilmselt tulevikus tõusvaid nafta ja maagaasi hindu (ja nende toorainete võimaliku vähesust) muutub aktuaalseks geotermilise energia üldise konkurentsivõime teema. See hõlmab ka küsimust, kas kõnealuse energia kasutamine võib olla (ja kui, siis millal) pikaajaliselt konkurentsivõimeline ilma toetusteta või turgu moonutava sooduskohtlemiseta, võttes seejuures arvesse kõigi energiatootmistehnoloogiate väliskulusid.

4.8 Kuni selle ajani on vaja võtta järgmiseid meetmeid (!):

— nii liikmesriigid kui ka EL peavad andma läbi eesmärgile suunatud teadus- ja uurimisprojektide teaduslik-tehnilisele arengule sellise tõuke, et saaksid arendada piisaval hulgal katserajatisi ja katsetada erinevaid tehnoloogiaid ja samme, ning

— kehtestada geotermilise energia turule toomise algusjärgus seda toetavad stiimulid (mis tulevikus järk-järguliselt vähenevad) ja ka õigusnormid (nt saksa erinevat liiki elektrienergia müüki reguleeriv seadus (*Stromspeisungsgesetz*) ning kütte- ja kliimaseadmete süsteemid) erainvesteeringute innustamiseks, mis muudaksid kõnealuse energia müügi atraktiivseks ajaliselt piiratud turule toomise etapil, selleks et oleks võimalik katsetada, parandada ja hinnata ka selle majanduslikku potentsiaali. See kehtib eriti elektrienergia ettevõtete ja tarbijate vahelistele lepingutele.

— garantiide andmine geotermiliste reservuaaride uurimise ja kasutuselevõtmisega seotud riskidele, nt antud alade lokaliseerimise risk ja puurimisega seotud riskid.

4.9 Komitee nendib rahuloluga, et antud valdkonnas on juba palju saavutatud. Komitee toetab täielikult komisjoni tema juba käimasolevates või kavandatud teadus- ja uurimisprogrammides ning ka komisjoni plaani, suurendada veelkord selgelt vastavaid pingutusi järgmise teadus- ja uurimisprogrammi raames. Komitee toetab ka liikmesriike nende vastavasisulistest teadus- ja uurimisprogrammides ning ka nende pingutusi, mille eesmärgiks on toetusmeetmete abil kergendada ja stimuleerida juba praegu proovi korras geotermilise energia turule toomist.

(!) "Taastuvate energiaallikate edendamine: Tegevusvõimalused ja rahastamisvahendid".

4.10 Komitee kordab antud kontekstis oma varasemat soovist, et Euroopa teadusruumi poolt pakutavaid võimalusi tuleks kasutada läbi laiaulatusliku, läbipaistva ja koordineeritud energiauuringute strateegia, mida toetavad kõik partnerid. Antud strateegia peaks olema seitsmenda teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi ja Euratomi programmi oluliseks osaks.

4.11 Strateegia peaks sisaldama ka geotermika arenguks vajalikke teadus- ja arendusmeetmeid ning geotermikal peaks selles olema oma väärikas koht, seda seni, kuni on võimalik anda parem hinnang pikaajalisele kulude arengule ja kõnealuse tehnoloogia tegelikult kasutatavale potentsiaalile nii või teisiti pidevalt muutuvatel energiaturul.

4.12 Lisaks soovib komitee hõlmata kõik (st ka senini üksnes siseriiklikult rahastatud) geotermika teadus- ja arendusprogrammid avatud koordineerimise meetodi abil nii suurel määral kui võimalik Euroopa energiauuringute programmi ja edendada seega ka üleeuroopalist koostööd.

4.13 Antud kontekstis näeb komitee ka võimalust uute liikmesriikide osalemiseks ELi teadus- ja arendusprogrammide töös. Kõnealustes riikides eesisevat praeguste energiasüsteemide uuendamist peaks kasutama selleks, et ka neis riikides rajada vastavaid geotermilise energia piloot- ja näidisrajatisi.

4.14 Lisaks soovib komitee komisjonil hoolitseda ELi siseselt geotermilise energia turule toomise mõjusate toetusmeetmete (nt erinevat liiki elektrienergia müüki käsitlevad seadused) ühtlustamise eest, nii et tulevikus oleks võimalik vähemalt geotermika tehnoloogia valdkonna siseselt tervet ELi hõlmav võrreldavate tehnoloogiate aus konkurents.

4.15 Kuna geotermiline energia sobib suurepäraselt soojuse ja elektrienergia üheaegseks tootmiseks, siis soovib komitee komisjonil tegeleda ka vastavate küttevõrgustike väljaehitamise ja vastava soojuse kasutamisega.

5. Kokkuvõte

5.1 Geotermilise energiatootmise alla võetakse kokku need tehnoloogiad, mis kasutavad maakera väga kuumast sisemusest maakera pinnale voolava soojusvoo.

5.2 See puudutab esmajoonel soojusega, ent ka elektrienergiaga varustamist või mõlema energiavormi üheaegset tootmist.

5.3 Geotermilise anomaaliaga piirkondades on geotermilise energiatootmisega juba alustatud, ent selle suhteline osakaal kogu energiavarustuses jääb siiski väga väikeseks.

5.4 Tänu tehnoloogiatele, mida on võimalik kasutada ka väljaspool geotermiliste anomaaliatega piirkondi, võib geotermilisel energiatootmisel olla potentsiaal muutuda jätkusuutliku energiavarustuse oluliseks osaks ja seda eelkõige baaskoormuselektrienergia tootmise osas. Selle eelduseks on aga 4 kuni 5 km sügavused süvapuurimised ning lisaks veel "stimulatsiooni-meetmed".

5.5 Kindlasti omab ka maapinna lähedaste maapõuesoojuse reservuaaride kasutamine maasoojuspumpade abil paljulubavat arengupotentsiaali hoonete kütmise ja õhu konditsioneerimise seisukohalt.

5.6 Geotermikat eristab nendest meetoditest, kus esineb kõikumisi tootmises (nagu tuule- ja päikeseenergia puhul), tema põhimõtteline sobivus baaskoormuselektrienergia tootmiseks, kuna nimetatud energiad on üha enam sõltuvad reguleerimis-, stabiliseerimis- ja salvestustehnoloogiatest või nende kasutamine põhjustab kohaliku elanikkonna meelepaha seoses nende ruumivajadusega ja visuaalse maastike rikkumisega.

5.7 Komitee kordab oma soovist kasutada Euroopa teadusruumi võimalusi ulatusliku energiauuringute strateegia loomiseks.

5.8 See peaks sisaldama ka geotermilise energia arenguks vajalikke teadus- ja arendusmeetmeid, arendades edasi ja tugevdades sobival määral juba käimasolevaid vastavasisulisi projekte.

5.9 Komitee soovib koondada kõik (st ka senini üksnes siseriiklikult rahastatud) geotermika teadus- ja arendusprogrammid avatud kooskõlastamise meetodi abil kõnealusesse Euroopa energiauuringute programmi ja selle integreerivatesse meetmetesse.

5.10 Komitee soovib algusjärgus rakendada kõikides liikmesriikides järk-järguliselt vähenevaid stiimuleid ja luua õigusnorme geotermilise energia turule toomiseks (nt erinevat liiki elektrienergia müüki reguleeriv seadus) ja erainvesteeringute innustamiseks, mis muudaksid kõnealuse, piiratud aja jooksul toetatava energia ammutamise ja müügi atraktiivseks, et aidata sel viisil kaasa kõnealuse energiavormi majandusliku potentsiaali katsetamisele, parandamisele ja hindamisele.

5.11 Komitee soovib tulevikus ühtlustada antud toetusmeetmed ELi siseselt niivõrd, et võimaldada geotermika tehnoloogia valdkonnas ausat konkurentsi kogu ELis.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitradionavigatsiooni programmi kiire arengu faasi ja eksploatatsioonifaasi rakendamise kohta”

KOM(2004) 477 (lõplik) — 2004/0156 (COD)

(2005/C 221/06)

16. novembril 2004 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 156 konsulteerida Euroopa sotsiaal- ja majanduskomiteega seoses ettepanekuga teemal: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitradionavigatsiooni programmi kiire arengu faasi ja eksploatatsioonifaasi rakendamise kohta”.

Transpordi, energia, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon, kes vastutas komitee töö ettevalmistamise eest kõnealusel valdkonnas, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr Ranocchiaro.

Oma 414. täiskogu istungil 9. ja 10. veebruaril 2005 (9. veebruari koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu alljärgneva arvamuse 134 poolthäälega, erapooletuks jäi 3.

1. Sissejuhatus

1.1 Saades aru Galileo satelliitnavigatsiooni ja positsioneerimise infrastruktuuri programmi fundamentaalsest strateegilisest tähtsusest konkurentsivõimelise Euroopa süsteemile, on EMSK algusest peale tähelepanelikult jälginud selle programmi arenguid. Galileo olulisus seisneb selle uuenduslikus mõjus majanduse, tööhõive ja sotsiaalse mõõdme vastavatele omavahel seotud aspektidele, ja ühtlasi selle võimes tagada kodanikuühiskonna parem elukvaliteet.⁽¹⁾ Lisaks on EMSK ühisettevõtte Galileo⁽²⁾ rajamisest saadik olnud teadlik vajadusest kaasata erasektor süsteemi arendamisse ja kasutamisse, mis tagab pideva jätkusuutliku toe nii arenduse kui ka eksploatatsiooni faasis⁽³⁾.

1.2 Oma kõige viimases arvamuses⁽⁴⁾ selle küsimuse kohta rõhutas EMSK, et “pärast Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) nõukogu 26. mai 2003. aasta lepet ESA liikmesriikide vastavate rahaliste sissemaksete kohta jõudis Galileo programm lõpuks oma esimesse faasi.” Ühtlasi kinnitati veelkord, et “Galileo programm kujutab endast tõsist väljakutset Euroopa Liidule, tema sõltumatusele, tema tehnoloogilisele ja teaduslikule suutlikkusele, tema majandusele ja eelkõige tema kosmose- ja telekommunikatsioonitööstusele.”

2. Hetkeseis ja eeldatavad arengud

2.1 Meenutagem, et Galileo programmil on neli faasi:

⁽¹⁾ ELT C 311 17/11/2001 lk. 19.

⁽²⁾ Ühisettevõtte Galileo, loodud EÜ lepingu artikkel 171 alusel nõukogu määrusega EÜ 876/2002 21. mail 2002. See tagab Galileo programmi arendusfaasi elluviimise ja näeb ette kasutuselevõtu ning eksploatatsioonifaasi juhtimise. Selle peakorter on Brüsselis. Selle asutajaliikmed on Euroopa Ühendus, keda esindab komisjon, ning Euroopa Kosmoseagentuur.

⁽³⁾ ELT C 48, 21/02/2002 lk. 42

⁽⁴⁾ EMSK arvamus teemal “Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Galileo programmi 2004. aasta alguse eduaruanne” – ELT C 302, 7. detsember 2004.

— **Määratlemisfaas** aastast 1999 kuni aastani 2001, mil kavandati süsteemi ülesehitus ja määrati kindlaks allpool loetletud viis teenust. Seda faasi rahastati eeskätt 5. teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise (TTA/RTD) raamprogrammist 1998-2002.

— **Arendamis- ja valideerimisfaas**, mis kestab 2002. aastast kuni 2005. aastani ning mille jooksul töötatakse välja satelliidid ja süsteemi maapinnal asuvad komponendid ning kontrollitakse neid orbiidil. EL-i/ESA finantseerimine moodustab 1,2 miljardit eurot, seda lisaks aastateks 2002 — 2006 6. RTD raamprogrammist eraldatud 100 miljonile eurole.

— **Kasutuselevõtufaas**, mis hõlmab aastad 2006 ja 2007, mille vältel satelliidid ehitatakse ja saadetakse orbiidile — esimesed kaks satelliiti kavatakse orbiidile lennutada 2005. aasta lõpus — ning rajatakse kogu maapinnal asuva osa. Üldine rahastamine moodustab hinnanguliselt 2,1 miljardit eurot, millest üks kolmandik (st 700 miljonit eurot) tuleb ühenduse eelarvest. Ülejäänud kaks kolmandikku kuludest (st 1,4 miljardit eurot) kannab väljavalitud konsortsium.

— **Eksploatatsioonifaas**, mis kavakohaselt algab aastal 2008. Hinnanguliselt moodustavad iga-aastased haldus- ja hooluskulud ligikaudu 220 miljonit eurot, mille kannab täies ulatuses erasektor, välja arvatud esimese kahe aasta katmiseks ette nähtud finantseerimine kogusummas 500 miljonit eurot, mille erandlikult kannab ühendus vastavalt otsustele, mis tuleb vastu võtta ühenduse uute finantsperspektiivide raames aastateks 2007-2013.

2.2 Määratlemisfaasi lõpul mais 2002 loodi neljaks aastaks ühisettevõtte Galileo, "et kindlustada Galileo programmi teadusuuringute, arendustegevuse ja demonstratsiooni projektide haldamise ja finantskontrolli ühtsus, mobiliseerides selleks programmile eraldatud rahalised vahendid."

2.3 Lisaks pandi nõukogu määrusega 1321/2004⁽¹⁾, millega loodi **GNSS-i (globaalne navigatsioonisatelliitide süsteem) järelevalveorgan**, ning nõukogu ühismeetmega 2004/552/CFSP⁽²⁾, mõlemad 12. juulil 2004, alus süsteemi operatiivsetele struktuuridele, et kindlustada programmidega vahetult seotud avalike huvide haldamine ning Galileo süsteemi turvalisus ja kaitse.

2.4 Rahvusvahelisel tasandil allkirjastasid Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid pärast neli aastat kestnud läbirääkimisi 26. juunil 2004 äärmiselt tähtsa kokkuleppe Galileo ja GPS-i kohta⁽³⁾. Kokkulepe puudutab kõnealuse kahe satelliitnavigatsiooni ja positsioneerimissüsteemi teenuste propageerimist, pakkumist ja kasutamist ning vastavate rakenduste täielikku ühilduvust ja koostalitusvõimet. Kõnealused kaks süsteemi hakkavad toimima paralleelselt ilma signaali interferentsita. Tänu sellele muutub Galileo avatud signaali osas ülemaailmseks standardiks globaalne navigatsioonisatelliitide süsteemi (GNSS) tsiviil- ja kommertskasutuses. Meenutagem, et GPS-i käitab sõjavägi. Lisaks hakkab Galileo olema ühise vastuvõtja kaudu ligipääsetav ja "atraktiivne" ka praegustele GPS-i kasutajatele.

2.5 Samuti kirjutati rahvusvahelisel tasandil 13. juulil 2004 alla koostöökokkuleppele **Iisraeliga**. See järgnes kokkuleppele, mis allkirjastati 30. oktoobril 2003 **Hiinaga**. Juba mõnda aega on kestnud läbirääkimised **Venemaaga** koostalitusvõime saavutamiseks **Vene süsteemiga GLONASS**⁽⁴⁾. Nende läbirääkimistega on jõutud kaugele, eriti sagedusalade omandamise ja Vene kanderakettide kasutamise osas. Samal ajal kui läbirääkimised koostöökokkulepete osas Vene Föderatsiooni, Ukraina ja Indiaga on lõppstaadiumis, alustati ka kontakte Austraalia, Brasiilia, Mehhiko ja Lõuna-Koreaga. Ka Šveits, Norra ja Kanada otsivad võimalusi rahastamises osalemiseks.

⁽¹⁾ Nõukogu määrus struktuuride loomise kohta Euroopa satelliitnavigatsiooni programmide haldamiseks (ELT L 246, 20. juuli 2004)

⁽²⁾ Vt ELT L 246, 20.07.2004

⁽³⁾ US GPS: USA globaalne positsioneerimissüsteem (United States Global Positioning System), käitab sõjavägi

⁽⁴⁾ GLONASS: GLOBAALNE NAVIGATSIOONISATELLIITIDE SÜSTEEM (GLOBAL NAVIGATION SATELLITE SYSTEM).

2.6 **Vahemere basseinis** käivitas tegevuskava Euroopa Liidu ja Vahemeremaade välisministrite konverents Valencias aprillis 2002. Kõnealune tegevuskava hõlmas Vahemeremaade ja Euroopa Liidu koostööd satelliitnavigatsiooni ja positsioneerimise valdkonnas. Sellele järgnes Kairos **Euro-Med GNSS-i** projekti käivitamine ühisettevõtte Galileo poolt GNSS-i regionaalplaani demonstreerimiseks, koordineerimiseks ja sellealaseks väljaõppeks, et koos Vahemere partneritega jälgida, milline mõju on **EGNOS-il**⁽⁵⁾, geostatsionaarsel satelliidil ja Galileo eelkäijal.

2.7 Kui Galileo süsteem täies mahus toimima hakkab, pakub see **viit tüüpi teenuseid**:

- avatud teenus, mis sobib laiale avalikkusele mõeldud massitururakendustele ja üldhuviteenustele;
- kommertsteenuse, mis kindlustab professionaalsete rakenduste väljatöötamise, millel on avatud teenustega võrreldes paremad navigatsiooninäitajad ning lisaväärtusega andmed, eriti teenuse garantii suhtes;
- kõrgtasemel näitajatega elupäästmise teenus olukordadeks, kus on kaalul inimesed, nagu näiteks mere- ja lennundusnavigatsioon;
- otsimis- ja päästeteenus, et muuta olemasolevad inimeste otsimis- ja päästesüsteemid märkimisväärselt paremaks;
- krüpteeritud avalik reguleeritud teenus (PRS). See on kaitstud raadiosegamise ja interferentsi eest. Selle kasutamine on piiratud peamiselt avalike institutsioonidega, kes tegelevad tsiviilkaitse, rahvusliku julgeoleku, rahuvalvemissioonide ja õiguskorra tagamisega, kus on tingimata nõutav maksimaalne kaitstudus⁽⁶⁾.

2.8 Võttes arvesse Galileo omadusi, tsiviilkäitamist ning põhiliselt kommerts- ning professionaalsete rakendusi, on komisjon seisukohal, et aastaks 2010 võiks selle potentsiaalne turg olla 3 miljardit vastuvõtjat, millega kaasneb aastane investeeringutasuvus kuni 250 miljardit eurot ning uute ettevõtete ja sadade tuhandete kvalifitseeritud töökohtade loomine, neist ligikaudu 150 000 Euroopas.

⁽⁵⁾ EGNOS: Euroopa Geostatsionaarne Navigatsioonilisüsteem (European Geostationary Navigation Overlay Service): süsteem põhineb GPS-signaali korrigeerimisel maapinnal asuvate jaamadega ja geostatsionaarsete jaamadega võrgustiku abil. See käivitati aastal 1996 ning toimis Galileo eelkäijana. EGNOS tuleb viimasega integreerida ühiskontsessiooni skeemi alusel.

⁽⁶⁾ Vt Galileo programmi kasutuselevõtu- ja kasutusfaaside kontsessioon 2003/S 200-179789, avaldatud 17. oktoobril 2003

2.9 Galileo ühissetevõtte lõpetas **konkurentsliberääkimiste etapi** septembris 2004. Kahelt konsortsiumilt, kes olid taotlenud kontsessioonilepingut (Eurely⁽¹⁾) ja Inavsat⁽²⁾), saadi kaks lõplikku pakkumist. Lõplik valik põhines järgmisel kolmel kriteeriumil: äri- ja finantsalane suutlikkus; tehniline suutlikkus ning õiguslikud ja tehnilised aspektid.

2.10 Vastavalt ühissetevõtte pädevusele, kui ühissetevõtte on esitanud komisjonile enampakkumisprotsessi kohta aruande ning komisjon on võtnud vastu teatise Euroopa Parlamendile ja nõukogule⁽³⁾, milles käsitletakse siirdumist arendus- ja kasutuselevõtufaasi, saab ühissetevõtte omandada "**vajalikud poliitilised juhised programmi järgmiste faaside rahastamise kohta riikliku sektori poolt ja avalike teenuste ülesannete kohta**, sh nende teenuste määramise kohta." Seejärel saab ta esitada pakkumise allkirjastamiseks järelevalveorganile; mis vastavalt määrusele EÜ 1321/2004 kujutab endast tegelikult rakendusorganit.

2.11 Komitee tunneb muret, et ülalkirjeldatud menetlused võivad osutada liiga keeruliseks ja sisaldada kattuvaid ja dubleerivaid kontrollmeetmeid, mis ei soodusta asjaajamist ega ole piisavalt selged.

2.12 Lisaks sätestab vaadeldav määruseettepanek, et **järelevalveorganit**, mida määratletakse ühenduse ametina, mille eesmärk hallata on EÜ määrusega 1321/2004 hõlmatud satelliitnavigatsiooni programmidega seotud avalikke huve, ei moodustata enne 2005. aastat.

3. Euroopa Komisjoni ettepanek

3.1 Vaadeldav ettepanek rahuldab vajadust luua spetsiifiline õigusakt kindlustamiseks sõltumatu eelarverea olemasolu, mis võimaldaks Galileo kasutuselevõtu- ja eksploatatsioonifaasi tõhusamalt juhtida ja jälgida, seda nii rahalisest vaatenurgast lähtuvalt kui kontsessiooniomaniku seisukohalt.

3.2 Kõnealuse määruseettepaneku eesmärk on määratleda ühenduse rahalise panuse määrad kasutuselevõtu- ja eksploatatsioonifaaside elluviimiseks. Tähelepanu keskendatakse:

3.2.1 ühenduse vajadusele tagada sidus eelarveraamistik vahendite jaoks, mis on tekitatud ühenduse enda ja kontsessiooniomaniku poolt:

(1) EURELY: konsortsiumi, mille asutasid ALCATEL, FINMECCANICA ja VINCI

(2) INAVSAT : asutasid EADS Space, Inmarsat Ventures ja Thales Group.

(3) KOM (2004) 636 lõplik, vastu võetud 6. oktoobril 2004.

— Galileo teenuste pakkumise teel;

— litsentsidest ja intellektuaalomandi õigusest süsteemi komponentidele, mille ta on järelevalveorganilt tasuta saanud;

— EIB-i pikaajaliste laenude abil.

3.2.2 Sobiv institutsionaalne haldamis- ja seireraamistik järelevalveorganiga jaoks.

4. Üldmärkused

4.1 EMSK leiab, et tuleks viivitamatult astuda samme pakkumaks üksikasjalikumalt teavet erinevate teenuste osutamise tehniliste aspektide kohta. See kindlustab avalikud standardid, mis võimaldavad juurdepääsu teistele teenusepakkujatele ning uuenduslikke teenuseid. Nii välditaks uute tulijate, eriti väikekasutajate, puhul kunstlikke tõkkeid ning mõõdutundetult kõrgeid tasusid.

4.2 Mis puutub **sidusasse eelarveraamistikku**, siis loodab EMSK, et ühenduse eelarve uued finantsperspektiivid võetakse vastu võimalikult kiiresti. Lisaks toetab ta komisjoni nõuet eraldada Galileo programmile eraldi eelarvereaal 1 miljard eurot, mis oleks teistest eelarveridadest sõltumatu. Komitee soovib ühtlasi seda summat suurendada, et kindlustada EGNOS-e arendamine ja lõimimine Galileo programmiga. EMSK-i arvates tuleks GNSS-i satelliitpositsioneerimist puudutav uurimistevõime luuletada 7. RTD raamprogrammi ja seda selle raames rahastada.

4.3 EMSK usub ka, et tuleb selgitada, kuidas luuletatakse finantsraamistikku nende kolmandate riikide institutsioonide poolne tulevane riiklik rahastamine, kes on juba ilmutanud huvi Galileosse rahalise panustamise vastu.

4.4 EMSK on teadlik, et eelarveraamistik näeb ette eeliseid kontsessiooniomanikule tänu tema kui teenusepakkuja ja litsentside ja tasuta IPR-ide kasutaja rollile⁽⁴⁾. EMSK on sunnitud väljendama muret, et kontsessiooniomanik võib omandada domineeriva positsiooni või monopoli, mis võib moonutada konkurentsi või takistada vaba turu toimimist.

(4) IPR: intellektuaalomandi õigus (intellectual property rights).

4.5 Mis puutub **institutsionaalse raamistiku sobivusse juhtimiseks ja kontrolliks**, mis on "hajutatud" uuele Euroopa ametile (globaalse satelliitnavigatsiooni Euroopa järelevalveorgan), siis rõhutab komitee järgmisi punkte.

4.5.1 Euroopa Kosmoseagentuur ei ole esindatud **Euroopa GNSS-i ameti haldusnõukogus**. Samas on see agentuur praeguse ühissetevõtte haldusnõukogu liige.

4.5.2 Ühissetevõtte **juhtimisalased ja järelevalvega seotud ülesanded** tuleb siirdada Euroopa GNSS-i ametile, mis haldab Galileo fonde, tegutseb kontsessioonilepingu puhul tellijana, jälgib lepinguliste kohustuste täitmist, annab kontsessiooniomanikule õiguse kasutada lepingu kehtivuse ajal varasid, haldab kokkulepet EGNOS-e operaatoriga, koordineerib liikmesriikide algatusi vajalike sagedusalade osas, et tagada süsteemi toimimine, garanteerib komponentide sertifitseerimisnõude järgimise ja tagab julgeolekualaste kohustuste järgimise, kaasa arvatud kohustused, mis tulenevad ühismeetmest 2004/552/CFSP.

4.5.3 EMSK ei saa varjata oma muret seoses sellise äärmiselt delikaatse küsimusega nagu seda on võimupädevuse siirdamine ühendettevõtelt, mis kavatakse 2006. aasta mais likvideerida, uuele **Euroopa GNSS-i järelevalveorganile**, mis peaks hakkama tegutsema 2005. aasta keskel.

4.5.4 Seetõttu soovib komitee, et komisjon ja nõukogu jälgiksid tähelepanelikult ühendettevõtte ja järelevalveorgani "kooselu" ning üleminekuajaperioodi ühelt teiselt.

4.5.5 Kõiki Galileo siseturvalisusega seotud küsimusi reguleerivad **ühismeetme 2004/552/CFSP** sätted ning määrus, millega loodi Euroopa GNSS-i järelevalveorgan, mis näeb ette **süsteemi turvalisus- ja julgeolekukomitee** loomise.

EMSK leiab, et sidemeid Galileo süsteemi ja teiste olemasolevate Euroopa algatuste vahel nagu näiteks ülemaailmne keskkonnana ja turvaseire (GMES) ning COSPAS-SARSAT⁽¹⁾ otsingu- ja päästesüsteemid, justiits- ja siseküsimuste võrgustikud ning GRID multimeediavõrgustikud tuleks nii kiiresti kui võimalik tugevdada.

(1) COSPAS (vene akronüüm "Kosmitcheskaya Sistema Poiska Avariynyx Sudov" ehk Veesoõdukite satelliidipõhine otsingusüsteem) -SARSAT: ("Search and Rescue Satellite-aided Tracking") rahvusvaheline satelliidipõhine otsingu- ja pääste jälitussüsteem: integreeritud satelliitsüsteem asukoha avastamiseks, määramiseks ja arutamiseks hädaolukorras. 1982 – 2003 päästeti selle süsteemi abil üle maailma 15 000 inimest.

4.5.6 EMSK kordab,⁽²⁾ et on oluline, et turvakaalutluste ning **eraelu ja isikuandmete kaitse** küsimustega tegeldaks korraga, **konsulteerides igal võimalusel Euroopa Põhiõiguste Ametiga⁽³⁾ või luues sobiva nõuandeorgani**. Tundub, et toetumisest määruse EÜ 45/2001 sätetele, millele viidatakse Euroopa GNSS-i järelevalveorgani loonud määruse artiklis 19, ei piisa. EMSK on seisukohal, et selged tagatised eraelu ja isikuandmete puutumatusele ei ole vähem tähtsad kui turvakaalutlused, kui soovitakse, et Galileo edu oleks tagatud kodanikuühiskonna täieliku toetusega.

4.5.7 Kodanikuühiskonna kaasamise vajadust silmas pidades märgib EMSK, et Euroopale niivõrd oluline algatus nagu seda on Galileo programm on enamusele Euroopa kodanikele praktiliselt tundmatu. EMSK loodab seetõttu, et Euroopa institutsioonid koostöös riikide valitsustega käivitavad teavitus- ja selgituskampaania, mis mitte üksnes ei tõsta Euroopa kodanike teadlikkust ja võimet vääriliselt hinnata seda Euroopa tööstuse suurepärase toodet, vaid ka kinnitab neile, et nende eraelu puutumatus on kindla kaitse all.

5. Erimärkused

5.1 Eelpoolöeldut silmas pidades soovib EMSK, et määruse ettepaneku põhjenduste ossa lisataks järgmised punktid:

5.1.1 **Uus põhjendus 3(a):** "Võttes arvesse mõju, mida kõnealune programm võib avaldada Euroopa kodanike elule, võtab komisjon tarvitusele meetmed tagamaks, et Galileo teenuste elluviimisel tehakse Euroopa Põhiõiguste Ametile või siis mõnele alternatiivsele *ad hoc* loodud nõuandvale organile ülesandeks kindlustada eraelu ja isikuandmete kaitse, tagamaks arengu läbipaistvust ja pidevat dialoogi potentsiaalsete kasutajate ja kodanikuühiskonnaga."

(2) Vrdl. EMSK arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus Galileo ühissetevõtte loomise kohta", punkt 3.5. – ELT C 48, 21.02.2002.

(3) Vrdl. KOM(2004) 693 (25/10/04), komisjoni teatis, mis soovib ameti rajamist 2005 ja teeb ettepaneku, et sellele usaldataks üksikisikute kaitse isikuandmete töötlemisega seotud küsimustes.

5.1.2 **Lisada põhjendusele 12:** “, kindlustada täiendavad ühenduse ressursid samal eelarvereval EGNOS-e arendamiseks ja Galileoga integreerimiseks, ning pöörata 7. RTD raamprogrammi raames satelliitnavigatsioonile ja selle integreerimisele olemasolevate võrgustikega küllaldast tähelepanu ja eraldada selleks vajalikud ressursid.”

5.1.3 **Uus põhjendus 13(a):** “Komisjon ja nõukogu kindlustavad, et üleminek Galileo ühissetevõttelt uuele Euroopa GNSS-i järelevalveorganile toimub absoluutselt läbipaistvates tingimustes, vältimaks võimalikku dubleerimist, viivitusi tegevuses või, mis veel halvem, turupiiranguid.”

5.1.4 **Uus põhjendus 14(a):** “Komisjon tagab, et kolmandate riikide institutsioonide sissemaksed Euroopa GNSS-i järelevalveorgani fondidesse kajastavad vajalike kokkulepete kaudu, mis tuleb esitada nõukogule ja Euroopa Parlamendile, vastastikuseid huve ning olemasolevat tasakaalu.”

6. Järeldused

6.1 EMSK kinnitab veel kord oma **täielikku toetust Galileo programmile** ja soovib tungivalt kahe lõpliku arengufaasi kiirendamist, et tagada programmi täielik ja igakülgne toimimine aastaks 2008.

6.2 EMSK kutsub komisjoni üles võtma ette tegevusloa omanikule teenuste osutamise ja intellektuaalomandi õigustest tuleneva lisaväärtuse eelnev hindamine ja levitama hinnangutulemuste kohta selget ja täpset infomatsiooni.

6.3 EMSK on seisukohal, et globaalse infrastruktuuri loomise suunas on saavutatud olulisi edusamme, millest tuleb eriti esile

tõsta EL-i ja USA vahelist koostöökokkulepet, mis kindlustab olemasolevate globaalse satelliitnavigatsiooni ja positsioneerimissüsteemide täieliku ühilduvuse ja koostalitlusvõime.

6.4 EMSK rõhutab rahvusvahelise koostöö tähtsust Hiina ja Iisraeliga ning usub, et ei tohiks säästa pingutusi sõlmimaks vastastikust huvi pakkuvad kokkulepped Šveitsi, Norra, Vene Föderatsiooni, Ukraina, India, Austraalia, Mehhiko, Brasiilia ja Lõuna-Koreaga. Komitee vaatleb Vahemere basseini kui eelisõigustatud ala, sest see juba saab kasu EGNOS-e teenustest. Lisaks on sellel piirkonnal strateegiline tähtsus rahu, stabiilsuse ja säästva arengu tagamisel Euroopas.

6.5 Selles kontekstis on EMSK veendunud, et juurdepääsu laiendamine kolmandatele riikidele kujutab endast elulise tähtsusega panust Euroopa Liidu poliitika välismõõtmesse.

6.6 EMSK loodab, et Euroopa Komisjonile eraldatakse spetsiaalne eelarverida teavitus- ja selgituskampaania korraldamiseks, mis mitte üksnes ei tõsta Euroopa kodanike teadlikkust ja võimet väärikselt hinnata kõnealust Euroopa tööstuse suurepärast toodet, vaid ka kinnitab neile, et nende eraelu puutumatus on kindla kaitse all.

6.7 Lõpuks, EMSK loodab, et tema kommentaarid põhjenduste kohta võetakse vastu (pidades konkreetselt silmas põhjendusi, mis käsitlevad eraelu puutumatus, rahaliste vahendite suurendamist, üleminekufaasi ja kolmandate riikide panust). Kõnealuste ettepanekute eesmärk on aidata kaasa algatuse selgusele ja läbipaistvusele ning tagada, et sellele eraldataks piisavalt ressursse. Seega teenivad need ettepanekud nii Euroopa institutsioonide kui ka kodanikuühiskonna huve.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE)"

KOM(2004) 516 (lõplik) — 2004/0175 (COD)

(2005/C 221/07)

Tulenevalt EÜ asutamislepingu artiklist 175 otsustas nõukogu 13. septembril 2004. aastal konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE)".

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon, võttis arvamuse vastu 13. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr RETUREAU**.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 414. plenaaristungil, 9.-10. veebruaril 2005 (9. veebruari koosolekul) käesoleva arvamuse vastu 140 poolthäälega, 2 jäi erapooletuks.

1. Arvamuse kokkuvõte

1.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab ettepanekus nimetatud ruumiandmete infrastruktuuri loomist ühenduse tasemel (INSPIRE) sobivaks ja tänuväärseks ettevõtmiseks, mis on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. INSPIRE abil on kavas koordineerida üksikute riikide tasandil kogutud ruumiandmeid ning muuta need koostalitlusvõimeliseks ja ligipääsetavaks. See võimaldab paremat ja teaduslikul alusel põhinevat dokumentatsiooni keskkonna alal tehtavate otsuste, nende täitmise edukuse ja teatud direktiivide alusel esitatavate aruannete üle. Komitee peab õiguslikku alust (lepingu artikkel 175) kohaseks.

1.2 Kõnealuse algatusega oleks võimalik vältida topelttööd, viia miinimumini teabelünki ja vajakajäämisi ning parandada andmete kogumise ja töötlemise koordineerimist ja asjakohasust. Sellise infrastruktuuri loomiseks on vaja ühenduse tegevust. Antud ettevõtmine võimaldab vastavatel ametkondadel ja asutustel andmeid tõhusamalt kasutada ning riiklikel ja erasektori teenuseosutajatel, sealhulgas lisandväärtusteenuste osas (spetsiifilised kaardid ja erianandmebaasid jne), neid efektiivsemalt rakendada.

1.3 Direktiivis tehakse ettepanek luua õiguslik ja tehniline raamistik, mis on hädavajalik kõnealuse eesmärgi saavutamiseks. Peale selle nimetatakse direktiivis tehnilise komisjoni loomist ning liikmesriike kohustatakse võimaldama juurdepääsu oma ruumiandmetele. Järelevalvepädevus on komisjonil, ette on nähtud korrapärane aruandlus.

1.4 Komitee tervitab talle arvamuse koostamiseks esitatud ettepanekut, kuna harmoniseeritud viiteraaamistiku abil ühenduse tasandil annab see kahtlemata lisandväärtuse ja tagab hädavajalikud edusammud kogutavate ruumiandmete kvaliteedi ja laadi osas. See toetaks keskkonnapoliitikat ja ilmselt ka teisi riikide ja ühenduse poliitikasuundi ning oleks abiks otsuste langetamisel.

1.5 EMSK peab vältimatuks kasutada avatud protokolle ja andmefailiformaate ning üldlevinud standardeid, mida on võimalik lugeda tasuta saadaolevate programmidega. Komitee

nõuab tungivalt, et võrdlusandmed tuleb avaldada ja INSPIRE raames kättesaadavaks teha, kuna tegemist on teaduslike andmetega, millel on nii keskkonnapoliitika kui ka tudengite ja teadlaste jaoks suur tähtsus. Lisaks rõhutab komitee, et toimida tuleb ilma teatud andmete konfidentsiaalsust rikkumata, sõltumata sellest, kas on tegemist erasfääri, üldsuse huvi või julgeolekuküsimustega.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Õiguslikuks aluseks valitakse asutamislepingu artikli 175 lõige 1. See säte annab (viitega artiklile 174) võimaluse, teha tehniliste ja teaduslike andmete alusel ettepanekuid keskkonna ja tervisekaitse meetmete kohta.

2.2 Loodusnähtused ja inimtegevuse tulemusena ilmnevad nähtused mõjutavad keskkonna kvaliteeti ja rahvastiku tervist. See õigustab ühenduse tegevust teabe ja koordineerimise alal, kusjuures tuleb arvestada proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtet ja ettevaatusprintsipi.

2.3 Võimaldamaks subsidiaarsuse põhimõtte laialdast rakendamist, tehakse ettepanek raamdirektiivi kehtestamiseks — see võimaldaks sätete kohandamist üksikute riikide ja piirkondade oludele.

2.4 Kogutud metaandmed on pärit eelkõige riiklikest, avaliku juurdepääsuga allikatest, kuid ei välistata ka teiste allikate kasutamist. Riiklike andmepankade elektroonilisel kujul kasutamise võimaluse eest hakkab hoolitsema ühenduse portaal.

2.4.1 Lisas toodud andmete kogumine ei ole liikmesriikidele obligatoorne. Algatus INSPIRE täiendab teisi algatusi, sealhulgas ülemaailmset keskkonna- ja turvaseiret (GMES) ja GALILEOd, mille raames saab koguda spetsiifilisi või täiendavaid andmeid.

2.4.2 INSPIRE paistab silma just eelkõige oma horisontaalse struktuuri poolest. Algatus hõlmab erinevaid sektoreid, et oleks võimalik välja selgitada teabelünki ja astuda samme nende kõrvaldamiseks.

2.4.3 Keskonnaalased õigusaktid (näiteks veepoliitika raamdirektiiv) reguleerivad iga sektori spetsiifiliste asjaomaste dokumentide jaoks vajalike andmete liike, omadusi ja edastamist.

2.4.4 Andmete ühine kasutamine peaks võimaldama järkjärgulist lahenduste leidmist, kuna on võimalus kõrvaldada liikmesriikide võimalikke raskusi ja andmelünki.

2.5 Eesmärgiks on põhjalike (geograafiliste) ruumiandmete kogumine ja koordineerimine, nagu näiteks toodud I, II ja III lisas. Tuleb tagada erinevate riiklike andmekogumis- ja andmetöötlemissüsteemide koostalitlusvõime, et saaks anda need andmed võimuorganite, haldusasutuste, teadusasutuste ja ajast huvitatud avalikkuse käsutusse.

2.6 Liikmesriigid loovad ühtlustatud andmetele võrgustiku. Need andmed ja erinevad kergesti ligipääsetavad teenused võivad ELi, riikide ja järgmiste tasandite poliitikas olla tehniliseks ja teaduslikuks aluseks otsuste tegemisele mitmesugustes valdkondades.

2.7 Teabe ja saadud tulemuste ühine kogumine ja kasutamine erinevates riikides ja sektorites võimaldab vältida topelttööd ja arvestada keskkonnaga seotud aspekte kõigis ühenduse poliitikavaldkondades.

2.8 Komisjon kasutab talle nõukogu 22.6.1998 otsusega antud rakendusvolitusi. Paljud komisjoni allasutused, sealhulgas EUROSTAT ja Teadusuuringute Ühiskeskus, hakkavad aktiivselt osalema direktiivi rakendamises, teiste hulgas ka Euroopa Keskonnaagentuur. Liikmesriikide kohustuseks on määrata pädevad riiklikud ametkonnad, kelle ülesandeks jäävad kontaktid komisjoniga. INSPIRE tehniliseks juhtimiseks on ette nähtud komiteemenetlus, millesse kaasatakse valitsuste eksperte, Euroopa agenteure ja pädevaid peadirektoraate.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab ja toetab direktiivi ühenduse ruumiandmete infrastruktuuri loomise kohta, mida ettepanek käsitleb. Komitee peab lepingu artiklit 175 kohaseks õiguslikuks aluseks.

3.2 Koos teiste teabeallikatega pakub INSPIRE abi otsuste tegemisel keskkonna- ja tervishoiupoliitikas ning reas muudes valdkondades.

3.3 Komitee lähtub sellest, et kulude-tulude suhe kujuneb INSPIRE kasuks: projekti eesmärgiks on vältida topelttööd, kujundada ühenduse poliitikaid otstarbekohasemalt ja parandada avalikkuse teavitamist.

3.4 Komitee esindab seisukohta, et ühenduse infrastruktuur koos teabe ja teenustega, millele ta juurdepääsu pakub, peaks olema avalikkusele ligipääsetav, kuna iseenesest on tegemist teaduslike andmete ja andmebaasidega, mille kasutamine on avalikkuse huvides (looduslike ja tööstuslike ohtude ennetamine, tervishoid jne). Andmekogumite ja -teenuste piiratud kasutusõigused ei tohi muutuda takistuseks.

3.5 INSPIRE raames on mõeldavad avaliku ja erasektori koostöölepped. See puudutab ka andmete kasutamist eraõiguslike struktuuride või huvigruppide poolt, näiteks eesmärgiga osutada lisandväärtusega teenuseid või luua spetsiifilisi geograafilisi andmepanku, millega taotletakse ärikasumit.

3.6 INSPIRE infrastruktuuri jaoks on määrava tähtsusega andmekogumite ja teenuste koostalitlusvõime. Komitee toetab ettepanekut kehtestada rakendamise normid kooskõlas pakujate, kasutajate ja standardimistega. Kahtlemata on hädavajalik norme ühtlustada, kuid tegemist on keeruka valdkonnaga. Sellegipoolest on komitee nõus ettenähtud tähtaegade rakendamise ja aruannete koostamise osas.

3.7 Komitee on seisukohal, et riiklikul ja ühenduse tasandil kasutatavad protokollid ja andmefailiformaadid peavad olema avatud, vabalt ligipääsetavad ja vabad kolmandate isikute õigustest. Andmeid peab olema võimalik lugeda kõigi tavapäraste internetibrauserite abil. Sel viisil hoitakse ära igasugune tarkvarast või riistvarast tulenev diskrimineerimine andmetele juurdepääsu ja nende kasutamise puhul.

3.8 EMSK kiidab heaks komisjoni poolt välja pakutud erandite nimekirja, kuid tuleb samas meelde, et komitee peab endiselt esmatähtsaks isikuandmete ja eraelu kaitset. Lisaks antud kaitsele tuleb arvestada üksikute riikide olulisi huve ja avaliku julgeoleku nõudeid seoses avalikkusele ligipääsetavate andmete parameetrite ja põhjalikkusega.

4. Erimärkused

4.1 Direktiivi ettepanekus nimetatud korrapärasele aruannele viidates teatab komitee oma soovist samuti saada nende aruannete koopiaid.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: üleujutuste riskijuhtimine — üleujutuste vältimine, ennetamine ja tagajärgede leevendamine”

KOM(2004) 472 (lõplik)

(2005/C 221/08)

12. juulil 2004 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Selles valdkonnas komitee töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajandus-, maaelu arengu ja keskkonnaosakond võttis oma arvamuse vastu 13. jaanuaril 2005. Raportöör oli pr Sánchez Miguel.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9. ja 10. veebruaril 2005 (9. veebruari koosolekul) 132 poolt- ja 2 erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Veepoliitika raamdirektiivi⁽¹⁾ vastuvõtmine tõi kaasa olulise muutuse ELi veepoliitikas mitte üksnes seetõttu, et see kehtestas ühtlustatud lähenemisviisi mitmesugustele ELi sisevete ja mereakvatooriumide võimalikele olukordadele, vaid ka sellepärast, et see kehtestas efektiivse meetodi nende vete kvaliteedi hindamiseks ning tsentraliseeritud organisatsioonisüsteemi, mis lihtsustab kõikide vesikondade kontrollimist ühtsel viisil, sõltumata vesikonna iga lõigu kohta eksisteerivatest erinevatest pädevustest. Lisaks jätkab komisjon veepoliitika raamdirektiivi täiendamist ja arendamist nii seadusandlike⁽²⁾ kui muude vahenditega⁽³⁾, et ELi veepoliitika toimiks jõgede ja merede kaitseks.

1.2 Arusaamatult on veepoliitika raamdirektiivist siiski välja jäänud mõned vesikondade jaoks äärmiselt olulised aspektid, sealhulgas üleujutuste teema. Kuigi üleujutused isenesest on loodusjõududest tulenevad, võib inimtegevus nende tagajärgi mõnel juhul oluliselt raskendada. Üleujutuste mitmeid katastroofilisi tagajärgi saaks vähendada sobiva poliitikaga, mis puudutab jõgede ja jõekallaste kasutamist ja kaitset. Eelkõige nõuab selline poliitika veega seotud infrastruktuuride ehitamist, mis võtaksid mitte vaid formaalselt, vaid reaalselt arvesse keskkondlikku mõju, et vältida loodusliku dünaamika muutmist ja järgida veeressursi mõistlikku kasutamist.

⁽¹⁾ EÜT L 327, 22.12.2000, lk 72.

⁽²⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku kohta, mis käsitleb põhjavee kaitsmist reostuse eest (KOM(2003) 550 (lõplik)) — ELT C 112, 30. aprill 2004, lk 40–43.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse veepoliitika valdkonna prioriteetsete ainete nimistu, KOM(2000) 47 (lõplik). Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja majandus- ja sotsiaalkomiteele: hinnakujunduspoliitika veeressursi säästmiseks, KOM(2000) 477 (lõplik). Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: merekeskkonna kaitsmise ja alalhoidmise strateegia poole, KOM(2002) 539 (lõplik).

1.3 Üleujutusrisk ELis suureneb peamiselt kahel põhjusel: esiteks kliimamuutuse tagajärjel, mis võib atmosfääri soojenemise tulemusena kaasa tuua tugevate vihmavalingute sagenemise ja merevee taseme tõusu. Teiseks teguriks on inimtegevus, näiteks ehitustööd jõgedel ja jõevoolu kõrvalejuhtimis- ning kanaliseerimisprojektid ja sadamate ehitamine, ilma et võetaks vastu meetmeid sellise tegevuse keskkonnavalase mõju hindamiseks ja korrigeerimiseks. Veel üheks inimteguriks on mandri suurenev kõrbestumine, mis on kannatanud ulatusliku puude- raide, tulekahjude ja muude loodusevastaste tegevuste tagajärjel. Lühidalt öeldes suureneb üleujutusrisk mitteresistentslike tegevuste tagajärjel. Seega saab riski minimeerida majandusliku, sotsiaalse ja keskkonna arengu säästlike mudelite vastuvõtmisega.

1.3.1 Tööstuspiirkondade, intensiivse talupidamise ja karjakasvatuse alade ning hoonestatud alade üleujutamise põhjustab selliste ainete ja saaduste levikut, mis normaalses tingimustes vee kvaliteeti ei kahjusta, kuid mis üleujutuse tagajärjel muutuvad inimeste tervist ja vastavaid ökosüsteeme potentsiaalselt kahjustavateks ohtlikeks saasteaineteks.

1.4 Komitee märgib, et 1998–2002 kannatas Euroopa üle 100 suure üleujutuse all, sh katastroofilised üleujutused Doonau ja Elbe ääres 2002. aastal. Alates 1998. aastast on üleujutuste tõttu surnud 700 inimest, ümber on pidanud asuma umbes pool miljonit inimest ja kindlustatud majanduskahju suurus ulatub 25 miljardi euroni⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Allikas: KOM(2004) 472 (lõplik).

1.5 Komisjon on teadlik sellisest asjade seisust ja esitas 2004. aasta juulis keskkonnanõukogule ettepaneku ELi meetmeks üleujutuse kaitseabinõude osas, eesmärgiga jõuda kooskõlastatud meetmeni, et täiustada üleujutusrisiki vähendavaid kaitseabinõusid. Liikmesriigid peavad tegema koostööd riskipiirkondade kaardistamisel ja üleujutusrisiki juhtimiskavade rakendamisel kõikides vesikondades ja rannikualadel, kusjuures komisjoni ülesanne on hõlbustada teabe kooskõlastamist liikmesriikide vahel ja soodustada häid tavasid selles valdkonnas.

1.6 Lõpuks tuleb lisada, et kuigi seda meedet tuleb rakendada seoses ühenduse veepoliitikaga, mõjutab see teema ka Euroopa poliitika teisi valdkondi, näiteks põllumajandust, keskkonda, kodanikukaitset, transporti jne. Pealegi eksisteerib äärmiselt ulatuslik ja kõiki neid poliitikaid mõjutav õiguslik probleem seoses üleujutusrisiki juhtimisega: kuidas piiritleda ja määratleda avalik hüve jõekallaste ja ranniku kaitseks, nii et poliitilistest põhjustest ajendatud ametivõimud ei teeks muutusi, mis mõjutavad teisi veeressursi majandamise ning üleujutusrisiki planeerimise alaseid küsimusi. Kaitsealade piiritlemine lihtsustaks üleujutuse ärahoidmismeetmete rakendamist.

2. Komisjoni ettepaneku kokkuvõte

2.1 Teatise sisu saab jagada kolme järgmise pealkirja alla:

- üleujutuste riskijuhtimine;
- käimasolev tegevus ja tulevased algatused;
- ELi kooskõlastatud tegevusprogramm.

2.2 Üleujutuste riskijuhtimise eesmärk on vähendada üleujutuste tõenäosust ja tagajärgi. Seetõttu on tehtud ettepanek, et üleujutuste riskijuhtimiskavad sisaldaks järgmisi komponente:

- ennetamine;
- kaitsmine;
- valmisolek;
- hädaolukorras toimimise kavad;
- taastumine ja saadud õppetunnid.

2.3 Käimasolevate tegevuste ja tulevaste algatuste osas üleujutuste tagajärgede vähendamiseks on kavandatud meetmed kolmel tasandil.

2.3.1 Euroopa tasandil on tegevus suunatud sellele, et kasutada olemasolevaid meetmeid ja tegevuskavasid üleujutuste ennetamiseks ja leevendamiseks. Teadusuuringute osas on eesmärk kasutada selliseid uurimisprojekte nagu FLOODsite, mis aitab täiustada kompleksset üleujutusrisiki analüüsi ja riskijuhtimise metoodikat. Struktuurifondide, eriti Euroopa Regioonalaarengu Fondi kasutamise saadakse aidata täiustada tehnoloogialaseid teadusuuringuid ja infrastruktuuri arendamist⁽¹⁾. IRMA-projekt ("INTERREG Rhine-Meuse Activities") on näide piiriülesest lähenemisviisist üleujutuste vastu võitlemises.

2.3.1.1 Euroopa tasandil on tehtud ka ettepanek, et ühist põllumajanduspoliitikat tuleks kasutada üleujutuse kaitsetsoonide loomiseks metsanduse ja muu põllumajandusliku tegevuse kaudu pinnasekaitse eesmärgil. Samamoodi kavatakse veepoliitika raamdirektiivi raames kaasata keskkonnapoliitika, liites üleujutuste riskijuhtimise vesikondade integreeritud kavadesse. Lisaks jääb alles 2002. aastal pärast Kesk-Euroopa suuri üleujutusi hädaolukordade jaoks asutatud solidaarsusfond.

2.3.2 Tuleb märkida, et liikmesriikide panus üleujutuste tagajärgedega võitlemises on seisnenud ametlike ja õiguslike suuniste sõnastamises, seda eriti liikmesriikides, mis kannatavad kõige rohkem üleujutuste all. Üleujutuste vastu on kaitseabinõudena koostatud kavasid ja strateegiaid ning kõige sagedamini üleujutuse all kannatavate piirkondade osas on isegi läbi viidud riskide kaardistamine.

2.3.3 Kolmandaks on paika pandud meetmed rahvusvaheliseks koostööks piirijõgede osas, eriti Kesk-Euroopas: on loodud asutused, et tagada vesikonna majandamise kooskõlastatud käsitusviis.

2.4 ELi kooskõlastatud tegevusprogramm sisaldab elemente, mis on üleujutuste tagajärgede ennetamise ja leevendamise meetmete kehtestamiseks otsustava tähtsusega. Neist märkimisväärsimad on erinevate ametivõimude vahelise kooskõlastuse suurendamine ja rannikuala juhtimiskavade parandamine, üleujutusrisiki kaardistamine planeerimisvahendina ja heade tavade levitamine.

2.4.1 Selle programmi õnnestumiseks peavad liikmesriigid, komisjon ja teised huvitatud isikud tegema koostööd ning täitma oma ülesandeid ja kohustusi üleujutusrisiki ärahoidmiseks.

⁽¹⁾ Sándor Tóth Ungari keskkonna ja veeressursi majandamise osakonnast tõi EMSK põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiioonile huvitava näite programmist Tisza orus üleujutuste pikaajalise juhtimise ja piirkondliku arengu vallas.

2.4.2 Selle ühismeetme hinnangulist kulu on raske mõõta, kuid üleujutuse tagajärgede minimeerimise kvalitatiivne mõju Euroopa elanikele, nende varale, inimestele ja asjaomastele piirkondadele kaalub üles igasugused kulud.

2.5 Lisas on toodud suunised üleujutusrisi juhtimiskavade ja üleujutusrisi kaardistuste arendamiseks ja rakendamiseks; see on oluline programmi eesmärkide saavutamise ühtse käsitlusviisi tagamiseks.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist, mille eesmärk on täiustada ja ühtlustada paljudes liikmesriikides olemasolevaid ennetussüsteeme, et leevendada üleujutuse tagajärgi. Siiski tuleks esiteks probleemi põhjalikumalt hinnata, et otsustada millised ennetusmeetmed oleksid kõige tõhusamad üleujutustest tekkinud kahju ennetamiseks. Teiseks tuleks määratleda mõned põhimõisted, mida ettepanekus ei ole nimetatud, et oleks võimalik jõuda kokkuleppele juhtimiskavasid ja riskikaardistust käsitlevate kavandatud meetmete suhtes võimalikult ühtlustatud viisil.

3.2 Üleujutus on jõgede ja rannikualade normaalse funktsioneerimisega kaasnev loodusnähtus, mis toimub geoloogilises ajamastaabis, mis on palju suurem ajamastaabist, mida tavaliselt kasutatakse nt majanduslikus või maakasutuse jms planeerimises. Seega tähendab "kordumisintervall", et:

- üleujutuse toimumisel, toimugu see kas 100 või 500 aasta järel, ujutab jõgi teatud piirkonna üle;
- need üleujutused on kindlasti korduvad;
- nad võivad korduda igal ajal.

Hüdrooloogilises planeerimises kasutatakse järgmiseid mõisteid.

- Pideva või katkendliku loodusliku veevooluga jõesäng on maksimaalsest normaalsest veetaseme tõusust madalama veetasemega kaetud maa-ala.
- Lamm on piirkond, mida määratletakse veetaseme teoreetilise tõusu kaudu üleujutuse korral, mille statistiline kordumisintervall võib olla 100 või 500 aastat. See ei mõjuta maa omandiõigust (riigi- või eramaa), kuid pädev asutus võib inimeste ja vara ohutuse tagamiseks kehtestada kasutuspiirangud.
- Vesikonna normaalsete nähtuste hulka kuuluvad üldiselt märgalad, lammimetsad ja muud lammialad, mägipiirkondades vihmavalingutest põhjustatud mudalademed, laguunide lodud ja mitmed üleujutuste piire tähistavad tunnused (paljud neist on seotud ökoloogiliselt väärtuslike ökosüsteemidega), kusjuures, nagu juba märgitud, üleujutused on jõgede ja rannikualade normaalse funktsioneerimisega seotud nähtused.

3.3 Üleujutuse raskus sõltub sellest, kas inimesed kasutavad üleujutuspiirkonda tegevuseks, mis mõjutab selle veesüsteemi normaalset funktsioneerimist ja muudab oluliselt jõgede ja rannikualade keskkonda. Selline tegevus suurendab inimestele ja varale äärmiselt kahjulike ebanormaalse tingimuste ohtu. Euroopa majandus ja sotsiaalkomitee arvates on järgmised tegurid need, mis suurendavad üleujutuste raskusastet ja ulatust:

- ebasobiv, tänapäeval vastuvõetamatu maakorraldus, mõnikord pikema perioodi vältel, kuna on ignoreeritud teaduslikku ja tehnilist teavet;
- vaeleavaldused üleujutusrisi juhtimisel (jõgede õgvendamine, üleujutusvee kanaliseerimine, veehooldlate ja tammide ehitamine, üleujutusveebasseinide äraldamine jõgede lähedale ehitatud kraavidega), sageli ebasobilikeks osutunud meetmed või laiemalt vaadates mõnikord isegi vastupidi mõjuvad meetmed, eriti jõgede suubumisalade lähedal.

3.4 Loodusfaktorite muutumise ja eriti kliimamuutuse tõttu suurenev üleujutusrisk nõuab ulatuslikku uurimustööd otsustamiseks, kuidas võivad sellised muutused teiste tegurite hulgas mõjutada jõgede ning rannikualade dünaamikat ja seega ka sagedamini üleujutatavaid alasid ning kordumisintervalle.

3.5 Inimfaktorite tagajärjel — näiteks maakasutus sellistes piirkondades ja seal elavate inimeste rohkus — suurenevat riski saab ja tuleb vähendada, rakendades üleujutuspiirkondade **jätkusuutlikule** maakorraldusele ja riskide minimeerimisele suunatud aktiivset poliitikat.

4. Erimärkused

4.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on nõus komisjoni selles, et üleujutusrisi juhtimise eesmärk on vähendada üleujutuste tõenäosust ja/või mõju, kasutades selleks tavaliselt ennetamist, kaitseabinõusid, teavitamist jms. Siiski tuleks klassifitseerida meetmed ja abinõud, mida rakendada, ning kriteeriumid igal konkreetsel juhul õige valiku tegemiseks. Kasutada võiks järgmiseid ennetavaid meetmeid:

- looduslikud üleujutusvastased meetmed, nt loodusliku äravoolu parandamine või taastamine pinnase tiheduse vähendamise või mägiadel metsa taastamise teel; (endiste) looduslike üleujutusveebasseinide taastamine; üleujutuslaine voolu- ja levikukiiruse vähendamine jõgede õgvendamise lõpetamise teel; vihmavee äravoolusüsteemide parandamine elurajoonides;

— meetmed, mis vähendavad üleujutuspiirkonna tundlikkust kahjude suhtes, nt varajase hoiatamise süsteemid, maakorraldus ja maakasutuse piiramine üleujutuspiirkondades jne;

— meetmed üleujutuse ennetamiseks (hüdrooloogilised või hüdraulilised meetmed): struktuursed meetmed (veehoidlad, kanalid, kraavid jne) või mittestruktuursed meetmed (linna kasutusala piiramine, varakaitse programmid jne).

4.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib, et juhtimisplaan võiks lähtuda järgmistest põhimõtetest ja mittestruktuursetest meetmetest:

— jõgede ja rannikualade veesüsteemide loomuliku oleku taastamine, loodusliku maastiku taastamine ja vesikondade funktsioonide isereguleerimise edendamine (metsa uuendamine kahjustatud mägi- ja järvepiirkondades, märgalade ja seotud ökosüsteemide kaitse, erosiooni ja settimise seire, programmid suure üleujutusriskiga alade taastamiseks ja neile alternatiivsete kasutusviiside leidmiseks jne);

— üleujutuspiirkondade säästliku arengu põhimõtte saavutamine,

i. hinnates nendes piirkondades maakasutuse majanduslikku potentsiaali, mis arvestaks looduslike üleujutustega;

ii. kavandades üleminekut nendele mudelitele erinevates planeerimisvaldkondades, eriti maakorralduses.

Just sellega seoses tuleks tugineda pikaajalise strateegilise planeerimise põhimõttele — küsimus ei ole mitte ainult prognoositud muutuste arvestamises, nagu märgiti komisjoni teatises, vaid peamiselt nende korrigeerimises juhul, kui on tõenäoline, et riski tase jääb samaks või suureneb.

4.3 Koostada tuleks vastavad suunised ja kriteeriumid, mille põhjal valida sobivad meetmed, et parandada kaitset üleujutuste vastu:

— parem kaitse üleujutuste vastu ei tohi viia selleni, et hüdroloogiline olukord mujal halveneb (nt tulenevalt paremast äravoolust tekib kõrgem veetase või kiirem vool allavoolu);

— nii palju kui võimalik ja säästva arengu põhimõtet järgides tuleb eelistada mitte tehnilisi kaitsesüsteeme, vaid vesikondade taastamist ja looduslike vahendeid, mis aitavad koguda üleujutusvett teatud alale kahju tekitamata (lastes sel laiali valguda, mitte veetaset tõsta);

— kus võimalik, tuleb eelistada meetmeid, mis on kooskõlas teiste säästva arengu eesmärkidega (nt veepoliitika raamdi-

rektiiv eesmärgid vee ja põhjavee kvaliteedi osas ning Euroopa loodukaitsedirektiivide eesmärgid).

4.4 Kogemused üleujutusrisiki juhtimisel maailma eri osades, eriti alates 1970ndatest, on näidanud, et peamised raskused ennetavate meetmete rakendamisel ei ole tehnilised ja neid ei saa lahendada üksnes riski- või ohukaardistuse abil. USAs näiteks on sõjaväeinseneride korpus (Army Corps of Engineers) teinud üle 20 000 riskikaardistuse, kuid väga väike osa kohalikest omavalitsustest kasutab neid ja nende kasutamisel valitakse üks struktuursetest meetmetest (näiteks kanaliseerimine, tammid ja kraavid), mille puhul on üleujutuste juhtimine ja välditavate kahjude ärahoidmine sageli ebaõnnestunud, kuna ametivõimudel ja avalikkusel on suures osas petlik turvatunde.

4.5 Tuleks rõhutada, et ELis on sellised meetmed — peamiselt tammide ja kanalite ehitamine, mis on piiratud kasuteguriga, — just need, mida rahastatakse struktuurifondide (Euroopa Regionaalarengu Fondi ja ühtekuuluvusfondide) kaudu. Üldiselt rahastatakse ennetavaid meetmeid, nii struktuurseid kui mittestruktuurseid, halvemini. Seetõttu on komitee arvates vajalik kaaluda selle tegevusprogrammi jaoks spetsiaalse rahastusliini loomist või selle ebaõnnestumisel koostada suunised meetmete kaasamiseks teistesse ühenduse rahastatud programmidesse.

4.6 Igal juhul ei ole sellised struktuursed meetmed piisavad üleujutuste ärahoidmiseks või üleujutuspiirkondade kaitsmiseks. Neist on kasu üksnes osana laiemast lähenemisest, kus arvestatakse ka maakorraldust, transpordi planeerimist (teed, raudteed jne), üleujutusvee äravoolukanalite hooldamist ning looduslikku äravoolu reguleerivate piirkondade ja ökosüsteemide kaitset. Seetõttu oleks asjakohane muuta tulevikus komisjoni lisas sisalduvad suunised täpsemaks ning kaasata nende kavade koostamisse metodoloogilised põhimõtted või hea tava.

4.7 Üleujutuse juhtimiskavade inkorporeerimine veepoliitika raamdirektiivi juhtimiskavadesse on äärmiselt otsustava tähtsusega selleks, et vajalik planeerimine hõlmaks kogu vesikonda ning pädevate asutuste poolt erinevatel tasanditel (kohalik, riiklik, piiriülene jne) rakendatud abinõud ja meetmed oleksid ühilduvad ning korrektselt kooskõlastatud. Kehtestada tuleb kriteeriumid ja eeskirjad, et integreerida need kaks — küll ühilduvat, kuid erinevat — planeerimisraamistikku nõuetele vastavalt sobiva direktiivi abil. Neid komponente tuleks lisatud suuniste edasise arendamise käigus üksikasjalikumalt käsitleda.

4.8 Üleujutuse juhtimise inkorporeerimiseks veepoliitika raamdirektiivi on vaja

- määratleda üleujutus kui jõgede ja rannikualade normaalse funktsioneerimisega seotud nähtus, mis võib erakordselt ja perioodiliselt mõjutada vee kvaliteeti ning ökosüsteeme;
- määratleda üleujutustsoon, mis on lähedalt seotud veepoliitika raamdirektiivi reguleerimisala territoriaalse aspektiga (maakasutus, võimalik saastus, vee kvaliteediga seotud ökosüsteemid jne);
- määratleda veepoliitika raamdirektiiviga reguleeritud veekogude riskide ning kahjustustega seotud üleujutusrisk;
- spetsiifilist riskijuhtimist, mis käsitleb veeressursi juhtimist täpselt nii, nagu veepoliitika raamdirektiivis sätestatud (vesikonna veeressursi kasutamine, kulude hüvitamine, tegevuskavad, kaitsealade loomine).

4.9 Veepoliitika raamdirektiivil põhineva planeerimisega seotud üleujutusrisiki juhtimise olulisimad aspektid on järgmised:

1) riski määramine ja juhtimine:

- hüdroloogilised riskid, vee kvaliteet ja ökosüsteemid,
- kaasnevad geoloogilised riskid, maanhked, laviinid,
- riiklike siseveekogude ja rannikuvete juhtimine ning uuendamine,
- üleujutuse juhtimise ökoloogilised kriteeriumid,
- linnaplaneerimise kriteeriumid;

2) hoiatused ja hädaolukorrad:

- geograafiliste tsoonide määramine,
- hüdroloogilise teabe süsteemid ja hädaolukorra ennetussüsteem,
- kodanikukaitse,
- õigusraamistik liikmesriikides nimetatud aspektide reguleerimiseks,
- kodanike koolitamine,
- asjaomaste ametivõimude vaheline kooskõlastamine;

3) teised aspektid:

- multidistsiplinaarsed teadusuuringud ja kooskõlastamine,
- riskikindlustus,
- infrastruktuuri tugev konstruktsioon.

5. Järeldused

5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et igasugune meede üleujutuse ärahoidmiseks, selle eest kaitsmiseks või selle tagajärgede vähendamiseks peab sisaldama veepoliitika raamdirektiivis loodud metodoloogiat ning vahendeid, eriti vesikonna kava, mis võimaldab reguleerida kõiki siseveekogude ja ühendatud rannikualade juhtimisega seotud tegevusi. Seetõttu on komitee arvates vajalik inkorporeerida teatise sisu ja siintoodud märkused ühtsesse ühenduse direktiivi, mis aitaks viia riskijuhtimise kavad kooskõlla iga veekonna vastava kavaga ja nii arvestaks jõgede ja rannikualade spetsiifilistega tingimustega.

5.2 Nende aspektide korrektse kaasamise tagamiseks on vaja järgmist:

- meetet toetavate põhimõistete selget määratlust, eriti arvamuse punktis 4.7 viidatud mõistete osas;
- antud hetke olukorra põhjalikku hinnangut Euroopa iga vesikonna ja rannikuala kohta, eriti kliimamuutuse või inimtegevuse tõttu suure riskiga aladeks peetavates piirkondades;
- rõhutatud tähelepanu meetetele, mis ennetaksid üleujutuse kahjulikke tagajärgi ja arvestaksid ning hõlmaksid elanikkonnale suunatud meetmed sobiva koolituse ja teavitamise teel.

5.3 Teatise lisades toodud riskijuhtimise kavasid ja riskide kaardistamist tuleb laiendada, et luua ja selgitada nende meetmete ja abinõude klassifikatsioon, mis arvestab kõige prioriteetsemate küsimustega ning vastab kõige paremini olemasolevatele ressursidele. Samuti tuleb sätestada kriteeriumid, mida järgida kulude vähendamiseks ning inimestele ja varale tuleneva kasu suurendamiseks. Kõige olulisemaks eesmärgiks on viia siseveekogude ja rannikualade süsteemide looduslik funktsioneerimine vastavusse inimtegevusega, et üleujutuspiirkondades saavutada integreeritud ja jätkusuutlik tegevus.

5.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et üleujutusrisiki juhtimise olulisimateks aspektideks seoses planeerimisega veepoliitika raamdirektiivi raames on määratleda üleujutustega seotud riskid, hoiatused ja hädaolukorrad. Seejuures ei tohi unustada ühenduse teisi meetmeid: nii multidistsiplinaarsete teadusuuringute ja koostöö meetmed, mis on eelkõige suunatud üleujutustest tekkinud kahju leevendamisele, kui ka meetmed seoses kindlustusega kahjustuste vastu ja ohvrite majanduskahju minimeerimiseks, ning samuti meetmeid, mis puudutavad siseveekogude ja rannikualade infrastruktuuriprojektide turvalisuse jälgimist ja kontrolli.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika finantseerimist"

KOM(2004) 489 (lõplik) — 2004/0164 (CNS)

(2005/C 221/09)

Nõukogu otsustas 29. oktoobril 2004. aastal vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 37 lõikele 2 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 13. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Kienle**.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (9. veebruari istungil) 133 poolt- ja 6 erapooletu häälega vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1. jaanuaril 2005 algas põhjaliku põllumajandusreformi elluviimine. Reformi keskne sisu on tootmistoetuste lahutamine ja tugevam keskendumine maaelu arengule. Ühise põllumajanduspoliitika rahastamise aluse moodustab 2002. aasta oktoobri riigipeade ja valitsusjuhtide otsus, millega sätestati esimese samba põllumajanduskulude ülemmäär, mis ei tohi ületada EL 25 kulude 2006. aasta tegelikke tasemeid kuni 2013. aastani. Kõnealune otsus põllumajanduse kohta on ELi üldist rahastamist käsitleva ELi 2007.–2013. aasta finantsperspektiivi heakskiidetud osa. Kulutused ühisele põllumajanduspoliitikale, sealhulgas maaelu arendamisele (27-liikmelises ELis) moodustavad 2007. aastal 57,18 miljardit eurot ning kasvavad 2013. aastaks 1,1 % võrra (2004. aasta hindades).

Komisjoni kõnealuse ettepaneku sisu ei käsitle siiski ühisele põllumajanduspoliitikale kulutatavate vahendite päritolu ja kasutamist nagu võiks järeldada pealkirjast, vaid tegeleb pigem põllumajanduse ja maaelu toetamise eelarve täitmisega

2. Komisjoni ettepaneku sisu

Euroopa Komisjon soovib kõnealuse ettepanekuga luua ELi ühise põllumajanduspoliitika, sealhulgas maaelu arengu poliitika eelarvelist alust aastateks 2007–2013 ja reguleerida selle rahastamist ühe õigusaktiga. Ettepanekut tuleb käsitleda koos määruse ettepanekuga toetuse kohta maaelu arendamiseks. Komisjoni eesmärk on lihtsustada ja tagada suurem tõhusus, mis saavutatakse rangema järelevalve-, hindamis- ja aruandlusüsteemi rakendamisega.

2.1 Rahastamisfondide loomine

2.1.1 Praegune olukord: Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond (EAGGF)

Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond (EAGGF), mis praegu rahastab ühist põllumajanduspoliitikat, koosneb arendus- ja tagatisrahastust. Tagatisrahastut kasutatakse põllu-

majandusturgude ühise korraldamise (otsetoetused, ekspordihüvitised, sekkumiskokkuost), teatavat liiki veterinaaria- ja taimekaitsevaldkonna kulude ning ühise põllumajanduspoliitika teavitamis- ja hindamismeetodite rahastamiseks. Lisaks rahastab tagatisrahastu valdkonnaülesele teatavaid maaelu arengu meetmeid (põllumajanduskeskkonna meetmed, hüvitised vähemsoodsatele piirkondadele, metsastamine, ennetähtaegselt pensionile jäämine) ning investeeringuid piirkondades, millel ei ole sihtala 1 seisundit.

Arendusrahastu rahastab maaelu arengu investeerimiskulusid, mis ei kuulu EAGGF-i tagatisrahastu pädevusse, st meetmeid sihtala 1 piirkondades ning LEADER+ initsiatiivi.

2.1.2 Tulevaste ühise põllumajanduspoliitika rahastute põhimõtted

Uued rahastud peaksid struktuurilt sarnanema EAGGF-iga. Rahastute haldamisega peaks tegelema komitee, mis koosneb liikmesriikide ja komisjoni esindajatest (artikkel 41, fondide komitee). Kõigi meetmete suhtes, mida rahastavad uued rahastud, tuleks kohaldada raamatupidamisarvestuse kontrollimist ja heakskiitmist. Praegu kohaldatakse kõnealust nõuet vaid tagatisrahastust rahastatavate meetmete puhul. Järelevalvet arendusrahastu rahastatavate meetmete üle teostatakse praegu ainult mitmeaastaste toetusprogrammide kaudu (vastavalt määrusele (EÜ) nr 1260/1999, millega nähakse ette üldsätted struktuurifondide kohta).

2.1.3 Uus Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF)

EAGF sarnaneb Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF) tagatisrahastuga ning selle ülesanne on jätkata muuhulgas sekkumismeetmete, ekspordi- ja otsetoetuste, teabevahetuse ning põllumajandussaaduste müügiarenduse rahastamist. EAGF ei rahasta enam maaelu arengu meetmeid. Tulevikus tegeleb kõnealuse valdkonnaga EAFRD.

2.1.4 Uus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD)

Uus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond hakkab rahastama kõiki maaelu arengu meetmeid ning lihtsustab seega teise samba rahastamist. Fondi eesmärk on ühendada EAGGF arendusrahastu ja EAGGF tagatisrahastu maaelu arengule eraldatud vahendid. Koos esimese samba kohandatud ressursidega vastavalt määruse (EÜ) nr 1782/2003 artiklist 10 tulenevale vahendite kärpimisele peaksid eelarvevahendid maaelu arengu edendamiseks Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt aastaks 2013 ulatuma 14,2 miljardi euroni (27-liikmelises Euroopa Liidus, 2004. aasta hindades).

2.2 Maksete ja kontrollimise kord

2.2.1 Makseasutused

Vastavalt komisjoni ettepanekule tegelevad kõnealuste toimingute ka tulevikus liikmesriikide loodud makseasutused. Makseasutused on liikmesriikide volitatud talitused või asutused, mille ülesanne on kontrollida taotluste abikõlblikkust, kirjendada teostatud makseid ning esitada komisjonile nõutavad dokumendid.

2.2.2 Maksed ja rahaliste vahendite sidumine

Makseid EAGFist teostatakse kord kuus, EAFRDst kord kvartalis. Vastavalt määruse eelnõule seotakse EAFRD vahendid iga programmiga eraldi mitmeks aastaks, jaotatuna iga-aastasteks makseteks. Ettenähtud perioodi lõppedes vabastatakse vahendid automaatselt vastavalt reeglile $n + 2$, mis tähendab, et vastavale programmile eraldatud vahendid tuleb ära kulutada vahendite eraldamisele järgneva teise aasta lõpuks (n = vahendite eraldamise aasta).

2.2.3 Komisjoniga suhtlemine

Liikmesriigid peavad eelarveaasta lõpus esitama komisjonile kuludeklaratsioonid ja raamatupidamise aastaaruanded koos esitatava aruande terviklikkust, täpsust ja õigsust kinnitava dokumendiga. Ettepanekus kavandatud lisanõue on kinnitav avaldus makseasutuse vastutavalt isikult. Vastavalt komisjoni ettepanekule peab makseasutus EAFRD kulude puhul esitama eraldi raamatupidamise aastaaruande iga programmi kohta, jaotatuna iga-aastasteks makseteks.

2.2.4 Raamatupidamisarvestuse ja vastavuse kontrollimine ja heakskiitmine ning finantsaruanne

Vastavalt määruse eelnõule teeb komisjon otsuse makseasutuste raamatupidamisarvestuse kohta enne 30. aprilli. Otsus raamatupidamisarvestuste kontrollimise ja heakskiitmise kohta hõlmab esitatud aruannete terviklikkusest, täpsusest ja õigsusest. Sarnaselt kehtivale korrale otsustab komisjon, kas ja millised summad tuleb ühenduse rahastamisest välja jätta (vastavuse kontroll). Uuendus on, et finantskorrektsiooni tähtaega on pikendatud 24 kuult 36 kuule. Samuti tuleb komisjoni finantsaruanne rahas-

tute haldamise kohta esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule 1. septembriks (praegu 1. juuliks).

3. Üldised märkused

3.1 Toetus peab olema üldsusele vastvõetav ja arusaadav

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on teadlik, et ühise põllumajanduspoliitika rahastamisvahendid moodustavad suure osa ELi eelarvest, kuigi suhtarvuna kõnealune osa aja jooksul siiski väheneb. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab seda enam vajalikuks, et põllumajanduse ja maaelu arendamise toetamine oleks üldsusele vastuvõetav ja arusaadav. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et selleks tuleb täita kaks eeldust:

— maksed peavad lõpliku abisaajani jõudma võimalikult vähete mahaarvamistega ja

— kuritarvitamist tuleb ennetada tõhusa järelevalvega.

3.2 Uuenduslikud lähenemisviisid lihtsamaks toimimiseks

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tõdeb, et kõnealune määruse eelnõu sisaldab tervet rida uuenduslikke lähenemisviise eelarvetoimingute paremaks ja lihtsamaks toimimiseks. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on kahe selgelt jagatud ülesannetega rahastu loomine õige viis kõnealuste eesmärkide saavutamiseks. Määrus on oluline samm toimingute lihtsustamise suunas. Ühise põllumajanduspoliitika rahastamine reguleeritakse ühe õigusliku alusega ning praegu kasutusel olevad kaks järelevalvesüsteemi asendatakse ühega. Erinevad maaelu arengu meetmete finantsjuhtimissüsteemid ühtlustatakse, kuid teine finantsjuhtimissüsteem EAGFi meetmetele jäetakse alles. Määruse eelnõuga maaelu arendamise kohta asendatakse viis programmeerimissüsteemi ühega ning vähendatakse programmide arvu. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee nõustub nimetatud lihtsustamismeetmetega, mis tulevad eriti kasuks Brüsselis juhtkonnale.

3.3 Toimingute lihtsustamisel peab olema märgatav mõju abisaajatele

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab siiski, et toimingute lihtsustamisel peab olema märgatav mõju igal tasandil. Sellest peab kasu olema nii Euroopa Liidule, liikmesriikidele kui lõplikele abisaajatele. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on eriti oluline, et bürokraatlike toimingute lihtsustamisel oleks mõju ka haldusahela lõpus (põllumajandustootjatele). Praegu peavad Euroopa põllumajandustootjad toime tulema märkimisväärse bürokraatiaga, millega sageli kaasneb toetuste hilinevad maksimine. SAPARD (põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm) oli selle äärmuslik näide, mille juhtumit hiljuti kritiseeris ka Euroopa Kohus. Risk, et põllumajandustootjatele põhjendamatult makstud toetusi ei ole võimalik tagasi nõuda, on siiski väga väike. Seetõttu leiab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et kiiresti tuleb teha jõupingutusi lõplike abisaajate operatiivse ja võimalikult otsese toetamise kindlustamiseks.

3.4 Bürokratiat on võimalik vähendada

Kuigi komisjonil on võimalik nõuetekohaselt saavutada lihtsustamise eesmärk, ei saa seda väita liikmesriikide kohta. Määruse teatud osad avaldavad lihtsustamise eesmärgile isegi vastupidist mõju ning suurendavad halduskoormust. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kahetseb, et makseasutused peavad maksmise ja rahaliste vahendite sidumise korra erinevuste tõttu jätkuvalt kasutama kahte finantsjuhtimissüsteemi. Asjaomaste jõupingutuste minimeerimiseks on oluline, et mõlemad süsteemid on võimalikult tõhusad. Selles osas on vaja edasisi muudatusi, eriti määruse osas maaelu arengu toetamise kohta. Lisadokumentide koostamise nõue on täiendav halduskoormus liikmesriikidele.

3.5 Rangemad nõuded liikmesriikidele

Pikema kulude rahastamise perioodi, lühemate tähtaegade ja komisjoni poolt rahaliste vahendite tagasimaksmise sätete tõttu tähendab kõnealune komisjoni ettepanek liikmesriikidele suuremat jagatud finantsvastutust. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on põhimõtteliselt nõus asjaoluga, et vahendite tagasimaksmise eeskirjad ei pane vastutust väljamakstud toetuse eest üksnes Euroopa Liidule, vaid ka liikmesriikidele. Vahendite tõhusamaks ja läbipaistvamaks rakendamiseks peab olema olema mehhanism põhjendamatult makstud vahendite tagasinõudmiseks (ka suhteliselt pika perioodi möödudes). Võttes arvesse paljude liikmesriikide vastuväiteid jagatud vastutusele kavatseb Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jälgida väga hoolikalt, kas kõnealused liikmesriigid kaotavad võimalike lõplike abisaajate kahjuks huvi programmide vastu. Maksetele lühemate aegumistähtaegade kehtestamisega taotletakse parema distsipliini saavutamist liikmesriikidelt. Kuigi Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee nõustub, et makseid tuleb ajaliselt piirata, arvab komitee, et sätestatud tähtajad on liiga lühikesed, ning palub komisjonil need uuesti läbivaadata.

3.6 Kaudne toetus peaks jääma erandiks

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on mures, et suurenenud tehniline abi juhib vahendid kõrvale rahastute tegelikust eesmärgist, milleks on põllumajanduse ja maaelu arengu toetamine. Sellist kaudset toetamist, st tegelikku toetust andvate institutsioonide ja struktuuride toetamist tuleks hoida kindlates piirides ja lubada vaid tungiva vajaduse korral. Selles osas kritiseerib Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee eelkõige liikmesriikide haldus- ja järelevalvestruktuuri arendamise ühendusepoolset toetamist, mis kuulub vaieldamatult liikmesriikide kohustuste hulka. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib tehnilise toe kõnealuse laiendamise puhul piirduda väheste erandite ning nende ajaliste piirangutega. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et komisjon peaks sellistel juhtudel esitama aruande, et tagada kõnealuse toetuse range järelevalve.

4. Erimärkused

4.1 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) nimi saksa keeles

Saksakeelses määruses maaelu arengu toetamise kohta nimetatakse uut Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) (saksa keeles Europäischer Fonds für Landwirtschaft und Landentwicklung (EFL)) Europäischer Landwirtschaftsfonds für die Entwicklung des ländlichen Raums (ELER). EMSK palub vältida määruse tekstis lahknevusi ning kasutada fondi puhul ühte nime.

4.2 Halduskoormus

4.2.1 Sertifitseerimismenetluse laiendamine (artikkel 7)

Täiendav halduskoormus tekib seoses sertifitseerimismenetluse laiendamisega seiresüsteemidele (artikkel 7). Praegu kontrollivad sertifitseerimisasutused komisjonile esitatavate aastaaruannete terviklikkust, täpsust ja õigsust. Määruse ettepaneku kohaselt vastutaksid sertifitseerimisasutused haldus-, järelevalve- ja kontrollisüsteemide sertifitseerimise ning ka aastaaruannete eest. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib selgitust sellise sertifitseerimise vajalikkuse kohta. Eesmärk peaks olema sertifitseerimisasutuste töö keskendamine makseasutuste teostatud maksete tõendamisele.

4.2.2 Raamatupidamise aastaaruanded (artikkel 8)

Uue Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) maksete kohta tuleb esitada raamatupidamise aastaaruanded, kuid rahastamissüsteem (vahendite sidumine, eelfinantseerimise maksed, vahemaksed, lõppmaksed) on seotud programmi kogukestvusega. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on mures, et makseasutused peavad nii raamatupidamise aastaaruandes kui ka programmi finantsaruandes esitama andmeid kulutuste kohta, millega kaasneb koormuse suurenemine; seetõttu peaks piisama ainult aastaaruannetest.

Lisaks peavad makseasutused esitama iga EAFRD programmi kulude kohta eraldi raamatupidamise aastaaruanded. Ka sertifitseerimisasutused, kes siiani esitasid aruandeid raamatupidamise aastaaruannete raames, peavad omakorda esitama raamatupidamise aastaaruanded kõnealuste erinevate kontode kohta. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kahetseb, et komisjon ei ole saavutanud rohkem lihtsustusi, kuid peab panustatud jõupingutusi siiski vastuvõetavaks.

4.2.3 Täiendavad dokumendid (artikkel 8)

Lisaks raamatupidamise aastaaruandele peab makseasutuse vastutav isik esitama kinnitava avalduse. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates ei ole see vajalik, sest makse- ja sertifitseerimisasutustel on juba järelevalvekord. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates piisaks sellest, kui makseasutuse vastutav isik kinnitab andmete õigsust.

4.3 Rahastamine

4.3.1 Tehnilise abi lisarahastamine (artikkel 5)

Tehnilise abi rahastamist tuleb laiendada ühise põllumajanduspoliitika analüüsile, haldusele, järelevalvele ja rakendamisele, samuti kontrollisüsteemide ning tehnilise ja haldusabi arendamisega seotud meetmetele. Ettepanekus lisandub rakendusastutuste rahastamine vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003 ning ühenduse tasandil koostöö ja kogemuste vahetamise edendamise meetmete rahastamine maaelu arengu raames (sh asjaomaste osapoolte võrgustikutöö). Kõnealuseid kulusid tuleb hallata tsentraliseeritult. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on väga kriitiline ettepanekute suhtes ühenduse abi kohta liikmesriikide haldusülesannete osas.

Siiski on kohane, et komisjon vastutaks võrgustikutöö edendamise eest.

4.3.2 Vahendite tagasinõudmine (artiklid 32, 33 ja 35)

Tagasinõudmata jätmise korral näeb ettepanek ette, et liikmesriikide vastutus majanduslike tagajärgede eest oleks suurem. Komisjon saaks kõnealused summad sisse nõuda liikmesriigilt, kui liikmesriik ei ole summade tagasinõudmiseks algatanud kõiki asjakohaseid haldus- või kohtumenetlusi (EAGFi maksete puhul ühe aasta jooksul esmakordsest halduslikust või kohtulikust tuvastamisest). Praegu ei ole see võimalik. Kui vahendite tagasinõudmine ei ole toimunud nelja aasta jooksul (või kuue aasta jooksul, kui tagasinõudmine toimub siseriikliku kohtu kaudu), kannab asjaomane liikmesriik 50 % tagasinõudmata jätmise finantstagajärgedest. Praegu kannab kõik finantstagajärjed ühenduse eelarve. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab üldiselt asjaolu, et maksete eest ei vastuta komisjon üksi, vaid ühiselt liikmesriikidega. See võiks ajendada liikmesriike hoolikamalt kavandama oma toetus- ja järelevalvestruktuure. Kuid suurem jagatud finantsvastutuse tulemuseks ei tohi olla liikmesriikide huvi kadumine programmide vastu. Võttes arvesse, et menetlused võivad kesta üle nelja või kuue aasta, soovib Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee uuesti läbi vaadata liikmesriikide kaasamise ajakava ja protsendimäärad.

4.3.3 Eelfinantseerimise maksete piiramine 7 protsendile (artikkel 25)

Vastavalt artiklile 25 moodustab komisjoni eelfinantseerimise summa, mille komisjon maksab pärast maaelu arengu programmi vastuvõtmist liikmesriigi nimetatud makseasutusele, 7 % EAFRD osalusest. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on see vastuvõetav piirnorm, kuna sarnased piirangud juba kehtivad ning see ei mõjuta negatiivselt makseasutuste likviidsust.

4.4 Maksete tähtajad (artikkel 16)

Artikliga 16 nähakse ette, et liikmesriigid peavad hilinevad maksete sooritama vastava eelarveaasta 15. oktoobriks. Mõnikord tuleb siiski teostada tagasimakseid (nt kohtuotsuste puhul). Haldusasutustel on tarvis rohkem aega, et kohaneda üleminekuga uuele (lahutatud) tootmistoetuste süsteemile. Seetõttu ei ole 15. oktoober Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates sobiv väljamaksete lõpetamise tähtaeg.

4.5 Rahastamisest keeldumise tähtaeg (artikkel 31)

Vastavalt artiklile 31 (vastavuse kontroll) võib komisjon teatud tingimustel (ühenduse eeskirjade rikkumine, liikmesriigiga ei jõuta kokkuleppele) rahastamisest keelduda. Seda ei kohaldata kulutuste suhtes, mis tekkisid enam kui 36 kuud enne komisjoni kirjalikku teadet asjaomasele liikmesriigile kontrolli tulemuste kohta. Praegu kehtib 24-kuune aegumistähtaeg. Kõnealune muudatus aitab komisjonil vältida makseid, mis ei ole kooskõlas ühenduse õigusega. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on kõnealuse eeskirja raames tekkiv teatud ajaline surve vastavuse kontrollimisel siiski kasulik. Samuti on ELi sekkumine ennetava iseloomuga ja distsiplineerib liikmesriike.

4.6 Komisjonipoolne maksete vähendamine (artikkel 17)

Artikkel 17 annab komisjonile võimaluse igakuiste maksete vähendamiseks või peatamiseks. Lisaks komisjoni võimalusele aruannete kontrollimise ja kinnitamise raames makseid tagasi nõuda või nende teostamisest keelduda lisandub võimalus maksete kiireks vähendamiseks ühenduse vahendite selgelt ebakohase kasutamise korral. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab õigusliku aluse loomist kõnealusele lähenemisviisile, mida juba praegu rakendatakse.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määruseid (EMÜ) nr 2759/75, (EMÜ) nr 2771/75, (EMÜ) nr 2777/75, (EÜ) nr 1254/1999, (EÜ) nr 1255/1999 ja (EÜ) nr 2529/2001 erandlike turutoetusmeetmete suhtes"

KOM(2004) 712 (lõplik) — 2004/0254 (CNS)

(2005/C 221/10)

Nõukogu otsustas 3. detsembril 2004. a taotleda EÜ asutamislepingu artikli 37 kohaselt Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust järgneval teemal: "Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määruseid (EMÜ) nr 2759/75, (EMÜ) nr 2771/75, (EMÜ) nr 2777/75, (EÜ) nr 1254/1999, (EÜ) nr 1255/1999 ja (EÜ) nr 2529/2001 erandlike turutoetusmeetmete suhtes"

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiioon võttis arvamuse vastu 13. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr Leif E. NIELSEN.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005 (9. veebruari koosolekul) 135 poolt-, ja 6 erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse:

1. Taustateavet

1.1 Raskete loomataudide puhangud, sealhulgas veiste spongioosne entsefalopaatia (BSE), suu- ja sõrataud, sigade klassikaline katk ning Newcastle'i haigus, on põhjustanud ELi loomse päritoluga toodete turul korduvalt kriisiolukordi. Kõnealuste episootiliste haiguste puhangute korral järgnevad loomade tapmine ja kaubanduspiirangud, et peatada haiguste edasine levik. Üldiselt kannab veterinaariafond nakkuste vastases võitluses 50 % liikmesriikide kulutustest.

1.2 Lisaks muutub kõnealuste toodete turuolukord müügi-keelu ja piirkondlike piirangute tõttu keeruliseks. Seetõttu nähakse vastavalt sealih-, muna-, linnuliha-, veise- ja vasikalih-, piima- ja piimatoodete- ning lamba- ja kitselihaturu ühisele korraldusele nimetatud olukorra puhul ette võimalusi turu toetamiseks. Oluline tingimus erakorraliste meetmete kasutamiseks on see, et ohustatud liikmesriigid on rakendanud vajalikud veterinaarmede episootiliste haiguste leviku piiramisel. Turutoetusmeetmeid rakendatakse vaid teatud mahus ja ajavahemikus, mis on hädavajalik turu toetamiseks.

1.3 Vastavaid komisjoni korralduskomiteemenetluse korras võetud erakorralisi meetmeid rahastas ühendus algselt täielikult, näit sigade katku puhul 80.-ndate aastate lõpus ning 90.-ndate aastate alguses. 1992. aastal rakendati seoses sigade katkuga esmakordselt liikmesriikide kaasfinantseerimist. Kuna tekkisid segadused kaasfinantseerimise mahus, täpsustas komisjon 1994. aastal, et ühendusepoolne osa loomade maksimaalse arvu suhtes on 70 %. Hiljem kohandati sama määra loomaliha-sektoris veiste spongioosse entsefalopaatia ning suu- ja sõrataudi

puhul. Vastavalt Euroopa Kontrollikoja veterinaarmede ja turumeetmete samalaadse kaasfinantseerimise nõudele on alates 2001. aastast liikmesriikide kaasfinantseerimise määr 50 %.

1.4 Seoses Saksamaa kaebusega kohtuasjas veiseliha kokkuostupiirangute üle seoses BSE-ga (!) otsustas Euroopa Kohus 2003. aastal, et komisjonil ei ole õiguslikku alust sätestada riikliku kaasfinantseerimise määraks 30 %. Seetõttu puudub komisjonil õiguslik alus praeguse praktika jätkamiseks. Tulevikuks soovitatakse riiklikku kaasfinantseerimist 50 % ulatuses loomse päritoluga toodete turgude korraldusel sealih-, munade, linnuliha, veise- ja vasikalih-, piima ning lamba- ja kitseliha puhul, seda nii siseturu meetmete raames kui turustamisel turgudel väljaspool Euroopa Liitu.

2. Üldised märkused

2.1 On kahetsusväärne, et alates 1992. a ei juhindu komisjon ega liikmesriigid ka ühise turukorralduse meetmete ellurakendamisel kehtivast täieliku rahastamise üldisest põhimõttest, mis seisneb ühise põllumajanduspoliitika kui nn "esimese samba" ühe osa täielikus rahastamises. See on paratamatu, et nõukogu võib käesoleva ettepaneku vastuvõtmisel kõrvale kalduda enda poolt sisseviidud põhimõttest. Vastavalt Euroopa Kohtu otsusele ei või komisjon ilma selgesõnalise loata kõrvale kalduda nõukogu otsustest, isegi juhul kui komisjon tegutseb koostöös liikmesriikidega asjaomaste korralduskomiteede näol.

(!) 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-239/01, EKL 2003, lk I-10333.

2.2 Vastavalt episootiliste haiguste ulatusele ja kestvusele võivad meetmed kaasa tuua märkimisväärseid kulusid, millest suurem osa kaetakse riiklikest vahenditest. Kulude jaotamise küsimus ELi ja liikmesriikide vahel on tihedalt seotud liikmesriikide vastastikuse rahalise toetuse küsimusega. Riikliku kaasfinantseerimise puhul on teatud liikmesriigid rohkem valmis ja võimelised katma kõnealuseid kulusid kui teised. Mõningad liikmesriigid võivad kulud otseselt või kaudselt kanda ettevõtetele, nagu nähtus BSE kriisi ajal, mis omakorda võib kaasa tuua märkimisväärseid konkurentsimoonusi.

2.3 Komisjoni leiab, et liikmesriigid tegutsevad võitluses loomahaigustega ning nende ennetamises aktiivsemalt juhul, kui riik esineb kaasfinantseerija rollis. Kuigi Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab nimetatud argumenti, ei ole siiski välistatud, et kõnealune nõue võib teatud juhtudel pikendada otsustusi või raskendada nende vastuvõtmist, mille all kannatab vastumeetmete rakendamine.

2.4 EMSK nõustub ka komisjoni seisukohaga, et kõnealune ettepanek tähendab alates 1992. aastast juurutatud praktika jätkamist ning veterinaarfondi rahastatud meetmete ja turukorraldusmeetmete omavahelise vastavuse tagamist.

2.5 Samas on komitee seisukohal, et algselt nõukogu poolt määratud turukorralduse alaste erakorraliste meetmete kulusid

tuleks vaadelda ühise vastutuse ja vastastikuse rahalise toetuse vaatepunktist. EMSK leiab, et kõnealuse põhimõtte vastu eksimine võib kujutada ohtu, sest liikmesriigid valivad võitluses episootiliste haiguste vastu erinevad lähenemisviisid. Hoolimata tõhusast kontrollist ja ennetamisabinõudest võivad episootilised haigused puhkeda juhuslikult ning ettearvamatult. Kõnealuste haiguste tagajärjed kahjustavad turgu ning avaldavad seeläbi mõju ka teistele liikmesriikidele. Lisaks avaldab riiklik kaasfinantseerimine mõju ka teistele valdkondadele ohuga tuua ühine põllumajanduspoliitika taas riiklikule tasandile.

2.6 Kui hoolimata sellest komisjoni ettepanekut toetatakse, siis oleks see halduslikult koormav ja sisuliselt põhjendamatu, kui kõnealuse probleemi rahalist toetamist käsitletaks asutamislepingu riiklikku abi puudutavate sätete raames. Seetõttu oleks pidanud komisjoni ettepanek teavitamismenetlusest vabastamise kohta kehtima algusest peale.

3. Järeldus

3.1 EMSK toetab turukorralduse erimeetmete puhul ühenduse täieliku solidaarsuse põhimõtet. Seetõttu ei poolda komitee komisjoni ettepanekut liikmesriikide 50 % kaasfinantseerimise kohta.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Kümne aasta möödudes Pekingi konverentsist: edusammude hindamine meeste ning naiste võrdõiguslikkuse edendamisel Euroopas ja arengumaades”

(2005/C 221/11)

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otsustas 16. detsembril 2004. aastal vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja arvamuse järgneval teemal: “Kümne aasta möödudes Pekingi konverentsist: edusammude hindamine meeste ning naiste võrdõiguslikkuse edendamisel Euroopas ja arengumaades”.

Välissuhete septsioon, kelle ülesandeks oli valmistada komiteele ette asjakohased materjalid, võttis arvamuse vastu 12. jaanuaril 2005. Raportöör oli **pr Florio**.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005. aastal (9. veebruari koosolekul) 135 poolt-, 1 vastu- ning 6 erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 ÜRO naiste õiguste komisjon kavatseb oma 49. istungil 28.02.–11.03.2005 anda hinnangu neljandal naiste maailmakonverentsil (Peking, 1995) vastuvõetud tegevuskavale ja Pekingi deklaratsioonile ning ÜRO Peaassamblee 23. erakorralise istungi “Naised 2000 — sooline võrdõiguslikkus, areng ja rahu 21. sajandil” (New York, 2000) lõppdokumentidele, millele järgnes soolise võrdõiguslikkuse edusammude ja probleemide hindamine.

1.2 Nimetatud erakorralisel istungil võttis peaassamblee vastu resolutsiooni Pekingi deklaratsiooni ja tegevuskava rakendamiseks ning poliitilise avalduse, mille kohaselt liikmesriigid kohustuvad kõigi asjaosalistega kokku saama kümne aasta pärast, et hinnata edusamme ning kooskõlastada uusi tegevusi.

1.3 Vastavalt ÜRO naiste õiguste komisjoni mitmeaastasele programmile käsitletakse 49. istungil tegevuskavas nimetatud kaheteistkümne valdkonna edusamme, määratletakse naiskõsimate edendamise päevakajalised väljakutsed ja uued strateegiad, mille eesmärk on naiste ja tüdrukute “vastutuse suurendamine” (*Empowerment*). Nimetatud põhjusel ning dialoogi edendamiseks on istung avatud liikmesriikide esinduste, kodanikuühiskonna ja rahvusvaheliste organisatsioonide võimalikult ulatuslikuks osavõtuks.

1.4 ÜRO sekkumine on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses rahvusvahelisel tasandil olulise tähtsusega: **1975. aastal** toimus **Mexikos** esimene naiste maailmakonverents, millel kuulutati

välja naiste kümnend. **Kopenhaagenis 1980. aastal** peetud teisel naiste maailmakonverentsil (viie aasta möödudes naiste kümnendi algusest) allkirjastasid esimesed valitsused (57) 1979. aastal vastuvõetud naiste diskrimineerimise kõigi vormide keelustamise konventsiooni (CEDAW), mis on oluline teetähis konarlikul teel soolise võrdõiguslikkuse poole. Kolmandal naiste maailmakonverentsil **1985. aastal Nairobi**s võeti vastu tegevuskava naiste tulevikustrateegiate arendamiseks, millega liikmesriikide valitsused ja rahvusvahelised organisatsioonid määratlevad võrdõiguslikkuse kui eesmärgi.

1.5 Järgmine samm naiste eriliste vajaduste ja naise rolli tunnustamisel on ÜRO Julgeolekunõukogu **resolutsioon 1325 (2000)** pealkirjaga “Naised, rahu ja julgeolek”. Kõnealusel dokumendis tunnistatakse, et naised on erineval viisil ohustatud relvastatud konfliktidest ning taas rõhutatakse, et nende roll peab kasvama otsuste tegemisel konfliktide ärahoidmiseks ja kõrvaldamiseks. Üldiselt on naiste olukorra parandamine nüüdseks rohkem kui kümme aastat olnud kõigi suurte ÜRO rahastatud rahvusvaheliste konverentside ja tippkohtumiste lõppjärelduste (!) osaks.

1.6 Järgmine oluline samm oli ÜRO millenniumi tippkohtumine 2000. aasta septembris, mil liikmesriigid kooskõlastasid kaheksa selget ja mõõdetavat eesmärki vaesuse, näljahäda, haiguste ning keskkonna reostamise vastu võitlemiseks kuni aastani 2015 (millenniumi arengueesmärgid). Millenniumi avaldus lähtub ka vajadusest järjestada ühtse prioriteetide

(!) Konverents “Keskkond ja areng” Rio de Janeiro 1992. a; ÜRO inimõiguste maailmakonverents Viinis 1993. a; ÜRO Peaassamblee erakorraline istung teemal HIV/AIDS New Yorgis 2001. a; rahvusvaheline konverents “Rahvastik ja areng” Kairos 1994. a; maailma tippkohtumine sotsiaalse arengu teemal Kopenhaagenis 1995. a; maailmakonverents rassismi, rassilise diskrimineerimise, välismaalas-tevastase vaenulikkuse ja sellega kaasneva sallimatuse vastu Durbanis 2001. a; rahvusvaheline säästva arengu konverents Monterrey's 2002. a; teine maailmakonverents vananemise teemal Madridis 2002. a; säästva arengu tippkohtumine Johannesburgis 2002. a ning infoühiskonna tippkohtumine Genfis 2003. a ja Tunises 2005. a.

pingerea raames rahvusvaheliste konverentside ja tippkohtumiste eelnevate aastakümnete jooksul esitatud eesmärgid. Kolmas eesmärk puudutab soolist võrdõiguslikkust ning naiste "vastutuse suurendamist" (*Empowerment*) ning on tihedalt seotud hariduse ja kutseõppega, viies eesmärk aga käsitleb seksuaalse tervise küsimust. Soolised küsimused on kõiki kaheksat eesmärki läbiv teema.

2. Üldised märkused

2.1 Kuigi ÜRO rahvusvaheline süsteem lõi olulise õigusliku raamistiku soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks, ilmnevad siiski teatud lahknevused kirjalike avalduste ja põhimõtete praktilise rakendamise vahel riikides ning nende kaubandus- ja arengupoliitikas. Naiste kodaniku-, majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste õiguste täielik ellu rakendamine on tegelikult sageli ohustatud makromajanduslikest põhimõtetest ning neoliberaalistlikest kaubanduskokkulepetest, mis ei arvesta soolisi küsimusi.

2.2 Lisaks on selge, et keeruline rahvusvaheline olukord ei paku soodsat pinnast naisküsimuste edendamiseks. On olemas oht, et eelnevatel aastatel saavutatud eesmärgid võidakse hoopis õhnestada.

2.3 Praegused konfliktid nõrgendavad ja raskendavad naiste rolli ja elutingimusi.

2.4 Kodune vägivald on ikka veel ülemaailmselt sageli esinev fenomen, millest on ohustatud kõik naised olenemata vanuserühmast, elanikkonnakihist ja usulisest kuuluvusest.

2.5 Seetõttu on tuleb soolist võrdõiguslikkust ja naiste õiguste kaitset tunnustada kui ülimalt eesmärki ja vahendit tasakaalustatud arengu saavutamiseks, õiglase heaolu jaotuse tagamiseks jätkusuutliku arengu huvides ja sotsiaalselt ebasoodsates tingimustes olevate elanikkonnarühmade kaitseüsteemide tugevdamiseks.

3. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee roll

3.1 On olulise tähtsusega, et EMSK annab panuse dokumenta Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse küsimustes saavutatud edusammude hindamisel.

3.2 Samas viidatakse sellele, et komitee on alati suure tähelepanuga jälginud naiste olukorra parandamist ühiskonnas, olgu siis arvukate arvamuste või erinevate algatuste toetamise näol. Seoses 1995. aastal Pekingis peetud neljanda naiste maailmakonverentsi ja selle järelkohtumisega (Peking +5) töötas komitee välja kaks arvamust (EXT/131 ja REX/033), milles

muuhulgas viidatakse komitee delegatsiooni osavõtu tähtsusele ÜRO tegevuses.

3.3 Lähtudes koostööst ELi institutsioonidega, eelkõige nõukogu, parlamendi ja komisjoniga, on komiteel oluline osa Euroopa Liidu väga arvukate algatuste järelevalves soolise võrdõiguslikkuse tagamisel, mis pidi viimastel aastatel aitama leida vasteid ja lahendusi Pekingis esile kerkinud väljakutsetele ja takistustele.

3.4 Lähtuvalt edusammude ja tagasilööride hindamisest, mis ilmnesid alates neljandast naiste maailmakonverentsist kuni tänase päevani, annab komitee olulise panuse selleks, et soolise võrdõiguslikkuse küsimused saaks üha olulisemaks ühenduse poliitika ja Euroopa ühiskonna osaks.

3.5 Kui lähtuda arusaamast, et Euroopa Liit peab rahvusvahelisel tasemel etendama peamist rolli ning sellega seondult võtma endale suure vastutuse, peab kõnealuselt dokumendist nähtuma ELi võimalik panus elutingimuste parandamisse ning ülemaailmsesse naisküsimuste edendamisse arenduskoostöö ja kaubanduse alaste meetmete abil.

4. Euroopa Liit

4.1 Euroopa Liit kodifitseeris soolise võrdõiguslikkuse küsimuse, mis oli juba EÜ asutamislepingu osa, Amsterdami lepingus, millega kinnitati "kahetahuline lähenemine" — ühelt poolt järgida soolise võrdõiguslikkuse tagamist kõigi ühenduse poliitikate raames ning teiselt poolt samaaegselt rakendada erimeetmeid naiste olukorra parandamiseks. Juba alates 1994. aastast oli kõnealune küsimus ühenduse poliitika osa majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse raames ning struktuurifondide esmane eesmärk.

4.2 EL kasutab integreeritud lähenemist, mille puhul eristatakse õigus- ja finantsinstrumente ning rakendatakse avatud kooskõlastusmeetodit sotsiaalpoliitika valdkonnas. Kõige uuemad ELi asjaomased meetmed on meeste ja naiste võrdõiguslikkuse raamstrateegia (2001-2005) koos iga-aastaste tööprogrammidega ning "soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise" struktuurifondide raames.

4.3 Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse raamstrateegia (2001-2005) abil kooskõlastatakse tegevused ja programmid, mida varem arendati valdkonnasiseselt. Seejuures rakendatakse Amsterdami lepingus kinnitatud "kahetahulist lähenemist", et parandada koherentsust, töötades välja usaldusväärsed näitajad ja luues süsteemi seireks, hindamiseks ning saavutatud tulemuste tõhusamaks levitamiseks.

4.4 Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse strateegias nimetatakse viis üksteisega põimunud tegevusvaldkonda/eesmärki: majanduselu (seoses tööhõivestrategia, struktuurifondide ning soolise võrdõiguslikkuse rakendamisega kõigis ühenduse poliitikates, mis mõjutavad naise positsiooni majanduselusel); osalemine ja esindatus (seoses otsustusprotsessidega); kodanike õigused (seoses igapäevaelu ja sotsiaalkaitsesüsteemide praeguste erinevustega); sotsiaalsed õigused (seoses inimõiguste ja põhivabadustega, arvestades eriti vägivalda ja inimkaubandust seksuaalse ärakasutamise eesmärgil); soorollide ja stereotüüpide muutumine (seoses kultuuri ja massimeediaga).

4.5 Ühenduse meetmeid soolise võrdõiguslikkuse tagamiseks tugedatakse ka struktuurifondide abiga. Struktuurifondide määruse sätetes aastateks 2000–2006, millele eelnes põhjalik eeltöö ning võrdsete võimaluste edendamise meetmete ja sellega kaasnevate nõrkade külgede kriitiline analüüs, rakendati Amsterdami lepinguga ettenähtud kahetahulist lähenemisviisi. Lisaks sellele on struktuurifondidel, eelkõige Euroopa Sotsiaalfondil (ESF), olulisim osa Euroopa tööhõivestrategias; 2003. aasta juulis vastuvõetud tööhõivepoliitika suunistes määratletakse soolist võrdõiguslikkust kui on kõiki eesmärke läbivat teemat ja seda käsitletakse ka vastava suunise raames.

4.6 ESF-i raames on märgatavat edu saavutatud eelkõige meetmetega tööhõivepoliitika ja koolituse valdkonnas. Jõupingutused keskenduvad eriti naiste tööturule pääsu parandamisele, naiste tööturul osalemisele, nende positsioonile tööturul (tegevusliin E) ning võimalusele ühitada töö- ja perekonnaelu. Selles osas on olemas palju vastavasisulisi positiivseid näiteid. Sellega seoses võttis ESF üle Euroopa Liidu Ülemkogu kohtumisel Lissabonis 2000. aastal vastuvõetud kvantitatiivse eesmärgi, mille abil tõstetakse naiste tööhõivet 51 %-lt (2000) 60 %-le; ja vastavalt 2002. aastal Barcelonas toimunud Euroopa Ülemkogu seatud eesmärgile tagatakse kuni aastani 2010 lasteaiakohad 90 % lastele vanuses alates 3 aastast kuni kooliminekuni ning vähemalt 33 % alla kolme-aastastele lastele.

4.7 Siiski tundub, et meetmed töökvaliteedi ja karjäärivõimaluste parandamiseks, naiste ettevõtlustegevuse toetamiseks, sooliste palgaerinevuste vähendamiseks ja naiste osakaalu suurendamiseks uutes tehnoloogiavaldkondades on ikka veel ebaühtlased. Töö- ja perekonnaelu ühitamise valdkonnas on palju algatusi lapsehooldusteenuste osas, kuid väga vähe vanemate inimeste ning ülalpeetavate pereliikmete hoolduseks.

4.8 Teised fondid seevastu ei pööra soolistele küsimustele erilist tähelepanu, see kehtib eriti põllumajanduse ja kalanduse suhtes, st valdkondades, kus naiste osa on traditsiooniliselt väike, kuigi nad annavad olulise panuse nimetatud sektorite arengusse. Kõnealustes sektorites valitseb ikka veel suur ebavõrdsus ning naiste panust ühiskonna heaks ei väärtustata piisavalt, eriti keskkonnakaitse edendamise osas.

4.9 Erinevad algatused ja spetsiaalsed rahastamise programmid toetavad ühenduse meetmeid. Siinhulgas mainitakse näiteks ühenduse tööhõivemeedet NOW; programmi STOP koostöö edendamiseks naiste- ja tüdrukutega kauplemise vastase võitluses; programmi DAPHNE teabevahetuse parandamiseks ja vägivaldaohvrite kaitseks, "Woman and Science" (raamprogramm teadus- ja arendustegevuseks) uute tehnoloogiate valdkonnas. Lisaks on meeste ja naiste võrdõiguslikkuse raamstrateegia eesmärk soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine erinevatele ühenduse algatustele nagu EQUAL, INTERREG, URBAN, LEADER ning algatustele kultuurivaldkonnas nagu LEONARDO, SOKRATES, YOUTH, CULTURE jne.

4.10 Komisjoni aruanne meeste ja naiste võrdõiguslikkusest (KOM(2004) 115 lõplik) kirjeldab Euroopa Liidu olemasolevat täiustatud seadusandlust⁽¹⁾, mida tugedatakse veelgi pretseden-diõiguse abil. Väljatöötamisel on ka ühtne direktiiv meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdõiguslikkuse elluviimiseks tööhõive valdkonnas, mis hõlmab ja korraldab kõnealuse valdkonna olemasolevaid õigussätteid.

4.11 Ka nõukogu (töö- ja sotsiaalvaldkond) toetas oma viimasel Hollandi eesistumisaajal toimunud istungil kõnealust ettepanekut. Nõukogu nimetas sugude võrdse kohtlemise ühtse direktiivi prioriteetsed valdkonnad: võrdne tasustamine, võrdsed võimalused juurdepääsul tööturule, võrdne kohtlemine sotsiaalkaitsesüsteemides, väljaõppes ja karjäärivõimalustes ning soolise diskrimineerimise tõendamiskoormuse puhul.

⁽¹⁾ Direktiivid soolise võrdõiguslikkuse kohta järgmistes valdkondades: tasustamine (75/117/EMÜ), juurdepääs tööturule ja kutseõppele, edutamine ning tööttingimused (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/73/EÜ, millega muudetakse direktiivi 76/207/EMÜ); sotsiaalne kindlustatus (79/7/EMÜ) ja sotsiaalkindlustuse tööalased süsteemid (86/378/EMÜ); füüsilisest isikust ettevõtjate tegevus (86/613/EMÜ); ning direktiivid, mis käsitlevad rasedate ja rinnaga toitvate töötajate ohutust ja tervisekaitset töökohas (92/85/EMÜ), tööajakorraldust (93/104/EÜ), vanemapuhkust (96/34/EÜ), soolise diskrimineerimise tõendamiskoormust (97/80/EÜ) ning osalise tööajaga tööd (97/81/EÜ).

4.12 Ka EMSK arutles (vt vastavat arvamust⁽¹⁾) direktiivi ettepanekut meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte elluviimise kohta, mis puutub kaupadele ja teenustele juurdepääsu ja nendega varustatusse (2003/0265 (CNS)), ning leidis mõningaid olulisi puudusi, mis on vaja kõrvaldada järgnevatel aastatel.

4.13 Samuti on viimastel aastatel pärast Pekingi tegevuskava vastuvõtmist ning Euroopa Ülemkogu Lissaboni tippkohtumist suurenenud vastavasisuline statistika (ka uute näitajate määramise tõttu, näiteks otsustusprotsessid, tööturg ja kodune vägi-vald), mis võimaldab probleemide päevakajalist analüüsi ning rakendatud meetmete tulemuste kontrolli. Kuigi palju tööd erinevate sektorite tõhusaks kontrolliks on veel ees, on statistika valdkonnas märgata selgeid edusamme. Saavutatud edusammude täpset ulatust on võimalik mõõta ainult praeguste protsesside ja tendentside kvantitatiivse ning kvalitatiivse analüüsi-ga.

4.14 Seevastu puudub ikka veel piisavalt andmeid (nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil) soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise mõjudest eelarvemenetlusele. Sooliste küsimuste kaasamisel eelarve planeerimise igasse etappi lähtutakse sellest, et haldusaparaadi vastavasisulised otsused ei ole neutraalsed, vaid neil on erinev mõju meestele ja naistele. Sellega seoses on sooline võrdõiguslikkus vahend erinevate poliitikate mõju ning meestele ja naistele suunatud rahandus- ja maksupoliitika meetmete hindamiseks.

4.15 Hoolimata ühenduse meetmete tõhustamisest naisküsimuste edendamiseks on püüeldavate eesmärkideni jõudmiseks vajalikud täiendavad toetusmeetmed ja ulatuslikud jõupingutused liikmesriikide poolel, kes peavad tagama kõnealuste meetmete võtmise.

4.16 Kuigi naiste töötus on Euroopas langenud 55,6 protsendile, on Euroopa Ülemkogu poolt Lissabonis püstitatud eesmärgi saavutamiseni paljudes riikides veel pikk tee. Naised kuuluvad sotsiaalselt nõrgimate töötajate kategooriasse, mida iseloomustavad ebakindlad töötingimused ning nad jäävad sageli kõrvale sotsiaalkaitsesüsteemide mõjualast. Paljudes riikides diskrimineeritakse naisi (järjest suureneva) sugudevahelise palkade erinevusega ning vertikaalne ja horisontaalne sooline eraldamine on ikka veel kurb tõsiasi. Nagu juba märgitud, tegelevad töö- ja perekonnaelu ühitamist soodustavad meetmed ainult lastehoiuteenustega, kusjuures peaaegu ei eksisteeri meetmeid teiste hooldust vajavate perekonnaliikmete

jaoks. Lisaks on tänaseks ainult vähesed liikmesriigid võtnud meetmeid töötavate isade lapsehoolduspuhkuse toetamiseks.

4.17 Ka otsustusprotsesside valdkonnast nähtuvad suured erinevused: mõelgem kas või sellele, et Euroopa Komisjoni volinike täiskogu koosneb 22 mehest ja 7 naisest (st ainult 24 % naisi) ning Euroopa Parlamendi koosseisu kuulub 510 meest ja 222 naist (st ainult 30 % naisi). Liikmesriikide tasand ei anna soodsamaid tulemusi, keskmiselt on naiste osakaal rahvuslikes parlamentides alla 25 % ning valitsustes veidi üle 20 %⁽²⁾. EMSKs on naised alaesindatud sugupool (317 liikmest on vaid 79 naised, st ainult 25 % naisi).

5. Euroopa Liit ja kolmandad riigid: sooline võrdõiguslikkus kui rahvusvahelise koostöö ja kaubanduse läbiv eesmärk

5.1 Soolise võrdõiguslikkuse küsimustest on nüüdseks saanud Euroopa Liidu arengukoostöö meetmete täieõiguslik koostisosa: komisjoni teatis (KOM(1995) 423 (lõplik), 18.09.1995), millele järgnes nõukogu 20. detsembri 1995. aasta otsus sooliste küsimuste arvestamiseks arengukoostöös, moodustavad aluse nõukogu esmase määruse jõustumiseks (EÜ 2836/98, 22.12.1998), mida pikendati aastateks 2004–2006. Uues määruses (EÜ 806/2004) rõhutatakse järgmisi eesmärgi: soolise võrdõiguslikkuse edendamine ja erimeetmete võtmine võrdsete võimaluste toetamiseks kui panus ülemaailmsesse võitlusse vaesuse vastu. Oluline on anda naistele võimalus kasutada ja mõjutada vahendeid ning teenuseid, eriti haridusvaldkonnas, ja võtta osa poliitilisest otsustusprotsessist. Toonitatakse ka avalike ja eraalgatuslike tegevuste toetamist, mille eesmärgiks on sooline võrdõiguslikkus.

5.2 Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse tegevuskava aastateks 2001–2006 on ühenduse arengukoostöö⁽³⁾ läbiv ülesanne, mille eesmärk on anda panus kindlaks määratud eesmärkide ja igapäevaelu vaheliste lahknevuste vähendamisse, mida püütakse saavutada kindla strateegia ja järgnevate prioriteetsete valdkondade nimetamisega: makromajanduspoliitika vaesusevastase võitluse ning tervishoiu- ja haridusvaldkonna sotsiaalse arengu programmide toetamine; asutuste suutlikkuse suurendamine ning heade valitsemistavade järgimine halduses ja poliitikas; kaubandus ja areng; piirkondlik koostöö ja integratsioon; soolise võrdõiguslikkuse küsimuste süstemaatiline kaasamine piirkondliku ja siseriikliku tasandi projektidesse ning programmidesse ning vajalike vahendite ja vastava koolituse tagamine meeste ja naiste võrdõiguslikkuse valdkonnas Euroopa Komisjoni personalile.

⁽²⁾ Euroopa Komisjoni tööhõive ja sotsiaalküsimuste peadirektoraadi andmed 29.09.2004. aasta seisuga.

⁽³⁾ KOM(2001) 295 (lõplik).

⁽¹⁾ ELT C 241, 28.9.2004.

5.3 Programmdokumendis kinnitatakse arengukoostöö (2005–2006) soolise võrdõiguslikkuse edendamise järgmised prioriteetsed valdkonnad: noorukite positiivse käitumise toetamine võitluses vägivallega naiste ja tüdrukute vastu ning partnerriikide asjaomaste poolte metoodiline toetamine.

5.4 Euroopa Komisjon toetab meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamise projekte ja kavasad kahepoolse ja piirkondliku koostöö raames Lääne-Balkani, Ida-Euroopa, Kesk-Aasia, AKV (Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkond) ja Ladina-Ameerika riikidega. Teiste projektide edasise rahastamise lähtutakse vastavast temaatikast ja mitte geograafilistest aspektidest.

5.5 23. juunil 2000. aastal allkirjastatud Cotonou leping AKV riikidega on oluline pöördepunkt Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahelistes suhetes. Poliitika, kaubanduse ja arengu omavahelisi seoseid peegeldava lepinguga sätestatakse arengustrateegiates mitteriiklike osalejate ning kodanikuühiskonna ulatuslikku osalemist toetades sotsiaalne mõõde. Meeste ja naiste võrdõiguslikkus on lepingu üks läbivaid küsimusi, mida peab järjekindlalt arvesse võtma (artiklid 8 ja 31). Komitee tõdeb suure heameelega, et lepingus on kinnitatud mitteriiklike osalejate kaaslus riiklike strateegiadokumentide erinevatel planeerimisetappidel ning soovib erilist tähelepanu pühendada naisühenduste kaasamisele.

Lisaks sellele tehakse lepinguga komiteele selgesõnaliseks ülesandeks konsulteerida majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmadega, talle määratakse esmajärgulise vahendaja roll.

5.6 Naiste ulatuslik kaasamine ning aktiivne osalemine arengupoliitilistes meetmetes on keeruline ja pikaleveniv protsess. Siiski on komitee arvamusel, et kõigi Euroopa institutsioonide osalus kõnealuses küsimuses ei tohi kahaneda, selleks et muuta esialgsed paberil väljendatud avaldused konkreetseteks meetmeteks.

5.7 Sellest aspektist lähtudes on oluline, et ühenduse meetmed majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkonnas kujunevad ekspordiarტიkliks terve maailma jaoks ning et EL kohustub kõnealuseid põhimõtteid toetama ja rakendama rahvusvahelisel tasandil kasutades suhteid kolmandate riikidega.

5.8 Kasulik lähenemine on eritingimuste sätestamine kaubandus- ja koostöölepingutes ning erimeetmete rakendamine riikidele, kus tunnustatakse naiste õigusi.

5.9 Kuigi kaubanduse liberaliseerimine on edendanud naiste tööhõivet arengumaades, kuuluvad naised sageli tööjõu hulka,

kel on ebakindlad töötingimused, madalam kvalifikatsioon ja töötasu ning neile ei laiene sotsiaalkaitsesüsteemi hüved. Lisaks on kaubanduse liberaliseerimine sageli seotud struktuurimeetmetega, mida soovitavad või määravad rahvusvahelised organisatsioonid. Juhul kui vastavad sotsiaalkaitsesüsteemid ei pehmenda kõnealuseid meetmeid, kujunevad need rakseks koormaks sotsiaalselt ebasoodsates tingimustes olevatele elanikkonnariühmadele, millest naised moodustavad sageli suure osa.

5.10 Hoolimata sellest pööratakse kõnealuste meetmete raames, eriti kaubanduse valdkonnas, endiselt vähe tähelepanu soolistele küsimustele. Pidades silmas, et nimetatud meetmed ei jäta oma mõju avaldamata ning sageli kaasnevad nendega isegi negatiivsed mõjud eelkõige naistele, ning et riigi majanduslik areng ei saa jätta hooletusse selle sotsiaalsed arengut, oleks esiteks mõttekas kõnealused meetmed välja töötada soolise võrdõiguslikkuse põhimõtet järgides, ning teiseks kehtestada seiresüsteemid nii makro- kui mikromajanduslikul tasandil.

6. Lõppjärelused ja ettepanekud

Senine Euroopa institutsioonide tõhus koostöö on viinud oluliste tulemusteni järgmistes valdkondades: naisküsimuste edendamine, naistele suunatud spetsiifilised tööhõivepoliitilised programmid ja projektid, naiste õiguste ellu rakendamine ja elutingimuste parandamine. EMSK leiab, et paljusid valdkondi tuleb edasi arendada:

- Naissoost esindajate kaasamine otsustusprotsessidesse ja naiste osalus nii Euroopa institutsioonides kui ka liikmesriikide rahvuslikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil on endiselt nõrk. Naiste kaasamist ja esindatust tuleks suurendada, sellega seoses tuleks kaaluda kvoodisüsteemi kehtestamist;
- koolitusmeetmete rakendamine soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks nii ELi institutsioonides kui ka liikmesriikides, millesse kaasatakse võimuorganid ning programmide ja projektide läbiviijad;
- vajalikud on sooküsimuste hinnangud ja uurimused ning statistikad ja erinäitajad, et määratleda probleemid ning parandada sekkumismetmeid ning -strateegiaid. Jätkuvalt on vaja koguda üksikasjalikke andmeid ja määratleda uued näitajad;
- hinnata ettenähtud vahendeid kõigis naisküsimuste toetamise ELi ja liikmesriikide fondides ja rahastamisvahendites, võttes arvesse soolise võrdõiguslikkuse toetamist;

- olulisim põhitingimus on naistele võrdsete tingimustega juurdepääsu tagamine haridusele ja kutseõppele vastavalt millenniumi tippkohtumise arengueesmärgile 3;
- struktuurifondide puhul tuleb välja töötada naistele suunatud meetmed põllumajanduse (EAGGF) ja kalanduse (FIFG) valdkondades ning siduda keskkonnakaitse kui valdkonnaga, kus ühenduse vastavasisulised meetmed on eriti tagasihoidlikult esindatud;
- anda uusi toukeid meetmetele naisettevõtluse toetamiseks ja naiste osakaalu suurendamiseks uute tehnoloogiate valdkonnas;
- tuleb tugevdada koolitusmeetmeid teadmispõhise ühiskonna raames, et sellest ei saaks järjekordset diskrimineerimise valdkonda naistele, kes tegelikkuses võiks anda suure panuse Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisse;
- sihikindlate meetmetega peab jätkuvalt võitlema vertikaalse ja horisontaalse soolise eraldamise vastu tööturul ning kõrvaldama kõik tõkked, mis takistavad meeste ja naiste võrdõiguslikku kohtlemist. Liikmesriikidel tuleb sotsiaalpartnerite nõusolekul välja töötada spetsiifilised ja mõõdetavad eesmärgid. Eriti tasustamise diskrimineerimist arvesse võttes peavad liikmesriigid kohaldama mitmetasandilist lähenemist vastavalt nõukogu otsusele liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta⁽¹⁾, mis käsitlevad haridust ja kutseõpet, töökohtade liigitust, palgasüsteeme ning kultuurilisi stereotüüpe kui kõnealuse teemaderingi olulisemaid aspekte;
- arvestades rahvastiku vananemist tuleb töö- ja perekonnaelu ühitamise meetmete puhul rohkem tähelepanu pöörata vanemate perekonnaliikmete hooldamisele piiramata lastehoiuteenuste valdkonda;
- et edendada meeste ja naiste võrdseid võimalusi, on tarvis toetada ja arendada investeeringud avalikesse teenustesse, eriti kooli- ja kõrgkoolihariduse ning tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas;
- vaja on tõhustada naistele suunatud liikmesriikide meetmeid sisserände, integratsiooni ja varjupaigapoliitika valdkonnas ning meetmeid naistele, kes kodumaal langesid relvastatud konfliktide, diskrimineerimise ja vägivalda ohvriks;
- võidelda naiste ja lastega kauplemise vastu;
- suurendada ühiskonna osalust üldiselt ja eriti naiste rolli kaubandus- ning arengupoliitikas, naiste huvirühmad tuleb täiel määral kaasata arengupoliitika kujundamisse ja riiklike strateegiadokumentide väljatöötamisse, esmajoones rakendada rohkem vahendeid naiskõnemuste edendamiseks, et jätkuvalt tugevdada naiste rolli majanduslikul ja ühiskondlikul tasandil;
- teostada järeelvalvet kaubanduskokkulepete ja arengupoliitiliste meetmete mõjude üle ka mikromajanduslikul tasandil. Tuleb ette näha konkreetsed analüüsid mõjudest sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade elutingimustele võttes arvesse soolisi erinevusi;
- komisjon ja selle delegatsioonid peaksid kaasa aitama inimõiguste austamisele, sh ka naiste õiguste austamisele nende rikkumise korral;
- anda delegatsioonidele eriline vastutus soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise edendamisel;
- Euroopa Liit peab mõjutama üha rohkem riike ratifitseerima ja rakendama kõiki rahvusvahelisi lepinguid, mil on positiivne mõju naiste rollile. Eelkõige on tegemist naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni ning selle lisaprotokolliga. See peaks kaasa aitama mõningate allakirjutanud riikide poolt väljendatud reservatsioonide tagasivõtmisele.

Komitee võtab endale kohustuse põhjalikult tutvuda naiste olukorraga uutes liikmesriikides.

Lisaks oleks mõttekas, kui komitee vastavalt oma olemusele, ülesannetele kodanikuühiskonna ees, eesmärkidele ning kogemustele võrdõiguslikkuse küsimuste jälgimisel osaleb esindusega Euroopa Komisjoni delegatsiooni koosseisus ÜRO naiste õiguste komisjoni 49. istungil.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, 22.7.2003 (ELT L 197, 5.8.2003, lk 13).

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Roheline raamat — Kaitsevarustuse hankimine”

K(2004) 608 (lõplik)

(2005/C 221/12)

23. septembril 2004.a otsustas komisjon Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 262 alusel konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgneva osas: “Roheline raamat — Kaitsevarustuse hankimine”.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tegi siseturu-, tootmis- ja tarbimisosakonnale ülesandeks valmistada ette komitee töö nimetatud valdkonnas.

Võttes arvesse töö pakilisust, määras EMSK **hr Wilkinsoni** oma 414. plenaaristungil (9. veebruaril 2005.aastal toimunud koosolekul) pearaportööriks. Samal istungil võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 96 poolt- ja 9 erapooletu häälega.

1. Sissejuhatus

1.1 Kaitsevarustuse hankimist käsitlev roheline raamat (KOM(2004) 608 (lõplik)) on üks 2003.a märtsis vastuvõetud ja komitee poolt 2003.a septembris kommenteeritud teatise “Euroopa Liidu kaitsevarustuse poliitika poole” ettenähtud meetmetest ⁽¹⁾.

1.2 “Euroopa kaitsevarustuse turg” on tegelikult üksnes osa spetsiifilise valdkonna siseturust. Roheline raamat püüab panustada ELi kaitsevarustuse siseturu loomisse, mis oleks avatum ja läbipaistvam, arvestades samas valdkonna iseärasusi. See peaks aitama kaasa tugevama ja konkurentsivõimelisema kaitsetööstuse kujunemisele, kasvama peaks kuluefektiivsus ja toetus ELi sõjaliste võimaluste arendamisele Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika (EJKP) valdkonnas seoses ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga (ÜVJP).

1.3 12. juulil 2004.a kiitis nõukogu heaks Euroopa Kaitseagentuuri (EDA) loomise, mille eesmärk on “toetada liikmesriike nende püüdlustes parandada Euroopa kriisijuhtimise alast kaitsevõimet ning ülal pidada EJKP-d nagu see praegu on ja nagu see areneb tulevikus”. See agentuur on nüüdseks tööle hakanud. EDA funktsioonid ⁽²⁾ on seotud Euroopa kaitse resultatiivsuse parandamisega, edendades ühtsust praeguse killustatuse asemel.

1.4 “Kaitse resultatiivsus” hõlmab püstitatud ülesannetele vastavate võimaluste tagamist ja nende ülesannete täitmise õpetust kuluefektiivsel viisil. Sellega kaasneb maksimaalse

võimaliku koostoimimisvõime kindlustamine. Praegu kulutavad 25 liikmesriiki kaitsele kokku umbes 160 miljardit eurot aastas, sellest 20 % kasutatakse varustuse hankimiseks (sealhulgas teadusuuringud ja arendustegevus, omandamine ja tugiteenused) ⁽³⁾.

2. Üldised märkused

2.1 Rohelises raamatus käsitletud teemad on seotud sellega, kuidas saab 25 liikmesriigis parandada kaitsevarustuse hankimissüsteemi. Oluline areng on võimalik üksnes siis, kui tehakse selgeks “kaitse resultatiivsus” (vaata eespool lõige 1.4) teised komponendid ⁽⁴⁾. Tööstuse jaoks on eriti olulisteks teemadeks väga selge juhtimine, ühtlustatud nõuded ja järjepidevus. Siiski tervitab komitee seda algatust, kuna seda saab käsitleda eraldi osana elujõulisema EJKP kujundamise algusprotsessist läbi- ja konkurentsile rajatud turul.

2.2 EDAlle ettenähtud juhtiv roll on teretulnud. Vajalik on jõuda selgele kokkuleppele EDA ja teiste praegu kaitsevarustuse valdkonnas ⁽⁵⁾ tegutsevate isikute vastavate rollide osas ning EMSK eeldab, et vastavalt arengule nende eraldiseisvate rollide osa väheneb. Siiski tuleks enne muudatuste tegemist tutvuda OCCARi ⁽⁶⁾ (mis tegeleb reaalselt projektijuhtimisega, sealhulgas lepinguõiguse võtmeküsimustega) kogemusest omandatud õppetundidega.

⁽¹⁾ EÜT C 10/1, 14.1.2004

⁽²⁾ EDA-l on neli funktsiooni: kaitsevõime arendamine, relvastusalane koostöö, Euroopa kaitsevõime tehnoloogiline ja tööstuslik alus ning kaitsevarustuse turg ja teadusuuringud ning tehnoloogia.

⁽³⁾ Nagu märkisime arvamuses KOM(2003) 113 (lõplik), on ELi kogukulutused umbes 40 % USA omadest, kuid loovad umbes 10 % operatiivsest tegutsemisvõimest.

⁽⁴⁾ Näiteks märgib komitee ära EDA juhataja viimase (september 2004) avalduse selle kohta, et EL-i kaitsejõud pole hästi kohanenud kaasaegse maailma ja selle konfliktide ning ohtudega; ta mainis ka vajadust kõrgetehnoloogilise varustuse hankimise järele.

⁽⁵⁾ Nagu näiteks OCCAR, Western European Armaments group (WEAG) ja Letter of Intent (LoI) riigid.

⁽⁶⁾ OCCAR on relvastusalase koostööga tegelev ühisorganisatsioon, millesse kuulub hetkel 5 liikmesriiki.

2.3 Me tervitame seda, et tunnistatakse liikmesriikide stardi-positioonide (ja kasutatud menetluste) erinevust kaitsevarustuse hankeprotsessis ning muudatuste tõenäoliselt erineva kiirusega toimumist. Oleme nõus, et see aitab luua kaitsevarustuse hankimiseks ühtsemat alust ja et seda saab teha suhteliselt kiiresti, kui kõik liikmesriigid on üksmeel ja teevad koostööd.

2.4 EMSK nõustub vajadusega vähendada kaitsevarustuse turu killustatust ja suurendada selle konkurentsivõimet ning läbipaistvust, mis on eelduseks ELi elujõulise kaitsetööstuse säilitamisele ja tugevdamisele ning suuremale panustamisele kuluefektiivsusesse asjakohase kaitsevõime hankimisel ja säilitamisel.

2.5 Rohelise raamatu 2. paragrahvis toodud kaitsevarustuse turu iseärasuste analüüs loob hea aluse turu mõistmiseks ning toob esile mõned eesolevad probleemid.

2.6 Siiski rõhutaks EMSK, et igasugune kaitsetööstuse ümberkorraldamine peab eelkõige olema asjaomase tööstuse enda mure, arvestades turul valitsevaid asjaolusid.⁽⁷⁾ Hea põhjendus on see, et olulisimad ettevõtted on riigiüleised, kuigi nende kliendid on riiklikud. Pealegi on liikmesriikidel erinevad tööstusalased strateegiad, millest kaitsetööstus moodustab üksnes ühe osa.

2.7 Tööstus peab vältima liigseid regulatiivseid protseduure, kui ta tahab toimida efektiivselt ning anda kuluefektiivseid ja ökonoomseid tulemusi.

3. Erimärkused

3.1 Vajalik on teha täpselt selgeks, millist osa kaitsevarustuse hankimisprotsessist peaks kooskõlastatud eeskirjad hõlmama. Kõrvuti sellise varustuse hankimisega tuleb arvestada teadusuuringute ja arendustegevuse, hoolduse, remondi, modifitseerimise ja koolituse aspektidega, mis lisanduvad "osaluse" maksumusele; need on pikemal ajahorisondil omandamisest tavaliselt palju kallimad.

3.2 Artikkel 296

3.2.1 EMSK nõustub, et ELi asutamislepingu artiklis 296 võimaldatud mõõndusi ELi riigihankekorrast on ka edaspidi

⁽⁷⁾ Siiski on liikmesriikidel vältimatu roll kaitsevarustuse arengu hõlbustamises, tingituna kaitseturgude spetsiifilisest iseloomust ja vajadusest hallata makseid osana riiklikust rahastamiskorrast.

vaja, et võimaldada liikmesriikidel oma eluliste julgeolekualaste huvide kaitseks sellest korrast kõrvale kalduda.

3.2.2 Komisjon peaks täpsustama varustuse maksumuse, mille osas seda mõõndust on viimase 5 aasta jooksul kasutatud (ja näitama seda protsendina ELi kaitsevarustusele tehtud kogukulutustest). See annaks arengu mõõtmiseks teatud lähtekoha.

3.2.3 Probleem on selles, et sellise mõõnduse kasutamine on mõnede liikmesriikide jaoks pigem reegel kui erand ja see on ühisturuga ilmselt kokkusobimatu. EMSK toetab komisjoni seisukohta, et seda olukorda on vaja muuta. Artiklit 296 tuleks kasutada vastavuses eelmistel juhtudel⁽⁸⁾ tehtud otsustega, säilitades samas võimaluse kõrvale kalduda standardsest riigihankekorrast. Liikmesriigid peavad olema valmis põhjendama (vajaduse korral ka seaduslikult) mõõndusi, mida nad peavad tegema. Arutelu käigus tuleks rõhutada kasvavast konkurentsist ja suuremast läbipaistvusest tulenevat kasu.

3.2.4 Toodete loetelu, mis koostati 1958.aastal vastavalt artiklile 296.2, mis täpsustab artikli 296 ulatust, ei toimi ja ei oma mingisugust reaalselt väärtust tõenäoliselt ka edaspidi julgeolekualase mõõnduse korrektse kasutamise tagamisel. Iga juhtumit tuleb jätkuvalt käsitleda iseseisvalt, kuna mõnedel juhtudel kehtib mõõndus isegi elementaarsele varustusele⁽⁹⁾. Pealegi ei suuda loetelud tõenäoliselt uute arengutega sammu pidada.

3.2.5 Seega ei ole olemas lihtsat lahendust määratlemaks, milline varustus ja millised sellega seotud teenused kuuluvad artikli 296 alla. Esimese sammuna on vaja "tõlgendava teatise" kaudu teha selgeks ELi praegune õiguslik raamistik, et suurendada mõistmist ja hõlbustada paremat ja järjekindlamat kohaldamist.

3.2.6 Nii nagu ka hankimise puhul, võib igal selline teatis avaldada mõju mitmetele muudele aspektidele. Nende hulka kuuluvad riigiabi ja (võimalikud) üldhuviteenused ja nendega tuleb arvestada.

⁽⁸⁾ "Bremeni juhtumi" (1999/763/63 (EÜT L 301/8, 24. november 1999)) puhul langetatud otsused ja "Koninklijke Schelde Groep" (ELT L 14/56, 21. jaanuar 2003), on näideteks hetkel valitseva selguse puudumise kohta.

⁽⁹⁾ Peab märkima, et isegi ilmselt lihtsa varustuse, nagu näiteks riiete puhul võidakse kasutada arenenud tehnoloogiat.

3.2.7 Usume, et eelneva väljakuulutamise ja "läbirääkimistega pakkumismenetlus" peaks sobima kaitsevarustuse konkreetsete vajadustega, kui "avatud" ja "piiratud" meetodid ei ole sobivad. Siiski võib pärast kogemuste saamist "tõlgendava teatise" töötamisel osutada vajalikuks seda seisukohta uuesti kaaluda.

3.2.8 On olemas seisukoht, et teatis saab olla üksnes ajutine meede enne konkreetse direktiivi (või muu õigusakti) koostamist. EMSK on seisukohal, et pärast sellise "tõlgendava teatise" loomist ja vastuvõtmist saab õigusakti vajalikkust kaaluda selle teatise mõjusid arvestades. Me tervitame kiireid samme selle teatise koostamiseks.

3.2.9 Eksisteerib edasine võimalus, mida rohelises raamatus ei mainita, koostada "käitumiskodeks", mida osalevad liikmesriigid kasutaksid teise vahendina Euroopa kaitsevarustuse turu (EDEM) loomisel. Kuna kõnealune valdkond kuulub liikmeriikide vastutusalasse, võib selle võimalusega arvestada, arvatavasti kasutades Euroopa Kaitseagentuuri toetava tegevuse. Kõnealuse koodeksi kontrollimine ja rakendamine võib osutada keerukaks ning sinna tuleks siiski lisada siseturгу puudutavad aspektid.

3.3 Pakkumiskutsete avaldamine

3.3.1 Vajadus kaaluda täiendavalt pakkumiskutsete süsteemi ja formaati ei ole veenev. Kui kaitsevarustust kavatakse käsitleda põhimõtteliselt nagu iga teist siseturu osa (kuigi seal on mõõndustel suurem osa), tuleks arvatavasti toimida nagu teistegi pakkumiste puhul. Sellega kaasneksid mitmesugused süsteemid ja probleemid, nagu keeleprobleem, mis esinevad ka teiste pakkumiste puhul. Tsentraliseeritud avalikustamissüsteemi loomise põhjendused pole veenvad.

3.3.2 Potentsiaalsed probleemalad on konfidentsiaalsus ja tasaarvestus, mis kaitsevarustuse osas muutuvad suurema tõenäosusega probleemiks kui muu varustuse ja teenuste puhul, ning tarnete julgeolek, kui pärast lepingu sõlmimist on tarnijaid või töötajaid raske muuta. Need on valdkonnad, mille eest peaksid vastutama asjaomased liikmesriigid, kuigi abiks võiks olla teatud üldine komisjonipoolne suunamine.

3.4 Kahene kasutus

3.4.1 Tänapäeva tööstuses on ettevõtete liigitamine "kaitsevarustuse tootjateks" sageli raske. Suur osa varustusest on praegu "kahese kasutusega" ja selle protsent kasvab. See on tervitatav nii mõnestki seisukohast lähtudes; näiteks toob mastaabisääst kaasa konkurentsivõimelisemad hinnad ja tarnete julgeolekut saab paremini tagada.

3.4.2 Ka sellise varustuse TTA osas tehtud jõupingutused on väärtuslikud teistel (tsiviil)eesmärkidel. Seetõttu on oluline, et kaitsealasele TTA-le eraldatud ressursid ei alluks liialt paindumatu korrale.

3.4.3 Me oleme jätkuvalt mures, et kaitsevarustuse valdkonnas vajaliku kooskõlastamise ja koostamise maksimeerimiseks on vaja veel palju teha, nagu me märkisime oma varasemas kaitsevarustust käsitlevas dokumendis⁽¹⁰⁾.

3.5 Euroopa Kaitseagentuur (European Defence Agency — EDA)

3.5.1 Me tervitame Euroopa Kaitseagentuuri loomist ja nõustume, et sellel võib olla juhtiv roll kaitsevarustuse valdkonnas. Me märgime, et agentuur on ikka veel loomas oma kokkuleppeliste rollide jaoks vajalikke ressursse.

3.5.2 EDA jaoks on oluline tagada, et ELi doktriin ja kaitsevõime arvestaks täielikult NATO rolli, doktriini ja kaitsevõimet, maksimeerides koostöövõimet ja minimeerides kõiki erinevusi. Ei ole veel selge, kuidas EDA saab luua lisaväärtust, hakates otseselt tegelema hangetega, kuid tema pädevus kaitsevarustuse valdkonnas võimaldab tal teha ettepanekuid selle kohta, kuidas saaks riiklike eeskirju paremini ühtlustada.

3.5.3 Tähtis on jõuda ka vajalikus osas kokkuleppele varustusalase koostöö rahalistes aspektides. Potentsiaalselt olulised probleemalad on TTA kulude ja tulude jagamine kaitsevõimega seotud valdkondades ning kaitsealaste ja üldaspektide eraldamine selle tegevuse käigus.

3.5.4 EDA peaks olema kasulik ka riiklike tegevusloa süsteemide lähendamisel, kui kaitsevarustust viiakse ühest liikmesriigist teise. Praegu on siseriiklikud protseduurid väga erinevad ja ühtlasi tülikad. EDA saaks kaasa aidata kokkuleppele saavutamise selles, kuidas käsitleda tasaarvestuse korraldust, kuna see jääb hangete osaks ka tulevikus.

3.5.5 EDA võib pidada võimalikuks mõnede kokkulepete saavutamist riiklike tööstuspoliitika kohta selles osas, mis puudutab kaitsevarustust ja nende elementide defineerimist, millest koosneb "kaitsevarustus". EL soovib, et nimetatud varustuse hankimine võimaldaks vähendada sõltuvust kolmandatest riikidest; sellest oleks kõige enam abi.

⁽¹⁰⁾ Vt. 1. joonealusel märkuses viidatud arvamuse lõiget 5.

3.5.6 EDA on võib-olla ka suuteline õhutama liikmesriike kaaluma kaitsevõime vajaduste rahuldamiseks selliseid uuenduslikke omandamisemeetodeid nagu ühiskasutus, liisimine ja spetsialiseerumine.

3.5.7 Kuna EJKP muutub efektiivseks üksnes juhul, kui liikmesriigid osutavad piisavalt tugevat poliitilist tahet tagada ja säilitada ELi kooskõlastatud ülesannete täitmiseks vajalikke võimalusi, peaks EDA liikmesriike selles osas tagant õhutama.

4. Järeldused

4.1 Kaitsevarustus on vaid üks elujõulise "kaitse resultatiivsuse" tingimus. Tööstus vajab selget juhtimist, ühtlustatud nõudeid ja järjepidevust, et ta saaks oma rolli täielikult etendada. Tal peab olema ka esmane vastutus vajaliku ümberkorraldamise eest. Tööstuse jaoks on oluline ka tülivate regulatiivsete protseduuride vältimine.

4.2 Väga täpselt tuleb selgeks teha, milliseid osasid kaitsevarustuse hankimisprotsessist kooskõlastatud eeskirjad katavad.

4.3 Püsib nõudlus asutamislepingu artikli 296 järele. Vältimaks selle liialt sagedast kasutamist, peab komisjon praeguse olukorra analüüsimise kaudu kehtestama teatud künnise.

Loetelu pidamine varustuse või protseduuride kohta, mille suhtes saaks kohaldada artiklit 296, ei ole otstarbekas.

4.4 Esimese sammuna peaks komisjon võimalikult ruttu koostama artikli 296 kohta "tõlgendava teatise". Alles pärast seda teatist saadud kogemusi arvesse võttes on võimalik otsustada, kas ka õigusakt on nõutav või mitte.

4.5 Varustuse "kahene kasutus" on üha sagedasem ja see areng on tervitatav ka militaarvarustust puudutava TTA tsiviilkasutuse potentsiaali tõttu.

4.6 Tervitatav on Euroopa Kaitseagentuurile (EDA) määratud juhtiv roll; selgeks tuleb teha, millist rolli kõik praegu kaasatud organid etendama hakkavad.

4.7 EDA oluliste rollide hulka selles valdkonnas kuuluvad:

- Tagada kooskõlastamine NATO nõuetega
- Aidata läbi rääkida kõikide vajalike finantsaspektide osas
- Aidata ühtlustada praegusi siseriiklike protseduure
- Soovitada vajaliku kaitsevõime tagamiseks uuenduslikke teid
- Julgustada vajaliku poliitilise tahte väljendamist.

Brüssel, 9. veebruar 2005.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/440/EMÜ ühenduse raudteede arendamise kohta”

KOM(2004) 139 (lõplik) — 2004/0047 (COD)

(2005/C 221/13)

28. aprillil 2004 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 71 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/440/EMÜ ühenduse raudteede arendamise kohta”.

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja teabeühiskonna sektsioon, mis vastutas komitee töö ettevalmistamise eest kõnealuses küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Chagas**.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 414. plenaaristungil (9. veebruari 2005. a istung) 122 poolt- ja 53 vastuhäälega (12 liiget jäi erapooletuks) vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Kõnealune ettepanek moodustab osa **kolmandast raudteepaketist**, mille Euroopa Komisjon võttis vastu 3. märtsil 2004. Teised osad on:

— Ettepanek: direktiiv rongide personali sertifitseerimise kohta (KOM(2004) 142 (lõplik));

— Ettepanek: Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus reisijate õiguste ja kohustuste kohta rahvusvahelistel raudteeliinidel (KOM(2004) 143 (lõplik));

— Ettepanek: määrus raudtee-kaubaveo hüvitiste ja kvaliteedinõuete kohta (KOM(2004) 144 (lõplik));

ning

— Komisjoni teatis Euroopa raudteesüsteemi edasise integreerimise kohta (KOM(2004) 140 (lõplik));

— Komisjoni personali töödokument reisijateveo turu järkjärgulise avamise kohta rahvusvahelistel raudteeliinidel (SEC(2004) 236).

1.2 **Esimene raudteepakett** (infrastruktuuri pakett) jõustus 15. märtsil 2001. aastal ja pidi siseriiklikusse õigusesse olema üle võetud 15. märtsiks 2003. See sisaldab järgmisi osi:

— Direktiivi 91/440/EMÜ muutmine: muuhulgas vaba juurdepääs rahvusvahelisele raudtee kaubaveoteenuste turule üleeuroopalise kaupade raudteeveo võrgustiku raames 15. märtsiks 2003. aastal ja rahvusvahelise kaupade raudteeveo liberaliseerimine 15. märtsiks 2008 ⁽¹⁾;

— Euroopa **raudtee-ettevõtjate litsentsi kehtivuse pikendamine** (direktiivi 95/18/EÜ muutmine) ⁽²⁾;

— Raudteeinfrastruktuuri läbilaskevõimsuse jaotamise, raudteeinfrastruktuuri kasutustasude kehtestamise ja ohutustunnistuste andmise sätete ühtlustamine (asendab direktiivi 95/19/EÜ) ⁽³⁾.

1.3 2003. aasta oktoobris kaebas komisjon Euroopa kohtusse üheksa liikmesriiki, kuna need ei olnud teatanud esimese raudteepaketi siseriiklikku õigusesse rakendamist. 2004. aasta mais ei olnud viis riiki ikka veel teatanud rakendamist ja kaks liikmesriiki olid sätteid siseriiklikus õiguses rakendanud vaid osaliselt.

⁽¹⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 1 – EMSK arvamuse – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22

⁽²⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 26 – EMSK arvamuse – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22

⁽³⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk. 29 – EMSK arvamuse – EÜT C 209, 22.7.1999, lk. 22

1.4 **Teine raudteepakett** avaldati Euroopa Liidu Teatajas 30. aprillil 2004. aastal ning peab siseriiklikku õigusesse olema üle võetud 30. aprilliks 2006. aastal. See sisaldab järgmisi osi:

- Direktiivi 91/440/EMÜ muutmine: vaba juurdepääs rahvusvahelisele raudtee kaubaveoteenuste turule 1. jaanuariks 2006 ja siseriikliku kaupade raudteeveo, kaasa arvatud kabotaaži piirangutest vabastamine 1. jaanuarist 2007 (*);
- Direktiiv ühenduse raudteede ohutuse kohta (?);
- Määrus Euroopa Raudtee Ameti loomise kohta (°);
- Kiirraudteesüsteemi koostalitlusvõimet käsitleva direktiivi (96/48/EÜ) ja tavapäras raudteesüsteemi käsitleva direktiivi (2001/16/EÜ) muutmine (?).

1.5 Esimese ja teise raudteepaketiga loodi ühtse raudtee-kaubaveo turu õiguslik alus. Meetmed hõlmavad turulepääsu, litsentseerimist ja raudtee-ettevõtjatele ohutustunnistuse andmist, juurdepääsu infrastruktuurile, juurdepääsutasude arvestamist, õigusraamistiku loomist raudteeohutuse kohta ning meetmeid raudteevõrgustiku tehnilise koostalitlusvõime tagamiseks.

1.6 Esimese ja teise raudteepaketiga kehtestatud õigusraamistikuga nõutakse, nagu Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma arvamuses teise raudteepaketi kohta (°) sedastas, sektori täielikku ümberkorraldamist ning uute asutuste ja pädevuste loomist.

1.7 Samas arvamuses juhtis EMSK ühtlasi tähelepanu vajadusele Euroopa sotsiaalsete reeglite järele. Euroopa sotsiaalpartnerid raudteesektoris, Euroopa Raudteede Ühendus ning Euroopa Transporditöölise Föderatsioon, kirjutasid 17. jaanuaril 2004 alla kahele Euroopa kokkuleppele, mis käsitlevad:

- 1) Euroopa vedurijuhilubade kasutuselevõttu rahvusvahelistel liinidel töötavatele vedurijuhtidele.
- 2) kokkuleppeid, mis puudutavad rahvusvahelisi liine teenidava rongide personali töötamise tingimuste teatud aspekte.

(*) Direktiiv 2001/12/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk. 164 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk. 131

(?) Direktiiv 2001/12/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk. 44 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk. 131

(°) Määrus (EÜ) nr. 881/2004 – ELT L 164, 30.4.2004, lk. 1 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk. 131

(?) Direktiiv 2001/12/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk. 114 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk. 131

(°) ELT C 61, 14.3.2003, lk. 131

1.8 Osana kolmandast raudteepaketist esitab komisjon direktiivi ettepaneku rongide personali sertifitseerimise kohta, mis jõustuks aastal 2010 või 2015.

1.9 Direktiivile 91/440/ECC järgmist muudatust esitades järgib komisjon oma eesmärki kaotada järk-järguliselt raudteesektori piirangud.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Komisjon teeb ettepaneku kaotada rahvusvahelisele reisijateveoteenuste turule pääsemise piirangud alates 1. jaanuarist 2010. Kõnealune ettepanek hõlmab ka kabotaaži, mis tähendab reisijate rongidele võtmist ja rongidest välja laskmist raudteejamades kogu marsruudi ulatuses. Samal ajal tuleb rahvusvaheliste gruppide puhul lõpetada vaba juurdepääsu võimaldamine turule.

2.2 EL25-s sõidab igal aastal rongidega 6 miljardit reisijat, millest valdava osa moodustavad kohalikud ja piirkondlikud teenused. Müüdüd piletite põhjal selgub, et rahvusvahelised reisijateveo teenused moodustavad vaid umbes 10 % rongireisidest. See hõlmab piirkondlikke piiriüleseid teenuseid, kaugliinide piiriüleseid teenuseid ning kiirrongide (piiriüleseid) teenuseid.

2.3 Komisjon tunnistab, et rahvusvaheliste reisijateveo teenuste, kaasa arvatud kabotaaži avamisel konkurentsile võiks olla negatiivne mõju avaliku teenusena pakutava reisijateveo majanduslikule tasakaalule. Komisjon teeb ettepaneku piirata erandkorras vaba turulepääsu marsruutide osas, kus avaliku teenuse lepingud on vastavalt direktiivile (EMÜ) nr. 1191/69 juba jõustunud ning kus rahvusvahelistelt teenustelt piirangute kaotamine võiks tasakaalu rikkuda. Neid erandeid tehakse ainult juhul, kui see on absoluutselt kriitilise tähtsusega avaliku transporditeenuse osutamise säilitamisel ning kui seda lubab reguleeriv asutus vastavalt direktiivi 2001/14/EÜ artiklile 30. Erandi tegemise otsuse puhul peab olema võimalik kohtulik läbivaatamine.

2.4 Komisjonilt nõutakse aruande esitamist sätte rakendamise kohta 31. detsembriks 2012.

3. Hinnang ettepanekule

3.1 Nõutavad eeldused raudteetööstuse elavdamiseks

3.1.1 Ettepanek kaotada piirangud rahvusvahelistelt reisijateveo teenustelt põhineb eeldusel, et konkurents rahvusvaheliste teenuste valdkonnas toob kaasa ühe või mitu alljärgnevatest tagajärgedest: suurem reisijate arv, teistelt transpordiliikidelt (eriti õhustranspordilt) üleminek rongiga reisimisele, paranenud kvaliteet klientide jaoks ning madalamad piletihinnad.

3.1.2 EMSK viitas juba oma arvamuses teise raudteepaketi kohta ⁽⁹⁾ raudteesüsteemi elavdamise peamistele eeldustele:

- raudteeinfrastruktuuri laiendamise ja ühendamise rahastamine;
- tehnilise koostalitusvõime juurutamine ning selleks vajalike rahaliste vahendite eraldamine;
- erinevatele transpordiliikide õiglase konkurentsikeskkonna loomine, eriti:
 - maanteetransporti puudutavate sotsiaalsete õigusaktide järgimise tagamine;
 - õiglase infrastruktuuri maksustamise poliitika loomine kõikide transpordiliikide jaoks.

3.1.3 Praeguseks ei ole teoks saanud kõigi transpordiliikide infrastruktuuri õiglase maksustamise poliitika, mis kuulutati välja Euroopa transpordipoliitika valges raamatus aastaks 2010.

3.1.4 Maanteetransporti puudutavate sotsiaalsete õigusaktide järgimine ja tõhus rakendamine on endiselt tõsiseks probleemiks.

3.1.5 Lisaks sellele tuleb leida lahendus paljude raudtee-ettevõtete võlaprobleemidele. Eelkõige uutes liikmesriikides ei suuda raudtee-ettevõtted konkureerida, kui nad oma võlaprobleemidele lahendust ei leia.

3.1.6 Samuti on EMSK juhtinud tähelepanu sellele, et esimeses ja teises raudteepaketis nõutav uute ametiasutuste (reguleeriv organ, maksustamisorgan, jaotav organ, teavitatud asutus, ohutusasutus, õnnetusjuhtumite uurimise organ) loomine tooks kaasa raudteetööstuse organisatsiooniliste struktuuride ümberkorraldamise lühikese aja jooksul ning nõuaks aastatepikkust praktilist kogemust, enne kui see häireteta

⁽⁹⁾ Vt viide 8.

toimima hakkaks. EMSK on teatanud, et pooldab raudteeohutuse muutmist prioriteediks. Sellega kaasneks Euroopa sotsiaalsete õigusaktide rakendamine raudteetööstuses.

3.2 Raudtee kaubaveoteenuste piirangute kaotamise järelanalüüs

3.2.1 Otsused piirangute kaotamise kohta raudtee kaubaveoteenustelt on juba tehtud; kuid nende otsuste mõju ei ole veel selge.

3.2.2 Euroopa Komisjonil on kohustus esitada aruanne 1. jaanuariks 2006 järgmiste valdkondade kohta ⁽¹⁰⁾:

- direktiivi 91/440/EÜ rakendamine liikmesriikides ja erinevate asjaomaste asutuste tegeliku toimimise uurimine;
- turuarengud, eriti rahvusvahelised suundumused transpordis, kõigi turul osalejate (kaasa arvatud uued ettevõtted) tegevuses ja turuosades;
- mõju kogu transporditööstusele, eelkõige mistahes liikumised alternatiivsete transpordiliikide suunas;
- mõjutused ohutuse tasandil üksikutes liikmesriikides;
- töötajad kõnealuses tööstusharus üksikute liikmesriikide lõikes.

3.2.3 EMSK usub, et oleks sobiv oodata aruande avaldamist ning seni on selgunud rakendatud meetmete mõju, enne kui astutakse edasisi samme turu avamise suunas, ning palub komisjonil aruanne õigeaegselt esitada.

3.3 Eelanalüüs rahvusvahelistelt rongireisijate teenustelt piirangute kaotamise kohta

3.3.1 Enne kolmanda raudteepaketi avaldamist tellis komisjon uuringu reisijateveoteenuste piirangute kaotamise kohta. Uuringu eesmärgiks oli vaadelda piirangute kaotamise erinevaid variante ja soovitada neist ühte. Kõnealused variandid olid:

- piirangute kaotamine rahvusvahelistelt teenustelt ilma kabotaažita;
- piirangute kaotamine rahvusvahelistelt teenustelt koos kabotaažiga;
- kaotada nii liikmesriikide kui rahvusvaheliste rongireisijate teenuste piirangud.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/51/EÜ artikkel 2(d), millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/440/EMÜ ühenduse raudteede arendamise kohta.

3.3.2 Uuringus soovitati kaotada piirangud rahvusvahelistel reisijateveo teenustel koos kabotaažiga ⁽¹⁾.

3.3.3 EMSK avaldab kahetsust, et seda liiki uuringut ei kasutatud oluliste küsimuste põhjalikuks analüüsimiseks. Kõnealused küsimused on seotud reisijateveo teenustel piirangute kaotamise mõjuga:

— piirkondlikud raudteeteenused kui üldhuviteenused, eriti väikestes ja keskmistes liikmesriikides;

— teenuse kvaliteet klientide jaoks;

— tööhõive ja tööttingimused rongireisijate transpordis;

— raudtee-ettevõtjad uutes Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriikides.

3.3.4 Uuring sisaldab käsitlusi üksikute valdkondade kohta, mida eelnevalt mainiti (näiteks piletihindade ja marsruutide hindade tähtsus). Need tähelepanekud tehti nelja juhtumianaalüüsi põhjal (Rootsi, Saksamaa, Hispaania, Ungari) ja kahe marsruudi simulatsiooni alusel. Ühtlasi soovitatakse riiklikke rongireisijate veo teenuseid piirangutest mitte vabastada. Siiski oli uuringu ametlikuks eesmärgiks kolmest variandist ühe soovimine.

3.4 Piirangute kaotamise mõju piirkondlikele ja avalikele teenustele

3.4.1 Ettepanek kaotada piirangud rahvusvahelistel reisijateveo teenustel nõuab kabotaaži tõttu teatud riiklike reisijateveo teenuste osas turgude mõningast avamist.

3.4.2 Liikmesriikide reisijateveo teenused kujutavad endast sageli transpordivõrgustikku, kus suure reisijatearvuga marsruutidelt saadavad kasumid kompenseerivad kahjumid väikese reisijatearvuga marsruutidel, mis võimaldab pakkuda täielikumat teenust. See ei kehti mitte ainult avaliku teenuse marsruutide kohta, millel on monopol ja/või toetus, ning mille puhul lubab komisjoni ettepanek teatud rangetel tingimustel erandeid.

3.4.3 Eriti väikestes ja keskmistes liikmesriikides võib see kaasa tuua tõsise lõhenemise rongireisijate veo teenuste osas, mida ei kata lepingulised ainuõigused.

⁽¹⁾ EL-i raudteereisijate piirangutest vabastamine: ulatuslik mõjuhinang, veebruar 2004, Steer Davies Gleave, London.

3.4.4 Mõnedes liikmesriikides ei kata avalikud teenused mitte lihtsalt üksikuid marsruute, vaid kogu võrgustikku. Sellisel juhul on raske hankida tõendeid ohu kohta avalike transporditeenuste tasakaalule.

3.4.5 Võimalus teha erandeid, nagu komisjon seda soovitas, toob kaasa keerukaid protseduure erandite põhjendatuse tõestamiseks ning võib kaasa tuua kohtuvaidlusi.

3.4.6 2000. aasta juulis tegi Euroopa Komisjon ettepaneku (KOM(2000) 7 (lõplik)) asendada uue määrusega senine määrus (EMÜ) nr. 1191/69 transpordis osutatavate avalike teenuste kontseptsioonist tulenevate kohustuste kohta, millega sätestatakse ainuõigust ja hüvitist puudutavad reeglid ühistranspordi jaoks.

3.4.7 Määruse (EMÜ) nr. 1191/69 muutmise ettepanek on transpordinõukogus olnud blokeeritud mitu aastat. Endiselt on olemas põhimõttelised erinevused komisjoni ettepaneku ja Euroopa Parlamendi seisukoha vahel, ning nendel erinevustel võivad olla märkimisväärsed tagajärjed ettepaneku mõjule rongireisijate veo teenustel piirangute kaotamise osas. Komisjon kavatseb esitada uue ettepaneku enne aasta lõppu.

3.4.8 See on veel üks põhjendus, miks tuleks oodata, kuni kõnealune õigusakt on vastu võetud ning siis teha ettepanekuid rongireisijate veo kui avaliku teenuse tasakaalu kaitsmiseks.

3.5 Mõju teenuse kvaliteedile klientide jaoks

3.5.1 Silmas pidades suuri kulutusi ja traditsiooniliselt madalaid piletihindu, jõutakse uuringus järeldusele, et ei ole tõenäoline, et rahvusvahelistel reisijateveo teenustel piirangute kaotamine tooks klientide jaoks kaasa jätkuva hinnalanguse.

3.5.2 Samal marsruudil tegutsevate raudtee-ettevõtjate vahelisest konkurentsist tulenev suurenenud valik võib ühtlasi tähendada seda, et siiani kehtinud standardeid — üks sõiduplaan, üks pilet, info ühest allikast — ei ole enam võimalik tagada. Teabe levikule luuakse suuremad takistused.

3.5.3 Komisjon vastab sellele seaduseelnõuga, mis kohustab konkureerivaid ettevõtteid tegema koostööd, et säilitada senised nõuded teabele.

3.5.4 EMSK käsitleb kõnealust ettepanekut eraldi arvamuses. Siiski rõhutab komitee, et konkureerivate ettevõtete koostööks kohustamine klientide teavitamise nimel on vajalik ainult siis, kui reisijateveo teenuste turg on avatud.

3.6 Mõju tööhõivele

3.6.1 Komisjon eeldab, et rahvusvahelistelt reisijateveo teenustelt piirangute kaotamine toob lühiajaliselt kaasa personali vähendamise, kuid keskmises perspektiivis tööhõive kasvab, tingituna reisijate suuremast arvust. Siin ei arvestata näiteks võimalikku negatiivset mõju tööhõivele, mis tuleneb piirangute kaotamise mõjust piirkondlikele ja avaliku teenuse marsruutidele. Vastavalt kõnealuse direktiivi ettepaneku artiklile 1.7 sõltuks mõjud iga liikmesriigi otsusest rahastada piirkondlikku reisijate transporti.

3.6.2 Töötajate arv raudteetööstuses on viimase aastakümne jooksul poole võrra vähenenud. Raudtee-ettevõtjad uutes liikmesriikides ja Lääne-Euroopa raudteedel on teatanud kavatsusest personali jätkuvalt olulisel määral vähendada. Positiivset mõju tööhõivele ei ole oodata, kui rahvusvahelistelt reisijateveo teenustelt piirangute kaotamine toob kaasa väikestes ja keskmistes EL-i liikmesriikides raudtee-ettevõtjate kõrvaletõrjumise ka riiklikest kaugliinide teenustest.

3.6.3 Rongiga reisimine on traditsiooniliselt olnud kõigile ühiskonnaosadele avatud transpordiliik. Lennureisimine on arenenud luksusest laialt levinud transpordiliigiks. Kõnealuse arenguga seotud positiivset mõju tööhõivele ei ole võimalik samas ulatuses jäljendada rahvusvahelise rongireisijate transpordis.

3.6.4 Samal ajal on endiste riiklike lennuliinide kõrge kvaliteediga töökohti asendatud madalama kvaliteediga töökohtadega teistes tsiviillennundusese valdkondades.

3.6.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunneb suurt muret tööhõive järsu langemise pärast raudteetööstuses. Selline töökohtade vähenemine toob kaasa märkimisväärsed sotsiaalseid probleeme uutes liikmesriikides, kus on kõrge tööpuudus ja vähem arenenud sotsiaalkindlustussüsteem. Siin on tungivalt

vaja sotsiaalseid tugimeetmeid. EMSK on vastu igasugustele meetmetele, mis tähendavad edasist töökohtade vähenemist ning töökohtade kvaliteedi halvenemist tööstusharus, mis on niigi raskustes.

3.7 Mõju raudtee-ettevõtjatele uutes liikmesriikides

3.7.1 Ülalmainitud Steer Davies Gleave'i uuringus osutatakse, et halb infrastruktuur uutes liikmesriikides, raudtee-ettevõtjate kehv rahaline olukord ning piletihinnad, mis on tavaliselt allpool pikaajalist kulude taset, kujutavad endast suurema konkurentsi jaoks täiendavat takistust.

3.7.2 Lisaks ei ole raudtee-ettevõtjatel konkurentsis püsimeks vajalikku kvaliteetset veeremit.

3.7.3 Piirkondlikud raudteeteenused mängivad uutes liikmesriikides isegi suuremat rolli kui EL15-s. Kui rahvusvahelistelt reisijateveo teenustelt piirangute kaotamisel on negatiivne mõju piirkondlike teenuste pakkumisele, mõjutab see uusi liikmesriike veelgi tugevamalt. See kiirendaks raudteede siiani suhteliselt suure osa vähenemist reisijate transpordis.

4. Järeldus

4.1 Oma eelmistes arvamustes on EMSK alati pooldanud raudteetööstuse elavdamist Euroopas ning on osutanud selle saavutamiseks vajalikele olulistele eeldustele:

- infrastruktuuri laiendamine ja kitsaskohtade kaotamine;
- koostalitlusvõime loomine raudteesüsteemide vahel;
- õiglase konkurentsi loomine transpordiliikide vahel;
- sotsiaalsete sätete ja raudtee ohutuse tagamine.

4.2 EMSK kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kaasa aitama kõnealuste tingimuste võimalikult kiirele täitmisele.

4.3 EMSK rõhutab reisijate raudteetranspordi tähtsust inimeste liikumisvajaduse rahuldamise seisukohalt ning üldhuviteenuste pakkujana.

4.4 EMSK on teadlik võrgu pakkuja tähtsusest ning selle integreerimise tähtsusest teiste ühistranspordi liikidega kogu ühiskonna liikuvuse huvides. Kõnealuse teenusega ei tohi riskida.

4.5 EMSK usub, et mistahes otsus kaotada rahvusvahelistel reisijateveo teenustel piirangud peab põhinema üldise mõju ulatuslikul ja selgel tundmisel, mis puudutab reisijate transporti raudteel ning esimese ja teise raudteepaketi raames kehtestatud meetmete mõju.

4.6 Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles viima läbi vastav eelanalüüs reisijateveoteenustel piirangute kaotamisega kaasnevate eeliste ja puuduste kohta. Analüüs peaks käsitlema piirangute kaotamise mõju

- piirkondlikule ja üldhuvi raudteetranspordile, eriti väikestes ja keskmistes liikmesriikides;
- teenuse kvaliteedile klientide jaoks;
- tööhõivele ja töötingimustele rongireisijate transpordis;
- raudtee-ettevõtjatele uutes liikmesriikides Kesk- ja Ida-Euroopas.

4.7 EMSK kutsub komisjoni üles esmajoonel esitada aruannet turu avamise rakendamise kohta raudtee kaubaveoteenuste osas, nagu nõutakse direktiivis 91/440/EMÜ (muudetud direktiiviga 2004/51/EÜ).

4.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhivad tähelepanu sellele, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek, mis käsitleb liikmesriikide meetmeid avalike teenuste osutamise nõude ja riiklike teenuselepingute sõlmimise osas raudteel,

maanteel ja siseveeteedel toimuva reisijate transpordi alal [KOM(2000) 7 (lõplik) ja muudetud ettepanek KOM(2002) 107 (lõplik)] ootab nõukogus endiselt otsust. Kõnealuse direktiivi üksikasjalik väljatöötamine oleks võinud mõjutada avaliku teenuse marsruutide kaitsmise reegleid rahvusvaheliste rongireisijate veo teenustel piirangute kaotamise raamistikus.

4.9 Teenuse kvaliteedi paranemine reisijate marsruutidel suurendab kõnealuse transpordiliigi atraktiivsust, mis omakorda aitab kaasa Euroopa transpordipoliitika säästva transpordisüsteemi eesmärgi saavutamisele. Peamine vastutus on siin raudtee-ettevõtjatel. EMSK suhtub siiski kriitiliselt meetmetesse, mis võivad halvendada olemasolevaid teenusekvaliteedi standardeid. Komitee soovib hoolikalt kaaluda meetmeid, mille eesmärk on teenuste kvaliteedi parandamine.

4.10 EMSK on seisukohal, et parema koostöö edendamine raudtee-ettevõtete vahel on õige tee reisijate jaoks rahvusvaheliste rongireisijate veo teenuste kvaliteedi parandamiseks, seda eriti piirkondlike rahvusvaheliste reisijatevedude osas.

4.11 EMSK tervitaks väga, kui komisjon alustaks Euroopa sotsiaalpartneritega dialoogi raudteetranspordi piirangute kaotamise mõju ning eriti tööhõive kvantiteedi ja kvaliteedi osas.

4.12 Rongireisijate veo osa üldisest reisijateveost on uutes liikmesriikides oluliselt suurem kui EL15-s. Seetõttu on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates väga tähtis pöörata erilist tähelepanu raudteel toimuva reisijateveo arengutele uutes liikmesriikides ning turu avanemise mõjule neis riikides. Kogu ühenduse huvides ning transpordipoliitika valge raamatuga kooskõlas on rongiga reisimise suure osakaalu säilimine.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

LISA

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusele (vastavalt kodukorra artikli 54 lõikele 3)

Järgmised muudatusettepanekud, mis said rohkem kui ühe neljandiku häältest, lükati arutelude käigus tagasi.

Punkt 3.1.4

Välja jätta

Motivatsioon

Kõnealusel punktil ei ole midagi pistmist piirangute kaotamisega raudteetööstusele. Siin on segi aetud kaks sektorit, kuigi kõnealusel arvamus käsitleb ühenduse raudteede arengut. Juhtide sõidu- ja puhkeaegu ning töötunde reguleerivate õigusaktide paljusust arvesse võttes ei saa väita, et maanteetranspordis on järelevalve sotsiaalsetest õigusaktidest kinnipidamise üle tõsine probleem. Kõigi nimetatud õigusaktide järgimist kontrollib sõidumeerik. 2005. aasta augustis võetakse kasutusse uus seiresüsteem, digitaalne sõidumeerik, mis võimaldab veelgi täpsemalt jälgida juhtide töötunde.

Hääletamise tulemus

Poolt: 58

Vastu: 80

Erapooletuid: 7

Punkt 3.1.6

Välja jätta viimane lause.

“Sellega kaasneks Euroopa sotsiaalsete õigusaktide rakendamine raudteetööstuses”.

Motivatsioon

Ühenduse raudteetranspordi ohutust reguleerib direktiiv 2004/49/EÜ.

Hääletamise tulemus

Poolt: 52

Vastu: 93

Erapooletuid: 5

Punkt 3.2.3

Asendada järgneva:

“EMSK arvates tuleks analüüsida aruande sisu pärast selle avaldamist, et võtta seisukoht direktiivi eelnõu parandamise või muutmise suhtes.”

Motivatsioon

Praegune versioon nõuab tegelikult seadusandliku protsessi peatamist, mis tooks endaga kaasa õiguslikku ebakindlust, mille all kannataksid kõik: nii ettevõtted, töötajad kui kliendid.

Tundub olevat parem ja konstruktiivsem selgelt üles näidata valmidust järeldustega arvestamiseks, et vajaduse korral parandada või muuta direktiivi eelnõu.

Sellega säilitatakse protsessi dünaamilisus ja avatus.

Hääletamise tulemus

Poolt: 54

Vastu: 92

Erapooletuid: 9

Punktid 3.4.7 ja 3.4.8:

Mõlemad punktid asendada järgmise tekstiga, mis kannab numbrit 3.4.7.

“Kui ministrite nõukogule ja Euroopa Parlamendile esitatakse uus ettepanek määruse (EMÜ) nr 119/69 kohta, siis tuleb uurida, millist mõju see ettepanek võib avaldada raudteetranspordi liberaliseerimisele ja avaliku teenuse alla kuuluva reisijateveo tasakaalule.”

Motivatsioon

Praegune versioon ei kajasta tegelikku olukorda. Komisjon on koostanud uue ettepaneku, mis võidakse esitada transpordiministeeriumile juunis. Ministrite nõukogu ja Euroopa Parlamendi reaktsiooni ei ole võimalik ette ennustada.

Taotletud muudatuse eesmärgiks on läheneda küsimusele konstruktiivselt.

Hääletamise tulemus

Poolt: 68

Vastu: 90

Erapooletuid: 8

Punkt 3.6

Punkt välja jätta.

Motivatsioon

Ei saa väita, et raudteetranspordi liberaliseerimine tooks tulevikus endaga kaasa töökohtade vähenemise ning et uued loodud töökohad oleksid madalama kvaliteediga, samas kui teiste transpordiliikide liberaliseerimise üheks tagajärjeks on uute töökohtade loomine. Tuleb osutada sellele, et raudtee on ainus transpordiliik, mida ei ole veel liberaliseeritud.

Hääletamise tulemus

Poolt: 66

Vastu: 102

Erapooletuid: 6

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb ühenduse raudteevõrgus vedureid ja ronge juhtiva rongipersonali sertifitseerimist"

KOM(2004) 142 lõplik — 2004/0048 (COD)

(2005/C 221/14)

Nõukogu otsustas 28. aprillil 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 71, seoses "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb ühenduse raudteevõrgus vedureid ja ronge juhtiva rongipersonali sertifitseerimist".

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon, millele tehti ülesandeks komitee töö ettevalmistamine kõnealusel teemal, võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Chagas**.

Oma 414. plenaaristungil (9. veebruaril 2005.a. toimunud koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgneva arvamuse 127 poolt- ja 25 vastuhäälega. Erapooletuks jäi 26.

1. Sissejuhatus

1.1 Kõnealune ettepanek on osa **kolmandast raudteepaketi**st, mille Euroopa Komisjon võttis vastu 3. märtsil 2004. Teised osad on:

- direktiivi 91/440/EÜ muudatus: rahvusvahelise rongireisijate transpordi vabastamine piirangutest (KOM(2004) 139 lõplik);
- Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb reisijate õigusi ja kohustusi rahvusvahelistel raudteeliinidel (KOM(2004) 143 lõplik);
- Ettepanek määruse kohta, mis käsitleb raudtee-kaubaveo kvaliteedinõudeid ja kompenseerimist (KOM(2004) 144 lõplik);

ning

- Komisjoni teatis Euroopa raudteesüsteemi edasise integreerimise kohta (KOM(2004) 140 lõplik);
- Komisjoni personali töödokument reisijateveoturu järkjärgulise avamise kohta rahvusvahelistel raudteeliinidel (SEC(2004) 236).

1.2 **Esimene raudteepakett** (nimetatakse ka infrastruktuuri-paketiks) jõustus 15. märtsil 2001 ning tuli riiklikesse õigusaktidesse üle võtta 15. märtsiks 2003. Kõnealune pakett koosneb järgmistest osadest:

- direktiivi 91/440/EMÜ muudatus, mis hõlmab rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude vaba juurdepääsu üleeuroopalisele raudtee-kaubaveoturule 15. märtsiks 2003 ning kõikide rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude liberaliseerimist 15.märtsiks 2008 ⁽¹⁾;
- direktiivi, mis käsitleb Euroopa litsentsi raudtee-ettevõtjatele, kohaldamisala laiendamine (direktiivi 95/18/EÜ muudatus) ⁽²⁾;
- raudteeinfrastruktuuri mahtude jaotamist, maksude kehtestamist raudteeinfrastruktuuri kasutamise eest ning ohutustunnistuste andmist reguleerivate sätete ühtlustamine (asendab direktiivi 95/19/EÜ) ⁽³⁾.

1.3 Oktoobris 2003 kaebas Euroopa Komisjon kohtusse üheksa liikmesriiki, sest need ei teatanud esimese raudteepaketi ülevõtmisest siseriiklikesse õigusaktidesse. Maiks 2004 ei olnud viie riigi teatist ikka veel kätte saadud ning kaks liikmesriiki olid siseriiklikesse õigusaktidesse üle võtnud vaid osa sätteid.

⁽¹⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.03.2001, lk. 1 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.07.1999, lk. 22.

⁽²⁾ Direktiiv 2001/13/EÜ – EÜT L 75, 15.03.2001, lk. 26 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.07.1999, lk. 22.

⁽³⁾ Direktiiv 2001/14/EÜ – EÜT L 75, 15.03.2001, lk. 29 – EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.07.1999, lk. 22.

1.4 **Teine** raudteepakett avaldati Euroopa Liidu Teatajas 30. aprillil 2004 ning kõnealune pakett tuleb riiklikesse õigusaktidesse üle võtta 30. aprilliks 2008. Kõnealune pakett koosneb järgmistest osadest:

— direktiivi 91/440/EÜ muudatus, mis lükkab rahvusvaheliste raudtee-kaubavedude vaba juurdepääsu turule edasi 1. jaanuarini 2006 ning sätestab riiklike raudtee-kaubavedude, kaasa arvatud kabotaaži, liberaliseerimise alates 1. jaanuarist 2007 ⁽¹⁾;

— Direktiiv ühenduse raudteede ohutuse kohta ⁽²⁾;

— määrus Euroopa Raudteeagentuuri loomise kohta ⁽³⁾.

— kiirraudteevõrgustiku (96/48/EÜ) ja tavapärase raudteevõrgustiku (2001/16/EÜ) koostalitlusvõimet käsitlevate direktiivide muudatus ⁽⁴⁾.

1.5 Esimene ja teine raudteepakett on ühtse raudtee-kaubavedude turu rajamise õiguslikuks aluseks. Meetmed hõlmavad turulepääsu, raudtee-ettevõtjate litsentsimist ning ohutustunnistuste andmist, infrastruktuuride kättesaadavust ja tasu arvutamist nende kasutamise eest, raudteede ohutuse õigusliku raamistiku loomist ning meetmeid, millega kindlustatakse raudteevõrgustiku tehniline koostalitlusvõime.

1.6 Nagu EMSK oma arvamuses teise raudteepaketi ⁽⁵⁾ kohta juba märkis, muudab kõnealune uus õiguslik raamistik vajalikuks sektori täieliku reorganiseerimise ja uute ametivõimude ning ülesannete loomise.

1.7 Kõnealuses raamistikus käsitletakse ebaadekvaatselt või ei käsitleta üldse sotsiaalseid sätteid, mis puudutavad ohutuse seisukohalt kriitilise tähtsusega töid tegeva personali väljaõpet ja töötingimusi.

1.8 Euroopa sotsiaalpartnerid raudteesektoris, Euroopa Raudteede Ühendus ning Euroopa Transporditöölise Föderatsioon, kirjutasid 17. jaanuaril 2004 alla kahele Euroopa kokkuleppele, mis käsitlevad:

1) Euroopa rongijuhilubade kasutuselevõttu piiriülestel liinidel töötavatele vedurijuhtidele;

2) Piiriülestel liinidel töötava rongipersonali töötingimuste mõningaid aspekte.

⁽¹⁾ Direktiiv 2004/51/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 164 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽²⁾ Direktiiv 2004/49/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 44 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽³⁾ Määrus (EK) nr 881/2004 – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 1 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽⁴⁾ Direktiiv 2004/50/EÜ – ELT L 164, 30.04.2004, lk. 114 – EMSK arvamus – ELT C 61, 14.03.2003, lk. 131.

⁽⁵⁾ ELT C 61, 14.03.2003, lk 131.

1.9 Käesolev ettepanek peegeldab osaliselt sotsiaalpartnerite kokkulepet Euroopa rongijuhilubade kasutuselevõtu osas.

1.10 Euroopa Komisjon informeeris EMSK-i, et sotsiaalpartnerid on ametlikult taotlenud töötingimusi (töö- ja puhkeaeg) puudutava kokkuleppe rakendamist nõukogu otsusena. Komisjon tutvub praegu kõnealuse taotlusega.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Direktiivi eelnõu põhjusena nimetas komisjon vajadust parandada koostalitlusvõimet ja personalijuhtimist. Eesmärk on muuta raudtee-ettevõtjate autoriseerimine lihtsamaks, säilitades samal ajal kõrge ohutustaseme ning tagades töötajate vaba liikumise.

2.2 Komisjon viitab ka Euroopa sotsiaalpartnerite eesmärkidele, nagu:

— tagada rongipersonali oskuste kõrge tase, et säilitada ja parandada ohutustaset; ning

— vähendada sotsiaalse dumpingu riski.

2.3 Komisjon soovib rongijuhtide sertifitseerimisprotsessi, mis põhineb ühistel Euroopa miinimumstandarditel. Esimesena tuleb aastaks 2010 sertifitseerida rongijuhid, kes töötavad rahvusvahelistel marsruutidel, seejärel sertifitseeritakse aastaks 2015 kõik ülejäänud rongijuhid, kes töötavad siseriiklikel marsruutidel.

2.4 Komisjoni andmetel hõlmab esimene etapp umbes 10 000 ühenduse rongijuhti ning teine umbes 200 000 rongijuhti.

2.5 Komisjon soovib ühtlasi sertifitseerida ka ülejäänud rongipersonal, kes on kaudselt kaasatud rongi juhtimisse. Kuid direktiivi eelnõu ei sisalda selles küsimuses konkreetseid sätteid ning eriti mitte neid sätteid, mis puudutavad rongipersonalilt nõutavate oskuste taset. Arvestada tuleb direktiivis kindlaks määratud põhimõtetega. Oskuste esitatavad nõuded peab Euroopa Raudteeagentuur määratlema hiljem või defineeritakse need tehnilistes koostalitlusnõuetes.

2.6 Direktiivi eelnõus sätestatakse kaheosaline sertifitseerimisprotsess:

- 1) Euroopa juhiluba, mille on välja andnud mõni pädev ametiasutus, tunnustatakse kogu ühenduses, see kuulub rongijuhile ja tõendab vastavust põhinõuetele ja põhioskuste omandamist;
- 2) ühtlustatud täiendav sertifikaat, mille annab välja raudtee-ettevõtte, jääb ettevõtte omandisse ning tõendab spetsiifiliste teadmiste olemasolu ettevõtte või infrastruktuuri kohta.

2.7 Pädevad ametiasutused ja raudtee-ettevõtted peavad pidama registreid, millest ilmnevad vastavad kvalifikatsioonid ja nende uuendamine ning samuti juhilubade ja ühtlustatud täiendavate sertifikaatide peatamine ja muutmine.

2.8 Soovitati kolme rongijuhtide kategooriat: (A) manöövervedurid ja töörongid, (B) reisirongid, ja (C) kaubarongid.

2.9 Vanuse alampiir on 20, kuigi seda võib langetada kuni 18 aastani, kui juht töötab ainult liikmesriigi piires;

2.10 Eelnõu sisaldab sätteid juhilubade ja ühtlustatud täiendavate sertifikaatide muutmise ja uuendamise ning perioodiliste kontrollide läbiviimise kohta, kindlustamaks, et omanik täidab jätkuvalt ettenähtud nõudeid, ning sätteid nende dokumentide annulleerimiseks ja võimaluste kohta selliseid otsuseid edasi kaevata. Eelnõu tegeleb ka ülevaatuste ja trahvidega.

2.11 Samuti sisaldab ettepanek sätteid väljaõppe ja eksamite kättesaadavuse ning väljaõppesüsteemide ja -protseduuride kvaliteedi hindamise kohta.

2.12 Lisas I käsitletakse ühenduse lubade mudelit ja täiendavat sertifikaati, samal ajal kui lisades II kuni VII kirjeldatakse juhi kohustusi, meditsiinilist/psühholoogilist kontrolli ning kutsekvalifikatsioone.

2.13 Euroopa Raudteeagentuuril paluti esitada 2010. aasta lõpuks aruanne, milles agentuur peab muuhulgas uurima võimalust kiipkaardi kasutuselevõtuks.

3. Hinnang komisjoni ettepanekule

3.1 Üldmärkused

3.1.1 Põhimõtteliselt tervitab EMSK kõnealust ettepanekut.

3.1.2 Rongijuhtidel ning muul personalil, kes täidavad ohutuse seisukohalt kriitilise tähtsusega ülesandeid, on väga suur vastutus liikluse, personali, reisijate ja kaupade turvalisuse eest. Piirangutest vabastatud raudteeturul peavad ühised sätted tagama oskuste kõrge taseme.

3.1.3 Ühtlustatud miinimumsätted muudavad lihtsamaks ka personali piiriülese rakendamise⁽¹⁾. Kuid eri liikmesriikides takistavad operatsioonisüsteemid ja ohutusalsed sätted rohkem kui miski muu personali piiriülest kasutamist ja nii jääb see veel paljudeks aastateks. Need erinevused koos erinevate keelte olemasoluga esitavad personali oskustele olulisi täiendavaid nõudmisi.

3.1.4 EMSK osutab ka asjaolule, et oskuste kõrge tase ja sertifitseerimisprotsess, mis seda tõendab, aitavad kindlustada, et elukutse oleks jätkuvalt prestiižne ja atraktiivne. See on oluline halva tööaja ja väiksema turvalisusega elukutse puhul, mis toob kaasa ajutise tööhõiveasutuste arvu suurenemise. Maanteetranspordi ja siseveeteede sektori ettevõtjad kurdavad juba suurte raskuste üle personali leidmisel. Kõnealuse direktiivi eesmärgiks ei saa olla väljaõppe vähendamine.

3.1.5 Traditsioonilised isereguleeruvad raudtee-ettevõtted on olnud täielikult vastutavad oma personali väljaõppe ja oskuste taseme ning teenuste ohutu pakkumise eest. See on kaasa toonud oskuste kõrge taseme ning muutnud raudtee üheks kõige turvalisemaks transpordiliigiks.

3.1.6 Tuleb hoolikalt jälgida, et kõnealuse direktiiviga järgitav eesmärk tooks kaasa suurema mobiilsuse rongijuhtide seas ning diskrimineerimisest vaba juurdepääsu väljaõppeasutustele, mitte olukorra, kus väljaõppe kvaliteet tervikuna halveneb ning väljaõppe kulud on tööjõu kanda.

⁽¹⁾ Kuid tuleks rõhutada, et rongijuhtide ja -personali vahetamine piiril võtab aega ainult mõne minuti (näit. kaheksa minutit Brenneri piiriületuspunktis). Seisakud piiril kaubavedude sektoris on tingitud rohkem muudest faktoritest, nagu näiteks paberite kontrollimine või veeremi ülevaatus.

3.2 Üksikud säted

3.2.1 Sertifitseerimise rakendusvaldkond ja juurutamine

3.2.1.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab sertifitseerimise järkjärgulist kasutuselevõttu **rahvusvahelises ja siseriiklikus liikluses**. Nii saavad ettevõtted operatsioone ajatada.

3.2.1.2 Kuid artiklis 34 kindlaksmääratud **ajakava** (2008-2010 piiriülese liikluse osas ning 2010-2015 riigisisestel töötavatele juhtidele) on üllatav. Rongijuhtide sertifitseerimine peaks toimuma enne seda, pidades silmas, et rahvusvaheliste kaubavedude vabastamine piirangutest on toimunud juba alates aastast 2003/2006 ning riigisisest kaubaveod vabastatakse piirangutest alates aastast 2007.

3.2.1.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kiidab heaks ka **rongipersonali sertifitseerimise**. Personalil, kes täidab ohutusalaseid ülesandeid, on raudtee turvalisuse seisukohalt tähtis roll. Kuid soovitatud määratlus ei ole mõistetav: "Lisaks juhile kõik veduris või rongis viibivad personali liikmed, kes on otseselt või kaudselt kaasatud veduri või rongi juhtimisse" (Artikkel 25). Oleks parem rääkida rongipersonali liikmetest, kes täidavad ohutusalaseid ülesandeid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates oleks parem, kui direktiiv määratleks ka kõnealusesse kategooriasse kuuluva personali ülesanded ning neilt nõutavad oskused.

3.2.2 Rongijuhtide kategooriad

3.2.2.1 Soovitatakse kasutada kolme "**juhilubade kategooriat**" — manöövervedurid ja töörongid; reisijatevedu; ning kaubavedu (artikkel 4, lõige 2). Reisijateveo ja kaubaveo eristamine ei ole praktiline, ning selleks ei ole mõjuvat põhjust. Väljaõpe ja tegelik töö, mis sellega kaasneb, ei erine üksteisest. Kavatakse välja anda eraldi sertifikaadid, tõestamaks kasutatavate vedurite tundmist, kuid sageli on tegemist samade veduritega. Piisab kahest kategooriast, mis põhinevad ohutusalastel nõuetel: suletud liinidel töötavad vedurid (rongide sorteerimisjaamad, töökohad) ning vedurid, mis töötavad avatud liinidel (põhiliinide rongijuhid).

3.2.2.2 Samuti on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusel, et oleks sobivam märkida kategooria ära juhilubadel ning mitte ühtlustatud täiendaval sertifikaadil.

3.2.3 Vanuse alampiir ja töökogemus

3.2.3.1 Direktiivi eelnõus määratakse vanuse alampiiriks 20 aastat, kuigi liikmesriik võib väljastada ainult tema territoor-

riimil kehtiva juhiloa juhtidele alates 18. eluaastast (artikkel 8). Mitmes liikmesriigis (¹) on vanuse alampiiriks 21 aastat. Direktiiv tooks kaasa vanuse alampiiri langemise, seda vähemalt piiriülese liikluses.

3.2.3.2 EMSK on arvamusel, et vanuse alampiiriks peaks olema 21 aastat. Piiriülene liiklus on nõudlikum ja vajab kõrgema kvalifikatsiooniga personali. Kõnealune vanuse nõue on ühtlasi kooskõlas võimalusega määrata siseriikliku liikluse osas madalam vanusepiir.

3.2.3.3 EMSK tervitaks ka kolmeaastase töökogemuse nõudmist siseriikliku põhiliini rongijuhina enne töötamist rahvusvaheliste liinide juhina. Sarnane säte siseriikliku liikluse osas sisaldub juba artiklis 10. Raudtee-ettevõtete puhul, kes pakuvad ainult rahvusvahelisi raudteetranspordi teenuseid, võivad juhid omandada vajaliku kogemuse koostöös teiste raudtee-ettevõtetega, mis pakuvad siseriiklikku teenust.

3.2.4 Sertifitseerimisprotsessi struktuur

3.2.4.1 Komisjon soovib **kaheosalist sertifitseerimisprotsessi**, nimelt Euroopa juhilube, mille annab välja asjaomane ametiasutus ning mida tunnustatakse kogu Euroopas, ja ühtlustatud sertifikaati, mille annab välja raudtee-ettevõtte. Protsessi kaheks osaks jagamise põhjusena tuuakse välja asjaolu, et algselt kavandatud ühtse kiipkaardiga juhiloa juurutamine oleks liiga keeruline ja kulukas.

3.2.4.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on komisjoni soovitatud struktuuriga üldiselt nõus. Kuid kahe dokumendi kasutamine võib tekitada segadust. Eriti kehtib see **infrastruktuuri tundmise** kohta. Selget vahet tuleks teha konkreetse infrastruktuuri puhul kohaldatavate eksploatatsiooni- ja ohutusalaste sätete tundmise ning liinide ja paikkonna tundmise vahel. Kui ühe või mitme infrastruktuurivõrgu puhul kohaldatavate eksploatatsioonisätete tundmist tuleks tõendada juhilubadel, siis liinide ja paikkonna tundmist — mida tuleks regulaarselt uuendada — peaks tõendama ühtlustatud täiendav sertifikaat.

3.2.4.3 Kaheosaline sertifitseerimisprotsess on võimalik üleminekuperioodil. Kuid lõppeesmärk on anda välja üksainus kiipkaardiga dokument, mis tõendaks omaniku põhiteadmisi ning konkreetse ettevõttega seotud teadmisi, ning seda fakti ei tohiks unustada.

(¹) Näiteks Austria, Taani, Holland, Saksamaa ja Norra

3.2.5 Eksamineerijate ja väljaõppeasutuste akrediteerimine

3.2.5.1 Euroopa Raudteeagentuurile tuleb teha ülesandeks koostada instruktorite, eksamineerijate ja väljaõppeasutuste akrediteerimise kriteeriumid. EMSK on seisukohal, et see oleks reaalne lahendus, kuid usub, et direktiiv on mitmetes punktides ebaselge. Ei ole selgelt kindlaks määratud, millised testid peab läbi viima akrediteeritud eksamineerija, ning milliste oskuste olemasolu peab sertifitseerima raudtee-ettevõtja ise ilma akrediteeritud eksamineerijata. Samuti ei ole selgelt sätestatud, et konkreetse infrastruktuuri operatiiv- ja ohutussüsteemi tundmise testimise peab läbi viima konkreetse liikmesriigi poolt akrediteeritud eksamineerija.

3.2.6 Kutsealane kvalifikatsioon ja meditsiinilised/psühholoogilised nõuded

3.2.6.1 Direktiivi eelnõu lisades loetletakse rongijuhi kohustused, nõutavad üldised ja spetsiifilised kutsealased teadmised ning meditsiinilised/psühholoogilised nõuded. Üldiselt on komisjon Euroopa rongijuhilubade kasutuselevõtu osas järginud Euroopa sotsiaalpartnerite kokkulepped kehtestatud.

3.2.6.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab komisjoni otsust tugineda sotsiaalpartnerite kindlaksmääratud kutsealastele ja meditsiinilistele/psühholoogilistele nõuetele. See garanteerib oskuste kõrge taseme, mis suurendab liiklusohutust. EMSK on üldiselt seisukohal, et vajalikud kvalifikatsioonid ja nõuded rongijuhtide sertifitseerimiseks tuleks kindlaks määrata direktiivi põhiasas.

3.2.6.3 Muutusi lisades peab tegema liikmesriikide esindajatest koosnev komitee, mis vastutab ka tehniliste koostalitlusnõuete vastuvõtmise eest. Sotsiaalpartneritega konsulteerimine on koostalitlusvõime direktiivide raames kohustuslik küsimustes, mis on seotud kvalifikatsioonide ja töötervishoiu ning tervisekaitsega. Kuna direktiivi lisad, milles käsitletakse rongipersonali sertifitseerimist, põhinevad Euroopa sotsiaalpartnerite määratlustel, on loogiline, et kõnealused sotsiaalpartnerid tuleks kaasata lisade muutmise tööprotsessi. EMSK nõuab tungivalt vastavasisulise sätte lülitamist direktiivi.

3.2.7 Perioodilised kontrollid

3.2.7.1 On teadmisi, mida tuleb perioodiliselt kontrollida, kindlustamaks, et juhil säilib õigus juhiloale või ühtlustatud sertifikaadile.

3.2.7.2 Mis puutub perioodilisse meditsiinilisse kontrolli, on komisjon järginud Euroopa sotsiaalpartnerite kokkuleppe liini.

3.2.7.3 EMSK sooviks rõhutada vajadust psühholoogilise nõustamise järele pärast raudteeõnnetusi, kus inimesed on kannatada saanud (mis sageli tähendab enesetappu sooritavaid inimesi). See on direktiivis kahe silma vahele jäänud (artikkel 14 ühenduses lisaga III).

3.2.7.4 Liinitundmise regulaarse täiendamise küsimuses on ettepanek liiga ebatäpne. Tuleks selgelt sätestada, et liinitundmise sertifikaat aegub, kui antud liinil ei ole söidetud ühe aasta vältel.

3.2.7.5 Direktiivis ei räägita midagi rongijuhtide edasisest regulaarsest väljaõppest üldteadmiste valdkonnas. See on küsimus, mida käsitletakse Euroopa sotsiaalpartnerite kokkuleppes. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib, et kooskõlas selle kokkuleppega peaks direktiiv sätestama põhiliste kutseoskuste arendamise ja iga-aastase värskendamise.

3.2.8 Juhilubade annulleerimine

3.2.8.1 Direktiivis määratakse, et rongijuhid peavad teavitama pädevaid ametiasutusi, kui nad ei täida enam oma kohustuste täitmiseks vajalikke nõudeid. See võrdub nõudega, et juhid annaksid teavet iseenda kohta, mida nad ei saa teha. Ainult akrediteeritud kutsehaiguste arst saab sellise otsuse langetada ja ettevõtet teavitada. Ning ettevõtted peavad teavitama ametivõime.

3.2.8.2 Direktiivis ei sätestata protseduuri äravõetud juhilubade tagasisaamiseks.

4. Ettepanek direktiivi kohta, mis puudutab rongipersonali sertifitseerimist ning Euroopa sotsiaalpartnerite kokkulepet Euroopa juhilubade kasutuselevõtu osas

4.1 EMSK tervitab fakti, et Euroopa sotsiaalpartnerid — CER ja ETF — on ise tegutsema asunud ning juba soovitanud süsteemi rahvusvahelistel liinidel töötavate rongijuhtide litsentseerimiseks.

4.2 Kokkuleppe eeliseks on asjaolu, et CER-i liikmeteks olevate ettevõtete töötajatelt nõutakse juba üsna varsti kõrget kvalifikatsiooni, ilma et oleks vaja oodata 2010. aastani. Kõnealuseid ettevõtteid ei tohi karistada võrreldes ettevõtete, kus kokkulepet ei rakendata.

4.3 EMSK on seisukohal, et tuleb täielikult arvestada Euroopa sotsiaalpartnerite kokkuleppega valdkondades, kus see kattub direktiivi rakendusvaldkonnaga.

4.4 Euroopa sotsiaalpartnerite kokkuleppes eeldatakse, et asjaomastel rongijuhtidel on alati mõni oma riigi sertifikaat, mistõttu kõnealust küsimust ei reguleerita. See põhineb traditsiooniliste raudtee-ettevõtjate pikaajalistel kogemustel, mis puudutavad koostööd liinidel.

4.5 Sotsiaalpartnerite kokkuleppes ettenähtud Euroopa rongijuhiluba on täiendavaks juhiloaks, mis tõendab teise riigi infrastruktuuris sõitmiseks vajalike täiendavate teadmiste olemasolu. Kõnealuse juhiloa väljastavad ettevõtjad ja see kuulub ettevõtete omandisse.

4.6 Direktiivis soovitatud ühtlustatud täiendav sertifikaat vastab enam-vähem Euroopa rongijuhiloale.

4.7 EMSK palub komisjonil uurida, millisel määral võib üleminekuperioodil lugeda sotsiaalpartnerite kokkuleppes ettenähtud Euroopa rongijuhiluba võrdväärseks ühtlustatud täiendava sertifikaadiga, kaasamaks neid ettevõtteid, mis selles osas juba aktiivselt tegutsevad. Direktiivis peaks olema vastavasisuline säte.

4.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab, et ettevõtjad, kes on allkirjastanud sotsiaalpartnerite kokkuleppe, sattuvad ebasoodsamasse olukorda võrreldes nende ettevõtjatega, kes kasutavad direktiivi sertifitseerimissüsteemi, sest vastavalt kokkuleppe tingimustele tuleb pakkuda iga-aastast täiendõpet üldiste kutsealaste teadmiste osas, kuid direktiivi eelnõus kõnealust sätet ei ole, vaatamata sellele, et see oleks oskuste taseme säilitamise seisukohalt otsustava tähtsusega.

Brüssel, 9. veebruar 2005.

5. Järeldused

5.1 EMSK tervitab ettepanekut rongipersonali sertifitseerimist puudutava direktiivi kohta. Komitee kahetseb, et kõnealust sotsiaalset meetet kujutatakse viimase lülina Euroopa seadusandlike sätete ahelas, mille eesmärgiks on raudtee kaubavedude sektori piirangutest vabastamine.

5.2 Rongijuhtidel ja -personalil on ohutuse seisukohalt väga oluline roll. Rongijuhtide ja -personalit sertifitseerimine peab tagama nende kõrge kvalifikatsiooni.

5.3 EMSK tunneb muret väga suure ajavahemiku pärast, mis jääb raudtee kaubavedude turu täieliku avanemise ning sertifitseerimise juurutamise tähtaegade vahele, ning palub komisjonil võtta tarvitusele kõik võimalikud sammud selle lõhe vähendamiseks.

5.4 Seetõttu kutsub EMSK komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles võtma rongipersonali sertifitseerimise direktiivi eelnõu kolmandast paketist välja ning käsitlema seda eraldi, vältimaks edasisi viivitusi. Euroopa Parlament ja Nõukogu peaksid direktiivi kiiresti ning prioriteetsena vastu võtma.

5.5 Nii toimides peaksid nad täielikult arvestama EMSK-i arvamusega ning selles esitatud muudatusettepanekutega.

5.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa sotsiaalpartnerite kokkulepet piiriülestel liinidel töötava rongipersonali töötingimuste mõne aspekti osas. Komitee kutsub komisjoni üles esitama kokkuleppe nõukogule otsuse vastu võtmiseks ning soovib nõukogul kõnealune ettepanek vastu võtta.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

LISA

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse juurde (vastavalt kodukorra artikli 54 lõikele 3)

Arutelu käigus lükati tagasi järgnev muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel küll enam kui veerandi antud häälest:

Punkt 3.2.3.3

Välja jätta

Motivatsioon

Direktiivi puudutavas ettepanekus sätestatakse kaheosaline sertifitseerimisprotsess:

- Euroopa juhiluba, mida tunnustatakse kõikjal ühenduses,
- ühtlustatud täiendav sertifikaat, mis tõendab spetsiifiliste teadmiste olemasolu ettevõtte või infrastruktuuri kohta.

Direktiiv kehtestab samuti sätted juhilubade muutmise ja uuendamise ning ühtlustatud täiendavate sertifikaatide kohta ja sätestab perioodilised kontrollid, tagamaks seda, et juhilubade omanikud täidavad jätkuvalt ettenähtud nõudeid.

Ühtlustatud täiendava sertifikaadi eesmärgiks on tõendada juhi oskusi ja fakti, et juht on tutvunud kõnealus(t)e rea(rida)de)ga.

Seega pole põhjust täiendava kolmeaastase katseaja kehtestamiseks rahvusvaheliste liinide juhtidele; vastavalt punktile 3.2.3.3 on see maksimaalselt kaks aastat, mida võib nõuda juhtidelt, et liikuda manöövervedurite kategooriast riiklike põhiliinide rongide kategooriasse (reisi- ja kaubarongid).

See nõue, mis on samaväärne viieaastase katseaja kehtestamisega, vähendaks ühtlustatud täiendava sertifikaadi väärtust ja oleks vastuolus sooviga kergendada piiriülest koostalitlusvõimet. Selle mõjuks või eesmärgiks oleks piiriüleste raudteeühenduste arengu ja parendamise peatamine.

Lõpuks ei ole vaja kehtestada erinevaid nõudeid siseriiklikel ja rahvusvahelistel liinidel töötavatele rongijuhtidele, kuna ühtlustatud täiendav sertifikaat on igal juhul tagatiseks nende vajalike oskuste kohta ja kinnitab, et nad tunnevad oma töövaldkonda.

Eeltoodud põhjustel pole punktil 3.2.3.3 alust ja see tuleb välja jätta.

Hääletamise tulemused

Poolt: 59

Vastu: 100

Erapooletuid: 11

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu määrus üldiste tariifsete soodustuste kava kohta"

KOM(2004) 699 (lõplik) — ref 2004/0242 (CNS)

(2005/C 221/15)

10. novembril 2004 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida majandus- ja sotsiaalkomiteega seoses nõukogu määruse ettepanekuga üldiste tariifsete soodustuste kava kohaldamise kohta

Välissuhete seksioon, mis pidi komitee töö antud teemal ette valmistama, võttis arvamuse vastu 12. jaanuaril 2005. Raportöör oli **hr Pezzini**.

Oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005. aastal (9. veebruari istung) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 132 poolt- ning 1 vastuhäälega (erapooletuid 3) vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Nõukogu määrus (EÜ) nr 2501/2001, 10. detsembrist 2001⁽¹⁾ üldiste tariifsete soodustuste (GSP) mitmeaastase kava kohaldamise kohta aegub 31. detsembril 2005. 2004. a. juulis võttis Euroopa Komisjon vastu suunised⁽²⁾ GSP rolli kohta järgmisel kümneaastasel perioodil alates 1. jaanuarist 2006 kuni 31. detsembrini 2015. Nüüd on komisjon avaldanud oma ettepanekud⁽³⁾ rakendusmääruse kohta.

1.1.1 1994. a toodi eelmiste, aastateks 1994-2005 mõeldud suunistega⁴ ja nende rakendusaktidega sisse rida olulisi muudatusi, nagu tariifi muutmine vastavalt toote tundlikkusele, astmestamine ja stimuleerivad erikorrad. 2001. a. kehtestati vähim arenenud maade jaoks tähtajatu "kõik peale relvade" ("Everything but Arms" — EBA) erikord. Kogemus on näidanud, et mõned kõnealused meetmed töötavad praktikas hästi ja nende rakendamist peaks jätkama, samal ajal kui mõned teised vajavad senise kogemuse põhjal kohandamist.

1.1.2 Ühendus on alates 1971. aastast andnud arengumaadele GSP raames kaubandussoodustusi. Kaubanduspoliitika mängib ELi suhetes ülejäänud maailmaga olulist rolli. GSP süsteem on kõnealuse poliitika osa ning peab seega olema kooskõlas arengupoliitika eesmärkidega ning aitama kaasa nende saavutamisele. Seega peab süsteem vastama Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) nõuetele ning eriti üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe GATT 1979. a. lubavale klauslile. Samuti peab see ühilduma Doha arengukavaga. Võtmeprioriteet on kaubandust säästva arenguga sidudes aidata arengumaadel globaliseerumisest kasu saada. Sellega seoses on jõutud arusaamisele, et säästev areng hõlmab mitmeid eri aspekte, nagu põhilised inim- ja töötajate õigused, hea valitsemistava ning

keskkonnakaitse. Ka uimastitevastane võitlus on kõigi riikide ühine vastutus.

1.2 Komisjon on pärast järgmiseks kümneks aastaks mõeldud suuniste avaldamist neid palju arutanud. Spetsiifiliste statistiliste andmete vajaduse tõttu on läbi viidud ka mõju sisehindamisi. ELi äärepoolseimate piirkondade kohta viib komisjon mõjuhindamise läbi pärast määruse jõustumist.

1.3 Ettepaneku eelnõus esitatavate muudatuste tulemusena ei ole ette näha aasta jooksul saadava tollimaksu olulist vähenemist võrreldes praeguse olukorraga.

2. Komisjoni ettepanekud

2.1 Ettepanekud sisaldavad praeguse süsteemi lihtsustamist, vähendades erikordade arvu viielt kolmele. See saavutatakse senise kolme erineva stimuleeriva erikorra — töötajate õiguste kaitse, keskkonnakaitse ning uimastitootmise ja -kaubanduse vastase võitlusega seotud erikorra — asendamisega ühe stimuleeriva erikorraga. Esitatud kava koosneb seega järgmistest osadest:

— üldine kord;

— säästvat arengut stimuleeriv erikord; ja

— "kõik peale relvade" erikord vähim arenenud maadele.

2.2 Edasine lihtsustamine oleks võimalik riikide, millele praegu on soodustatud juurdepääs ühenduse turule tänu kahepoolsetele, piirkondlikele või teistele vabakaubanduslepingutele (VKL), eemaldamisega soodustatud riikide nimekirjast. Selle, et ükski riik käesoleva meetme tulemusena ei kaotaks, tagaks ühendus iga konkreetse toote, mille suhtes seni on kohaldatud GSPd, lülitamise kaudu asjakohasesse VKLi.

⁽¹⁾ EÜT L 346 31.12.2001.

⁽²⁾ KOM(2004) 461 (lõplik)

⁽³⁾ KOM(2004) 699 (lõplik)

2.3 Ettepanekutes soovitatakse jätkuvat soodustuste diferentseerimist vastavalt toodete tundlikkusele. Toodete suhtes, mis on kuulutatud mittetundlikeks, ei rakendataks ka edaspidi ühtse tollitariifistiku tolle, v.a. põllumajanduskomponendid. Säilitatakse praegune ühtne 3,5 protsendipunktiline maksuvähendus tundlike toodete suhtes.

2.4 Üldine kava oleks avatud kõigile riikidele peale nende, mida Maailmapank on kolmel järjestikusel aastal klassifitseerinud suure sissetulekuga riigina ning kus viis suurimat GSPga hõlmatud ekspordigruppi moodustasid vähem kui 75 % kõnealuse riigi GSPga hõlmatud koguekspordist ühendusse. Kõik niisugused riigid, mis praegu on GSP soodustatud riikide hulgas, jäetakse esitatud määruse jõustumisel kavast kõrvale. Kõlblike maade hulgast jäetakse välja ka need praegu soodustatud riigid, mis on soodustatud ka vastavalt ühendusega sõlmitud kaubanduskokkuleppele, mis hõlmab vähemalt kõiki praeguse süsteemi eeliseid kõnealusele riigile.

2.5 Säätvat arengut stimuleeriv erikord on suunatud neile arengumaadele, mis vajavad soodustusi kõige rohkem. Täiendavad soodustused antaks (taotluse esitamisel) kohe arengumaadele, mis on ratifitseerinud ja tõhusalt ellu viinud kõik 16 peamist inimõiguste ja töötaja õiguste konventsiooni (esitatud **lisas 1**) ning vähemalt seitse hea valitsemistava ja keskkonnanõuetega seotud konventsiooni (**lisas 2**). Samal ajal nõutakse soodustatud riikidelt kõnealuste rahvusvaheliste konventsioonide ratifitseerimist ja nende konventsioonide, mida nad veel ratifitseerinud ei ole, tõhusat rakendamist. Kõnealuse protsessi lõpetatavaks määratakse 31. detsember 2008.

2.5.1 Valitud on konventsioonid, millel on olemas mehhanismid, mille abil saavad asjaomased rahvusvahelised organisatsioonid regulaarselt hinnata, kui tõhusalt on konventsioone rakendatud. Komisjon arvestab kõnealuseid hinnanguid soovi avaldanud riikidele stimuleeriva erikorra raames soodustuste andmise otsustamisel. Arengumaade taotluste põhjal koostab komisjon hiljem nimekirja kõnealuse erikorra alusel soodustatud riikidest.

2.5.2 Stimuleeriva erikorra soodustustest osa saada soovivad riigid peaksid taotluse esitama kolme kuu jooksul alates määruse avaldamisest.

2.5.3 Täiendav nõue on, et soodustusi taotlevad riigid peaksid olema haavatavad riigid. Haavatavat riiki defineeritakse kõnealusel eesmärgil nii, et Maailmapank ei tohi olla klassifitseerinud riiki kõrge sissetulekuga riigina ning et riigi GSPga

hõlmatud eksport ühendusse peab olema vähem kui 1 % GSPga hõlmatud kogumportidist ühendusse.

2.6 Ettepanekud sisaldavad meetmeid selleks, et pehendada soodustatud riigi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni poolt vähim arenenud riikide nimekirjast väljajätmisega kaasnevat lööki. See toimuks üleminekuperioodina riigi EBA korrast järkjärgulise kõrvalejätmisena. Praegu kaotab kõnealune riik kohe kõik GSP eelised, mis riigile vähim arenenud riigina osaks said. Uus mehhanism võimaldab kõnealuse protsessi toimumist üleminekuperioodi jooksul.

2.7 Astmestamismehhanism on säilitatud, kuid muudetud nii, et see töötaks praktikas lihtsamalt. Nagu praegugi, kohaldatakse seda tootegruppide suhtes, mis pärinevad maadest, mis on ühenduse turul konkurentsivõimelised ja ei vaja enam GSPd oma ekspordi soodustamiseks, kuid praegused kriteeriumid (osakaal soodustatud impordist, arenguindeks ja ekspordile spetsialiseerumisindeks) asendatakse ühe selge kriteeriumiga: turuosa ühenduse turul, väljendatuna osakaaluna soodustatud impordist. Tootegrupid määratletakse viitega koondnomenklatuuri "jaotisele". Kuna järgmisele astmele viiakse üle ainult need riigid, mis on konkurentsivõimelised jaotise kõigi toodete osas, ei viida järgmisele astmele väikeseid soodustatud riike ainult üksikute konkurentsivõimeliste toodete põhjal.

2.7.1 Astmestamist kohaldatakse soodustatud riigi mingi jaotise toodete suhtes, kui ühenduse kõnealuse jaotise toodete keskmine import kõnealusest riigist ületab kolmel järjestikusel aastal 15 % ühenduse samade toodete kõigi maade impordist. Teatud tekstiilitoodete osas on piirmäär alandatud 12,5 %-ni.

2.8 Kui soodustatud kohtlemise tulemuseks on väärtuseline tollimaks 1 % või vähem, peatatakse kõnealune tollimaks täielikult. Samamoodi peatatakse täielikult koguseline tollimaks 2 eurot või vähem ühiku kohta.

2.9 Ettepanekud hõlmavad sätteid riigi teatud või kõigi toodete ajutiseks soodusrežiimist väljajätmiseks teatud asjaolude puhul. Kõnealused sätted ei kujuta endast olulist eemaldumist *status quo*'st. Komisjon on märkinud, et kõnealused sätted on endiselt mõeldud kasutamiseks ainult eriolukordades.

2.9.1 Kui toodet imporditakse soodustatud riigist tingimustel, mis põhjustavad või mille puhul on oht, et need võivad põhjustada mõnele ühenduse sarnase või kõnealuse tootega otseselt konkureeriva toote tootjale tõsiselt raskusi, võidakse liikmesriigi taotlusel või komisjoni algatusel igal ajal taaskehtestada tavalised ühtse tollitariifistiku tollimäärad.

2.10 Määruse rakendamisel aitaks komisjoni üldiste tariifsete soodustuste komitee, mis koosneb liikmesriikide esindajatest ja mida juhatab komisjon. Komitee saaks komisjonilt süsteemi toimimise kohta aruandeid ja saaks uurida kõiki asjasepuutuvaid asjaolusid, kuid eriti osaleks komitee otsuse tegemisel küsimustes, nagu stimuleeriva erikorra kohaldamist taotleva riigi kõlblikkuse määramine, soodustuste ajutine peatamine, ühtse tollitariifistiku määra taastehtamine ühenduse tootjale raskuste põhjustamise korral ning üleminekuaja määramine EBA korra soodustuste kaotuse puhuks ÜRO vähim arenenud maade nimekirjast väljajäetud riikidele.

3. Üldised märkused

3.1 GSP on ELi väliskaubanduspoliitika oluline element, millel on kaugeleulatuv mõju; GSP mõjutab arengumaades asetleidvaid sündmusi, ELi eelarvet, suhteid ELi kaubanduspartneritega organisatsioonides, nagu WTO ning sellel on märkimisväärne mõju Euroopa tööstusele, eriti töötlevale tööstusele. Tegemist on ühega vähestest küsimustest, millega Euroopas tegeletakse pigem liidu kui riikide tasandil ning komisjonil on kõnealusel valdkonnas ainupädevus. Globaliseerumine on GSP tähtsust suurendanud; EL on kasutanud kõnealust süsteemi, et aidata arengumaadel globaliseerumisest kasu saada. Samal ajal on GSP võimaldanud Euroopa Liidul edendada jätkusuutlikku arengut, lubades soodustingimustel siseneda Euroopa turule riikidel, mis arvestavad inimõiguste põhimõtetega.

3.2 Kui komisjon avalikustas kõnealuste ettepanekute aluseks olevad suunised⁽⁴⁾, andis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee välja arvamuse⁽⁵⁾, milles komitee kommenteerib üksikasjalikult tõstatatud küsimusi. Kõnealusel arvamuses leidis komitee, et peamine eesmärk peaks olema süsteemi lihtsustamine. Seega tervitab komitee komisjoni ettepanekutes sisalduvaid meetmeid, mis on suunatud süsteemi struktuuri lihtsustamisele. Komitee leiab, et eriti aitab süsteemi lihtsustamisele kaasa erikordade arvu vähendamine viielt kolmele.

3.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovitas vähendada ka osalevate maade arvu⁽⁶⁾ ja muu hulgas seda, et välja jäetaks maad, millel on praegu tänu vabakaubanduslepingule soodustatud juurdepääs ühenduse turule klausliga, et kõik soodustused, mida kõnealused maad praegu GSP süsteemist saavad, viidaks sisse vastavasse kahepoolsesse kokkuleppesse. Komitee on rahul, et kõnealune soovitus on heaks kiidetud.

3.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee väljendas muret⁽⁷⁾ selle üle, et põhiosa ühenduse abist läks soodustatud riikidest kõige rikkamatele ning mitte riikidele, millel seda kõige rohkem vaja oli. Komitee on väga rahul, et komisjon on kõnealust küsi-

must käsitletud, kuid ei ole kindel, kas tehtud ettepanekud pakuvad sellele probleemile piisavat lahendust.

3.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovitas⁽⁷⁾ astmestamismehhanism säilitada, kuid teha see samas lihtsamaks ja läbipaistvamaks. Komitee kiidab komisjoni sellekohased ettepanekud heaks ning usub, et nendega saavutatakse märkimisväärset edu nii lihtsuse kui läbipaistvuse osas. Eriti peaks lihtsusele ja läbipaistvusele kaasa aitama senise mitme kriteeriumi asendamine ühe selge kriteeriumiga.

3.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovitas tungivalt⁽⁷⁾, et kasutataks võimalust ühtlustada, ühendada ja täiustada kõiki GSP süsteemi eeskirju ja menetlusi. Komitee leiab, et käesolevad ettepanekud aitavad selle saavutamisele palju kaasa.

3.7 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovis⁽⁷⁾ komisjoni ettepanekute detailse mõjuhindamise avaldamist. Komitee on pettunud, et seda ei ole tehtud, ja märgib, et mõjuhindamine ELi äärepoolseimatele piirkondadele pärast määruse jõustumist on kasutu ettevõtmine, v.a juhul, kui selle tulemusena süsteemi vastavalt muudetakse; see omakorda oleks aga vastuolus eesmärgiga, et määrused peaksid aja jooksul muutumatutena püsima. Ebakindlus kahjustab GSP süsteemi rahuldavat toimimist.

3.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kiidab heaks põhimõtte, mille kohaselt inimõiguste austamine, töötaja õiguste kaitse, keskkonnakaitse, hea valitsemistava ning uimasitootmise ja -kaubanduse ohjeldamine viiakse sisse "säästva arengu" määratlusse.

3.9 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märkis⁽⁷⁾, et olemasolevad stimuleerivad erikorrad ei ole olnud soovitud eesmärkide saavutamiseks tõhusad. Ainult kaks riiki on vastanud töötaja õiguste kaitset stimuleeriva erikorra tingimustele ja mitte ükski riik ei ole vastanud keskkonnakaitset stimuleeriva erikorra tingimustele; samal ajal on 12 riiki saanud soodustusi uimasitootmise ja -kaubanduse vastast võitlust stimuleeriva erikorra raames, kuid soodustused ei ole avaldanud kõnealustele tegevustele mingit tuntuvat mõju.

3.9.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et kuigi uued ettepanekud sisaldavad protsessi lihtsustamist, mis on tervitatav, ei muuda need süsteemi tõenäoliselt märkimisväärselt tõhusamaks. Soodustusi ei ole suurendatud ning ei ole põhjust uskuda, et uued erikorrad annaksid soodustatud riikidele rohkem põhjust säästva arengu põhimõtete ja praktikate järgimiseks. Kui riikide ette seatakse nõue võtta vastu 27 rahvusvahelist konventsiooni, on täiesti tõenäoline, et riigid eelistavad jätkata senise korra järgi ja loobuda pakutavatest soodustustest.

⁽⁴⁾ KOM(1994) 212 (lõplik)

⁽⁵⁾ Vt viide 2.

⁽⁶⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus 25.05.2004 – ELT C 110, 30.04.2004.

⁽⁷⁾ Ibid

3.9.2 Arvestades, kui raske on pakkuda soodustusi järjest vähenevate tariifsete tõkete raamides, võiks kaaluda ka kõnealuste ergutusvahendite ühendamist arenguabi andmiseks.

3.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee täheldab, et kõnealused konventsioonid, millele soodustust taotlevad riigid peavad vastama, on konventsioonid, milles on olemas mehhanismid, mille abil saavad asjaomased rahvusvahelised organisatsioonid regulaarselt hinnata, kui efektiivselt on soodustusi rakendatud. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et kõnealusesse hindamisprotsessi tuleks kaasata ka sotsiaalpartnerid.

3.11 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märgib, et soodustuste ajutise peatamise tingimused on võrreldes praeguses süsteemis kehtivatega vähe muutunud. Arvestades, et neid on rakendatud ainult ühe riigi (Myanmari) puhul, mis kujutas endast äärmuslikku rahvusvaheliste konventsioonide eiramise juhtu, on nende tingimuste kasulikkus säästva arengu edendamisel küsitav. Sanktsioon, mida kasutatakse ainult nii haruldastes olukordades, ei ole eriti hoiatava mõjuga. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oleks eelistanud nähakõnealuse mehhanismi laialdasemat rakendamist tugevdamiseks säästvat arengut stimuleerivat erikorda, mis komitee kartuste kohaselt võib osutada mittekasutatavaks.

3.12 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kahtleb, kas uus süsteem annaks senisega võrreldes paremaid võimalusi pettuste vältimiseks. Komitee oleks eelistanud näha aktiivsemat lähenemist kõnealusele küsimusele. Eriti oleks komitee soovinud näha mehhanismide loomist tihedamaks koostööks ELi asutuste ja soodustatud riikide poolte vahel. Komiteel on raske vältida järelust, et kõnealuses valdkonnas on komisjon otsustanud kasutada *festina lente* poliitikat.

3.13 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab tõsiasja, et komisjon on enne ettepanekute sõnastamist laialdaselt konsulteerinud nii ELi siselt kui soodustatud riikidega.

3.14 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märgib, et üldiste tariifsete soodustuste komitee aitaks komisjoni GSP rakendamisel regulatiivkomitee menetluse raames ka edaspidi.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märgib, et üldisest kavast jäävad kõrvale vaid need riigid, mille Maailmapank on klassifitseerinud kõrge sissetulekuga riikidena ja mille eksport ei ole piisavalt mitmekesine. Komitee arvab, et sellistele kriteeriumidele vastavate riikide arv on piiratud. Komitee on teinud ettepaneku⁽⁸⁾, et uute suunistega peaks välja jätma muuhulgas ka

tuumarelvaprogrammidega riigid ja maksuparadiisidena käsitletavat riigid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab kahetsust, et need riigid tunduvad edaspidigi osutuvat kõlblikuks soodustatud riikide nimekirja lisamiseks.

4.2 Üks kriteerium säästvat arengut stimuleeriva erikorra soodustuste saamiseks on, et riik peab olema "haavatav". Artikli 9 lõige 2 määratleb "haavatavat" riiki kui riiki, mis ei ole üldisest korrast vastavalt ülaltoodud lõigu 4.1. tingimustele välja jäetud või mille GSPga hõlmatud eksport ühendusse moodustab vähem kui 1 % kogu GSPga hõlmatud impordist ühendusse. Majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et kõnealusesse artiklisse tuleks sõna "või" asemel kirjutada sõna "ja"; vastasel korral oleks artiklil mõju, mida kindlasti ei soovitud.

4.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on toonud välja⁽⁸⁾, et praeguses süsteemis on järgmisele astmele viimise hetk liiga kaugel ajakohastamise hetkest. Seetõttu tervitab komitee tõsiasja, et tulevikus toimuks järgmisele astmele viimine kolmandale järjestikusele aastale järgneval aastal, vastavalt igale riigile ja sektorile ette nähtud viiteperioodile.

4.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab Euroopa Komisjoni ettepanekut säilitamiseks piirkondlikku kumulatsiooni määrust (EMÜ) nr 2454/93 tähenduses seal, kus piirkondlikku gruppi kuuluvast riigis edasiseks tootmiseks kasutatav toode pärineb teisest kõnealusesse gruppi kuuluvast riigist, mis ei saa lõpptootes suhtes kohaldatavast korrast kasu, tingimusel, et mõlemad riigid saavad kasu kõnealuse grupi piirkondlikust kumulatsioonist. Komitee soovib ära märkida, et kõnealused sätted on minevikus olnud märkimisväärsel määral pettuste allikaks.

4.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kordab oma arvamust⁽⁸⁾, et sooduspäritolureegleid tuleks lihtsustada ja vastavalt vähendada ELi importijate koormat kõnealuste nõuete täitmisel, viies need kooskõlla praegu soodustamata impordi suhtes kehtivate päritolureeglitega.

4.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kordab kutset⁽⁸⁾ alustada dialoogi Euroopa Liidu ja vähim arenenud maade vahel, et parandada vähim arenenud maid puudutavate erikokkulepete rakendamise reegleid teatud konkreetsetel juhtudel, eriti ülemineku perioodi kohandamisel.

4.7 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab ettepanekut kaotada tollimaks juhul, kui soodustatud kohtlemise tulemuseks on väärtuseline tollimaks 1 % või vähem või koguseline tollimaks summas 2 eurot või vähem. Komitee arvates on kõnealuse ettepaneku näol tegemist süsteemi märgatava lihtsustamisega.

⁽⁸⁾ Ibid

4.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märgib, et soodustuste ajutise peatamise aeg on piiratud kolme kuuga ja seda saab pikendada ainult üks kord. Komisjon võib nimetatud perioodi vastavalt otsuse 1999/468/EÜ artiklitele 3 ja 7 pikendada, nagu seda on Myanmaril puhul juba tehtud. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oleks eelistanud sätet, mille kohaselt kehtiks soodustustest kõrvalejätmine niikaua, kui nõudeid rikkunud riik on kõrvaldanud soodustuste peatamise põhjuse ehk heastanud rahvusvaheliste konventsioonide rikkumise, mille tõttu riik soodustustest ilma jäeti.

4.9 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab, et nõue säästvat arengut stimuleeriva erikorra soodustustest osa saada soovivatele riikidele, et nad esitaksid sellekohase avalduse kolme kuu jooksul alates määruse jõustumisest, on liiga range ja tõenäoliselt kahjulik, vähendades soovijate arvu. Võib olla hulk riike, kes selle aja jooksul kriteeriumidele ei vasta ning ei näe seetõttu mõtet taotlust esitada. Kolmekuulise tähtaja möödumisel pole neil aga enam ajendit lisades 1 ja 2 nimetatud rahvusvahelisi konventsioone ratifitseerida ja tõhusalt rakendada. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oleks eelistanud säilitada võimaluse kõnealuste riikide hilisemaks vastuvõtmiseks, kui nad on selleks vajalikud tingimused täitnud.

4.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee märkis⁽⁹⁾, et GSP süsteem on ELi kaubanduspoliitika üks elemente ning peab sellisena ühilduma kõnealuse poliitika teiste elementidega. Järjekindla kaubanduspoliitika saavutamiseks on oluline protsessi kaasata komisjoni teisi peadirektoraate. Eriti vajalik oleks tihe, jätkuv ja tõhus koostöö kaubanduse peadirektoraadi ja ettevõtluse peadirektoraadi vahel.

4.11 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab soovivaks, et asutamislepingu lisas I toodud toodete turul esinevate tõsiste häirete puhul oleks kaitseklausli rakendamine võimalik liikmesriigi või komisjoni initsiatiivil ja konsulteeritaks ka asjasepuutuva halduskomiteega.

4.12 Vastavalt komisjoni ettepanekule tuleb üldiste tariifsete soodustuste kavva lülitada vähim arenenud riike puudutav erimenetlus ja üle võtta muud korraldused (sh suhkrualased) vastavalt määrusele 416/2001. Vähim arenenud riikide kartused on põhjendatud, kuna ELi suhkrukorralduse reform, mis avab (alates 1. juulist 2009) ELi turud täielikult kõnealustele riikidele, toob neile hindade ulatusliku alanemisega oluliselt rohkem

kahju kui kasu. Komitee viitab antud kontekstis oma arvamusele pakutud reformi kohta teemal "Ühtne turukorraldus/suhkur" 15. detsembrist 2004.⁽¹⁰⁾ Kõnealuses arvamuses kutsutakse komisjoni üles vastavalt vähim arenenud riikide selgesõnalisele soovile leppima kokku soodusimpordikvootide rakendamises alates 2009. aastast, millega kaasnevad perioodilised kontrollid, mille käigus arvestatakse ELi suhkrukorralduse reformi ja vähim arenenud riikide arengueesmärkide vahelist suhet. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab nn SWAP tehingute (kolmeetapiline kaubandus) keelustamist.

4.13 Üldiselt leiab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et arutluse all olevate toodete osas peaks artikli 12 lõike 1 rakendamine olema asjaomaste ühtse turu organisatsioonide raamistikus selgelt määratletud.

5. Järeldused

5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on soovitanud muuta olemasolevat süsteemi lihtsamaks ja läbipaistvamaks ning kasutada võimalust kõigi GSP reeglite ja protseduuride ühtlustamiseks, ühendamiseks ja täiustamiseks. Selles suhtes on ettepanekus esitatud kava komitee arvates edasiminekuks ja selles osas kiidab komitee komisjoni ettepanekud heaks.

5.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on rahul, et soodustatud riikide arv väheneb, kuid kardab, et vähenemine pole piisav.

5.2.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on arvamusel, et üldiste tariifsete soodustuste kava tuleks reserveerida vähimarenenud ja kõige enam toetust vajavatele riikidele, et nad saaksid esmajoones kasu uuest tariifsete soodustuste süsteemist. Seetõttu tuleks tekstiili- ja rõivatoodete astmestamise piirmäära alandada 10 protsendile.⁽¹¹⁾

5.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et säästvat arengut stimuleerival uuel erikorral pole soodustatud riikide käitumisele palju rohkem mõju kui senisel.

5.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee väljendab muret selle üle, et praeguse süsteemi pettuste probleemi pole tõhusalt käsitletud ning leiab, et selles osas oleks võinud teha rohkem.

5.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on pettunud, et üksikasjalikke mõjuhindamisi pole avaldatud ega mõnel juhul üldse läbi viidud.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja
sotsiaalkomitee president
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ CESE 1646/2004 - Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Euroopa ühisele põllumajanduspoliitikale põhineva säästva põllumajandusmudeli täiustamine - suhkru-sektori reform - KOM(2004) 499 (lõplik)

⁽¹⁰⁾ Ibid

⁽¹¹⁾ CESE 1646/2004 Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Euroopa ühisele põllumajanduspoliitikale põhineva säästva põllumajandusmudeli täiustamine - suhkru-sektori reform - KOM(2004) 499 (lõplik).

LISA 1

ÜRO ja ILO konventsioonid põhiliste inim- ja tööõiguste kohta

1. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt
2. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt
3. Rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta
4. Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta
5. Piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon
6. Lapse õiguste konventsioon
7. Genotsiidi vältimise ja karistamise konventsioon
8. Vanuse alammäär töölelubamisel (nr 138)
9. Lapsele sobimatu töö ja muu talle sobimatu tegevuse viivitamatu keelustamine (nr 182)
10. Sunniviisilise töö kaotamise konventsioon (nr 105)
11. Sunniviisilise või kohustusliku töö konventsioon (nr 29)
12. Konventsioon mees- ja naistöötajate võrdse tasustamise kohta võrdväärse töö eest (nr 100)
13. Kutsealal ja muus töövaldkonnas diskrimineerimise keelustamise konventsioon (nr 111)
14. Ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon (nr 87)
15. Organiseerumisõiguse ja kollektiivse läbirääkimisõiguse kaitse konventsioon (nr 98)
16. Apartheidikuriteo tõkestamise ning selle eest karistamise rahvusvaheline konventsioon

LISA 2

Konventsioonid keskkonna ja hea valitsemistava kohta

17. Osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokoll
18. Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsioon
19. Orgaaniliste püsisaasteainete piiramise Stockholmi konventsioon
20. Ohustatud liikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioon
21. Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon
22. Cartagena bioloogilise ohutuse protokoll
23. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokoll
24. Narkootiliste ainete ÜRO konventsioon (1961)
25. Psühhotroopsete ainete ÜRO konventsioon (1971)
26. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane ÜRO konventsioon (1988)
27. ÜRO Mehhiko korrupsioonivastane konventsioon

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Euroopa maksekorraldusmenetluse loomist puudutava määruse kohta"

KOM(2004) 173 (lõplik)/3 — 2004/0055 (COD)

(2005/C 221/16)

6. aprillil 2004 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Euroopa maksekorraldusmenetluse loomist puudutava määruse kohta".

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhatus tegi siseturu-, tootmis- ja tarbimisosakonnale ülesandeks valmistada ette komitee töö nimetatud valdkonnas.

Võttes arvesse töö kiireloomulisust, otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005. a (9. veebruaril toimunud koosolekul) määrata pearaportööriks hr Liz Pegado ja võttis vastu järgmise arvamuse 73 poolt- ja kahe erapooletu häälega.

1. Ettepaneku eesmärk

1.1 Määruse ettepanekuga luua Euroopa maksekorralduse kohtumenetlus⁽¹⁾ järgib komisjon mitmeid algatusi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala järkjärguliseks loomiseks ja väljatöötamiseks, tökete eemaldamiseks ja tsiviilhagide menetlemise lihtsustamiseks Euroopa tasandil, nagu see on eriti ette nähtud justiits- ja siseküsimuste nõukogu poolt 3. detsembril 1998⁽²⁾ vastu võetud tegevuskavas.

1.2 Selle ettepanekuga täidetakse üks 20. detsembri 2002⁽³⁾ rohelise raamatu kesketest eesmärkidest; teise eesmärgiga, milleks on väikehagide menetlemise korra loomine Euroopas, tegeleb komisjon eraldi.

1.3 Euroopa maksekorraldusmenetluse loomise puhul on komisjon arvestanud Euroopa Parlamendi ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee poolt ülalmainitud rohelise raamatu suhtes tehtud märkuste ja soovistustega, ning esitab nüüd määruse eelnõu, püüdes luua ühtset maksekorraldusmenetlust, mis oleks kohaldatav kogu Euroopa Liidus.

1.4 Selle algatuse puhul ajendas komisjoni fakt, et liikmesriikide tsiviilkohtumenetlusõiguse süsteemid on erinevad, mis põhjustab suuri kulusid ja piiriüleste kohtuvaidlustega kaasnevaid viivitusi, mis võivad muutuda ebaproportsionaalselt suureks, seda eriti juhul, kui tegemist on menetlustega vaidlustamata võlgade tagasisaamiseks.

1.5 Komisjon on otsustanud laiendada üksiku maksekorraldusmenetluse rakendusvaldkonda liikmesriikides toimuvatele vaidlustele, et kooskõlas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusega rohelise raamatu kohta kindlustada kõigile võrdne kohtlemine ning takistada ettevõtetevahelisi konkurentsimoonusi, tagades ühtlasi, et menetlus ühilduks proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetega.

1.6 Tekstist saab täiesti selgeks, et maksekorraldusmenetlus on vabatahtlik, kuna kreditor võib alati valida erineva, formaalsema menetluskorra, mida pakub antud liikmesriigi siseriiklik seadus. Ka see on kooskõlas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusega.

1.7 Menetluskorda määratledes järgis komisjon järgmisi põhiprintsiipe:

- a) menetluskord peaks olema võimalikult lihtne ja põhinema standardvormide kasutamisel;
- b) nõude väärtust ei uurita;
- c) dokumentaalsete tõendite esitamist ei nõuta;

⁽¹⁾ KOM(2004) 173 (lõplik), 19.03.2004.

⁽²⁾ ELT C 19, 23.01.1999.

⁽³⁾ K(2002) 746 (lõplik), 20.12.02 - ettekandja: hr Von Fürstenwerth (EÜT C 220, 16.9.2003).

- d) kostja õiguste adekvaatne kaitsmine;
- e) apellatsioonideks pole vajadust;
- f) täitmisele pööratavus;
- g) advokaadi kasutamine ei ole kohustuslik.

1.8 Komisjon tagab ka vastastikuse infovahetuse kohtute vahel, kes on pädevad väljastama erinevates liikmesriikides Euroopa maksekorraldusi; seda infot tuleb regulaarselt uuendada.

1.9 Komisjon rõõmustab teate üle, et Ühendkuningriik ja Iirimaa uurivad võimalust kavaga ühinemiseks, nagu see on toimunud ka minevikus sarnaste algatuste puhul. Kuid kindlustamaks, et süsteem, mida nüüd soovitatakse, tõrgeteta töötaks, oleks komitee eelistanud, et Taani ei oleks täielikult keeldunud määrust rakendamast, ning loodab, et tulevikus ületatakse takistused, mis pärsivad selle täielikku kohaldamist Euroopa ühtses õigusruumis.

1.10 Ettepaneku rakendamisel võib selle territoriaalne rakendusvaldkond põhjustada raskusi. Nende raskuste ületamiseks tuleb arvestada i) teatud territooriumidele iseloomulike tunnusoontega, nagu seda sätestab Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 299, ning ii) vastutusega, mida mõned liikmesriigid nende piirkondade eest kannavad. Seega tuleb rõhutada, et sõltumata menetluskorra tegelikust rakendamisest peab vastavad organid ametisse nimetama liikmesriigi pädev ametiasutus, kes täidab neid kohustusi riigi nimel, kindlustades sellega vastavate organite legitiimsuse.

2. Pretsedendid ja paralleelsed algatused

2.1 Ühenduse institutsioonid, kaasa arvatud Euroopa Parlament ⁽¹⁾ ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ⁽²⁾, koostasid pikema aja vältel dokumente, milles väljendus nende soov standardiseerida tsiviilmenetlused ja muuta need lihtsamaks, et tagada kiirem ja efektiivsem kohtumõistmine.

2.2 Kajastades neid muresid, mida olid väljendanud eeskätt ettevõtted, spetsialistid ja tarbijad, oli ka komisjon juba kaua aega püüdnud leida parimat toimimisviisi; eriti olulised olid tarbijaõiguse teedrajavas valdkonnas tehtud edusammud ⁽³⁾.

2.3 Kuid on selge, et võimalikku seadusandlikku algatust silmas pidades käsitleti seda küsimust alles "Euroopa maksekorraldusmenetluse ning väikehagide lihtsama ja kiirema käsitlemise meetmete rohelistes raamatus".

⁽¹⁾ Vt EP resolutsioonid A2-152/86, 13.3.1987, A3-0212/94, 22.4.1994 ja A-0355/96, 14.11.1996

⁽²⁾ Vt. EÜT C 295, 22.10.1994 ja EÜT C 39, 12.2.1996.

⁽³⁾ Sellega seoses vrd järgmisi dokumente:

- Komisjoni teatis tarbijahüvitiste kohta (K(84) 692 (lõplik), 12.12.1981) ja täiendav teatis samas küsimuses (K(87) 210 (lõplik), 7.5.1987) täienduseks 2/85 Euroopa Ühenduste bulletinile
- Komisjoni teatis teemal: uus impulss tarbijakaitse poliitikasse (K(85) 314 (lõplik), 23.7.1985) EÜT C 160, 1.7.1985
- Komisjoni tegevuskava 14. veebruarist 1996 (K(96) 13 (lõplik))
- Komisjoni teatis teemal: suurema efektiivsuse suunas Euroopa Liidu kohtuotsuste saavutamisel ja jõustamisel (K(97) 609 lõplik, 22.12.1997, EÜT C 33, 31.1.98)
- Roheline raamat õiguskaitse kättesaadavuse kohta tarbijatele ja tarbijavaidluste lahendamine ühtsel turul (K(93) 576).
- Roheline raamat alternatiivsete vaidlusküsimuste lahendamise kohta tsiviil- ja äriõiguses (K(2002) 196 (lõplik), 19.4.2002)

2.4 See algatus kuulub rea äärmiselt tähtsate meetmete hulka, mida on viimaste aastate jooksul rakendatud tsiviilasju puudutava õiguslase koostöö valdkonnas ⁽¹⁾:

2.5 Määrus (EÜ) nr. 805/2004 21. aprillist 2004, millega pandi alus Euroopa vaidlustamata nõuete sissenõudmismenetlusele ⁽²⁾ väärib eraldi äramärkimist ning on eriti oluline, kui pidada silmas komisjoni käesolevat ettepanekut, sest need kaks teksti käsitlevad sama olukorra kahte aspekti — vajadust lihtsama, tõhusama tsiviilõiguse jõustamise järele ühtses õigusruumis.

3. Õigusakt ja selle alus

3.1 Kooskõlas enamuse selles valdkonnas vastuvõetud algatustega otsustas komisjon teha ettepaneku määruse vastuvõtmiseks, tuginedes asutamislepingu artiklitele 61(c) ja 65.

3.2 Oma varasemas arvamuses pooldas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kindlalt määruse vastuvõtmist ning toetab seetõttu täielikult komisjoni otsust.

3.3 Komitee toetab täielikult ka komisjoni õigusliku aluse valikut, mis läheb kaugemale vastava õigusliku kontseptsiooni pelgast formaalsest interpreteerimisest. Ainult nii saab täita EL-i ühtse õigusruumi loomise eesmärki.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab määruse eelnõu, milles — nagu öeldud — sisaldub enamik komitee märkustest “Euroopa maksekorraldusmenetluse ning väikehagide lihtsama ja kiirema käsitlemise meetmete roheline raamatu” kohta ning mille sihiks on õigustatult EL-i põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud õiguse rakendamine.

⁽¹⁾ Need sisaldavad:

- Komisjoni soovitus 12. maist 1995 kaubandustehingute maksetähtaegade kohta ja sellega seonduv komisjoni teatis (EÜT L 127, 10.6.1995 ja EÜT C 144, 10.6.1995)
- Direktiiv 98/27/EÜ, 19.5.1998 ettekirjutuste kohta tarbijate huvide kaitseks (EÜT L 166, 11.6.1998, lk.51)
- Direktiiv 2000/35/EÜ, 29. juuni 2000, teemal: võitlemine hilinenud maksmisega äritehingute puhul (EÜT L 200, 8.8.2000)
- Määrus (EÜ) nr 44/2001, 22. detsember 2000, teemal: kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja jõustamine tsiviil- ja kaubandusajades (Brüssel I) (EÜT L 12, 16.1.2001). Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettekandja: hr Malosse (EÜT C 117, 26.4.2000)
- Määrus (EÜ) nr. 1206/2001, 28. mai 2001, teemal: koostöö liikmesriikide kohtute vahel tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, 27.6.2001). EMSK ettekandja: hr Bataller (EÜT C 139, 11.5.2001)
- Meetmete programm kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamiseks tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT C 12, 15.1.2001)
- Määrus (EÜ) nr. 1346/2000, 29. mai 2000, teemal: pankrotimenetlused (EÜT L 160, 30.6.2000). EMSK ettekandja: hr Ravoet (EÜT C 75, 15.3.2000)
- Määrus (EÜ) nr. 1347/2000, 29. mai 2000, teemal: kohtuotsuste tunnustamine ja jõustamine abieluasjades ja vanemlikku vastutust puudutavates asjades (EÜT L 160, 30.6.2000). EMSK ettekandja: hr Braghin (CES 940, 20. oktoober 1999, EÜT C 368, 20.12.1999) Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettekandja: hr Braghin (EÜT C 368, 20/12/1999)
- Määrus (EÜ) nr. 1348/2000, 29. mai 2000, teemal: tsiviil- ja kaubandusajades puudutavate kohtu- ja kohtuväliste dokumentide käsitlemine liikmesriikides (EÜT L 160, 30.6.2000). EMSK ettekandja: hr Bataller (EÜT C 368, 20.12.1999)
- Nõukogu otsus 28. maist 2001, millega loodi Euroopa õiguslase koostöö võrgustik tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, 27.6.2001). EMSK ettekandja: hr Retureau (EÜT C 139, 11.5.2001)
- Komisjoni teatis, mis käsitleb maksete uut õiguslikku raamistikku siseturul [KOM(2003) 718 (lõplik), 2.12.2003]. Euroopamajandus- ja sotsiaalkomitee ettekandja: hr Ravoet (EÜT C 302, 7.12.2004).

⁽²⁾ KOM(2002) 159 (lõplik), EÜT C 203, 27.8.2002. EESC ettekandja: hr Ravoet (EÜT C 85, 8.4.2003).

4.2 EMSK soovib komisjonil kaaluda võimalust laiendada seda määruse ettepanekut kogu Euroopa Majanduspiirkonnale.

4.3 Vajadus luua Euroopa menetluskord vaidlustamata nõuete kiireks tagasisaamiseks on hästi dokumenteeritud erinevate liikmesriikide vastustes ülalmainitud rohelisele raamatule, nagu ka huvi tagada võlgnike, kellele maksekorraldus esitatakse, õiguste adekvaatne kaitse..

4.3.1 EMSK on siiski seisukohal, et komisjoni ettepanekut saab täiustada piiriüleste ja riiklike vaidluste hinnangulise statistikaga, viimati mainitud on uue väljapakutud vahendi aluseks. Samuti tuleks lisada vahendi rakendamise kulude ja tulude analüüs, mis komisjoni seletuskirjast puudub.

4.4 Oma arvamuses rohelise raamatu kohta konstateeris EMSK eelkõige, et "Euroopa väikehagide menetluskorda sõnastades on keskseks sihiks defineerida sobivad abinõud sellise menetlemise kiirendamiseks, ohverdama samal ajal tagatise, mida õigusnormid kõnealustele osapooltele pakuvad."

4.5 EMSK usub, et kuigi ettepanek tuleb hoolikalt ja põhjalikult üle vaadata, et selle eesmärged oleks võimalik efektiivsemalt saavutada, on tegemist tasakaalustatud vastusega võlgade kiire tagasisaamise ning garanteeritud kaitse õiguste kaksiknõudele.

4.6 Sellele vaatamata rõhutab EMSK, et on tähtis jälgida, et ettevõtted ei saaks kasutada maksekorraldusi eeskirjadevastaste toimingute varjamiseks, eriti näiteks surve avaldamiseks tarbijakaitseõiguste eiramisest tulenevate võlgade kättesaamiseks. Samuti on tähtis tagada, et vastuvõetud menetluskord ei aitaks kaasa salalepete sõlmimisele eri liikmesriikide ettevõtete vahel, kus vaidlustamata maksenõuete varjus kantakse üle kahtlase ja/või isegi kuritegeliku päritoluga raha, kasutades kohtuprotseduuri seega rahapesuks.

4.7 EMSK rõhutab ka, et oluline osa kohtusse jõudvatest tagasisaamisega seotud menetlustest — isegi kui tegemist on vaidlustamata nõuetega — on seotud agressiivse ja/või eksitava reklaamiga, kus tarbijaid veendatakse, et reklaamitavate toodete ostmise ja kasutamise või tarbimisega ei kaasne suuremaid kulutusi või kui kaasneb, ei mõjuta see nende perekonna finantse.

4.8 Seega on EMSK arvamusel, et ettepanekus käsitletakse ainult üht aspekti palju laiemast ja keerukamast küsimusest. Sellest tulenevalt soovib komitee komisjonile tungivalt teha ettepanek seaduse vastuvõtmiseks, mis sätestaks tarnijate vastutuse juhul, kui majapidamised end tarnijapoolse ebaõiglase praktika tulemusel lõhki laenavad⁽¹⁾.

4.9 Komisjon on seisukohal, et Euroopa maksekorraldusmenetlus võib eksisteerida paralleelselt muude samasuguste menetlustega, millel on sama eesmärk ning mis sisalduvad liikmesriikide seadusandluses.

4.9.1 Kuid EMSK usub, et eksisteerima peaks vaid üks maksekorraldusmenetlus, nimelt vaatlusaluses ettepanekus sätestatud ja reglementeeritud menetlus. Oma määratluse poolest tuleb seda menetlust lugeda kõige sobivamaks olukordade jaoks, mille puhul seda kohaldatakse, sest vastasel korral kaotaks see oma legitiimsuse. Järelikult peaksid selle määruse vastuvõtmisel mõnede liikmesriikide seadusandluses sisalduvad maksekorraldusmenetlused kehtivuse kaotama.

⁽¹⁾ Vt Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust ja inforaportit majapidamiste "lõhkilaenamise" kohta (ettekandja: hr Ataide Ferreira, EÜT C 149, 21.6.2002).

4.9.2 Euroopa maksekorraldusmenetlus peaks olema vabatahtlik vaid siis, kui on olemas alternatiivne ühine menetluskord, mitte siis, kui alternatiiviks oleks liikmesriigi maksekorraldusmenetlus.

4.9.3 Neil põhjustel tuleks ettepaneku seletuskiri ja 8. põhjendus ümber sõnastada, sätestamaks selgelt, et Euroopa maksekorraldusmenetlus on alternatiiviks ainult teistele ühistele liht- või tavamenetlustele, mitte mõne liikmesriigi sarnasele menetlusele.

4.10 Ettepanekus kasutatakse sageli terminit “võlgnik”, et tähistada isikut, kellele esitatakse Euroopa maksekorraldus. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates ei ole see termin õige, sest see väljendab mõtet, et isik, kellele korraldus esitatakse, on võlgnik, kuna aga enne maksekorralduse jõustamist ei ole rangelt võttes võlgnikku olemas ega saagi olla.

4.10.1 Seetõttu usub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et mõiste “võlgnik” tuleks kõikjal tekstis asendada terminiga “kostja”, et sama mõistet kasutataks läbivalt.

4.11 Kogu aeg tuleks ettepanekus sätestatud ajalisi raame mõõta päevades, mitte nädalates. Reeglid nende arvutamise ning mitte arvesse tulevate päevade kohta (näit. kohtu vaheajad, riigipühad, laupäevad ja pühapäevad) tuleb selgelt fikseerida, seda ilmselge vajaduse tõttu tagada õiguskindlus. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib kasutada Euroopa Kohtu töökorra artiklis 80 ja järgnevates. sätestatud reegleid.

4.12 Protsessiõiguses kujutavad “üldmenetlus” ja “tavamenetlus” endast kahte erinevat kontseptsiooni. Mõnedes liikmesriikides eristatakse põhiliselt üldmenetlusi ja erimenetlusi. Erimenetlusega on tegemist siis, kui seaduses nähakse teatud tüüpi kohtuprotsesside puhul ette erimenetlus, kõigil muudel juhtudel on tegemist üldmenetlusega. Üldmenetlus võib olla tava-, liht- või kiirmenetlus, olenevalt nõude väärtusest.

4.12.1 Ettepanekus kasutatakse terminit “tavamenetlus” vabalt, ilma sellise vahetegemiseta. Artiklis 2(2) osundatakse tavamenetlusele kui lihtmenetluse erivormile. Artiklites 6(5), 8 ja 12 kasutatakse terminit “lihtmenetlus/-menetlused” üldmenetluse sünonüümina.

4.12.2 Seega tuleks artiklites 6(5), 8 ja 12 kasutatud mõiste “lihtmenetlus/-menetlused” asendada terminiga “üldmenetlus/-menetlused”.

5. Erimärkused

5.1 Artikkel 2 — Euroopa maksekorraldusmenetlus

5.1.1 Fraas “vaidlustamata rahalised nõuded teatud võlgnetavale summale” tuleks asendada fraasiga “vaidlustamata rahalised nõuded ettenähtud võlgnetavale netosummale”.

5.1.2 Et pöörata konkreetne võlanõue täitmisele, peab tegemist olema kindlaksmääratud ja võlgu oldava netosummaga. Selline kontseptsioon on erinevates õigussüsteemides väga selgelt määratletud ning see tuleks siin säilitada, et tagada suurem õiguskindlus seaduste jõustamisel.

5.2 Artikkel 4 — Nõuded Euroopa maksekorraldusele

5.2.1 Artiklis 4(1) tuleks ära muuta punkt "... kui artiklites 1, 2 ja 3 sätestatud nõuded on täidetud", sest artiklites 1 ja 2 ei osundata tegelikult nõuetele. Artiklis 1 fikseeritakse määruse rakendusvaldkond ning artiklis 2 täpsustatakse sellega loodav menetluskord.

5.2.1.1 Seetõttu soovitab EMSK järgmist sõnastust: "... kui on täidetud vastavalt artiklites 1, 2 ja 3 sätestatud tingimused ja nõuded".

5.2.2 Artikkel 4(2) annab kohtutele võimaluse nõuda hagejalt nõude täiendamist või korrigeerimist.

5.2.2.1 Menetluse õiguskindluse ja ökonoomsuse huvides palub EMSK komisjonil kaaluda selle vabalt valitava tingimuse muutmist kohustuslikuks, vähemalt neil juhtudel, kus nõue sisaldab eriti jultunud vigu või väljajätmissi.

5.2.2.2 Sellele lisaks tuleks ettepanekus hagejale sätestada konkreetne — paratamatult lühike — tähtaeg kohtu nõudmise täitmiseks. Kui hageja ei korrigeeri nõuet enne tähtaja möödumist, lükatakse hagi ilma edasise käsitlemiseta tagasi.

5.3 Artikkel 5 — Nõude tagasilükkamine

5.3.1 Üldiselt näeb tsiviilkohtumenetlusõigus ette võimaluse esitada vastuväide või apellatsioon maksekorraldusnõude tagasilükkamise otsusele. Kuid artiklis 5(2) püütakse tagada, et sellist otsust ei saaks mingil viisil vaidlustada.

5.3.2 Võttes arvesse viisi, millisenä maksekorraldusmenetlus on mõeldud ning fakti, et see on vabatahtlik (mis tähendab, et miski ei takista muude kohtumenetluste kasutamist), ei ole apelleerimine järelikult vajalik.

5.3.3 Seda silmas pidades tuleks artikkel 5(2) sõnastada: "Euroopa maksekorraldusnõude tagasilükkamist ei saa vaidlustada ega edasi kaevata", et säilitada järjepidevus seletuskirjas toodud infoga. (*)

5.4 Artikkel 6 — Euroopa makseteade

5.4.1 Vastavalt artikkel 6(2) teisele lausele on juhul, kui kostja aadress (nagu eelpool öeldud, tuleks mõiste "võlgnik" asendada terminiga "kostja") on täpselt teada, lubatud kasutada üleandmise meetodeid, mille puhul ei nõuta kostja allkirja.

5.4.1.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib komisjoni tähelepanu faktile, et punkt "kui kostja aadress on täpselt teada" on liiga ebamäärane ning võib põhjustada suurt õiguslikku ebakindlust, millel oleksid kostjatele negatiivsed tagajärjed.

(*) Tõlkija märkus: seletuskirja portugali keelses versioonis kasutatakse sõna "recurso" (apellatsioon), sellal kui artikli 5 lõikes 2 kasutatakse sõna "impugnação" (vastuväide). Inglise keelses versioonis kasutatakse mõlemal puhul sõna "appeal" (apellatsioon).

5.4.1.2 Mõnedes liikmesriikides on kasutusel ametliku aadressi süsteem: kui lepingu osapool toimetab selle süsteemi puhul teate ametlikule aadressile, siis eeldatakse, et teade saadi kätte ning seega puudub vajadus kättesaamist tõendada. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et ametliku aadressi sisseseadmine ei oleks küllaldane täitmaks aadressi täpse teadmise nõuet.

5.4.1.3 Kui see süsteem — st loobumine nõudest, mille puhul kostja tõendaks kättesaamist allkirjaga — ühendatakse varade arestimise süsteemiga tasumata maksete eest enne teate tegelikku üleandmist kostjale, võib tekkida olukord, kus kostja saab maksekorraldusest teada alles siis, kui see täitmisele pööratakse ning tema vara arestitakse.

5.4.1.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et tuleb vältida seda tõsist olukorda, mis oleks väga piinlik inimestele, kelle vara on arestitud, ilma et neil oleks võimalik sellele vastuväiteid esitada ⁽¹⁾. Seetõttu soovib komitee, nagu rõhutatakse arvamuses ülalmainitud rohelise raamatu kohta, et üleandmismeetodite kasutamist, mille puhul ei nõuta kostja allkirja kättesaamise kohta, ei tohiks lubada ning et punkt “kui kostja aadress on täpselt teada” tuleks järelikult artikkel 6(2) lõpust kustutada.

5.4.2 Artiklis 6(3)(b) sätestatud kolmenädalast tähtaega tuleks täpsustada sellele vastava päevade arvuga, et menetlusega seotud aega oleks kergem hinnata.

5.4.3 Ettepaneku portugali keelses versioonis ning mõnedes muudes versioonides tuleks selgitada artiklis 6(5) sätestatud tähtaja laadi, st portugali keelses versioonis tuleks sõna “prazo” järele lisada sõnad “de presc-rição” (“aegumistähtajast”) (*).

5.4.4 Oma arvamuses ülalmainitud rohelise raamatu kohta soovitas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee komisjonile ühtlasi “et õigusaktis selgitataks täpselt tagajärgi, mis kaasnevad suutmatusega anda nõuete kohta infot”.

5.4.4.1 Käesolevas ettepanekus sellised sätted puuduvad ning Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib komisjonile veel kord tungivalt need kehtestada.

5.5 Artikkel 8 — Kaitseväite tagajärjed

5.5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates ei selgu ettepanekust, et pärast kaitseväite esitamist peab kohtumenetlus vastavalt asjaomaste liikmesriikide tsiviilprotsessi reeglitele jätkuma, ilma et osapooltel oleks vaja algatada täiendavaid menetlusi.

5.5.2 Järelikult peaks artiklis 8(1) sõnadele “jätkub kohtumenetlus” järgnema klausel “automaatselt, ilma et oleks vaja algatada uut menetlust”.

5.6 Artikkel 9 — Euroopa maksekorraldusmenetlus

5.6.1 Nagu konstateeriti seoses artikliga 6(2), sätestab artikli 9(2) teine lause, et kui kostja aadress (ka siin tuleks termin “võlgnik” asendada mõistega “kostja”) on täpselt teada, on lubatud kasutada üleandmismeetodeid, mille puhul ei nõuta kostja allkirja.

⁽¹⁾ Määrusega (EÜ) nr. 805/2004, 21. aprill 2004, loodi Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuetele; selle määruse artiklis 14 nähakse ette, et võlgnikku teenindatakse ilma kättesaamist tõendava allkirjata, kuid seda ei peeta lubatavaks, kui võlgniku aadress ei ole täpselt teada. Paljudest olukordadest, millega on arvestatud, õigustavad ainult punktides c), d) ja e) kirjeldatud olukorrad Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee poolt selles arvamuses ja vastava rohelise raamatu kohta esitatud arvamuses toodud vastuväiteid.

(*) Tõlkija märkus: ingliskeelses versioonis mainitakse juba aegumistähtaega

5.6.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib komisjoni tähelepanu faktile, et punkt "kui kostja aadress on täpselt teada" on liiga ebamäärane ning võib põhjustada suurt õiguslikku ebakindlust, millele oleksid kostjatele negatiivsed tagajärjed.

5.6.3 Sel põhjusel on EMSK arvamusel, et siin on kohaldatav täpselt sama ettepanek, mis tehti seoses artikliga 6, teiste sõnadega — ei tohiks lubada kasutada üleandmismeetodeid, mille puhul ei nõuta kostja allkirja, ning et seetõttu tuleks klausel "kui kostja aadress ei ole täpselt teada" artikli 9(2) lõpust kustutada.

5.7 Artikkel 11 — Euroopa maksekorraldusmenetlus

5.7.1 Kui komisjon aktsepteerib Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovitusi mitte lubada üleandmismeetodite kasutamist, mille puhul ei nõuta kostja allkirja, tuleks artikkel 11(4)(a)(i) järjepidevuse huvides kustutada.

5.7.2 Väljend "tegutseb koheselt" artikkel 11(4) viimases lauses on väga ebamäärane ning võimaldab mitmeid erinevaid tõlgendusi.

5.7.2.1 Õiguskindluse tagamiseks soovib EMSK seetõttu, et komisjon määraks kindlaks tähtsaja, mille vältel artiklis 11(4) väljatoodud õigusi kasutada tuleb.

5.8 Artikkel 12 — Vastuväite esitamise tagajärjed

5.8.1 Nagu märgitud artikkel 8 puhul ei selgu ettepanekust, et pärast kaitseväite esitamist peab kohtumenetlus vastavalt asjaomaste liikmesriikide tsiviilprotsessi reeglitele jätkuma, ilma et osapooltel oleks vaja algatada täiendavaid menetlusi.

5.8.2 Seetõttu peaks sõnadele "kohtumenetlus jätkub" järgnema klausel "automaatselt, ilma et oleks vaja algatada uut menetlust".

5.9 Artikkel 13 — Seadusjärgne esindatus

5.9.1 EMSK usub, et võib lubada muuta vabatahtlikuks advokaadi või mõne muu juristi kasutamise seadusjärgse esindaja, kui nõude väärtus on nii madal, et selliste asjatundjate kaasamisega seotud kulud ei oleks põhjendatud.

5.9.2 Kuid erinevalt mitmete liikmesriikide seadusandlusest ei täpsustata ettepanekus maksekorraldusmenetluse nõude ülempiiri, mille tagajärjeks on, et seda võidakse kasutada suurte summade tagasisaamiseks, mis mõnede liikmesriikide seadusandlusest tulenevalt nõuaksid tavamenetluse kasutamist, kui esitatakse vastuväide.

5.9.3 Kõnealustes olukordades ei oleks otstarbekas kaasata juristi ainult kohtuasja üleminekul tavalisse tsiviilkohtumenetlusse. Pakutud vastusevormi täitmisel nõutakse võlgnikult tegelikult mitte ainult seisu kohta, kas ta tunnustab võlga või mitte, vaid ka seda, et ta teataks, kas ta kavatseb esitada vastuväite nõudele tervikuna või ainult põhinõudele, ainult intressidele või ainult kuludele. Kõnealuse vormi täitmisel võib võlgnik tahtmatult nõrgendada kaitset, mida tema advokaat kasutaks, juhul kui advokaat kaasataks menetlusse selle algusest peale.

5.9.4 Teisest küljest võib juristi kui seadusjärgse esindaja kasutamise muutmine vabatahtlikuks avaldada negatiivset mõju, kui osapooled on väga ebavõrdsed (tarbijad spetsialistide vastu, suurettevõtted väikeste või perefirmade vastu).

5.9.5 Neil põhjustel soovivad Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee komisjonil kaaluda advokaadi või mõne muu juristi kui seadusjärgse esindaja kasutamise muutmist kohustuslikuks, kui menetletavad summad ületavad kehtestatud määra (näiteks 2500 €).

5.10 Artikkel 14 — Kulud

5.10.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et artiklile 14 tuleks lisada paragrahv 2, mille sõnastus oleks järgmine: "Euroopa maksekorraldusmenetluse eest ei võeta tasu, kui ei esitata kaitsevaidet või vastuvaidet."

5.10.2 Võttes arvesse, et maksekorraldusmenetluse puhul on tegemist kohtuvälise menetlusega, soovitatakse sisse seada ühekordne esmane väike tasu, mis ei sõltuks nõude väärtusest.

5.10.3 Kui arvatakse, et see ei ole soovitav, peaks määrusest selguma, et antud juhtumi⁽¹⁾ puhul on kohaldatav liikmesriigi seadusandlus, millega võetakse üle direktiiv 2003/8/EÜ 27. jaanuarist 2003, mis käsitleb õiguskaitse kättesaadavust piiriülestes dispuutides.

5.11 Lisad: Vormid

5.11.1 Soovitatud süsteem toetub lisades 1, 2 ja 3 esitatud vormide kasutamisele⁽²⁾. Kohtumenetlused kulgevad häireteta ainult siis, kui vormid täidavad ettenähtud otstarvet.

5.11.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteel on põhjendatud kahtlusi piiriülestes vaidlusküsimustes kasutatavate vormide efektiivsuse ja praktilisuse suhtes.

5.11.3 Näiteks: kui Itaalia firma, kellele Poola klient raha võlgneb, esitab Euroopa maksekorraldusnõude mõnele Itaalia kohtule, kas siis Poola klient saab makseteate itaalia või poola keeles? Kui teade on itaalia keeles, kus on siis tagatis, et klient sellest aru saab ja suudab otsustada, kas esitada kaitsevaidet? Kui teade on poola keeles, kes siis vastutab selle tõlkimise eest?

5.11.4 Hageja ei pea mitte lihtsalt vormil olevaid kastikesi märgistama; ta peab lisama ka kirjaliku info. Kes vastutab selle tõlkimise eest? Ja kes tõendab, et tõlge on täpne?

⁽¹⁾ EÜT L 26, 31.01.2003, lk 41.

⁽²⁾ Lisa 1 sisaldab Euroopa maksekorralduse taotluse vormi (ettepaneku artikkel 3), Lisa 2 sisaldab Euroopa makseteadet (artikkel 6) ja vastuse vormi Euroopa makseteatele (artikkel 7). Lisa 3 sisaldab Euroopa maksekorraldust (artikkel 9) ja vastuse vormi Euroopa maksekorraldusele (artikkel 11).

5.11.5 Määrus 1348/2000 29. maist 2000, mis tegeleb tsiviil- või kaubandusasju puudutavate kohtu- ja kohtuväliste dokumentide käsitlemisega liikmesriikides, ei vaigista ülalmainitud muret, sest vaadeldav Euroopa maksekorraldusmenetlus on oma loomult võrdlemisi vaba ja aeglane.

5.11.6 Tõesti, isegi kui ülalmainitud hüpoteetiline Poola klient saaks Euroopa maksekorralduse kätte oma emakeeles, mis keeles peaks ta siis vastama? Kes tõlgiks poola keelest itaalia keelde? Vastupidiselt, kui ta ei saa poolakeelset teadet, võiks ta juriidiliselt rääkides keelduda seda vastu võtmast. Kuid kõik selletaolised olukorrad peaksid takistusi, mis avaldaksid ebasoodsat mõju Euroopa maksekorralduse kiirusele.

5.11.7 Seetõttu palub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee komisjonil kaaluda kõige efektiivsemat viisi tagamiseks, et nende vormide kasutamine piiriülestes vaidlusküsimustes ei seaks ohtu võlgade kiiret tagasi- saamist ega kostja õigust kaitsele.

5.11.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab ka, et kõik need vormid, välja arvatud vastuse vormid, on liiga keerulised, et juriidilise hariduseta inimesed neid täita suudaksid.

5.11.9 Mitmed terminid (seaduslik intressimäär; % üle EKP baasintressi; maksekorraldus; "võidakse teie vastu täitmisele pöörata") võivad vähikule arusaamatud olla. Kuna komisjon soovib muuta seadusjärgse esindatuse vabatahtlikuks (kuigi EMSK on seisukohal, et nii peaks see olema vaid väikeste summade puhul), tuleb rakendada meetmeid tagamiseks, et vormide kasutajad neid mõistaksid ja oskaksid neid õigesti täita.

5.11.10 Vähemalt portugali keeles tähendavad mõisted "rentima" ja "üürima" kahte erinevat kontseptsiooni (kinnisvara renditakse, vallasvara üüritakse). Euroopa maksekorraldusnõude punkt 8.2 portugali- keelses versioonis ja Euroopa makseteate punktis 9.3 tuleks seetõttu terminit "contrato de locação" kasu- tada seoses vallasvaraga. Muukeelsetes versioonides kasutatavat terminoloogiat tuleks seega kontrollida liik- mesriikide tsiviilõiguses leiduvate terminite suhtes.

5.11.11 Lõpuks on Euroopa maksekorraldusnõude punkti 11 ja Euroopa makseteate punkti 12 vähikul väga raske täita. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib lasta seda küsimust analüüsida hageja ja kostja asukohajärgsel kohtul.

Brüssel, 9. veebruar 2005.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel alaealiste ja inimväärkuse kaitse ning õiguse kohta esitada vastulauseid seoses Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimega"

KOM(2004) 341 (lõplik) — 2004/0117 (COD)

(2005/C 221/17)

Tulenevalt EÜ asutamislepingu artiklist 157 otsustas nõukogu 14. mail 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel alaealiste ja inimväärkuse kaitse ning õiguse kohta esitada vastulauseid seoses Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimega".

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr PEGADO LIZ.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (9. veebruari istung) 73 poolt- ja 2 vastuhäälega vastu käesoleva arvamuse.

1. Soovituse ettepaneku kokkuvõte

1.1 Käesoleva soovitusel ettepanekuga⁽¹⁾ audiovisuaal- ja infoteenuste sektori kohta, mis katab kõiki levitamismorme alates ringhäälingust kuni Internetini, teeb komisjon ettepaneku lähtuda teisest hindamisaruandest (12. detsember 2003) nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitusel rakendamise kohta. Soovitus käsitleb Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime parandamist riiklike raamistike edendamise teel eesmärgiga saavutada võrreldav ja tõhus alaealiste ja inimväärkuse kaitse tase⁽²⁾.

1.2 Kõnealuse täiendava soovitusel esitamise peamiseks põhjusteks on esiteks viimasel ajal tehnoloogia- vallas toimunud arengutest tulenevad väljakutsed, sealhulgas uue põlvkonna arvutite suurenenud võimsus ning asjaolu, et lairibatehnoloogia võimaldab edastada 3G mobiiltelefonidele ka näiteks videomaterjali⁽³⁾. Teiseks valmistab ebaseadusliku, kahjuliku ja soovimatu materjali kiire kasv digitaalringhäälingu eri vormides, alates raadiost ja televisioonist ning lõpetades Internetiga, jätkuvalt muret avalikkusele ning eriti lapsevanematele ja haridustöötajatele, kõnealusele sektorile ja seadusandjatele.

1.3 Komisjonil on õigus kõnealuses valdkonnas koostada soovitusi, mis ei kuulu õigusaktide ühtlustamise alla, kui leiab, et ühisturu toimimise ja arengu tagamiseks on see vajalik. Sellest hoolimata soovis komisjon antud juhul kaasata nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahetult kõnealuse dokumendi kavandamise ja vastuvõtmise.

Üks soovitusel esitatud eesmärki on suurendada Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimet, arendades liikmesriikides raamistikke, mis on suunatud alaealiste ja inimväärkuse kaitse võrreldava ja tõhusa taseme saavutamisele. Komisjon usub, et Euroopa Parlamendi poolt algatatud laiem avalik arutelu koos liikmesriikide nõukogu raames tehtava tööga muudab selle eesmärgi saavutamise hõlpsamaks. Komisjon teeb seetõttu ettepaneku, et asutamislepingu artikkel 157 võiks olla soovitusel vastuvõtmise õiguslik alus.

1.4 Käesoleva soovitusel ettepaneku puhul loodab komisjon, et Euroopa Parlament ja nõukogu soovivad liikmesriikidel kehtestada õiguslikud või muud tingimused, mis soodustaksid usalduslikku õhkkonda aitamaks kaasa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori arengule.

Sel eesmärgil tõstab komisjon esile nelja liiki meetmeid, mille sihiks on

⁽¹⁾ KOM(2004) 341 (lõplik), 30.4.2004.

⁽²⁾ Soovitus 98/560/EÜ, EÜT L 270, 7.10.1998; nimetatud ettepaneku kohta avaldas komitee arvamuse CESE 626/1998, 29. aprill 1998 (raportöör: pr Barrow). Teine hindamisaruanne sisaldub dokumendis KOM(2003) 776 (lõplik).

⁽³⁾ Vt komisjoni teatist "Euroopa kiire ühendamine: viimased arengud elektroonilise side sektoris" (KOM(2004) 61 (lõplik)) ja arvamust CESE 880/2004, 27.12.2004, raportöör: hr McDonagh; vt ka komisjoni teatist lairiba-mobiilteenuste kohta (KOM(2004) 447, 30.6.2004).

- a) tagada vastulause esitamise õigus kõigi meediakanalite, sh Interneti kaudu, piiramata võimalust reguleerida viisi, kuidas seda õigust kasutatakse vastavalt iga meediumi iseärasustele;
- b) võimaldada alaealistel kasutada audiovisuaal- ja teabeteenuseid Internetis vastutustundlikult, tõstes eriti vanemate, kasvatajate ja õpetajate teadlikkust võimalikest uutest teenustest ning vahenditest, mille abil neid alaealistele turvaliseks muuta, eriti meediakirjaoskuse ja hariduse edendamise programmide kaudu;
- c) muuta alaealiste jaoks lihtsamaks kvaliteetse sisuga teenuste leidmine ja hõlbustada neile juurdepääsu, pakkudes sealhulgas juurdepääsuvõimalusi haridusasutustes ja avalikes kohtades;
- d) julgustada kõnealust sektorit vältima kõigis meediakanalites diskrimineerimist soo, rassi või etnilise päritolu, usu või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse orientatsiooni alusel.

1.5 Komisjon on samuti veendunud, et Euroopa Parlament ja nõukogu peavad soovitama asjassepuutuvatele erinevatele sektoritele ja osapooltele

- a) teha algatusi, mis võimaldavad alaealistele ulatuslikuma juurdepääsu audiovisuaal- ja teabeteenustele, tagades samas programmi turvalise ja kontrollitud sisu ning takistades potentsiaalselt kahjuliku sisuga materjali levikut; protsessi osaks peab olema ka alt-üles ühtlustamine liikmesriikide isereguleerivate ja kaasreguleerivate organite koostöö kaudu ning kogemuste jagamine parimate tavade osas, mis puudutavad küsimusi nagu ühtsete kirjeldavate sümbolite süsteem, mis aitaks vaatajatel hinnata programmide sisu;
- b) vältida ja võidelda igasuguse diskrimineerimisega ning soodustada mitmekülgse ja realistliku pildi saamist nii naiste kui meeste oskustest ja potentsiaalset ühiskonnas.

1.6 Ettepaneku lisa sisaldab mõningaid soovituslikke suuniseid, kuidas riiklikul tasemel rakendada meetmeid, mis on suunatud vastulausete esitamise õiguse tagamisele kõigis meediakanalites, kaasa arvatud:

- õigustatud huvi, sõltumata kodakondsusest;
- piisav aeg kõnealuse õiguse teostamiseks;
- võimalus pöörduda kohtu poole.

2. Ettepaneku taust

2.1 Alaealiste kahjuliku sisu eest kaitsmise ning televisiooniprogrammides vastulausete esitamise õiguse teema kerkis esimest korda üles nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiivis 89/552/EMÜ⁽⁴⁾ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiviga 97/36/EÜ⁽⁵⁾ (nn piirideta televisiooni direktiiv).

2.2 Ometi oli esimene ühenduse tekst, millega püüti hakata juurutama teatavat audiovisuaal- ja teabeteenuste sisu alast regulatsiooni, komisjoni andmetel alles 24. septembri 1998. aasta soovitus. See kajastas kaalutlusi, mis sisaldasid 16. oktoobri 1996. aasta rohelistes raamatus alaealiste ja inimväärkuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenustes⁽⁶⁾, ning 17. veebruari 1997. aasta resolutsiooni⁽⁷⁾ järeldusi, mis käsitles Internetis leiduvat ebaseaduslikku ja kahjulikku materjali. Soovitus esitati liikmesriikidele, kõnealusele sektorile ja asjaomastele osapooltele rida soovitusi soodustada peamiselt iseregulatsiooni kaudu usalduslikku õhkkonda, mis edendaks audiovisuaalsete ja teabeteenuste arengut, tagades alaealiste ja inimväärkuse tõhusa kaitse.

⁽⁴⁾ Nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, EÜT L 298, 17.10.1989, lk 23.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiv 97/36/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, EÜT L 202, 30.7.1997, lk 60.

⁽⁶⁾ KOM(96) 483 (lõplik), mille kohta Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldas oma arvamuse. Raportöör oli pr Barrow, EÜT L 287, 22.9.1997, lk 11.

⁽⁷⁾ EÜT C 70, 6.3.1997.

2.3 Selle tähtsa teksti osas juhtis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma 29. aprilli 1998. aasta arvamuses⁽⁸⁾ tähelepanu mitmele väga olulisele aspektile, mis puudutavad audiovisuaalses meedias alaealiste ja inimväärikuse tõhusat kaitset taotlevate eeskirjade põhimõtteid, iseloomu, rakendusala ja sisu. Lühidalt väljendudes anti soovitus kasutada audiovisuaalsete teenuste reguleerimise osas ühtlustatud ja integreeritud rahvusvahelist lähenemist. Tõsteti esile ka selliseid aspekte nagu sisu hindamise süsteemide ning filtreerimistarkvara kasutamine, vastutus ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eest; soovitati algatusi vanemate, kasvatajate ja õpetajate harimiseks ja nende teadlikkuse tõstmiseks ning kutsuti üles suuremale koostööle ja kooskõlastatusele üleeuroopaliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahel. Arvamuses tehti ka ettepanek rajada üleeuroopaline või, veelgi parem, rahvusvaheline tegevusjuhendite, suuniste ja rohujuuresandi meetmete raamistik, tagamaks alaealiste ja inimväärikuse piisav kaitse.

2.4 Pärast seda algset teksti on nõukogu ja komisjon ühenduse tasemel teinud veelgi mitmeid samu probleeme käsitlevaid algatusi⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ EÜT C 214, 10.7.1998. Raportöör oli pr Barrow.

⁽⁹⁾ Neist tähtsaimad on:

- a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. jaanuari 1999. aasta otsus nr 276/1999/EÜ, millega võetakse vastu ühenduse mitmeaastane tegevuskava Interneti kasutamise turvaliseks muutmise kohta ülemaailmsetes võrkudes leiduva ebaseadusliku ja kahjuliku materjali vastu võitlemise teel, mis puudutab peamiselt laste ja alaealiste kaitset (EÜT L 33, 6.2.1999, mida on muudetud otsusega 1151/2003/EÜ, 16. 6. 2003, EÜT L 162, 1.7.2003, mis pikendab tegevusplaani kahe aasta võrra).
- b) Komisjoni 14. detsembri 1999. aasta teatis ühenduse audiovisuaalpoliitika põhimõtete ja suuniste kohta digitaalsustul, milles nenditakse, et raamistik peab ühtlasi tagama ühiskonna üldhuvide (sõnavabadus ja vastulausetes esitamise õigus, autorite ja nende teoste kaitse, pluralism, tarbijakaitse, alaealiste ja inimväärikuse kaitse ning keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse edendamine) tõhusa kaitse (KOM(1999) 657 (lõplik)).
- c) Nõukogu 17. detsembri 1999. aasta järeldused alaealiste kaitsmise kohta digitaalsete audiovisuaalteenuste arengu taustal, milles tõstetakse esile vajadust kohandada ja täiendada olemasolevaid süsteeme alaealiste kaitsmiseks audiovisuaalmaterjalide kahjuliku sisu eest, pidades silmas jätkuvat tehnoloogilist, ühiskondlikku ja turgude arengut (EÜT C 8, 12.1.2000).
- d) 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ, elektroonilise kaubanduse kohta, mis sisaldab alaealiste ja inimväärikuse kaitse alaseid sätteid, eriti artikli 16 lõike 1 punkt e), mille kohaselt liikmesriikidel ja komisjonil tuleb toetada alaealiste ja inimväärikuse kaitsmist puudutavate tegevusjuhiste väljatöötamist (EÜT L 178, 17.7.2000).
- e) Komisjoni teatis: turvalisema infoühiskonna poole, parandades infoinfrastruktuuride turvalisust ja võideldes arvutikuritegevuse vastu, milles tehakse ettepanek terve rea õiguslike ja muude meetmete kohta, mille abil reageerida eraelule puutumatuse rikkumisele, omavolilisele juurdepääsule, tööstussabotaazile, ning intellektuaalse omandi kuritarvitamisele (KOM(2000) 890 (lõplik); raportöör: hr Dantin; ettepanek infosüsteemide vastaste rünnete raamotuse kohta, mis sellele järgnes, (KOM(2002) 173 (lõplik)), 19.4.2002; arvamus 28.11.2001 (EÜT C 48, 21.1.2002); komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele võrgu- ja infoturbe kohta: Euroopa lähenemisviisi ettepanek, raportöör hr Retureau.
- f) Nõukogule ja Euroopa Parlamendile esitatud hindamisaruanne nõukogu alaealiste ja inimväärikuse kaitset käsitleva soovitus rakendamise kohta (24. september 1998), mis kirjeldab soovitus rakendamise tulemusi julgustavatena. Kuid aruandes toonitatakse samuti vajadust kasutajate suurema kaasamise järele ning soovivatatakse pikendada täielikuks rakendamiseks vajalikku aega. Neid punkte rõhutatakse nõukogu 23. juuli 2001. aasta järeldustes komisjoni hindamisaruande kohta (EÜT C 213, 31.7.2001).
- g) Komisjoni neljas aruanne piirideta televisioon direktiivi 89/553/EMÜ (vastu võetud 6. jaanuaril 2003) rakendamise kohta, mille lisas olevas direktiivi uuesti läbivaatamise programmis tehti ettepanek läbi viia avalik arutelu, mis käsitleks muuhulgas ka alaealiste kaitse ning vastulausetes esitamise õiguse probleeme (KOM(2002) 778 (lõplik)), 06.1.2003. Avalik arutelu põhines komisjoni kodulehel avaldatud aruteludokumentidel: http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/review-tw2003/consult_en.htm.
- h) Teine hindamisaruanne nõukogu septembri 1998. aasta soovitusel, millele eelpool viidati ning mis võeti vastu 12. detsembril 2003 ning mis sisaldab liikmesriikide poolt ning ELi tasandil vastu võetud meetmete kriitilist analüüsi.
- i) Komisjoni teatis Euroopa regulatiivse audiovisuaalpoliitika tuleviku kohta (KOM(2003) 784 (lõplik), 15.12.2003), milles esitatakse ühenduse poliitika prioriteetid keskpikas perspektiivis kõnealuse sektori reguleerimise osas laienenud Euroopas ning milles komisjon – võttes arvesse avaliku arutelu käigus väljendatud muret piirideta televisiooni direktiivi suhtes – viitas vajadusele kaasajastada soovitud alaealiste ja inimväärikuse kaitse kohta, keskendudes ise- ja kaasreguleerivate mudelite arendamisele, eriti seoses võrgukeskkonnaga, et tagada alaealiste ning avaliku korra kaitse põhimõtete piisav arvestamine. Komisjon teatas ka, et hakkab ellu viima vastulausetes esitamise õiguse ideed, mis rakenduks kõigile meediakanalitele ning mis võiks sisalduda kõigepealt alaealiste ja inimväärikuse kaitse alases soovitusel.
- j) Hiljutine ettepanek Euroopa Parlamendi ning nõukogu otsuseks, millega luuakse ühenduse mitmeaastane programm Interneti turvalisema kasutamise ning uute võrgutehnoloogiate edendamiseks, keskendudes lõppkasutajatele, eriti vanematele, haridustöötajatele ja lastele (KOM(2004) 91 (lõplik), 12.3.2004).

2.5 Ka Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on teinud mitmeid samu probleeme käsitlevaid algatusi. Neist tähtsaimad on:

- a) arvamus teemal "Programm laste kaitseks Internetis" ⁽¹⁰⁾;
- b) arvamus komisjoni teatise kohta ühenduse audiovisuaalpoliitika põhimõtete ja suuniste kohta digitaalaastul ⁽¹¹⁾;
- c) arvamused ettepanekute kohta, mis puudutavad otsuseid 276/1999/EÜ ning 1151/2003/EÜ, (vastavalt KOM(1998) 518 (lõplik) ja KOM(2002) 152 (lõplik)) ⁽¹²⁾;
- d) arvamus ettepaneku kohta, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust Interneti turvalisema kasutamise kohta (KOM(2004) 91 (lõplik), 12.3.2004) ⁽¹³⁾.

Lugejate tähelepanu juhitakse nimetatud dokumentides esitatud kaalutlustele ja soovitudele.

3. Üldmärksused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab komisjoni algatust laiendada ja rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitus, arvestades teise hindamisaruande tulemusi, mis käsitleb nimetatud soovituse rakendamise võtmeaspekte, nagu alaealiste ja inimväärlikuse kaitse, võitlus igasuguse sotsiaalse diskrimineerimisega ning õigus esitada vastulauseid kõigis meediakanalites, sealhulgas Internetis.

3.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnistab, et praeguses olukorras ei taga asutamisleping Euroopa Liidule õigust ühtlustada audiovisuaalsektorit puudutavaid õigusakte; komitee tunneb asjade praeguse seisuga üle muret ning soovib lepingute järgmisel läbivaatamisel teema juurde tagasi pöörduda.

3.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ei pea loogiliseks, et alaealiste ja inimväärlikuse ning au ja eraelu kaitsmise nimel meediakanalites Euroopa Liidu piires, olukorras, kus piirideta televisiooni direktiiv tagab täielikult avatud piirid, võetakse aluseks mitte isiku õigused, vaid Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime areng. Põhiliste kodanikuõiguste kaitsmist ei tohi käsitleda vaid juhusliku aspektina audiovisuaalteenuste turu arengu saavutamiseks.

3.4 Kuid Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnistab, et hoolimata ülalmainitud õiguslikest piirangutest on kõnealune soovitus üldjoontes komisjoni poolt esitatud sõnastuses parim viis antud küsimustes edasi liikumiseks. Komitee nõustub ka komisjoni esitatud soovituse õigusliku alusega (EÜ asutamislepingu artikkel 157), mis on tegelikult sama õiguslik alus, mida kasutati nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitus Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime parandamise kohta riiklike raamistike edendamise teel eesmärgiga saavutada võrreldav ja tõhus alaealiste ja inimväärlikuse kaitse tase ⁽¹⁴⁾ ning mida täiendab käesolev soovituse ettepanek ja nõukogu 20. detsembri 2000. aasta otsus Euroopa audiovisuaalteoste arendamise, levitamise ja müügi edendamiseks mõeldud programmi rakendamise kohta (MEDIA Plus — arendamine, levitamine ja müügi edendamine 2001–2005) ⁽¹⁵⁾.

3.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kordab seisukohta, mida väljendati arvamuses ⁽¹⁶⁾, mis käsitleb ettepanekut nõukogu soovituseks alaealiste ja inimväärlikuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenuste sektoris (98/C 214/07). Nimelt öeldakse arvamuses, et Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektor suudab oma täieliku potentsiaali ära kasutada vaid usalduslikus õhkkonnas, mis omakorda on saavutatav vaid alaealiste ja inimväärlikuse kaitse tagamisega.

⁽¹⁰⁾ 28.11.2001, EÜT C 48, 28.2.2002; raportöör oli pr Davison.

⁽¹¹⁾ 18.10.2000, EÜT C 14, 16.1.2001; raportöörid olid hr Morgan ja hr Carroll.

⁽¹²⁾ EÜT C 214, 10.7.1998; raportöör oli pr Drifhout-Zweijtzter; 18.9.2002, EÜT C 73/2003, 26.3.2003; raportöör oli pr Davison.

⁽¹³⁾ ELT C 120, 20.5.2005, täiskogu poolt vastu võetud 16.12.2004; raportöörid olid hr Retureau ja pr Davison.

⁽¹⁴⁾ EÜT L 270, 7.10.1998, lk 48.

⁽¹⁵⁾ EÜT L 13, 17.1.2001, lk 35. Vt ka hiljutist ettepanekut otsuseks, mis puudutab MEDIA 2007 programmi, KOM(2004) 470 (lõplik), 14.7.2004 ning Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust, mida koostab käesoleva arvamuse raportöör.

⁽¹⁶⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb ettepanekut nõukogu soovituseks alaealiste ja inimväärlikuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenustega (98/C 214/07), EÜT C 214, 10.7.1998, lk 25.

3.6 Samuti kinnitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma veendumust, et ainult ühtlustatud ja integreeritud rahvusvaheline lähenemisviis audiovisuaalteenustele võib anda tulemuseks kõigi kaitsemeetmete tõhusa rakendamise, eriti mis puudutab hindamissüsteemide ja filtreerimistarkvara aspekte ning ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eest vastutuse selgitamist. Seetõttu kordab komitee oma üleskutset laiendada koostööd ja kooskõlastamist üleeuroopaliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahel ning samuti ettepanekut kehtestada rahvusvahelised tegevusjuhised, suunised ja rohujuuresandi meetmed alaealiste ja inimvääriskuse piisavaks kaitseks.

3.7 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib eriti tähelepanu inimvääriskuse mõiste määratlusele, nagu see on esitatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, mis on Euroopa põhiseaduse lahutamatuks osaks (artikkel I-2), ning vajadusele kõnealuse ettepaneku soovituse taustal käsitleda seda kontseptsiooni viisil, mis oleks täielikult ühilduv ELi põhiõiguste harta sihi ning sisuga.

3.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et alaealiste ja inimvääriskuse tõhus kaitse, arvestades tehnoloogilist arengut audiovisuaal- ja teabeteenuste sektoris, nõuab eelkõige meediakirjaoskuse edendamist võimaldamiseks tarbijatel kasutada meediat viisil, mis oleks kooskõlas ühiskonna väärtushinnangutega, ning kujundada tarbijates välja oskus neid küsimusi hinnata⁽¹⁷⁾.

3.9 Eriti Interneti osas usub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et on väga oluline kooskõlastada poliitika ja meetmed, mis on suunatud Interneti kasutusoskuse ja selle turvalise kasutamise edendamisele alaealiste seas, ning nõustub seega järeldustega, milleni jõuti kahjulikku ja ebaseaduslikku kübersisu käsitleval Euroopa foorumil "Eneseregulatsioon, kasutajate kaitse ja meedia pädevus", mille korraldas Euroopa Nõukogu 28. novembril 2001⁽¹⁸⁾.

3.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab veel kord toetust eneseregulatsioonile, kus see on õigustatud, ning tõstab esile kaasreguleerivate mudelite kasutamise tähtsust, kuna need on osutunud alaealiste kaitsmise eeskirjade rakendamisel eriti tõhusaks, nagu on eraldi ära mainitud komisjoni teatises Euroopa regulatiivse audiovisuaalpoliitika tuleviku kohta, KOM(2003) 784 (lõplik), 15. detsember 2003⁽¹⁹⁾.

3.11 Tahtmata vähendada meediakirjaoskuse edendamisega seotud algatuste elulist tähtsust, tervitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ideed kehtestada audiovisuaalset sisu kirjeldavad ja identifitseerivad kriteeriumid ühenduse tasandil, kuid rõhutab samas vajadust käsitleda sisu konkreetse riigi ja piirkonna kontekstis, et arvestada spetsiifiliste kultuuriliste erinevustega.

3.12 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib avaldada toetust arvukatele väga positiivsetele uuedustele ja arengusuundadele, mis sisalduvad komisjoni uues algatuses ning kujutavad endast olulist edasiminekut võrreldes komisjoni eelmise soovitusega. Esiletõstmist vääriavad järgmised punktid:

- a) viide meediakirjaoskusele ning meedia-alastele haridusprogrammidele (I jaotise lõike 2 esimene taane);
- b) üleskutse aktiivselt julgustada võitlust igasuguse diskrimineerimisega, mitte ainult passiivselt vältida diskrimineerimist (I jaotise lõige 3);
- c) idee alt-üles ühtlustamiseks liikmesriikide isereguleerivate ja kaasreguleerivate organite vahelise koostöö kaudu ning kogemuste vahetamise abil parimate tavade osas, mis puudutavad küsimusi nagu ühtne kirjeldavate sümbolite süsteem, mis aitaks vaatajatel hinnata programmide sisu (II jaotise lõige 1);
- d) eriti soovitus tagada õigus esitada meedias, sealhulgas Internetis, vastualuseid, eeldades, et sama õigus rakendub ka ühenduse institutsioonide väljaannetele ja saadetele.

3.13 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on aga veendunud, et soovitatud lähenemisviisi oleks olnud võimalik veelgi edasi arendada järgmisel viisil:

⁽¹⁷⁾ Lõige 14 Euroopa Parlamendi resolutsioonis, mis käsitleb komisjoni hindamisaruannet nõukogule ja Euroopa Parlamendile nõukogu 24. septembri 1998. aasta alaealiste ja inimvääriskuse kaitset käsitleva soovituse rakendamise kohta KOM(2001) 106, C5-0191/2001-2001/2087(COS).

⁽¹⁸⁾ Euroopa foorum kahjuliku ja ebaseadusliku kübersisu teemal: eneseregulatsioon, kasutajate kaitse ja meedia pädevus, 28. novembril 2001 (inimõiguste hoone).

⁽¹⁹⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: Euroopa reguleeriva audiovisuaalpoliitika tulevik, KOM(2003) 784 (lõplik), 15.12.2003; vt ka teabearuande muudetud eelnõu teemal "Ühtse turu kaas- ja iseregulatsiooni praegune seisund" (INT/204, 22.9.2004), raportöör oli hr Vever.

4. Erimärkused

4.1 Alaealiste kaitse

4.1.1 Alaealised ei ole ainus rühm, mis vajab eraldi kaitset teatud kahjuliku ja ohtliku sisuga materjali eest, sealhulgas eelkõige vägivaldse, pornograafilise ja pedofiilse sisu eest. See kehtib ka teiste tundlikumate või haavatavamate rühmade — nagu eakad või õpiraskustega isikud — kohta ning soovitus peaks ka neid rühmi arvesse võtma.

4.1.2 Erinevaid alaealiste kaitsega seotud aspekte, mida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tõstatab oma hiljutises arvamuses ettepaneku kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuseks, millega kehtestatakse mitmeaastane ühenduse programm edendamaks interneti turvalisemat kasutamist⁽²⁰⁾, tuleks käsitleda liikmesriikide jaoks kasulike soovitustena, mida tuleks lülitada kõnealusesse soovitusse ettepanekusse ning mis peaksid hõlmama eelkõige järgmist:

- a) parem väljaõpe ja teave vahendite kohta, mis võimaldavad muuta internetikasutuse turvalisemaks;
- b) internetiteenuse pakkujate vastutavaks tegemine ning nõudmine, et nad järgiksid koheselt kõiki volitatud asutuse otsuseid, mis nõuavad ebaseadusliku, kahjuliku või ohtliku sisuga programmide edastamise lõpetamist;
- c) otseliinide, filtreerimistehnoloogiate, sisu hindavate ning rämpsposti ja -sõnumite vastaste meetmete soodustamine ja toetamine;
- d) internetitarkvara ja serverite operatsioonisüsteemide autorite vastutavaks tegemine müügil olevate viirusrännakute vastaste süsteemide kaitsmise ja töös hoidmise eest koos kohustusega pakkuda lihtsat ja kättesaadavat viirusevastast tehnoloogiat;
- e) süsteemide rakendamine, mis võimaldavad identifitseerida ja anda teavet kahjuliku ja ohtliku sisu kohta, ning igasuguse rassistliku ja ksenofoobse või kuritegevust, vägivalda või vihkamist õhutava materjali eemaldamine.

4.1.3 Muretsemine konkreetselt internetikasutusega seonduva pärast ei tohi tähendada seda, et vähem tähelepanu pööratakse tavapärasele meediavormidele, eelkõige raadiole ja televisioonile, kus tuleb võidelda tõsiste kuritegudega haavatavate ühiskonnaliikmete, iseäranis alaealiste suhtes eneseregulatsiooni või muude organite poolse regulatsiooni kaudu.

4.2 Inimväärkuse kaitse

4.2.1 Inimväärkuse kaitsmine meedias ei tohi piirduda igasuguse diskrimineerimise keelamisega. Inimeste eraelu või põhiõigusi kahjustava sisuga programmid tuleb samuti liikmesriikide pädevates asutustes läbi arutada, kui seda õigustab võimalik mõju ühiskonnale.

4.2.2 Liikmesriikidele tuleb antud valdkonnas samuti soovitada:

- a) julgustada meediat kehtestama täpsed ja konkreetsed eeskirjad, et tagada austus eraelu vastu;
- b) julgustada meediat seadma sisse iseregulatsiooni mehhanismid, mille kaudu eraelu ja inimväärkuse vastaste rännakute ohvrid saaksid esitada kaebusi;

⁽²⁰⁾ Vt allmärkust 13.

- c) asutada sõltumatud organid, sealhulgas kohtuorganid, mis kuulaksid seda liiki kaebused ära, kui iseregulatsiooni mehhanismid osutuvad ebatõhusaks;
- d) kehtestada õigus saada kompensatsiooni materiaalse ja mittemateriaalse kahju eest, mis ühelt poolt tagaks ohvritele hüvitise ning teiselt poolt ohjeldaks neid, kes vastutavad tõsiste ja süstemaatiliste rünnakute eest inimeste eraelule ning inimväärikusele;
- e) teostada järelevalvet programmide üle, mille sisu võib rünnata eraelu, inimväärikust ja põhiõigusi.

4.3 Vastulause esitamise õigus

4.3.1 Lisaks vastulausete esitamise õigusele tuleb samuti sätestada samas ulatuses ning samadel tingimustel parandamisõigus, et võidelda vale, ebaõige või ebatäpse sisuga, mis avaldab mõju inimeste õigustele.

4.3.2 Tuleb selgelt sätestada, et vastamisõigust ei saa tagada ainult õiguslike vahenditega, vaid ka kaasreguleerivate ja isereguleerivate meetmete kasutamisega.

4.3.3 Soovituse ettepaneku lisas peavad sisalduma sätted järgmiste meetmete kohta:

- a) selliste juhtumite täpne ja kohustuslik tuvastamine, kus vastuse või õienduse avaldamine võidakse tagasi lükata (nagu on sätestatud Euroopa Nõukogu resolutsioonis 74/26), ning tagasilükkamise esitamiseks lühikese tähtaja kehtestamine;
- b) põhimõte, et vastus tuleb avaldamise kohas või saates esile tõsta samal määral, nagu seda tehti väljaandes või saates, millele vastatakse;
- c) põhimõte, et vastamis- ja parandusõigus ei tohi olla tasuline.

4.3.4 Lisa esimeses taandes nimetatud fraasile "sõltumata kodakondsusest", tuleb täiendada sõnadega "või elukohast".

5. Lõppmärkused

5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab veel kord rahulolu praegu kaalumisel oleva soovitusel ettepaneku suhtes, esitades oma reservatsioonid "Erimärkuste" lõigus. Kuna tehnoloogilised uuendused ja areng esitavad nii kvaliteedi kui kvantiteedi osas uusi väljakutseid, teeb komitee ettepaneku, et soovitusel mõju liikmesriikidele, tööstusele ja teistele huvitatud osapooltele tuleks hinnata neli aastat pärast soovitusel vastuvõtmist.

5.2 Pidades silmas eelmises punktis viidatud hindamisprotsessi, teeb Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettepaneku rajada järelevalvekeskus, mille ülesandeks oleks süstemaatiliselt kaardistada liikmesriikide, tööstuse ja asjaomaste osapoolte poolt käesoleva soovitusel täitmiseks rakendatavad meetmed.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, teemal “Tööhõivepoliitika: EMSK roll laienemise järel ja Lissaboni protsessi perspektiivis”

(2005/C 221/18)

1. juulil 2004 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee töökorra eeskirja artikli 29 teise lõike alusel koostada arvamus teemal: “Tööhõivepoliitika: EMSK roll laienemise järel ja Lissaboni protsessi perspektiivis”.

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektiioon, kellele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmistamine, võttis oma arvamus vastu 20. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr GREIF.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005 (9. veebruari istung) 138 poolt-, 1 vastu- ja 4 erapooletu häällega vastu järgmise arvamus:

1. Sissejuhatus

1.1 Märtsis 2000 käivitas Euroopa Ülemkogu Lissabonis ambitsioonika reformikava auahnete arengu ja tööhõive eesmärkidega. Teadmistepõhise majanduse konkurentsivõime kasv ja jätkusuutlik tööhõivet mõjutav majandusareng tulid ühendada töö kvaliteedi parandamise ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisega. Kantuna laialdasest heakskiidust andis see alust loota, et reformide realiseerumine toob inimestele lähemale mõtte laiendatud Euroopa Liidust.

1.2 Tänapäevase majandusseisu taustal ähvardavad 2010. aastaks seatud sihid, eelkõige tööhõivealased eesmärgid, luhtuda. See võib vähendada usaldust kogu protsessi suhtes. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on arvamusel, et usaldatavuse probleem väheneb vaid siis, kui inimesed võivad kindlad olla, et kõik poliitiliselt vastutavad isikud tegelevad energiliselt Lissaboni strateegia järjekindla rakendamisega. Kõnealune protsess peab olema ühtne tervik ega tohi eelistada ühte eesmärki teistele (konkurentsivõime parandamine, majanduskasv rohkemate ja paremate töökohtadega, sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamine, jätkusuutlik ökoloogiline areng).

1.3 EMSK on veendunud, et Lissaboni strateegia ei vaja uut tegevuskava, vaid pigem poliitikat, mis tahab saavutada seatud eesmärgid eelkõige liikmesriikide tasandil kohaste meetmete rakendamisega. EMSK esitab käesolevas arvamuses oma varasema arvamus “Lissaboni strateegia rakendamise parandamine”⁽¹⁾ täienduseks kesksed tööhõivepoliitilised üleskutsed ja soovitusel protsessi läbiviimiseks aastani 2010.

2. Lissaboni vahekokkuvõte: Euroopa on rohkematest ja parematest töökohtadest veel kaugel

2.1 Lissaboni järeldustes nähakse konkurentsivõime kasvu ja jätkusuutlikku majandusarengut kui peamist vahendit, mis võimaldab Euroopas luua rohkem ja paremaid töökohti, rajada stabiilsem alus sotsiaalkindlustussüsteemidele ja kindlustada seega kaitse vaesuse ja tõrjutuse vastu. EMSK nimetab kirjeldatud käsitlust Lissaboni strateegias märkimisväärseks edusammuks.

2.2 Tööhõivepoliitika osas peaksid Lissabonist Euroopa tööhõivestrateegia jaoks vallanduma uued impulsid, suurenema panus võitluses vaesusega, edenema ettevõtlus kui kasvu ja tööhõive mootor ning kvantitatiivsete eesmärkide kaudu paranema tööhõives osalemine ELis.

— Nii peaks 2010. aastaks üldine tööhõive määr ELi lõikes kasvama 61 %-lt 70 %-le ja naiste osas 51 %-lt 60 %-le. Aasta hiljem pandi Stockholmis paika vahe-eesmärgid 2005. aastani (üldine tööhõive määr 67 % ja naistel 57 %). Lisaks seati uus siht tööhõivemäära osas 55-64-aastastele, 2010. aastal peaks see olema 50 %.

⁽¹⁾ EMSK arvamus teemal “Lissaboni strateegia rakendamise parandamine” (Raportöör: hr VEVER, kaasraportöörid: hr EHNMARK ja hr SIMPSON) (ELT C 120, 20.5.2005).

- Liikmesriike kutsuti üles seadma riiklikud eesmärgid vastavalt iga maa erinevale lähtepositsioonile. Seega peavad ka riigid, kus 2000. aastal oli tööhõivemäär üle 70 % (näiteks Rootsi, Holland, Taani, Suurbritannia) või napilt alla selle (Austria, Portugal, Soome), andma panuse Lissaboni eesmärkide saavutamiseks.

2.3 Lissabonis ei piiratud mitte ainult suurema tööhõive perspektiivi ülesseadmiselega. Töö parema kvaliteedi ja innovatiivsuse edendamise kaudu tuleks saavutada ka tulemuslikkus ja konkurentsivõime. Investeeringud inimkapitali, uurimistegevusse, tehnoloogiasse ja uuendustesse tunnistati sama olulisteks nagu suunatus tööturule ja struktuuripoliitikale. Sellest lähtuvalt seati edasised kvantitatiivsed eesmärgid, muuhulgas inimkapitali tehtavate investeeringute suurendamine inimese kohta ja elukestva õppe toetamine (12,5 % töövõimelises eas täiskasvanu osalemine täiendõppes, edasiviiva kooli- või kutsehariduseta 18–24-aastaste noorte arvu vähendamine poole võrra), uurimis- ja arendustöö määra suurendamine 3 %ni SKPst (sh kaks kolmandikku investeeringutest erasektorist) või lastehoolduse väljaarendamine (lasteaiakohtade võimaldamine 33 % kuni kolmeaastasele lapsele ja 90 % eelkoolialisele).

2.4 Vaatamata mõneti edukale algusele on Euroopa 2005. aastal ambitsioonikatest eesmärkidest veel kaugel. Euroopa majandus näitab juba kolmandat aastat järjest väga madalat kasvutendentsi, mis jääb selgelt alla potentsiaalsetele võimalustele. Majanduslik elavnemine viibib ja on väga tundlik kõrgete naftahindade ja ulatusliku globaalse ebavõrdsuse suhtes. Vahearuanne väljendab selgelt, et üsna tõenäoliselt ei ole Lissaboni tööhõiveeesmärgid 2010. aastaks saavutatavad.

2.5 Kolm joonist (vt allpool: märgitud kõrgeim väärtus on vastav Lissaboni eesmärk) näitavad 2010. aastaks seatud sihtide saavutamise ebatõenäosust.

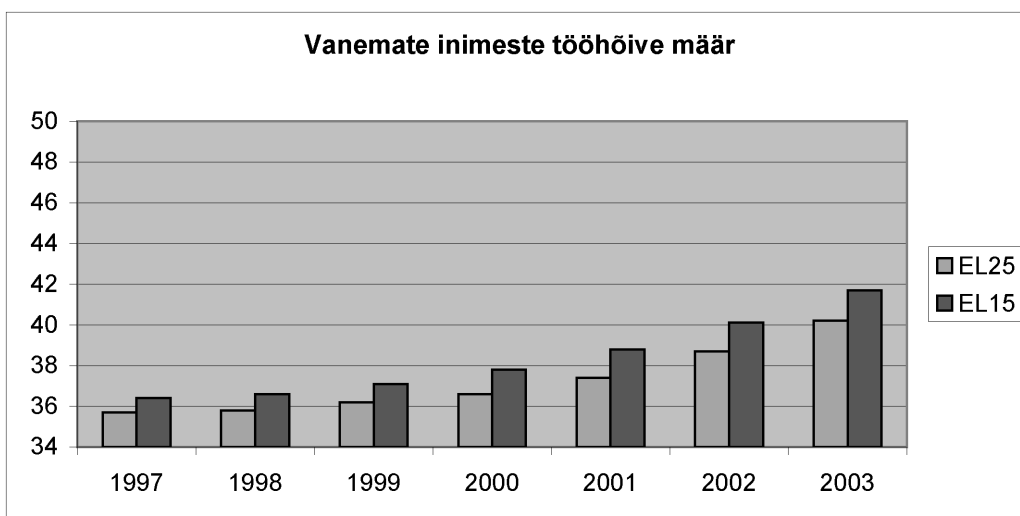
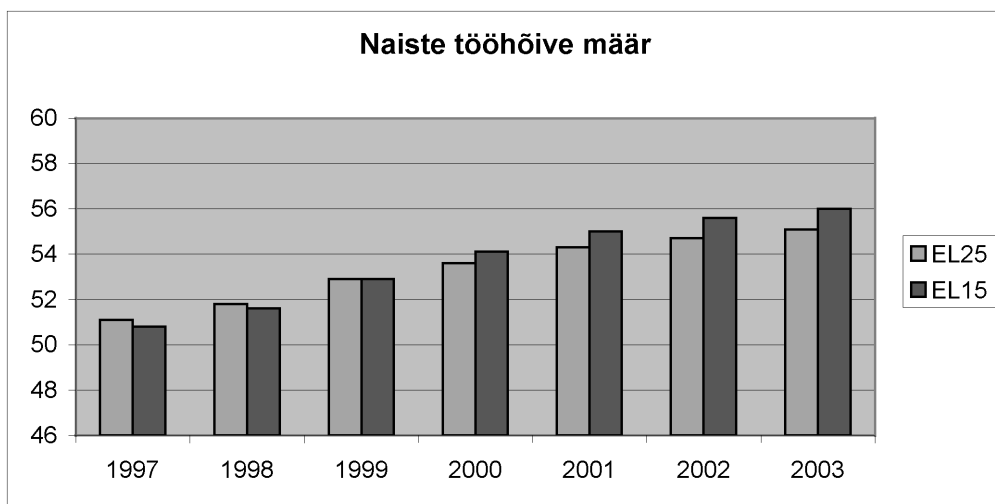
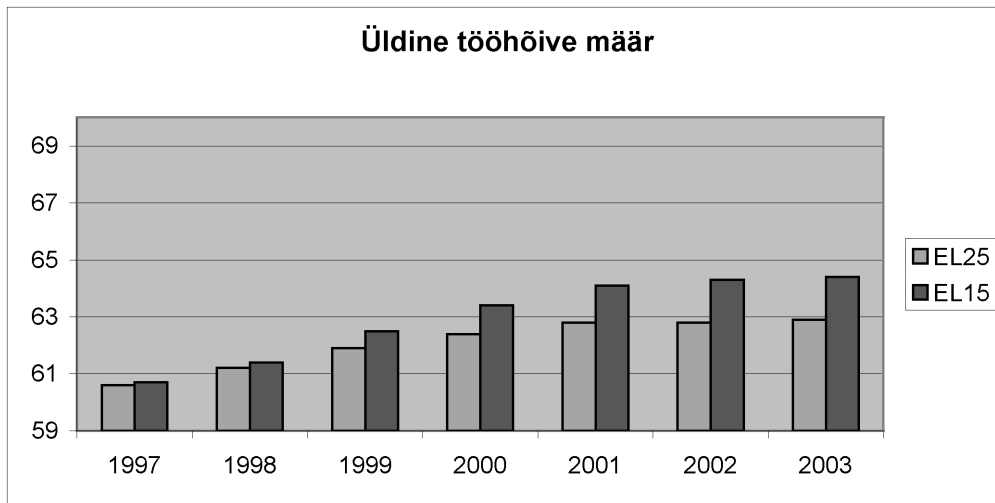
- Nii üldine kui naiste tööhõive kasvasid üheksakümnendate aastate lõpul, mil Euroopa majandus arenes suhteliselt kiiresti. Välismõjudele ebapiisavalt reageerinud makromajanduslik poliitika tõi kaasa konjunktuuri nõrgenemise, mistõttu üldise tööhõive määra kasv 2001. aastal praktiliselt seiskus. Naiste tööhõive kasvas edasi umbes pool protsenti aastas. Majanduselu kiire arengu korral oleks vähemalt 15-liikmelise Euroopa Liidu ulatuses 2010. aasta eesmärk saavutatav.

- Kõige raskemini on ületatav vanemas eas töötajate tööhõive määra eesmärgi ja tegelikkuse vastuolu (15-liikmelises Euroopa Liidus 8 % ja 25-liikmelises Euroopa Liidus 10 %) ⁽²⁾. Vaatamata konjunktuuri nõrgenemisele näitab kõnealuse parameetri kasvutendents, et Lissaboni strateegia meetmed aktiivse vananemise poolt ja ennetähtaegse pensionile jäämise vastu on avaldanud teatud mõju. 2001. aasta keskmine pensionile jäämise vanus 60,4 tõusis 2002. aastal 60,8ni ⁽³⁾. Kahjuks peab täheldama, et teised kaks peamist tööhõive indikaatorit näitasid enne Lissaboni strateegia väljakuulutamist eesmärgile lähedasi kasvunumbreid, mis hiljem vähenesid. See väljendab selgelt perioodiliste ja makromajanduslike faktorite kaalukust, mis jäeti paraku struktuurilistele meetmetele keskendumise käigus soiku. Olulised on mõlemad.

⁽²⁾ Vt EMSK 16.12.2004 arvamust "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: Vanema tööjõu tööhõive määra ja pensioniea tõstmine" (Raportöör: hr DANTIN) (ELT C 157, 28.6.2005).

⁽³⁾ Vt komisjoni teatist: "Vanema tööjõu tööhõive määra ja pensioniea tõstmine", KOM(2004) 146 (lõplik).

Joonised 1-3: Lissaboni tööhõive-eesmärkide areng (*):

(*) Eurostati andmed on praeguseks olemas 2003. aastani. Arvestades tööhõivemäära väga aeglast kasvu võivad 2004. aasta tulemused eelmist aastat vaid napilt ületada.

2.6 Selleks, et saavutada Lissabonis eesmärgiks seatud 70 %, tuleks 2010. aastaks luua ligi 15 miljonit uut töökohta 15-liikmelises Euroopa Liidus ja 22 miljonit 25-liikmelises Euroopa Liidus. See on enam kui 3 miljonit uut töökohta aastas — sama palju kui 15-liikmelises Euroopa Liidus aastal 2000, mis oli tööhõives parim aasta viimasel kümnendil.

2.7 ELi laiendamine toob kogu Euroopasse majanduslikku dünaamikat, mõjutab aga ka tööhõive arengut. Nagu graafikud näitavad, on tööhõive määr uutes liikmesriikides madalam kui 15-liikmelises Euroopa Liidus. Isegi 90ndate aastate lõpul ei olnud see veel nii, eelkõige naiste osas. Teisalt on majandusareng uutes liikmesriikides selgelt dünaamilisem iga-aastase kasvuga kohati üle 4 %. EL peab pöörama erilist tähelepanu uute liikmesriikide vajadustele tööhõivestrategia kujundamisel, et ka need riigid suudaksid täita Euroopa Liidu eesmärgid. Nii peavad eurotsooniga liitumise lähenemiskriteeriumid edendama ja mitte takistama majanduse ja tööhõive kasvu. EMSK on seda teemat põhjalikult käsitletud uute liikmesriikide organiseeritud kodanikuühiskonna esindajatega ühiste nõuandekomiteede raames.

3. Tööhõivepoliitika peab tähendama enam kui struktuurireforme tööturul

3.1 Eelkirjeldatud tööhõivesituatsiooni puuduste põhjuseks on suurel määral majandusareng. Lissaboni strateegia lähtus reaalse SKP keskmiselt 3 % aastasest kasvust. Oodatud tõusu asemel halvenes majanduslik areng järsult pärast aastat 2000. Nii olid kasvumäärad järgnevatel aastatel kasinad: 1,7 % aastal 2001, 1 % aastal 2002 ja vaid 0,8 % aastal 2003.

3.2 Kõnealuse taustal on selge: tööhõivepoliitilised eesmärgid on vaid siis saavutatavad, kui õnnestub käivitada jätkusuutlik majanduskasv. Tuleb luua vastavad raamtingimused, mis soodustavad nii sisemist kui välist nõudlust, tõstmaks majanduskasvu potentsiaali ja saavutamaks täistööhõivet. EMSK on sellega seoses viimasel ajal tihti viidanud "terve makromajandusliku konteksti" vajadusele Euroopa tasandil. Selle hulka kuulub eelkõige makropoliitika, mis loob liikmesriikidele majanduskasvu perioodil mänguruumi majandusliku stagnatsiooni aegadeks konjunktuuripoliitiliseks tegutsemiseks majandus- ja rahanduspoliitikas.

— Komitee tervitab komisjoni reformiettepanekuid stabiilsuse ja kasvu pakti kohta kui sammu õiges suunas. Oluline on viia eelarvedefitsiidi hindamine sõltuvusse riigispetsiifilistest raamtingimustest (nt konjunktuur, võlad, inflatsioon). Liikmesriikide ja rahvuslike parlamentide senisest ulatuslikum kaasamine eelarve konsolideerimisse näitab reformitud pakti tugevamat suunatust kasvule. Lisaks tuleb pöörata tähelepanu riigi väljaminekute kvaliteedile, näiteks majanduskasvu ja tööhõive alaste strateegiliste investeeringute ühemõttelise väljaarvamise eelarvedefitsiidist. ⁽⁵⁾ Nõukogu ülesandeks on koostöös komisjoniga määrata kindlaks need investeeringud, mida tuleb pidada üleeuroopalise tähtsusega strateegilisteks investeeringuteks.

— Öeldud tuleks toetada pragmaatilise suunitlusega rahanduspoliitikaga, mis peab silmas majandust tervikuna ja kõnealuse mõju tööhõivele. Sellega seoses on EMSK korduvalt palunud väga tõsiselt kaaluda, milliseid meetmeid tuleks võtta, et EKP järgiks stabiliseerimise eesmärki selle laias tähenduses, mis hõlmab stabiilse raha kõrval ka majanduskasvu, täistööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse süsteemide stabiilsust, ning mille eeltingimuseks on pidev dialoog Euroopa institutsioonidega (nõukogu, komisjon) ja tööturu osapooltega. Nõnda suureneks ka investorite ja tarbijate usaldus.

⁽⁵⁾ Vt EMSK omaalgatuslikku arvamust 26.2.2004 "Eelarve ja investeeringud" (Raportöör: pr FLORIO) (EÜT 322, 25.2.2004 – ECO/105).

3.3 Viimase kolme aasta tagasimineku põhjused (aastal 2000 oli 15-liikmelises Euroopa Liidus majanduskasv veel 3 %) olid eelkõige makromajanduslikud ja vähem struktuuripoliitilised. Seetõttu on komitee korduvalt rõhutanud, et soovitud Euroopa majanduspoliitika suunisteks peavad kõnealust tõsiasja arvesse võtma (⁶). Euroopa madala ostujõu kompenseerimiseks peavad tarbimine ja investeeringud (nii era- kui avalikus sektoris) kui nõudluse olulised kujundajad tuntuvalt elavnema. Euroopa on täiesti konkurentsivõimeline positiivse kaubandusbilansi ja kasvavate ekspordimahtude osas. Sisenõudlus on aga stagneeruv. Struktuurireformid on edukad vaid soodsamas makromajanduslikus keskkonnas. Palkasid ei saa vaadelda ainult pakkuja kuluna, vaid nad on määravad ka nõudluse ja seega ka ettevõtete, eriti asukohaga seotud väikeste ja keskmiste ettevõtete, turuväljavaadete kujundajatena. Saksamaa näitel võib palgatõusu pidurdamine pakkumist tugevdada, samaaegselt takistab see konjunktuuri elavnemist nõudluse nõrgenemise tõttu. Kuigi palgaläbirääkimistel on mitmeid otsustava tähtsusega tegureid, tuleb silmas pidada, et reaalse palgatõusu orienteeritus vastava siseriikliku majanduse tootlikkuse kasvule tagab ühelt poolt nõudluse piisava arengu ja kindlustab teiselt poolt Euroopa Keskpanga stabiilsuse eesmärgi. Kõnealune majanduspoliitiline suundumus aitab Euroopal jõuda jätkusuutliku ja stabiilsusele orienteeritud majanduskasvuni.

3.4. Viimastel aastatel domineerib Euroopa poliitilistes soovitudes seisukoht, et tööturu probleemid peituvad struktuurifaktorites (nagu nt sotsiaalpartnerite palgapoliitika, tööturu jäik regulatsioon, liiga lühikesed tööajad, tööjõu vähenemine mobiilsus ja paindlikkus). Enamikus liikmesriikides on tööhõivepoliitika keskmesse nihkunud just nimetatud faktorid. Tagaplaanile on jäänud tööalase konkurentsivõime edendamine, vajalike oskuste puudujäägi kõrvaldamine ja ebasoodsamas olukorras olevate inimeste kaasamine tööturule.

3.5. Sellega seoses on EMSK sageli osutanud tõsiasjale, et sotsiaalteenuste ja töötajate sissetulekute kärpimine ning vähenemine investeerimine inimkapitali viivad siseturu nõudluse nõrgenemisele. See teravdab majanduslikke probleeme ja pidurdab tööviljakuse kasvu. Pealegi on ühekülgne lähtumine pakkumisest vastuolus Lissaboni eesmärkidega, eriti tööviljakuse ja kvaliteedi kasvu osas. Igal juhul mõjutab täiendõpet vähe arvestav tööturupoliitika, mis sunnib kvalifitseeritud töötuid vastu võtma madala kvalifikatsiooniga tööd, tööviljakust negatiivselt. EMSK on arvamisel, et ainukeseks kohaseks strateegiaks on tööhõive ja tööviljakuse paralleelne kasv. Kõnealuse strateegia rakendamist nõudis hiljuti ka komisjon. Loomulikult luuakse ka madalat kvalifikatsiooni eeldavaid töökohti. Siinjuures tuleb kinni pidada töö- ja sotsiaalõiguse sätetest.

3.6. Euroopa tööhõivedebati keskmes on praegu tööhõive määrade tõstmise vajadus. Lissaboni strateegiline eesmärk on tööhõive edendamine kui parim viis vaesuse ja tõrjutuse ennetamiseks. Kõnealune lähene mine eeldab töökohtade kvaliteedi parandamise strateegiat ja välistab töökohtade loomise iga hinna eest. Seega peab Euroopa tee täistööhõive suunas olema seotud sobivate palkade, sotsiaalse kindlustatuse ja kõrgete tööõiguslike standarditega. EMSK kutsus üles Lissaboni strateegia järgimisel omistama erilist tähtsust töö kvaliteedile, seda eelkõige struktuurireformi meetmete järgimisel.

3.7. EMSK ei väida, et tööturu või teiste valdkondade reformid oleksid tööhõive seisukohalt tähtsusetud. Rohkemate töökohtade ja parema töö eesmärgi saavutamiseks on praeguses olukorras tarvilik majanduse elavdamine ja mõistlike struktuurireformide toetamine. Vaid nii on võimalik reformide mõju ja heakskiitu suurendada. Makropoliitika ja struktuurireformid peavad teineteist täiendama, mitte asendama.

⁽⁶⁾ Vt muuhulgas EMSK arvamust 11.12.2003 "Majanduspoliitika põhijooned 2003-2005" (Raportöör: hr DELAPINA) (EÜT C 80, 30.3.2004).

4. Tööhõivepoliitika uued suunad: ettevõtete uuendusmeelsus — investeerimine töösse — teadmised kui võtmeressurss

4.1 Euroopa ettevõtete valmisolek uuendusteks on majandusarengu jaoks määrava tähtsusega. Ilma uute ja parendatud toodete ja teenusteta, ilma tootlikkuse kasvuta satub Euroopa majanduslikult ja tööhõive seisukohalt halvemasse olukorda. Tootlikkuse kasv tähendab ka muutusi tööelus, mille tulemused ei ole alati ja kohe positiivsed. Kuid sotsiaalsetest ja majanduslikest uuendustest loobumine viib kindlasti allakäigutele. Toimivate muutuste järele tuleb tööturule tuleb sotsiaalselt mõjutada ja pehmenendada.

4.2 Majanduskasv ja investeeringute kliima on uute töökohtade loomisel ja olemasolevate säilitamisel olulised eeldused. Euroopa ühtsel turul toimib see suuresti tänu uutele ettevõtetele ja VKEdele⁽⁷⁾. Väikesed ja pisiettevõtted on valdavalt samuti juurdunud kohalikus majanduses, mistõttu saavad nad erilist kasu stabiilsest ja kasvavast sisemisest nõudlusest. Seetõttu on EMSK tööhõive küsimuste lahendamisel juba korduvalt viidanud ettevõtlusvaimu arendamise ja ettevõtluse jätkamise poliitika tähtsusele, nagu ka selliste ettevõtete asutamise soodustamisele, mis tänu uuendustele loovad uusi töökohti⁽⁸⁾. Turul püsijäämise vajadusest tulenevalt on just VKEd tihtipeale eriti uuendusmeelsed. Tähelepanu tuleks siinkohal keskendada pisiettevõtete toetamisele. Neile tuleb võimaldada uuenduspotentsiaali täielik ärakasutamine, eriti läbi parenenud rahastamisvõimaluste, ettevõtte haldamise lihtsustamise ja koolitusmeetmete tõhustamise.

4.3 EMSK on ka korduvalt rõhutanud, et teadmispõhise ühiskonna uuenduste ja edu olulisim allikas on inimesed oma teadmiste ja oskustega⁽⁹⁾. Euroopa peab leidma võimalused nii oma potentsiaali kasvatamiseks kvalifitseeritud inimeste, teadus- ja uurimistegevuse ning tehnoloogia baasil kui ka selle teostamiseks turul nõutavate uute toodete ja teenuste ning tööhõive kaudu. See eeldab kõigi elanikkonnakihtide osalemist hariduselus, head erialast väljaõpet ja sujuvamat siirdumist kõrgemalt hariduselt tööturule. Ühiskondlik kliima peab arenema suunas, kus haridus on iseenesestmõistetav ja kõrgem haridus ei ole enam üksikute privileeg. OECD-uurimused on mitmel korral toonud välja paljude liikmesriikide haridus- ja koolitussüsteemide puudused⁽¹⁰⁾. Akadeemilise personali nappus osutub ühtaegu nii majanduslikuks kitsaskohaks kui ka hariduse kättesaadavuse takistuseks. Tegutsemisvajadus välja- ja täiendõppe poliitikas on hilineunud. Kuhu jäävad vajalikud investeeringud,

— et oluliselt langetada koolidest väljalangemise määra, tõsta kõrgkoolide lõpetajate osakaalu ja tagada elukestva õppe võimalus kõigile;

— et tagada sujuvam siirdumine kõrgemalt ja ülikoolihariduselt tööturule, eriti VKEdesse;

⁽⁷⁾ Vt EMSK arvamust 30.06.2004 "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse kohta muutmaks otsust 200/819/EÜ mitmeaastasest kavast ettevõtetele ja ettevõtlusalgatusetele, eriti väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKE)(2001-2005)" (Raportöör: DIMITRIADIS) (ELT C 302, 7.12.2004) nagu ka EMSK arvamust 31.03.2004 "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: *acquis communautaire* lihtsustamine ja kaasajastamine" (Raportöör: RETUREAU) (ELT C 112, 30.4.2004) ja EMSK omaalgatuslikku arvamust 18.06.2003 "Väikeste ja väikseimate ettevõtete roll majanduselus ja Euroopa tootmises" (Raportöör: PEZZINI) (ELT C 220, 16.9.2003).

⁽⁸⁾ Vt eelkõige EMSK arvamust 24.9.2003 "Euroopa ettevõtlusvaimu roheline raamat" (Raportöör: BUTTERS) (EÜT C 10, 14.1.2004).

⁽⁹⁾ Vt EMSK uurimisarvamust 28.10.2004 "Haridus ja tootlikkus" (Raportöör: hr KORYFIDIS) (CESE 1435/2004).

⁽¹⁰⁾ PISA 2003: OECD Programme for International Assessment (PISA).

- et olulise ennetava tööhõivepoliitilise meetmena tagada kvaliteetne alg- ja kutseharidus, mis võimaldaks noortele sujuva sisenemise tööturule ja jätkusuutliku püsimise turul;

- et anda võimalikult paljudele töötajatele võimalus täiendkoolituseks, näiteks võimaldades neile ühe nädala õppepuhkust aastas?

4.4 EMSK on sellega seoses korduvalt viidanud üldise vastutuse ülevõtmise olulisusele välja- ja täiendõppe valdkonnas. Sealjuures on EMSK tõdenud, et investeerimine kvalifikatsiooni ei ole ainult avaliku sektori mure, vaid puudutab ka ettevõtteid ja üksikisikuid endid. Nii töötajad, ettevõtjad kui ka ühiskond tervikuna saavad kasu elukestvast õpest⁽¹⁾. Kutseharidus ja elukestev välja- ja täiendõppe kuuluvad kokku, need on töötajate karjääriplaneerimise põhjapanevad elemendid. Sõltumata vanusest või haridusest peaks alati piisama motivatsiooni ja võimalusi täiendõppel osalemiseks. Kompetentsuse ja uuendusmeelsuse arendamine eeldab niisiis ka ettevõtte tasandil vastavaid investeeringuid välja- ja täiendõppesse ning uuendusi toetava ettevõtluskultuuri arendamist.

4.5 Tänapäeval ei piisa siiski sellest, et üksikisik on loominguuline ja õpivõimeline. Pigem peab ettevõtte olema õpivõimeline, st uusi teadmisi tuleb kasutada konkurentsivõimeliste toodete ja teenuste loomisel. Uuendusmeelsus on oluline konkurentsivõime komponent. Tulevastele uuendustele aluse panemiseks peavad teadus- ja uurimistegevus olema kõrgelt hinnatud. Oluline on ka avaliku sektori ja eraettevõtete uurimissüsteemide potentsiaali ärakasutamine ja tõhus ühendamine. Õeldu rõhutab uuenduste ja teadustegevuse toetamise tähtsust ning uurimis- ja arendustöö alaste väljaminekute suurendamise vajadust 3 %-ni SKP-st vastavalt Lissaboni strateegia eesmärgile. Kaks kolmandiku SKPst peaks tulema erasektorist⁽²⁾. Tuleb tugevdada uurimis- ja arendustöö avalikku toetust Euroopa ja riiklikul tasandil, seda eelkõige arengut soodustavate võtmetehnoloogiate jaoks, et rajada teaduslik baas ja suurendada mõju erasektori uurimis- ja arendustöö alastele investeeringutele. Samal ajal peaksid liikmesriigid ja Euroopa Komisjon üritama kasutada avalikke hankeid uute teadus- ja uuendusmahukate toodete ja teenuste loomiseks.

4.6 Uuendused töökorralduses ja uuenduste juhtimine on väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele samuti oluline teema. Paljud neist on leidnud spetsiifilised lahendused ja on olulised osalejad ülemaailmsel turul, teised vajavad uuenduste vallas nõustamist. Viimatimainitud peavad seadma eesmärgiks uuenduste juhtimise ja õppimist toetava töökeskkonna kujundamise ning lähtuma töötajate kvalifikatsioonivajadusest. Võrgustike loomine ja teadmiste haldus võivad aidata VKEdel luua uut ühist teadmistepotentsiaali⁽³⁾. Et VKEd saaksid suuremat kasu alusuuringutest, tuleb kõnealused kultuurilised takistused ületada. Lisaks vajavad VKEd uuendusteks korralikku baasfinantseerimist ja juurdepääsu riskikapitalidele. Konkreetsetl tähendab õeldu, et ELi ühtset turgu puudutavad direktiivid tuleb üle vaadata nende mõju aspektist VKEdele (nt direktiivid rahandusturgude liberaliseerimise või Basel II kohta) ning vajadusel tuleb neid kohandada.

⁽¹⁾ EMSK omaalgatuslik arvamus 26.02.2004 teemal "Tööhõivepoliitilised meetmed" (Raportöör: pr HORNUNG-DRAUS, kaasraportöör: hr GREIF) (EÜT C 110, 30.4.2004).

⁽²⁾ Vt EMSK arvamust 15.12.2004 "Komisjoni teatis: teadus ja tehnoloogia: võti Euroopa tulevikku – suunised uurimistegevuse edendamiseks Euroopa Liidus" (Raportöör: hr WOLF) (ELT C 157, 28.6.2005).

⁽³⁾ Cambridge'i ülikooli ja Massachusettsi tehnoloogiainstituudi (USA) ühine uurimus näitas, et umbes 2/3 briti väikes- test ja keskmistest ettevõtetest kasutavad kõrgkoolide teadmistebaasi, samal ajal USAs teeb seda umbes 1/3 ettevõtte- test. Teistest küljest peab tihedat koostööd ülikoolidega oluliseks vaid 13 % briti VKEdest, USAs on sama näitaja 30 % (vt Financial Times, London, teisipäev, 30. november 2004).

4.7 Kõrgtootlik tööstuslik tuum on ja jääb ELis majandusliku õitsengu aluseks. Tööstus ja teenuste pakkujad on vastastikku teineteisest sõltuvad. Uuenduste keskkond tähendab ka, et uurimis- ja arendustegevus tuleb teadlikult suunata teadmiste- ja teenusteühiskonna vajadustele, kusjuures rõhk tuleb asetada uute tööhõivevõimaluste ärakasutamisele ning seda mitte ainult traditsioonilistes töötleva tööstuse valdkondades. Lissaboni strateegia nõuab tipptehnoloogia toetamise kõrval ka tähelepanu pööramist teenuste sfäärile. Selle eelduseks on aga ühiskonnale suunatud teenuste ümberhindamine, surve vähendamine avalikele eelarvetele ja toimimisvõimelise avaliku halduse olulisuse tunnustamine majandusarengus. Märksõnad nagu haridus, mobiilsus, isikupärasus, demograafilise arengu, sotsiaaltoetuste ja tervishoiu tingimused, töö- ja pereelu ühitamine, aga samuti muutunud kommunikatsiooni- ja vabaajaveetmise harjumused viitavad täiendavale ja uuele sotsiaalsete, isikule suunatud või kommertsteenuste vajadusele. Eelnimetatud on tihtipeale alles professionaalse arengu alguseks⁽¹⁴⁾. Antud kontekstis on EMSK korduvalt rõhutanud sotsiaalmajanduse ja kolmanda sektori olulist rolli uuendustegevuses ja tööhõives⁽¹⁵⁾.

4.8 Uuenduste juures on eelkõige olulised inimesed, loominguks avaldumiseks jäetud ruum, oskused, teadmised, õpivõime ja töö organiseerimine. Kriitilised komponendid on iseseisvus, enesemääramine ja osalemisõigused. Selles osas on töösuhete ja kaasaraäkamise struktuuride ümberkorraldamine erilise tähtsusega. Stabiilsed tööstussuhted toetavad uuendusi. Praegusel ajal töötajate huvidega arvestamise ja uute töösuhete kujundamise kaudu töötajate põhiõiguste tugevdamise asemel neid piirates luuakse uuendustele täiendavaid takistusi. Sellega seoses rõhutab EMSK, et käesolev siseturu teenuste raamdirektiivi ettepanek ei tohi viia olemasolevate sotsiaalsete, töötasu ja kindlustatuse standardite langusele.

5. Muudatused peavad viima jätkusuutlikult efektiivse heaaluriigi tekke, aktiivse ja ennetava tööturupoliitika arengu ning sotsiaalkaitseüsteemi kaasajastamise ja parendamiseni

5.1 Uuendusteks ja muudatusteks julguse kogumisel on lisaks omaalgatusele vajalik ühiskonna toetus. Riskivalmidus ja sotsiaalne kindlustatus käivas käisikäs. Sealjuures ollakse paljuski sõltuvad uuenduste alustamist ja teostamist võimaldavatest ühiskondlikest teenustest. Sotsiaalse ühtekuuluvuse korraldamine kui Euroopa sotsiaalmudeli oluline osa ja uuendused kuuluvad kokku. Heaaluriik peab alati arvestama uute nõudmistega. EMSK on veendunud, et Lissaboni eesmärgid tööhõive küsimuses saavutatakse ainult siis, kui sotsiaalpoliitikat tegevusvaldkonnana kindlustatakse ja jätkatakse vähemalt sotsiaalsete miinimumsätete poliitikat töö- ja elamistingimuste ühtlustamisel Euroopas. Laienenud Euroopa Liidus on õeldu eriti oluline, kuna healustandardid langevad ELis jätkuvalt.

5.2 Sotsiaalsete standardite konkurentsiriski vähendamiseks tuleb paremini kohaldada ja edasi arendada kehtivaid regulatsioone ELi sotsiaalõiguse järgmistes valdkondades: töötingimused, töö- ja tervisekaitse, töötajate õigused, sooline võrdõiguslikkus ja isikuõiguste kaitse. Õeldu kehtib ka töötaja küsimuste kohta.

⁽¹⁴⁾ Vt kõrgetasemelise tööühma arvamus sotsiaalpoliitika tulevikust laienenud Euroopa Liidus, mai 2004.

⁽¹⁵⁾ Vt ka EMSK 10.12.2003. a arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele, Regioonide komiteele – sotsiaalpoliitika kava vahekokkuvõte" (SOC 148) – raportöör: hr Jahier (ELT C 80, 30.03.2004), EMSK 12.9.2001. a omaalgatuslikku arvamus teemal "Erasektori kasumit mittetootvad teenused Euroopa üldistele huvidele suunatud teenuste kontekstis" (SOC 67) – raportöör: hr Bloch-Lainé (EÜT C 311, 07.11.2001) ja EMSK 2.3.2000. a arvamus teemal "Sotsiaalmajandus ja ühtne turg" (INT 29) – raportöör: hr Olsson (EÜT C 155, 29.05.2001).

5.3 EMSK on juba korduvalt nimetanud vajalikke ja teostatavaid uuendusi järgmistes valdkondades (nii näiteks arvamuses "Tööhõivepoliitika meetmed ajendatuna aruandest *Employment Taskforce*")⁽¹⁶⁾:

- laiapõhjaline sotsiaalne kindlustatus — rajada barjäärid vaesuse vastu;
- kohanemisvõime eeldab tegelikku tasakaalu tööturu paindlikkuse ja tööga kindlustatuse vahel; töö organiseerimise uued vormid vajavad uusi vorme ka tööga kindlustamiseks;
- tööturupoliitika aktiivsete ja ennetavate meetmete toetamine, eelkõige tööturul ebasoodsamas olukorral olevate inimeste ja sisserännanute lõimumise osas;
- noorte kaasamine tööturule ja võitlus noorte töötuse vastu;
- hariduse pealetung — eelkoolihariduse parendamine — hea kvaliteediga lastepäevakodud — kollektiivlepingutega tagatud täiendõppe võimalused elukestvaks õppeks;
- investeeringud eakohasesse töökorraldusesse — vanemate inimeste teadmiste ja kogemuste tõhus kasutamine;
- naiste tööhõive kasv — töö- ja pereelu ühitamise võimaldamine.

5.4 Sealjuures rõhutas komisjon eriti järgmist:

- Töötutele ja mittetöötavatele isikutele suunatud aktiivsete ja ennetavate meetmete edendamist on vaja tunnustada olulise eesmärgina. Tööturupoliitika vahendid tuleb järjekindlalt suunata töötute tagasitoomisele esmasele tööturule.
- Eelkõige tuleb piisavalt toetada töötuid noori, et nad saaksid võimalikult sujuvalt kindla koha tööturul. Noorte naiste ja meeste tööturul püsimine ja seal edasijõudmine sõltuvad majanduskasvu kiirenemise kõrval olulisel määral erialase väljaõppe kvaliteedist. Samuti on oluline tagada võimalikult kvaliteetne kooliharidus kuni kõrgkooli lõpudiplomini välja. Selleks peavad tööturu kõik osapooled kontrollima oma senist panust ja poliitikat eelkõige noorte töötuse vastases võitluses⁽¹⁷⁾.
- Konkreetsetele elanikerühmadele nagu näiteks puuetega või madala kvalifikatsiooniga inimesed, kes puutuvad tööturul kokku täiendavate probleemidega, tuleb luua elementaarsed eeldused tööturule sisenemise, seal püsimise ja edasijõudmise lihtsustamiseks, seda eriti täiendõppe valdkonnas.
- Arvestades prognoose tööealise elanikkonna arvu kahanemise kohta Euroopas, võivad sisserändajad osutada oluliseks kvalifitseeritud tööjõu tagamisel tööturul. See eeldab omakorda vastavaid meetmeid⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ EMSK omaalgatuslik aramus 26.02.2004 teemal "Tööhõivepoliitilised meetmed" (Raportöör: pr HORNUNG-DRAUS, kaasraportöör: hr GREIF) (ELT C 110, 30.4.2004).

⁽¹⁷⁾ Vt ka noorte töötust ja sotsiaalset tõrjutust käsitlevat "Euroopa noorsoopakti" (The European Pact for Youth), mida esitlesid teiste kõrval Prantsusmaa, Saksamaa, Hispaania ja Rootsi Euroopa Ülemkogul 5. novembril 2004.

⁽¹⁸⁾ EMSK aramus 10.12.2003 "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele sisserändest, integreerimisest ja tööhõivest" (Raportöör: hr PARIZA CASTAÑOS) (ELT C 80, 30.3.2003).

- Vähenevale ja vananevale töötava elanikkonna osale toe saamiseks aktiivsetelt vanematelt inimestelt on vajalikud majanduslikud ja poliitilised raamtingimused. Need tugevdaksid stiimuleid pikemaks tööeluks ja samal ajal lihtsustaksid tööandjatel vanemate töötajate töölerakendamist.

5.5 EMSK rõhutas sealjuures eriti vajadust rohkem panustada naiste tööhõive kasvu. Tuleb kõrvaldada jätkuvalt naisi tööturust eemalhoidvad takistused. Samuti on oluline järjekindlalt võidelda ebavõrdsuse vastu (eelkõige tasustamise osas). Pidades silmas tõsiasja, et naiste tööhõive kõrgem tase on otsustavas sõltuvuses nii meeste kui naiste võimalustest ühitada perekond ja tööelu, tuleb eriti järjekindlalt pühenduda asjaomase Lissaboni eesmärgi realiseerimisele. EMSK tervitab seetõttu üleskutset liikmesriikidele tagada kõigil tasanditel ja seega ka ametkondade kaudu piisavas koguses ja kvaliteedis avalikkusele kättesaadavaid mõistliku hinnaga lasteaia- ja hooldekodu (nt vanematele inimestele, haigetele) kohti. Liikmesriigid peavad järgima kehtivate tööhõivepoliitiliste suuniste soovitusi sel viisil, et nad seavad konkreetseid eesmärke ja koostavad tegevuskavad nende saavutamiseks.

5.6 Lissaboni strateegia rakendamise protsessi raames tuleks eriti pöörata tähelepanu diskrimineerimise vastasele võitlusele ning kõigi sotsiaalselt tõrjutud ja halvemas olukorras olevate rahvastikugruppide võrdsete võimaluste edendamisele. Tööhõive ja sotsiaalse hõlvamise valdkondades tuleb pöörata tähelepanu igasuguse diskrimineerimise vastu võitlemisele. Sellega seoses tuleks liikmesriike tungivalt paluda, et nad järgiksik da edaspidi oma riiklike tegevuskavades vastavaid diskrimineerimise vastase võitluse meetmeid.

5.7 Sotsiaalpoliitika tuleviku eksperthinnangus tõdeti alles hiljuti, et laialt levinud aramus sotsiaalse kaitse kahjulikust mõjust konkurentsivõimele, majanduskasvule ja tööhõivele ei ole leidnud empiirilist kinnitust. Rootsis, Taanis, Austrias, Luksemburgis ja Hollandis käivad head majandusnäitajad ja sotsiaalkaitse kõrge tase käsikäes⁽¹⁹⁾. Konkurentsivõime poolest esirinnas olevad riigid teevad suhteliselt suuri investeeringuid sotsiaalpoliitikasse ja sotsiaalkaitse süsteemi. Samades riikides on tööhõive tase kõrge ja vaesuse tase pärast sotsiaalsiiretega arvestamist madal. Tänapäeval on oluline sotsiaalkaitse süsteemide kaasajastamise ja parendamise tasakaalustatud ühendamine. Eesmärkideks on sealjuures sotsiaalkaitse funktsiooni säilitamine ja aktuaalsesse olukorda (nt demograafiline areng) sobitamine. Pikaajalise rahastamise tagamine peab arvestama sotsiaalse õigluse, teenuste üldise kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi nõudeid.

5.8 Enamikus Euroopa riikides toimub sotsiaalkaitse rahastamine valdavalt töötajate ja tööandjate sotsiaalmaksete kaudu. Kõnealused maksed on osalt kerkinud tasemele, mis võib mõjuda negatiivselt töökohtade loomisele.

- Laienenud Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika tuleviku kõrgetasemeline tööriühm on esitanud soovitusel, millega EMSK ühineb. Sotsiaalkaitse süsteemide rahastamise baasi tuleb laiendada, et kergendada töö kui ühe tootmisfaktori koormatust⁽²⁰⁾.

- Samal ajal tuleb võtta meetmeid vältimaks maksu- ja koormistesüsteemi kahjustumise ohtu. EMSK on viidanud sellele, et antud suunas oleks oluliseks sammuks kogu ELi hõlmav ettevõteteks ühtne maksubaas. Mobiilsete tegurite maksustamise ja keskkonnamaksude osas tuleks arutleda minimaalsete maksumäärade teemal.

⁽¹⁹⁾ Vt European Policy Centre (2004): Lisbon revisited – Finding a new path to European Growth (tsiteeritud kõrgetasemelise tööriühma arvamuses sotsiaalpoliitika tulevikust laienenud Euroopa Liidus, mai 2004, lk 42).

⁽²⁰⁾ Vt kõrgetasemelise tööriühma arvamust sotsiaalpoliitika tulevikust laienenud Euroopa Liidus, mai 2004.

- Lisaks on EMSK korduvalt kutsunud liikmesriike üles tõhustama püüdlusi sotsiaalkaitse süsteemide kaasajastamiseks ja parendamiseks eesmärgiga muuta need tööhõivesõbralikumaks ⁽²¹⁾.

5.9 Lissaboni strateegia ülesannete hulka kuulub vanemate töötajate hõive suurendamine. Komisjoni arvates tuleb luua 7 miljonit töökohta, et saavutada 50 %-eesmärk. EMSK on juba märkinud, et peab aktiivse vananemise strateegia raames adekvaatsetel majanduslikel ja poliitilistel tingimustel tööturul lahkumise efektiivse vanuse tõstmist põhimõtteliselt otstarbekaks eesmärgiks. Mitmed liikmesriigid on pensionireformides põhitähelepanu pööranud üksnes pensionilejäämise seadusliku vanusepiiri tõstmisele, kusjuures võimalus enneaegsele vanaduspensionile siirdumiseks on piiratud või välistatud. Selle taustaks on ühepoolne veendumus, et vanemate töötajate tööelust lahkumise põhjused peituvad nende isikute tahtes ja pensionikindlustuse õiguse stiimulite puudulikkuses. Teised olulised aspektid jäävad tähelepanuta. Siinkohal peaks liikmesriigid pakkuma stiimuleid, mis ühelt poolt võimaldavad töötajatel vabatahtlikkuse alusel seadusega kehtestatud pensioniea raames tööturul hiljem lahkuda, teiselt poolt aga toetavad ettevõtteid vastavate töökohtade ja töötingimuste loomisel.

5.10 EMSK seisab töö ja täiendõppe kvaliteeti väärtustavate kontseptsioonide eest nagu seda praktiseeritakse üksikutes liikmesriikides (Soome ja Rootsi). See on kooskõlas kõrgetasemeliste töörühmade "Töehõive", "Sotsiaalpoliitika tulevik laienenud Euroopa Liidus" ja "Töehõive ja arengu Lissaboni strateegia" seisukohtadega. Et võimaldada 55–64-aastastel inimestel 2010. aastal produktiivses töehõives olemine, on eelkõige nõutav vanemate töötajate rakendamist toetav tööturg. Viimane eeldab kõikide osavõtjate aktiivset loometegevust, sh ka kvalifikatsiooni tõstmist. Töölase konkurentsivõime säilitamiseks on hädavajalikud investeeringud viljakasse täiendõppesse ning ennetav tegevus tervisekaitse ja tervishoiu vallas. Vanemas eas töötajate olukorda muuta sooviv poliitika jääb hiljaks, kui ta tegeleb alles 40–50-aastastega. Seetõttu on töötamise algusest peale vananemist silmas pidav personalijuhtimine sama vajalik kui vananevale personalile töökoha kujundamise mudelid (eelkõige kohased tööajamudelid, mis vähendavad füüsilist ja vaimset koormust). ⁽²²⁾

6. EMSK poliitilised soovitusused

6.1 Majandus- ja töehõivepoliitika koordineerimise sisuline haakuvus

- Lissabonist alates võib täheldada positiivseid püüdlusi töehõive ja majanduspoliitilise koordineerimise ajalisel sünkroniseerimisel. Endiselt on aga probleemiks sisulise haakumise vähesus. Siinjuures on oluline, et töehõivepoliitika ja majanduspoliitika suunised oleksid seostatud ja omavahel kooskõlas.

- Erinevate osapoolte (valitsused, EKP, sotsiaalpartnerid) tegevuste koordineerimine on üksnes siis tõhus, kui raha- ja eelarvepoliitika kannavad samuti vastutust arengu ja töehõive eest. Kõnealune mõtteviis peab leidma ka tee majanduspoliitika alustesse.

⁽²¹⁾ EMSK arvamus 1.7.2004 "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele – sotsiaalkaitse kaasajastamine tagamaks rohkem ja paremaid töökohti: ulatuslik panus tagamaks, et töö on tasuv" (Raportöör: pr HILL) (ELT C 302, 7.12.2004).

⁽²²⁾ Vt eelkõige EMSK arvamus (SOC 178) "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: Vanema tööjõu töehõive määra ja pensioniea tõstmine" (Raportöör: hr DANTIN) (ELT C 157, 28.6.2005).

- Kõnealuses kontekstis tuleb pöörata rohkem tähelepanu komisjoni reformiettepanekutele stabiilsuse ja kasvu pakti tugevama suunatuse kohta majandusarengule nagu nõudis ka kõrgetasemeline töörühm. See tähendab muuhulgas majanduskasvu ja tööhõive alaste strateegiliste investeeringute väljatoomist eelarve defitsiidiosast. Nõukogu ülesandeks on koostöös komisjoniga määrata kindlaks need investeeringud, mida tuleb pidada üleeuroopalise tähtsusega strateegilisteks investeeringuteks.

6.2 Sotsiaalpartnerite parem kaasamine ja makromajandusliku dialoogi väärtuse tõstmine

- See peab toimuma nii riiklikul kui ka üleeuroopalisel tasandil. Nii saab pragmaatiliselt väärtuslikum makromajanduslik dialoog sotsiaalpartnerite seisukohaga arvestamise teel oluliselt kaasa aidata paremale valitsemisele ja protsessi kui terviku edukusele. See on ainus koht, kus kohtuvad kõik majandus- ja tööhõivepoliitika eest vastutajad avatud dialoogiks, et arutada, mil moel on arengut ja tööhõivet toetav "Policy Mix" ELis kõige paremini saavutatav.
- Võttes arvesse liikmesriikide täielikku autonoomiat tuleb riikide tasandil tagada sotsiaalpartnerite sobiv kaasatus nii struktuurireformide, kvalifikatsiooni ja uuenduste küsimustesse kui ka Euroopa tööhõivesstrateegia debattidesse ning strateegia elluviimise selle kõigil etappidel (riiklike tegevuskavade väljatöötamine, teostamine, hindamine) ⁽²³⁾.

6.3 Asjaomaste ministrite nõukogude tõhus koostöö

- ELis tööhõivepoliitilise üldstrateegia edukaks jälgimiseks tuleb tõhustada mitmete "Lissaboni-teemaliste" ministrite nõukogude koostööd. Eriti oluline on majandus- ja rahandusministrite ning konkurents-, tööhõive-, sotsiaal-, tervishoiu- ja tarbijakaitse valdkondade eest vastutavate ministrite nõukogude haakuvus.
- Kirjeldatud parem koordineerimine on tarvilik ka kevadise tippkohtumise ettevalmistamisel: Lissabon on horisontaalne protsess ja seda ei saa anda üksnes majandus- ja rahandusministrite nõukogu kätte.

6.4 Makropoliitika ja struktuurireformid peavad üksteist toetama

- Kui 2000. aastal saavutas 15-liikmeline Euroopa Liit veel 3 % majanduskasvu, tuleb märkida, et viimaste aastate kasvutempo languse põhjused on pigem makromajanduslikud ja vähem struktuuripoliitilised. Euroopa majanduspoliitiliste suuniste soovitusel peavad eeltooduga arvestama.
- Ostujõu nõrkuse ületamiseks Euroopas peavad nõudluse osad — tarbimine ning era- ja avaliku sektori investeeringud — tuntavalt elavnema. Sellele rajanevalt võivad struktuuride arukale reformimisele, mis sisenõudlust täiendavalt ei nõrgesta, lisanduda olulised impulsid tööhõive tõstmiseks.
- Sellega seoses omistada erilist tähtsust tuleb tööalase konkurentsivõime arendamisele, kvalifikatsiooni- puuduste kõrvaldamisele ja ebasoodsamas olukorras olevate isikute kaasamisele tööturule

⁽²³⁾ Vt selle kohta 2004. aasta aruannet liikmesriikide sotsiaalpartnerite algatustest tööhõivesuuniste tõlgendamisel, ETUC, UNICE, UEAPME, 2004.

- Hetkel säilitab EL tervikuna oma positsiooni ülemaailmses konkurentsivõime kaubandusbilansiga, kuigi majanduskasv Euroopa Liidus on ebapiisav. Ülemaailmses konkurentsivõime peab Euroopa kesken-duma oma tugevatele külgedele. EL ei saa konkureerida Aasia ja Aafrika riikidega madalate palkade osas. Selle asemel peab Euroopa Liit jätkuvalt panustama laiaulatuslikku uuenduspoliitikasse ja kõrge lisandväärtusega kvaliteetkaupade ja –teenuste tootmisse.
- Vabakaubanduse positiivsete mõjude eeldusteks on vahetuskursisüsteem, mis ei põhjusta müüdivate kaupade hinnamoonutusi ja tööjaotus kõigi kaubavahetuses osalevate maade vahel, mis võimaldab palkade tõusu vastavalt tootlikkuse tõusule. Hetkel ei ole täidetud kumbagi nimetatud tingimustest ning need peaksid olema ELi poliitiliselt vastutavate isikute tegevuse eesmärgiks.
- EMSK kutsub üles Lissaboni strateegia järgimisel osutama kõrgendatud tähelepanu töö kvaliteedile, seda eriti struktuurireformi meetmete osas.

6.5 VKE tööhõivet mõjutava rolli toetamine

- Eelkõige loovad Euroopa siseturul uusi töökohti ja soodustavad majandusarengut väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted. Seepärast tuleb toetada ettevõtlusvaimu ja täielikult ära kasutada ettevõtluse potentsiaal, eelkõige läbi paranenud rahastamisvõimaluste, ettevõtte haldamise lihtsustamise ja koolitus-meetmete tõhustamise ⁽²⁴⁾.
- Toetusi peaks eelkõige saama need ettevõtted, kes uuenduste läbi aitavad kaasa majanduskasvu suuren-damisele ja tööhõive tõstmisele. See on palju olulisem kui lihtsalt ettevõtete arvu tõstmine.

6.6 Liikmesriikide kohustuste optimeerimine

- Kooskõlas hr Wim Koki juhitud kõrgetasemelise töörühma 2004. aasta novembri aruandega Lissaboni strateegia kohta on EMSK veendunud, et Lissaboni strateegia eemärkide saavutamiseks tuleb liikmesriike senisest enam kohustada. Üksikute eesmärkide saavutamata jätmine ei avalda praegu tegelikult mingit mõju riikliku poliitika kujundamisele. Avalik “hääbistamine” täidab oma ülesannet vaid tinglikult.
- Tööhõive üldised eesmärgid tuleb jagada vajaliku ambitsioonikusega riiklikeks eesmärkideks. Olulised on läbipaistvus ja Lissaboni strateegia rakendamise aruande (või tegevusplaani) laiahaardeline üleriigiline debatt.
- Võrdlusuuringud tuleb korraldada viisil, et ilmneks liikmesriikide suhteline positsioon ja neist saaks teha mõttekaid poliitilisi järeldusi.
- Lissaboni strateegia üldise tööhõive eesmärgi saavutamiseks peavad mõned liikmesriigid oma 2000. aasta spetsiifilistest lähtetingimustest tulenevalt jõulisemalt pingutama. Osalema peavad siiski nii riigid, kus tööhõive on 70 % või enam, kui ka need, kellel kõnealune näitaja on madalam. Tööhõive määrade võrdluse asemel tuleks pilk pöörata riikides toimuvale tööhõive arengule.

⁽²⁴⁾ Vt joonealustes märkustes 7 ja 8 toodud EMSK arvamusi.

- Protsessi õnnestumiseks tuleb sobival viisil toetada sotsiaalpartnereid kaasavat tõelist riiklikku reformipartnerlust. Seda rõhutas ka Euroopa Ülemkogu 2004. aasta märtsis. Samuti on vajalik riiklike parlamentide vastutuse suurendamine.

6.7 Laienemise aspekti suurem arvestamine

- EL peab tööhõivestrateegia kujundamisel pöörama erilist tähelepanu uute liikmesriikide vajadustele, et ka need riigid saaksid täita Euroopa Liidu üleseid tööhõive eesmärke.
- Rõhutamist väärrib sotsiaalpartnerite kohane ja tõhus kaasamine tööhõivestrateegia igasse faasi.
- Eurotsooniga võimaliku liitumise lähenemiskriteeriumid tuleb kujundada sel moel, et need oleks arengut ja tööhõivet soodustavad, mitte takistavad.

6.8 ELi eelarve "lissaboniseerimine"

- ELi tööhõive eesmärkide saavutamine eeldab Euroopa kasvualgatusi, mis ulatuksid kaugemale juba otsustatud Euroopa Investeerimispanka projektidest. 2003. aasta Sapir-aruanne andis juba olulisi soovitusi lühiajalise eelarve kohta.
- Ka komisjoni eelnõu 2006–2013. aasta finantsprognoosi kohta sisaldab huvitavaid ettepanekuid, nagu näiteks kasvu reguleerimise fondi asutamine. Selles suunas tuleb edasi mõelda ja panustada, et edaspidised ELi eelarved oleks aluseks tõhusate kasvu- ja tööhõive alastele uuendustele Euroopas.
- Sealjuures tuleb kindlustada, et olemasolevaid vahendeid kasutatakse efektiivselt võimaldamaks Lissaboni majanduskasvu ja tööhõive alaste eesmärkide järjekindlat elluviimist, seda eelkõige uutes liikmesriikides.

6.9 Tõhusam dialoog kodanikuühiskonnaga ja EMSK roll

- Lissaboni strateegia jaoks on ka oluline, mida inimesed Euroopas sellest mõtlevad. EMSK on valmis Euroopa tööhõivepoliitika raames oma erialateadmisi rakendama, analüüsides osalema ja Euroopa kodanikele Lissaboni strateegiat vahendama.
- Sellega seoses näeb EMSK Lissaboni protsessi kui oma töö prioriteeti. Tihedama koostöö tegemiseks komisjoni ja teiste ELi organitega ning intensiivse kontakti hoidmiseks Euroopa ja liikmesriikide kodanikuühiskonnaga peab EMSK hädavajalikuks sellekohaseid sisemisi struktuure.
- Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et arvestades tema asjatundlikkust ja esindatust, peaks komitee osalema mõjude hinnangute koostamisel, mida komisjon süstemaatiliselt esitada kavatab. Nagu käimasolevatest aruteludest ilmneb, on oluline, et õigusaktide ettepanekud kajastaksid erinevaid seisukohti ning rajaneksid võimalikult täpsetel ja objektiivsetel alustel. Mõjude hinnangute saatmine eelisjärjekorras Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning seeläbi komiteele antav võimalus omapoolsete kommentaaride lisamiseks, enne kõnealuste hinnangute edastamist Euroopa institutsioonidele, võiksid Euroopa uuendamise koostöö tähenduses suurendada tunnustust Euroopa seadusandlikele algatustele.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Natura 2000 rahastamine”

KOM(2004) 431 (lõplik)

(2005/C 221/19)

Tulenevalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklist 262 otsustas komisjon 15. juulil 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Natura 2000 rahastamine”.

Põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon, kelle ülesandeks oli valmistada komiteele ette asjakohased materjalid, võttis arvamuse vastu 13. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr RIBBE.

Komitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.-10. veebruaril 2005 (10. veebruari istung) ühehäälselt vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatav märkus

1.1 Käesoleva arvamuse aluseks olev komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile “Natura 2000 rahastamine”:

- kirjeldab looduskaitse endiselt mitterahuldavat olukorda Euroopas;
- viitab mitmetele poliitilistele otsustele, muuhulgas EL riigi- ja valitsusjuhtide otsustele bioloogilise mitmekesisuse säilitamisest Euroopas;
- annab ülevaate ELi õigusaktidest looduskaitse valdkonnas ja neist tulenevatest ELi ja liikmesriikide kohustustest eelkõige looduskaitsevõrgustiku NATURA 2000 rajamise aspektist;
- nimetab põhjused looduskaitseesse panustamiseks mitte üksnes looduskaitse või kultuuri vallas, vaid ka majanduse ja ühiskonna valdkonnas; ning
- teeb ettepanekuid NATURA 2000 meetmete võimaliku ELi poolse kaasrahastamise osas.

1.2 Komisjon kirjeldab teatise praegust, eelkõige nn loodusdirektiivi⁽¹⁾ artiklist 8 tulenevat ELi kaasrahastamise praktikat, mis pole seni probleeme adekvaatselt lahendanud.

1.3 Teatise osutatakse rahastamise vajadusele tulenevalt võrgustiku NATURA 2000 rajamisest, rakendamisest ja säilitamisest. Komisjon viitab asjaolule, et esialgu puudub seni lõplik täpne kalkulatsioon, kuid komisjoni poolt praegu “usaldusväärseks” peetav igaaastane kulu on 6,1 miljardit eurot (25-liimelisele ELile)⁽²⁾. Rõhutatakse, et antud summat “*saab ja peab*

täpsustama”. Eelkõige soovitakse kaasata liikmesriike, kelle kompetentsi kuulub ju ka rahastamise taotluste esitamine.

1.4 Komisjoni dokumendist selgub, et ELis ei arutleta enam selle üle, kas paigutada ühiseid vahendeid NATURA 2000 võrgustiku ülesehitusse ja säilitamiseks, vaid *kuidas* on seda kõige parem teha.

1.5 Kõnealuses seoses tuuakse välja kolm võimalust:

- olemasolevate ELi fondide kasutamine (eelkõige näiteks EAGGF tagatisrahastu maaelu arengu fondid, struktuuri-fondid (ERDF, ESF, FIG, EAGGF arendusrahastu), ühtekuuluvusfond ning LIFE-Natur);
- LIFE-Naturi parandamine ja suurendamine esmaseks realiseerimisvahendiks;
- uue rahastamisvahendi loomine NATURA 2000 otstarbeks.

1.6 Pärast liikmesriikidega peetud konsultatsioone valis komisjon esimese võimaluse, st otsustas leida vahendeid olemasolevatest EL fondidest.

1.7 Komisjon viitab niisuguse valikuga kaasnevatele ja lahendust vajavatele piirangutele. Muuhulgas selgitatakse, et osa olemasolevaid fonde ei ole kata kogu EL territooriumit. Seetõttu võivad teatud piirkonnad, kus samuti asuvad NATURA 2000 alad jääda praktiliselt abist ilma. Teatavasti ei kata ERDF kogu Euroopa Liidu territooriumi ja ka ühtekuuluvusfondide rahad jõuavad vaid osadesse liikmesriikidesse. Komisjon lubab aidata struktuurifondide ümberkujundamisega.

⁽¹⁾ Direktiiv 92/43/EMÜ (EÜT L 206, 22.7.1992, lk. 7).

⁽²⁾ Kogukulud, mille kandmine on liikmesriikide ja EL kohustus.

2. Üldised märkused

2.1 EMSK tervitab komisjoni teatise eelnõud, mis on suurepärase lähtekoht nõustamiseks. Esitatud arutelu on siiski hilineanud, sest vaatamata paljudele poliitilistele avaldustele ei ole looduskaitse kohatine dramaatiline situatsioon möödunud aastatel otsustavalt muutunud. Komisjon ja liikmesriigid viitavad ikka jälle looduskaitse üha halvenevale olukorrale. Otsustades sisemajanduse kogutoodangu põhjal ei ole Euroopa ühiskonnal kunagi läinud materiaalselt nii hästi ja samas looduskaitsele nii halvasti kui praegu.

2.2 EMSK osutab 2001. aasta omaalgatuslikule arvamusele "Looduse ja looduskaitse olukord Euroopas" ⁽¹⁾ ja komisjoni teatisele "2003. aasta keskkonnapoliitika läbivaatamine" ⁽²⁾. Tervitatakse komisjoni ja EMSKi seisukohtade kattumine olukorra hindamisel.

2.3 Võrgustik NATURA 2000 baseerub peamiselt 1992. aasta loodusdirektiivil. Direktiivi vastuvõtmisega andsid komisjon ja liikmesriigid kaks lubadust:

— esiteks, rajada kolme aasta ⁽³⁾ jooksul Euroopa looduskaitsevõrgustik NATURA 2000 ja

— teiseks, eraldada rahalisi vahendeid, et kulude koorem ei langeks maaomanike ja -kasutajate õlule.

2.4 Mõlemad lubadused on veel lõplikult täitmata. Komisjoni ja liikmesriikidelt nõutakse kõlavate otsuste puhul ka nende järjekindlat elluviimist.

2.5 Võrgustik NATURA 2000 on Euroopas otsustava tähtsusega bioloogilise mitmekesisuse kindlustamisel. Riigi- ja valitsusjuhid on mitmel korral avalikult nimetanud kohustust peatada loodusliku mitmekesisuse seisundi dramaatiline halvenemine. EMSK tuleb lisaks meelde ELi ja liikmesriikide kohustus bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni raames. Looduse ja liikide kaitse on vajalik oluliste geneetiliste ja biotiliste ressursside tagamiseks.

2.6 NATURA 2000 rahastamise küsimuse käsitlemisel otsustatakse peale looduskaitse enda ka looduskaitse ühiskondliku

⁽¹⁾ EÜT C 221, 7.8.2001, lk 96-102.

⁽²⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile "2003. aasta keskkonnapoliitika ülevaatamine", KOM(2003) 745 lõplik, 3.12.2003.

⁽³⁾ Kolmeaastase perioodi (st aastani 1995) jooksul pidid liikmesriigid esitama vastavad alad, osalt on see tänaseni veel tegemata.

aktsepteerimise ning komisjoni ja liikmesriikide keskkonnapoliitilise usutavuse üle.

2.7 EMSK täheldab, et NATURA 2000 alade esitamine on veninud väga pikale. Võrgustiku rajamine ei ole õnnestunud 12 aasta jooksul loodusdirektiivi pärast vastuvõtmisest. Maaomanikud ja -kasutajad peavad NATURA 2000 alal paiknemist või sellise maa kasutamist siiani tihti puuduseks eelkõige rahaliste tagajärgede ebaselguse tõttu.

2.8 EMSK on mitmel korral osutanud, et Euroopa ainulaadse looduspärandi säilitamiseks on vaja edendada partnerlust looduskaitse ja põllumajanduse vahel. Looduskaitssjad ja vastavad ametkonnad peaksid talunikke kohtlema partneritena. Rahaliste küsimuste lahendamine on seejuures otsustava tähtsusega.

2.9 Komisjoni teatise eelnõu on seega hilineanud. EMSKile ei jäänud märkamata, et teatise väljatöötamisel tekkisid komisjonis kooskõlastusprobleemid, mis viisid viivitusteni.

2.10 Omaalgatuslikus arvamuses juhtis EMSK tähelepanu kahele keskele teemale, mida peab oluliseks ka komisjon:

— Euroopa kultuuriväärtused ei ole mitte üksnes erakorralise tähtsusega, vaid erinevad kultuur- ja loodusmaastikud moodustavad **silmapaistva ja säilitamisväärse looduspärandi**. Maastikutüüpide ja seega ka looma- ja taimeliikide mitmekesisus annavad kontinendile eripära ja võlu. Nende säilitamine ka tulevastele põlvkondadele on poliitika, halduse ja kodanike ülesanne igal poliitilisel ning haldustehnilisel tasandil;

— **looduskaitse** ei ole eesmärk iseenesest, vaid loodus on **elu ja majanduse vältimatu alus**. Loodus on ka majandustegevuse oluline ressurss ning on samuti eelduseks mitmesuguste sportimise, vaba aja veetmise ja puhkamise võimalustele, tervishoiule ning mõnel juhul meditsiiniteraapiale.

2.11 EMSK tunnustab komisjoni teatises majanduslike komponentide nimetamist. EMSK toetab avaldust, mille kohaselt bioloogilise mitmekesisuse kaitse pole üksnes "võimalus, vaid pigem jätkusuutliku arengu otsustav komponent".

2.12 Tuleb siiski märkida, et muuhulgas teatise punktis 2.2.3 kirjeldatud regionaalmajanduslik tähtsus ning sellega seotud majanduslikud ja ühiskondlikud eelised pälvivad looduskaitse- ja NATURA 2000 teemalistes aruteludes liialt harva tähelepanu.

2.13 Tihti peetakse looduskaitset (ja vastavalt NATURA 2000 alade esitamist) ebaõiglaselt pigem kuluallikaks, koormaks, puuduseks või ähvarduseks. See on põhjuseks, miks tihti ilmneb vastupanu ja muidu laitmatute looduskaitseaduste elluviimine põrkub märkimisväärsetele probleemidele.

2.14 EMSK pööras oma arvamuses nimetatud olulisele asjale suurt tähelepanu. Ka viimastel aastatel ei ole olukord eriti muutunud. EMSK kutsub komisjoni üles alustama koos ELi institutsioonide ja teiste sidusgruppidega ELi ja liikmesriikide tasandil laialdast teadlikkuse edendamise kampaaniat.

2.15 Peab teadvustama, et — nagu komisjon kirjutab — “Natura 2000 ala võib kujuneda jätkusuutliku kohaliku majandusarengu mootoriks ja anda sel viisil panuse kohalike maakogukondade säilitamisse. Toodud küsimuste aktiivne kaasamine kõikide asjassepuutuvate isikute vahelisse dialoogi on edasiviiva tähtsusega Natura 2000 võrgustiku väljaheitamisel ja selle kaasamisel laienenud Euroopa Liidu suuremasse sotsiaal-majanduslikku keskkonda”. EMSK usub, et teadlikkuse edendamine Euroopas on looduskaitse edukusele sama oluline nagu järgnev rahastamisküsimuse hädavajalik selgitamine.

2.16 Seni on vaid üksikutel juhtudel õnnestunud edendada üldsuse teadlikkust nii bioloogiliselt mitmekesiste alade majanduslikust tähtsusest regionaalses arengus (turism, kohalikud saadused jne) kui ka looduskaitsealade üldisest väärtusest nt kliimamuutuste⁽¹⁾ või üleujutuste vastu kaitsmisel. Erilist muutust ei ole toonud komisjoni dokumendi lisa 1 nimetatud uuringud, mis selgitavad, et “bioloogilise mitmekesisuse säilitamise finantstulu ületab suuresti selle kulud”.

2.17 EMSK täheldab nõrdimusega, et vahendite eraldamine looduse ja maastiku ülemäärast eksploateerimisest — teisisõnu mittepiisavast looduskaitsest — tulenevate looduskatastroofide tagajärgede likvideerimiseks tundub lihtsam kui raha leidmine kokkuvõttes odavamaks variantiks, milleks on katastroofide ennetamine ja ärahoidmine.

2.18 EMSK viitab Euroopa põhiseadusliku lepingu projekti artiklis III-284 sisalduvale põhimõttele, mille kohaselt “liit

soodustab liikmesriikidevahelist koostööd, et tõhustada loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamiseks ja nende eest kaitsmiseks loodud süsteeme”. NATURA 2000 alad on paljuski võimelised selle funktsiooni üle võtma.

2.19 Pärast 2002. aasta Elbe laastavat üleujutust loodi kiiresti vastav ELi katastrooffond. Samas on äärmiselt keerukas näiteks jõgede ja jõeniitude üleujutuste vastu võitlemise integreeritud ökoloogiliste meetmete elluviimine ja finantseerimine. On tõestatud, et need vähendaksid allavoolu üleujutuste ohtu⁽²⁾ ja võimaldaksid vältida potentsiaalset kahju. Lõuna-Euroopas metsatulekahjude ennetamisel on olukord sarnane. See peab muutuma. EL poliitika motoks olgu: ettevaatus tagajärgede likvideerimise asemel. Looduskaitse on siinjuures mängida oluline roll.

2.20 Olukorra üks põhjus on kindlasti tõsiasi, et looduskaitse otsesed ja kaudsed kulud puudutavad paljuski maaomanikke ja -kasutajaid. Ühiskonnale positiivset mõju avaldavad tulemused on seevastu “välistulud” (versus “väliskulud”) ja need ei ole hõlmatud rahvusliku kogutoodangu arvestusse. Uus rahastamise regulatsioon peab niisugust olukorda silmas pidama.

3. Erimärkused

3.1 EMSK tervitab, et komisjonis enam ei arutleta selle üle, kas kaasrahastada NATURA 2000 alasid, vaid arutatakse, millistest vahenditest seda teha.

3.2 EMSK mõistab valitud rahastamise viisi põhjendust, milleks on nimelt soov olemasolevaid rahastamise vahendeid edendada ja neid vastavalt kasutada. NATURA 2000 planeeritud haldustehniline ja rahanduslik teostumine peab toimuma just seal, kus esinevad nii probleemid kui ka positiivsed arenguvõimalused — liikmesriikides kohapeal. Arendades olemasolevaid fonde (ERDF, ESF, ühtekuuluvusfondid, EAGGF ja ümbers-structureeritud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD)) looduskaitse huvidega arvestades ja neid kasutades luuakse liikmesriikide vastavatele ametkondadele paindlikud tegutsemisvõimalused.

⁽¹⁾ Sood ja märgalad on näiteks väärtuslikud CO₂-alamikud.

⁽²⁾ Seda ka piirideüleselt: Holland saab üheselt kasu vastavatest meetmetest, millel on samas tihti kõrge looduskaitse väärtus.

3.3 Komisjoni arvates saab nimetatud viisil kõige paremini kindlustada, et "NATURA 2000 alade haldamine on osa ELi laiaulatuslikumast maakasutuse arendamisest".

3.4 Oluline on märkida, et komisjon ja teised vastavad ametkonnad peavad senisest enam pingutama, et tulevikus ei kaasrahastataks ELi vahenditest looduskaitsevaenulikke ettevõtmisi. Nende tagajärgi tuleks hiljem taas ELi rahaga kõrvaldada.

ELi rahanduslik olukord ja ettenähtav tüli raha pärast

3.5 NATURA 2000 alade rahastamise arutelu peetakse ELi eelarve suuruse ja vahendite jaotamise ümber käiva võitluse taustal ⁽¹⁾. On selge, et raha pärast tuleb äge tüli:

— Komisjoni esitatud ELi eelarveraamistik aastateks 2007-2013 näeb ette kulutusi keskmiselt 1,14 % rahvuslikust kogutoodangust, omavahendite lagi on 1,24 %. Niinimetatud "netomaksjad" jäävad hetkel kangekaelselt 1 % juurde. Niisuguse nõudmise läbisurumine tooks 2013. aastal kaasa eelarve kahanemise umbes 30 miljardi euro võrra.

— ELi laienemine toob paratamatult kaasa vahendite ümberjaotamise liikmesriikide ja regioonide vahel, eriti struktuuri-fondidest saadava abi vallas ⁽²⁾. Seni fondidest toetust saanud piirkonnad ei vasta edaspidi — vajadusel ülemineku-perioodi möödumisel — enam senistele toetamise tingimustele.

3.6 Ülempiiri üle peetavat arutelu tuleb vaadelda fakti taustal, et komisjoni poolt looduskaitsele iga-aastaselt eraldatud vähemalt 6,1 miljardile eurole lisanduvad teise samba kulud, ilma et senini oleks finantsperspektiivides selle jaoks ette nähtud piisaval hulgal vahendeid. On oodata ägedat vaidlust vahendite pärast nii regioonide kui erinevate poliitiliste valdkondade vahel. Niisugused erimeelsused ei ole midagi uut, minevikus osutus looduskaitse aga liiga sageli kaotajaks.

3.7 Seetõttu tuleb tagada, et liikmesriigid ei eelistaks teisi ülesandeid looduskaitsele, mida õigustatult mõistetakse tervikliku poliitika ühe osana, ega jäta seda vaeslapse rolli. EMSK rõhutab veelkord, et looduskaitse Euroopas ei ole luksus, mida võib endale lubada majanduslikult edukatel aastatel ja millest

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamust teemal "Komisjoni teatis Euroopa Nõukogule ja Parlamendile – Meie ühise tuleviku ülesehitamine: laienenud Euroopa Liidu poliitilised väljakutsed ja eelarvevahendid 2007-2013", KOM(2004) 101 (lõplik), CESE 1204/2004, veel ELTs avaldamata.

⁽²⁾ millest peab tulenema NATURA 2000 rahastamise oluline osa.

loobutakse, kui arvatakse, et raha ei jätku. Riigipead on tihti märkinud, et looduskaitse on kogu ühiskonna ees seisev ülesanne, poliitiline kohustus, mille rahastamine on möödapääsmatu.

3.8 Järgimaks kokkuhoidliku eelarve põhimõtet, tuleb selgitada, milline komisjoni esitatud NATURA 2000 ülesandevaldkondadest on täiesti möödapääsmatu ja milliseid võib vaadelda valikulistena. Möödapääsmatutele ülesannetele (nt toetused ja stiimulid maaomanikele ja -kasutajatele) tuleb sel juhul ette näha üheselt mõistetavad assigneeringud. Vastasel juhul ei saa EMSK toetada põhimõtet NATURA 2000 rahastamise integreerimiseks olemasolevatest fondidest ja peab kostma eraldiseisva rahastamise vahendi eest — nagu paljud eelnevalt osalenud sidusrühpid.

Euroopa looduskaitse erilised vajadused

3.9 Komisjoni teatise lisas toodud tabel 2 eristab NATURA 2000 alasid vastavalt maakasutuse viisile. Vanad karjamaad, nõmmed, võsad ja rohumaad moodustavad 26,3 % NATURA 2000 aladest, metsad (peamiselt mitte- või vähekasutatavad) koguni 28,9 %, sood, rabad ja siseveekogud napilt 13 %, vanad puuviljakasvandused ning tohutult liigirikkad Hispaania ja Portugali dehesad (kokku peaaegu 800.000 ha) umbes 2 %. Vaid 5,6 % liigitatakse põllumajandusmaaks ⁽³⁾.

3.10 Komisjon kirjeldab üksikasjalikult NATURA 2000 võrgustiku teostamiseks vajalikke meetmeid (lisa osa 3) ja arvestab välja kulud (praeguse seisuga 6,1 miljardit eurot). Laias plaanis saab eristada haldus- ja planeerimiskulusid, investeermiskulusid (nt maa ostmiseks, aga ka investeerimiseks) ja jooks-vaid kulusid, sh toetused maaomanikele või hooldusmeetmed.

3.10.1 EMSK peab vajalikuks esitada võimalikult kiiresti täpsem kulude kalkulatsioon. Näiteks kahtleb EMSK, kas uutele liikmesriikidele määratud summa 0,3 miljardit eurot (EL-15: 5,8 miljardit) on ikka piisav. On selge, et nii mõnedki maad (nt Poola) esitavad alasid veel tagantjärele. See põhjustab lõpuks täiendavaid rahastamisvajadusi.

⁽³⁾ Siia lisanduvad mh 13 % mere- ja 4 % rannikualasid, kus tekivad eelkõige seirekulud.

3.11 Komisjon tõdeb EMSKi arvates õieti, et looduskaitse püüab tihti tagada traditsiooniliste majandamisviiside järjepidevust, mis on vajalik eluruumide tekkimiseks ja säilitamiseks. Sageli on need majandamisviisid, mis pole majanduslikult kasulikud. Näiteks vaevalt vastab ükski teine kasutusviis paremini järjepidevusprintsipiibile kui endine ekstensiivne karjatamismoodus Pürenee poolsaare dehesadel, sh loomade viimine mägedes asuvatele suvekarjamaadele (rändkarjatamine) üle nn Canada, millest on aastakümnetega kujunenud väärtuslikud looduslikud piirkonnad.

3.12 Komisjoni dokumendist jääb EMSKile arusaamatuks, kas ELi poolne kaasrahastamine on kõigis nimetatud valdkondades tõesti nõutav ja ette nähtud või ootavad liikmesriigid rahalist toetust ELi õiguse teostamisel. Selles osas on vaja saavutada suurem selgus.

3.13 Kuna paljudel juhtudel tulenevad konfliktid asjaolust, et senistele maakasutajatele ei ole pakutud piisavat toetust või stiimuleid, tuleb sellele valdkonnale pöörata erilist tähelepanu. Ei saa rääkida looduskaitse ühiskondlikust või kogumajanduslikust väärtusest, kui "kulud" jäävad maakasutaja või -omaniku kanda. Edasine rahastamiskorraldus peab tagama, et vähemalt eramaa omanikele ja kasutajatele antakse tagatis või parem stiimul looduskaitsealaste algatuste puhuks. NATURA 2000 aladel elamine või majandamine peaks edaspidi olema pigem eelis kui piirang.

3.14 Et öeldut saavutada, tuleb igal üksikjuhul täpselt selgitada taotletava toetuse suurus. Üldine toetuse ülemmäär, aga samuti praegu kehtiv ajaline piirang toetuse taotlemisel on kahjulikud.

3.14.1 Elkõige peaks vastavate toetuste maksmiseks — kui selleks pole eraldi eelarverida — rakendada põllumajanduspoliitika teist sammast. Investeeringute rahastamiseks sobivad pigem klassikalised struktuurifondid. EMSK viitab murelikult, et senistele teise samba teenustele (maaelu edasine areng) lisanduvaid uusi ülesandeid ja väljamakseid ei ole võimalik sellest programmist rahastada, kui ei vähendata teisi ülesandeid või ei lisandu täiendavaid vahendeid.

3.14.2 Konkreetselt: kui soovitakse säilitada maaelu arendamise kvaliteet ja lisaks rahastada teisest sambast NATURA

2000, siis on vajalikud täiendavad sihtotstarbelised assigneeringud. EMSK tõdeb siiski, et komisjoni esitatud eelarvereamistik, mille suurusega netomaksjad ei nõustu, ei näe ette vastavat kasvu. Seetõttu on kärpete risk just teise samba valdkondades eriti suur. EMSK näeb siin oluliselt nõrka kohta ja kõrget konfliktipotentsiaali, aga lisaks ka üldist ohtu Euroopa keskkonnakaitsealastele pingutustele.

3.14.3 EMSK saab planeeritud korraldusega nõustuda vaid juhul, kui see ei teostu maaelu arengu teiste meetmete arvelt. Ilma täiendavate vahenditeta ei suuda komisjon ega liikmesriigid oma nõudmisi ega poliitilisi lubadusi täita, maaelu arengut edendada ja NATURA 2000 programmi ellu viia. Euroopat sel viisil kujundada soovivatel poliitikutel peaks olema vähemalt julgust ühiskonnale selgitada, et teatud ülesanded (nagu nt looduskaitse) ei ole poliitiliselt enam soovitud.

3.15 EMSKi jaoks ei tähenda öeldu, et ka looduskaitse valdkonnas ei peaks toimima kokkuhoidlikult. ELi looduskaitse korraldamise ja NATURA 2000 võrgustiku esmane eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse säilitamine. See on nn kohustuslik programm ja EL peab osalema vähemalt üleeuroopalise tähtsusega piirkondades.

3.16 Ümberpöörduvalt: mitte iga kohalik looduskaitse meede ei ole üleeuroopalise tähtsusega ja EL ei pea seda kaasrahastama. Liikmesriigid, regioonid, kogukonnad jne ei vabane oma poliitilisest ja rahanduslikust vastutusest põhimõttel: kui ei ole ELi raha, siis ei ole ka looduskaitset. Sama vähe võib EL asuda seisukohale: "Me loome potentsiaalselt võimaluse olemasolevatest fondidest meetmeid rahastada. Kui liikmesriigid teisi prioriteete seades seda ei tee, on nad ise süüdi."

3.17 Teisest küljest on küll soovitatav esitatud NATURA 2000 alade regionaalmajandusliku arengupotentsiaali rakendamine (sest looduskaitse mõjub tõesti ka majanduslikult), kuid liikide säilitamiseks ei ole see tingimata asjakohane.

3.18 EMSKi jaoks tähendab see, et teatud rahastamismeetmed on NATURA 2000 võrgustiku elluviimise raames vältimatud ja nendeks on tarvilikud selged sihtotstarbelised assigneeringud. EMSK palub liikmesriikidel ja komisjonil teemakohaseid arutlusi edasi arendada.

Brüssel, 10. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teenuste kohta siseturul”

(KOM(2004) 2 lõplik -2004/0001 (COD))

(2005/C 221/20)

20. veebruaril 2004. aastal otsustas nõukogu Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 95 alusel konsul- teerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega arvamus ülalmainitud teemal.

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon, millele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmista- mine, võttis oma arvamuse 11. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr Metzler. Kaasraportöör oli hr Ehnmark.

Oma 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (10. veebruari koosolekul), võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 145 poolt- ja 69 vastuhäälega, erapooletuks jäi 9.

1. Eelmärkused

1.1 Komitee võttis arvesse ka Euroopa Komisjoni 25. juuni 2004. aasta seletuskirja nõukogule (dokument nr 10865/04 ja 5. juuli 2004. aasta dokument nr 11153/04 artikli 24 kohta) ja Euroopa Parlamendi töödokumente 25. märtsist 2004 (õigusasjade ja siseturukomisjon — raportöör: Evelyne Gebhard) ning 26. märtsist 2004 (tööhõive- ja sotsiaalkomisjon — raportöör: Anne E. M. van Lancker).

1.2 24. mail 2004. aastal korraldas selles küsimuses komitee töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbi- mise sektsioon eelnevalt väljasaadetud küsimustikule põhinedes avaliku kuulamise, milles osalesid teenuste valdkonna esindajad; sektsioon töötas läbi üle 100 nii suuliselt kui kirjalikult esitatud täiendava vastuse.

2. Üldmärkused

2.1 Lissaboni kokkuleppe kohaselt on teenuste valdkonnal Euroopa siseturu loomisel võtmeroll ja see valdkond on funda- mentaalselt oluline ELi majanduskasvu jaoks. Komisjon esitab direktiivi ettepaneku teenuste kohta siseturul koos seletuskirjaga osana Euroopa majandusreformist, mille eesmärk on muuta EL 2010. aastaks maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmuspõhiseks majanduseks, mis on võime- line jätkusuutlikuks majanduskasvuks, millega kaasneb tööhõive kvantitatiivne ja kvalitatiivne paranemine ja suurem sotsiaalne ühtekuuluvus. Direktiivi ettepaneku eesmärk on tagada töös- tuse, äri, kaubanduse ja vabade elukutsete valdkonnas täis- ja osalise tööajaga ning ajutiste töötajate jaoks liikmesriikides piiriülese teenuste osutamise ja asutamisevabaduse põhistruktuur ja usaldusväärne õiguslik raamistik. Uus horisontaalne käsitlus

hõlmab lihtsustatud menetlusi, ühtlustatud kvaliteedi tagamist ja tarbijakaitse õigusaktide suuremat läbipaistvust. Piiriülene teenuste osutamine on siseturu a selle valdkonna majandusa- rengu oluline osa. Järelikult on esmatähtis eemaldada tarbijaid häirivad tõkked. Direktiiviga soovitakse tõsta pakkumist ja suurendada konkurentsi ning tarbijate jaoks väljendub see hindade alanemises ja valiku laienemises. Seetõttu tervitab komitee igati kavandatud direktiivi üldeesmärke.

2.1.1 Lisaks takistuste kõrvaldamisele vajab hästitoimiv sise- turg aga ka asjakohast reguleerimist. Selleks, et samal ajal suurendada ELi konkurentsivõimet, on vaja nii siseriiklikke kui kogu ELis kehtivaid õigusnorme ning seega ühtlustatud standar- deid.

2.2 Komitee on teadlik sellest, et liikmesriikide erinevate õigussüsteemide ja -kultuuri tõttu on siseturu väljakujundamine teenuste osas keeruline. Komitee tunnistas seda oma 28. novembri 2001. aasta arvamuses (INT/105) (1) siseturu stratee- giat teenuste osas käsitleva komisjoni teatise kohta ning tervitas selgesõnaliselt Euroopa Komisjoni siseturu väljakujundamise kiirendamise alaseid püüdlusi. Kuna direktiivi ettepaneku eesmärk on luua mitmetele valdkondadele otseselt kohaldatav raamistik, peaks see pakkuma Euroopa Liidus ennast tõestanud isereguleerivatele skeemidele tuginevaid, liigset bürokraatiat vältivaid ja paindlikke lahendusi. Integratsiooniprotsessi edasine optimeerimine — ja mitte viimases järjekorras tänu kutsekvali- fikatsioonide vastastikust tunnustamist käsitleva Euroopa Komisjoni täiendava direktiivi ettepanekule — on äärmiselt oluline, arvestades samas end juba tõestanud sotsiaalsete, kesk- konna- ja tarbijakaitse(ohutuse)standarditega.

(1) EÜT C 48, 21.2.2002

2.3 Direktiivi ettepanek on tihedalt seotud kutsekvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi eelnõuga ning vabade elukutsete esindajate poolt pakutavate teenuste konkurentsi käsitleva teatisega, praeguse aruteluga üldhuviteenuste üle, üldist huvi pakkuvaid sotsiaalteenuseid ning Rooma I konventsiooni ja kavandatud Rooma II määrust puudutava jätkuva konsultatsiooniga. Kõigi nende ettepanekute eesmärk on parandada siseturu toimimist. Töö ja õigusnormide kokkusobimise tagamiseks oleks soovitatav spetsialiseerunud ja parem Euroopa Komisjoni sisene kooskõlastamine.

2.4 Direktiivi ettepanek keskendub kahele piiriüleseid teenuseid ja piiriülese ettevõtte asutamist puudutavale vaba liikumise vormile: (i) kui teenuse osutaja soovib suunduda ühest liikmesriigist teise liikmesriiki, et seal end registreerida ja seal teenuseid osutada ja (ii) kui teenuse osutaja soovib osutada teises liikmesriigis teenust oma päritoluliikmesriigist (lähtudes), esmajoones liikudes ajutiselt sellesse teise liikmesriiki. Direktiivi ettepanekus esitatakse Euroopa Komisjoni kavandatud neli võtmemeedet takistuste kõrvaldamiseks:

- päritolumaa põhimõtte kohaldamine,
- teenuste osutamisega seoses töötajate lähetamise osas ülesannete jagamine päritoluliikmesriigi ja lähetuse liikmesriigi vahel,
- vastastikkuse usalduse areng ja
- liikmesriikide vahelise vastastikkuse abistamise tõhustamine, piirates samal ajal liikmesriigi tegutsemisvabadust omaenda seire-, järelevalve- ja täitemehhanismide kehtestamise osas.

3. Direktiivi ettepanek punkt punkti haaval

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee (EMSK) analüüsis direktiivi ettepanekut hoolikalt, lähtudes nõuetest, mida sellise laia reguleerimisalaga direktiiv peab täitma. Majandus- ja sotsiaalkomitee jõudis järeldusele, et lahendamata teemade piisavaks käsitlemiseks ja muutmaks seda katset edendada teenuseid siseturul tõeliseks sammuks edasi on vaja mitmeid selgitusi ja muudatusi. Üks sellele järeldusele jõudmise põhjusi oli ebapiisav hindamiste läbiviimine enne direktiivi ettepaneku avaldamist. Mitmeid majanduslike ja sotsiaalsete huvigruppide poolt 24. mail 2004. aastal peetud kuulamisel tõstatatud probleeme ei ole veel täielikult lahendatud, vaatamata 25. juunil Euroopa Liidu Nõukogule edastatud Euroopa Komisjoni doku-

mentide (nõukogu dokument nr 10865/04). Komisjoni laiendatud mõjude hindamine oleks kasulik kõigile asjaomastele.

3.2 Empiiriline baas

3.2.1 Komiteed üllatas, et piiriülese teenuste osutamise ja teenuste osutajate asutamise kvantifitseerimiseks ei ole toodud usaldusväärset statistilist baasi. Antud andmed tuleks seega lisada komisjoni hindamisaruandele. Täpsem empiiriline baas on väga oluline, kui tulevikus soovitakse saada usaldusväärset pilti teenuste valdkonna tähtsusest ja direktiivi ettepanekus kavandatud menetluste lihtsustamise mõjust — kas positiivsest või negatiivsest — siseturu toimimisele. Komitee peab piiriülese teenuste osutamise ja ettevõtete asutamise tegelike näitajate täpset salvestamist otsustavaks faktoriks siseturu väljakujundamisel.

3.2.2 Rohkem tuleks arvesse võtta erinevate liikmesriikide riiklikel haldusorganitel, uurimisasutustel, kindlustussektoris ja omavalitsusorganitel olemasolevaid statistilisi materjale.

3.2.3 Lisaks usub komitee, et praeguste puuduste kõrvaldamiseks on oluline uurida empiiriliste andmete uusi kogumismeetodeid, kusjuures üks eesmärk on vältida täiendavat bürokraatiat. Mõnel juhul tuleks kaaluda ametlikku statistikat täiendavat andmete kogumist üksikute eriuuringute kaudu.

3.3 Reguleerimisala: definitsioonid — kohaldatav õigus — piiritlemine

3.3.1 Komitee soovib direktiivi reguleerimisala ja selle mõõnduste selgemat sätestamist, eristades neid üksteisest rangevalt. Direktiivi praktilise kohaldamise osas on veel ebaselge direktiivi ulatus, milliseid teenustesektori osi see mõjutab ning millisel viisil, kuna puudub selge eristamine.

3.3.2 Komitee toetab äriteenuste selget eristamist vabade elukutsete osutatud teenustest. Selgemat eristust oleks vaja ka arvestades komitee soovitud, et üleminekuajal tuleks anda prioriteet teatud valdkondade (vabad elukutsed ja teised tundlikud valdkonnad) ühtlustamisele. See muudaks direktiivi ettepaneku 4. peatükis kavandatud kvaliteedi tagamise mehhanismid rohkem tarbijakaitset edendavateks. Euroopa Kohus rõhutas oma 11. oktoobri 2001. aasta otsuses (Rs C-267/99) võtmekomponente, millest vabad elukutsed koosnevad. See otsus peaks olema aluseks Euroopa tasandil tehtavale definitsioonile.

3.3.3 2003. aastal esitas komisjon üldhuviteenuste kohta rohelise raamatu ja 12. mail 2004. aastal valge raamatu, mistõttu tundub olevat soovitatav paremini tuvastada ja eristada direktiivi ettepaneku mõju sellele tundlikule valdkonnale liikmesriikides. Arvestades, et komisjon on võtnud endale kohustuse esitada raport raamdirektiivi tasuvuse ja vajalikkuse kohta enne 2005. aasta lõppu, ning arvestades, et sellist raamdirektiivi näeb selgesõnaliselt ette põhiseaduse lepingu artikkel III-122, on komitee seisukohal, et kõik üldhuviteenused (majanduslikud ja mitte majanduslikud) tuleks teenuste osutamise direktiivi reguleerimisalast välja arvata. Seda seniks kuni ühenduse tasandil luuakse nende teenuste kohta käivad põhimõtted ja kinnitatakse tingimused, eriti majandus- ja finantstingimused, mis lubaksid üldhuviteenustel oma eesmärgi täita.

3.3.4 Artikli 17 punktis 8 toodud mõõndusi päritolumaa põhimõttest ei saa piirata praegu veel tööprotsessis oleva kutse kvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi üksikute artiklite või osadega. Seega tuleb päritolumaa põhimõtte kohaldamist kooskõlastada kavandatud kutse kvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi rakendamisega. Kutse kvalifikatsioonide tunnustamise direktiiv kehtestab integreeritud kvaliteedi tagamise süsteemi. Kui artikli 17 punktis 8 sätestatud mõõndust kohaldatakse üksnes kutse kvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi eelnõu II osale, jääb selgusetuks, kuidas jagada ülesandeid viimase direktiivi eelnõu artiklis 53 sätestatud siseriiklike "kontakt punktide" ja kavandatud "koondmenetluse punktide" vahel. Kui üht ja sedasama rolli täitvad "kontakt punktid" on needsamad, mida mõeldakse siin, tuleks mõisted ühtlustada.

3.3.5 Konfliktide vältimiseks tuleks direktiivi ja eriti päritolumaa põhimõtte ulatust selgemalt eristada siseriiklikest õigusaktidest maksu- ja kriminaalõiguse valdkondades. Näiteks on mõnede liikmesriikide kriminaalõiguse järgi audiitoritel, maksukonsultantidel ja advokaatidel õigus ja kohustus hoida andmeid konfidentsiaalsena uurimisorganite eest, samas kui teistes liikmesriikides on samade elukutsete esindajad, olgugi, et piiratud ulatuses, kohustatud teavet avalikustama või isegi kliente teavitama. Kas teenuste osutaja võib ignoreerida riigi kriminaalõigussüsteemi, kui ta peab selles riigis teavet avalikustama, kuid päritolumaa põhimõtte alusel on tal õigus ja kohustus avalikustamisest hoiduda? Kriminaal- ja maksuõigus on liikmesriigi ja mitte ELi pädevuses ning seetõttu tuleks teha selget juriidilist vahet kasutajaid kahjustavate mõjude vältimiseks.

3.3.6 Lisaks tuleks uurida võimalust paremini kooskõlastada riiklikke sotsiaalhoolekandesüsteeme ja teisi riikliku keskvalit-

suse kohustusi samaaegselt päritolumaa põhimõtte kohaldamisega. Mõõndused on vajalikud, kui päritolumaa põhimõtte kohaldamine võib riiklikku sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteemi kahjustada.

3.3.7 Tervishoiusektori osas rõhutab komitee, et üle tuleks vaadata haiglate sektori kaasamine. Võibolla on võimalik muuta olukorda teatud korralduste abil nii, et piiriülese ravi kulude eest hüvituse saamist käsitlev Euroopa Kohtu pretседendiõigus oleks kohustuslike kindlustusskeemidele vastuvõetavam, kuid mitte kõnealuse direktiivi ettepaneku raamides.

3.3.7.1 Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste valdkonna osas soovib komitee esmalt ära oodata 2005. aastaks kavandatud komisjoni teatis ning tagada vastav kooskõlastamine. Samas juhib komitee tähelepanu sellele, et paljude arvates tuleks kõnealune valdkond pigem direktiivi ettepaneku reguleerimisalast välja jätta.

3.3.8 Sama kehtib selge eristamise kohta praegu muutmisel oleva, raamatupidamisdokumentide kohustusliku auditeerimise eest vastutavate isikute heakskiitmist käsitleva kaheksanda nõukogu direktiivi reguleerimisalast (artikli 17 lõige 15). Komisjoni ettepaneku mõned tõlked ei ole selles osas ikka veel piisavalt selged.

3.3.9 Seletuskirja punkt, mille järgi teenuste osutamist ja asutamisevabadust ei kohaldata avaliku võimu teostamisega seotud tegevustele (EÜ asutamislepingu artiklid 45 ja 55), tuleks kaasata direktiivi siduvasse teksti.

3.3.10 Ajutine töö kujutab endast eriti tundlikku valdkonda, mis tuleks selgesõnaliselt välja arvata kogu direktiivi reguleerimisalast. Selles sektoris tuleb püüelda vajalike siseriiklike õigusaktide kogu ELi hõlmava ühtlustamise poole. Seoses sellega juhib komitee tähelepanu kavandatud direktiivi ettepanekule ajutiste töötajate töötingimuste kohta. Samuti tuleb arvestada Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) eratööhõivebüroosid käsitlevat konventsiooni nr 181, mille artikli 3 lõige 2 näeb selgesõnaliselt ette loaandmise ja litsentseerimise korra kehtestamist töötajate kaitse ning kõnealuste tööhõivebüroode tegevuse kõrge kvaliteedi tagamiseks.

3.3.11 Mõnedes liikmesriikides on ajakirjanduse vabaduse kaitseks erakordselt ranged eeskirjad. Komitee peab oluliseks ka selles valdkonnas täpselt määrata nende eeskirjade ulatus seoses direktiivi ettepanekuga.

3.3.12 Lisaks peaks komisjon selgeks tegema, kas ettepanekut kohaldatakse ka teleringhäälingu teenustele ja kuidas ettepanek kavatakse viia kooskõlla piirideta televisiooni direktiivis sätestatuga. Samuti tuleks teha selgeks, kas audiovisuaalsed teenused üldiselt ja individuaalse taotluse alusel osutatud teenused ("nõudmisel teenus") kuuluvad ettepaneku reguleerimisalasse, kuna nende osas juba kehtib ühenduse õigusakt teatud õiguslike aspektide kohta (direktiiv 2000/31/EÜ elektroonilise kaubanduse kohta).

3.3.13 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates tuleks need teenused praegu selgesõnaliselt välja jätta kavandatud direktiivi reguleerimisalast, eriti tema sätestest päritolumaa põhimõtte ja asutamise kontseptsiooni kui olulise seostamisfaktori ja asjakohase liikmesriigi tuvastamise peamise kriteeriumi kohta.

3.4 Üksainus kontaktpunkt (koondmenetlus)

3.4.1 Tervitatav on idee lihtsustada menetlusi, luues teenuste osutajate jaoks üheainsa (esialgse) kontaktpunkti. Siiski on komitee mures selle üle, et asutamisevabaduse korral võimaldab artikkel 6 teatud menetluste, nagu pääsu mõnele tegevusalale, käsitlemist üheainsa asutuse poolt. Komitee arvates tekib probleem, et kohustusliku riikliku registreerimise (nt äriregistris) korral peab üksainus kontaktpunkt asja edasi suunama pädevale registreerimisasutusele. Niinimetatud koondmenetlust võimaldav kontaktpunkt ei suuda selle valdkonnaga iseseisvalt tegeleda. Tuleb täpsustada, kuidas üksikud kontaktpunktid hakkavad tegelikkuses koostööd tegema olemasolevate pädevate registreerimisasutustega.

3.4.2 Kutsekvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi eelnõu artiklis 53 märgitakse kontaktpunkte, mis peaksid toimima kesksete teabepunktidenä. Käesoleva direktiivi eelnõu artiklis 6 mainitakse kesksete kontaktpunktidenä niinimetatud "koondmenetluse punkte". Koosõlastamine on siinkohal vajalik tagamaks, et mitmete uute asutuste loomine ei kahjustaks üldist eesmärki kaitsta kodanike õigust saada kergelt teavet Euroopa Liidus ja Euroopa Liidu kohta. Komisjoni uue koosseisu ametiaja jooksul tuleks spetsiaalselt tegeleda bürokraatia kõrvaldamisega. Uute bürokraatlike tõkete loomist liikmesriikides tuleb vältida.

3.4.3 Lisaks tuleb selgitada üheainsa kontaktpunkti vastutust mittetäieliku või isegi vale teabe andmisel. Teenuste osutajad võivad sellisel juhul saada kahju, kui neil jääb ettenähtud luba

taotlemata ja nad rikuvad seetõttu seadust. Tarbijad võivad samuti kahju saada, kui ei kontrollita näiteks asjakohase vastutuskindlustuse olemasolu.

3.5 Päritolumaa põhimõte

3.5.1 Komitee arvates tuleks päritolumaa põhimõtte üldiseks rakendamiseks luua esmalt eeltingimused, järgides üksikutes valdkondades diferentseeritud lähenemist, kus on esikohal ühtlustamine, millega kaasneb töötaja-, tarbija- ja keskkonnalaaste kõrgete standardite täitmine, et rajada kõrgekvaliteediline ühisturg.

3.5.2 Direktiivi aluseks on päritolumaa põhimõtte üldine rakendamine, nagu see on sätestatud direktiivi eelnõu artiklis 16, ning artiklis 17 loetletud mõõndused. Siiski sobib see põhimõtte üksnes teenustele, mis on standardiseeritavad, või juhtudel, kus õigusaktide ühtlustamine on piisavalt edasi liikunud, jätmata võimalust moonutada konkurentsi, kasutada sotsiaalset dumpingut ja tekitada ebausku tarbijates. Tuleb tunnustada valdkondade olemasolu, kus standardeid ei ole veel kehtestatud või kus nende kehtestamine oleks võimatu (niinimetatud määratlemata teenused e. non-specifiable services).

3.5.3 Komitee usub, et päritolumaa põhimõtte üldine rakendamine piiriüleste teenuste osas on enneaegne. See põhimõtte eeldab võrreldavat keskkonda — nii de facto keskkonda kui õiguskeskkonda. Komitee arvates on päritolumaa põhimõtet võimalik efektiivselt kohaldada üksnes juhul, kui tema ulatuse osas on tagatud õiguskindlus ja õigusselgus. Selle põhimõtte kohaldamine ilma asjakohase üleminekuperioodita põhjustaks probleeme, eriti arvestades seda, et komitee arvates ei ole veel ära kasutatud kõiki olemasolevaid valdkond valdkonna haaval ühtlustamise võimalusi. Arvestades seda, et ELis on jätkuvalt erinevad õigus-, sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteemid, kaasneb sellega süsteemide üksteisega konkureerimise oht, nõrgestades tööhõive-, keskkonna- ja tarbijakaitse standardeid. Puhtalt horisontaalse laadiga meetmete rakendamise asemel saab siseturu vajadusi kõige paremini järgida valdkond valdkonna haaval ühtlustamisega, eriti tundlikel aladel. See tähendaks iga valdkonna (kusjuures kaasaks kõik asjaosalised rühmad ja eelkõige tarbijakaitse, tööturu osapooled jne) päritolumaa põhimõtte rakendamisele eelnevat sobivuse analüüsimist ulatusliku mõjude hindamise raames, mis hõlmaks ka sotsiaalseid ja keskkonna alaseid aspekte. Kuna ühtlustamismeetmed on vahemalt sama olulised kui teised siseturu väljakujundamise

vahendid, tuleb sobiva aja jooksul ühtlustada õigusakte valdkondades, kus liikmesriikidel on kohustused tervishoiu, sotsiaaltoetuste ja kutsetegevuse osas. Vahepeal peaksid Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja nõukogu hindama, kas nendes valdkondades on ühtlustamisel tehtud piisavalt edusamme. Vajaduse korral ja olenevalt õigusaktide ühtlustamise astmest võib siseriiklike õigusaktide vastavusse viimiseks määrata täiendav üleminekuperiood. Komitee arvates võimaldaks see koos erikohtlemise jaoks kvalifitseeruvate teenuste (nt vabade elukutsete osutatud teenused) täpse määratlusega järkjärgulist kohandamist vastavates valdkondades; üleminekuperioodi lõppemisel võib seejärel jõustuda päritolumaa põhimõte, võimaldades siseturu väljakujundamist. Sama kehtib kaasregulatsiooni ja iseregulatsiooni mehhanismide kohta.

3.5.4 Komitee arvates tuleks analüüsida, kas oleks kasulik luua sõltumatul hallataval keskregister, kuhu kantaks reguleeritud elukutsete esindajate piiriülese teenuste osutamisel tuvastatud eeskirjaeiramised ja väärkäitumised ning kust saaks koheselt vajalikku teavet. Asutused saaksid registrisse salvestada andmed kutsealase väärkäitumise kohta. Registri eesmärk on lisaks turul tegutsejate efektiivse seire ja distsiplineerimise tagamisele muuta asjakohaste riiklike asutuste vaheline suhtlus nii kiireks kui see ilma bürokraatiata on võimalik.

3.5.5 Direktiivi ettepanek sätestab liikmesriigi vastutuse järelevalve eest teenuste osutaja ja tema poolt osutatud teenuste, sealhulgas teises liikmesriigis osutatud teenuste üle. See säte asetab väga suure vastutuse ja töökoorma päritolumaale ning selle asjakohastele asutustele. Siiski rõhutati kutsekvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi eelnõu artikli 6 punktis b juba vajadust, et vastuvõtvas riigis teatatakse teatud kvalifikatsiooni nõudvate piiriüleste teenuste osutamisest. Lisaks võib see ootamatult moonutada konkurentsi, kui teenuste osutaja liigub rangemate õigusnormidega liikmesriiki. Komitee on veendunud, et sellist konkurentsi moonutamist saab vältida, kui siseriiklikke õigusakte viidaks järkjärgult vastavusse tarbijate, töötajate ja keskkonna asjakohast kaitset sätestavate miinimumstandarditega. Teistele liikmesriikidele teenuseid osutavate ettevõtete järelevalve tingimused ja selle teostamise kord peavad olema selgelt määratletud, et tarbijad oleksid kindlad, et neile pakutavad teenused vastavad kehtivatele seadustele.

3.5.6 Päritolumaa põhimõtte töötab üksnes siis, kui riiklikud asutused on hästiorganiseeritud, sealhulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Praegused järelevalvestruktuurid ja elektrooniliselt toimivad koostöövõrgud ei ole piisavalt seostatud. Efek-

tiivsus ei ole garanteeritud isegi päritolumaa poolse järelevalve osas, mis direktiivi ettepaneku artiklite 36 ja 37 alusel peab toimuma päritolumaa ja vastuvõtva riigi koostöös.

3.5.7 Komitee usub, et keelebarjääride ja aeglase suhtluskanalite põhjustatud viivitused muudavad võimatuks anda kohest tagasisidet tarbijatele, kellele on osutatud halba teenust või kes on selle läbi kahju kannatanud. Tarbijatele tuleb kindlustada tõhus ja arusaadav kord kaebuste ja taotluste esitamiseks ebarahuldava teenuse korral. Direktiivi ettepaneku järgi ei oleks vastuvõtva riigi pädeval asutusel võimalust ise tegutseda, kuna neile ei teatata regulaarselt, millist nime välismaine teenuste pakkuja lepingute sõlmimisel vastuvõtva riigi tarbijatega kasutab, millist vastutuskindlustust teenuse pakkuja omab jne. Seetõttu peab direktiivis olema vähemalt täiendav säte, mis muudab kohustuslikuks teatud teabe edastamise vastuvõtva riigi pädevale asutusele ja volitab vastuvõtvat riiki rakendama distsiplinaarmeetmeid. Keskregister võiks siin etendada võtmerolli. Selle suunitlusega muudatuste sisseviimine juba algatati kutsekvalifikatsioonide tunnustamise direktiivi ettepaneku seadusandliku menetluse käigus selle esimesel lugemisel Euroopa Parlamendis.

3.5.8 Lõpuks on komitee mures, et vaatamata artikli 17 lõigetes 20-23 sätestatud osalistele mõõndustele kahjustab direktiivi ettepanek ühtse õigusliku vahendi edukat loomist lepinguliste ja lepinguväliste kohustuste jaoks, nagu see sätestati Rooma I määruses ja Rooma II määruse ettepanekus. Mõlemad määrused järgivad üldist käsitlust, kohaldades rahvusvahelist tsiviilõigust ühtsel viisil ELis ja kolmandates riikides ja tagades sellega kõikide lepingupoolte jaoks õigusselguse

3.6 Töötajate lähetamine

3.6.1 16. detsembril 1996. aastal vastu võetud töötajate lähetamise direktiivi 96/71/EÜ eesmärk on tagada, et ettevõtete suurem võimalus osutada teenuseid teistes liikmesriikides oleks kooskõlas töötajate sotsiaalsete miinimumnõuete rakendamisega. Direktiivis käsitletakse lähetatud töötajate töötingimuste praktilist kooskõlastamist. Direktiivi eelnõu artikli 17 lõikega 5 sätestas komisjon töötajate lähetamise direktiivi osas mõõnduse päritolumaa põhimõttele ja seda tehes komisjon demonstreeris, et selge eristamine vastavate reguleerimisalade vahel oligi tema kavatsus. Siiski ei ole komitee pärast kõnealuse direktiivi eelnõu artiklite 24 ja 25 üksikasjalikumalt analüüsimist veendunud, et kavandatud mõõnduse sõnastus on piisavalt selge ja ulatuslik.

3.6.1.1 Töötajate lähetamist käsitleva direktiivi ja teenuseid käsitleva direktiivi vaheline erinevus on tõstatanud arvukalt küsimusi. Need küsimused erinevad riigiti sõltuvalt erinevatest tööturuseadustest. Selleks, et teenuseid käsitlev direktiiv oleks vastuvõetav, peab hoolikalt kaaluma kõigi tööturu osapoolte arvamusi nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil.

3.6.1.2 Teenuseid käsitlev direktiiv ei tohi mõjutada ametiühingute õigusi, õigust organiseeruda ja õigust kollektiivläbirääkimistele, kaasa arvatud tööturu osapoolte õigus sõlmida kollektiivlepinguid, või töövõitlusõigust. Me teeme ettepaneku, et artiklis 3 seda selgelt väljendataks. Töötajaid teisest liikmesriigist ei tohi kohelda halvemini kui töötajaid riigis, kus tööd tehakse. See on täiesti selge diskrimineerimisvastasest perspektiivist, mis on ELi lepingute aluseks. Palku ja töötingimusi peavad seega kõigis olulistes tahkudes reguleerima reeglid, mis kehtivad riigis, kus töö teostatakse. Nende reeglite järgimise kontroll kõigis olulistes tahkudes peab, selleks, et olla tõhus, toimuma töökohal. Direktiiv teenuste kohta peab seetõttu ühemõtteliselt selgeks tegema, et töötajate lähetamist käsitleva direktiivi eesmärk on kaitsta töötajaid ja et kõnealuse direktiivi kohaselt on täiesti lubatav saavutada paremad kokkulepped kui mingis riigis töötajate suhtes kehtivad miinimumnõuded.

3.6.2 Komitee arvates muudab direktiivi ettepaneku artiklites 24 ja 25 sätestatud järelevalvemenetluste keelamine artikli 17 lõike 5 mõõnduse absurdseks, kuna vastamata jääb küsimus, kuidas tuleks päritolumaad teavitada võimalikest rikkumistest lähetusriigis, millel omalt poolt ei ole enam lubatud teostada järelevalvet ega kehtestada karistusi. Isegi kui me mõneme selle võimalikkust, jääb siiski selgusetuks, kuidas peaks päritolumaad teavitama välisriigis, kus tal ei ole mingisugust õiguspädevust. Erinevalt sellest lubab töötajate lähetamise direktiiv liikmesriikidel sätestada, millist aruandlust võib vastuvõtvas riigis ettevõtetele nõuda (näiteks riigihangete korral), kes peaks kohtumenetluste ja trahvide korral teavitama volitatud esindajana ja kui üksikasjalikud peaksid tegevusteadaanded olema. See peaks ka nii jääma.

3.6.3 Kuigi päritolumaad ja lähetusriigi asutuste vaheline suurem koostöö on soovitatav ja seda tuleks julgustada, näitab praktiline kogemus, et tegelikes olukordades on käitumine üsna erinev ja komitee arvates ei võta direktiivi ettepanek seda veel piisavalt arvesse. Majandus- ja sotsiaalkomitee arvates peab teenuseid käsitlev direktiiv olema päritolumaad ja lähetusriigi vahelise koostöö osas palju selgem ja üksikasjalikum.

3.6.4 Kolmanda riigi kodanike piiriülese lähetamise osas peab direktiivi ettepaneku kohaselt tagama päritoluliikmesriik selle, et teenuse osutaja lähetaks üksnes töötajaid, kes, olenevata sellest, kas nad on ELi kodanikud või mitte, täidavad päritoluriigi õigusaktidega sätestatud riigis viibimise ja seadusliku töötamise tingimusi. Vastuvõttev liikmesriik ei tohi kehtestada mingisuguseid töötajate või teenuste osutajate eelkontrole. Selle ettepaneku tagajärjel tekivad tõenäoliselt raskused, mis on võrreldavad eespool kirjeldatutega. Seetõttu peaks direktiiv ka siinkohal tegema selgeks, et õiguslik seisund jääb endiseks.

3.7 Tarbijakaitse kohustusliku kindlustuse kaudu

3.7.1 Komitee tunnistab, et ametivastutuskindlustuse muutmise kohustuslikuks teenuste osutajate jaoks, kelle teenustega kaasneb klientide jaoks tervise-, turvalisuse- või finantsrisk, on üks viis suurendada tarbija usaldust. Teenuste osutajate konkurentsile võrdse mänguruumi loomise tagamiseks on soovitatav kehtestada ametivastutuskindlustuse osas kogu Euroopas kohaldatavad ühtsed eeskirjad. Siiski, kaaludes kõiki kohustusliku kindlustuse poolt- ja vastuargumente, võib kohustuslikku kindlustust kehtestada üksnes juhul, kui see on kolmandate isikute või tarbijate kaitse seisukohalt väga vajalik. Direktiiv peaks sätestama, millistele elukutsetele ja valdkondadele see kehtib. Eeskirjad peavad olema ka piisavalt paindlikud, et need kataksid erinevaid riskiolukordi ja arvukate potentsiaalsete kindlustusvõtjate kindlustuskaitse vajadust.

3.8 Kvaliteedi tagamine sertifitseerimise kaudu

3.8.1 Komitee on veendunud, et teadmuslike teenuste osutamiseks peavad konkurendid saama pidevat koolitust. Nad on oma ülesandeid suuteliselt täitma üksnes juhul, kui tunnevad uuemaid teaduslikke ja tehnoloogilisi standardeid. Kvaliteedimärkidel ja sertifikaatidel on kvaliteedi tagamise seisukohast soovitatav mõju üksnes siis, kui tarbijad on teadlikud nende taga olevatest standarditest. Laialdase tunnustuse saamiseks tuleb saavutada teatud tunnus või vastasel juhul puudub tarbijate nõutud läbipaistvus. Tarbijail peaks olema selge ja läbipaistev teave selle kohta, kuidas määratakse teenuste kvaliteeti. Kuna turule ilmub palju kvaliteedimääratlusi, mida tarbijad ei tunne, tekib oht, et selliste määratluste maine langeb, andmata tarbijale vajalikku teavet.

3.9 Hinnakujunduse läbipaistvus

3.9.1 Nagu direktiivi ettepaneku artikli 26 lõikes 3 juba viidati, peaks hinnakujundus ja hindade arvutamiseks kasutatud meetodid olema läbipaistvad. Komitee arvates tuleks kaaluda võimalust muuta kohustuslikuks hinnakujunduse üksikasjade avalikustamine automaatselt tellimuse saamisel, mitte üksnes (era)kliendi soovil. Üks viis sellise läbipaistvuse saavutamiseks oleks kehtestada standardtasude ja -maksude kord ühenduse õigusega kokkusobival viisil. Siiski ei kehti see tingimata äriettevõtete vahelistele tehingutele.

3.10 Elektroonilise meedia kasutamine

3.10.1 Komitee on rahul, et põhimõtteliselt kõiki menetlusi sooritatakse elektrooniliselt. See on tulevikku suunatud ja üldiselt võttes positiivne areng. Siiski tuleb meele pidada, et selliste oluliste dokumentide nagu sertifikaatide, registri väljavõtete jne originaale — või nende notariaalselt kinnitatud tõlkeid — saab elektrooniliselt edastada üksnes juhul, kui nende autentsust saab tõendada kas tunnustatud allkirja abil või muul moel, nagu seda juba märgiti direktiivi ettepaneku artiklis 5 sätestatud piirangute puhul. Tavapäraste elektrooniliste suhtlusvahendite kasutamisel ei ole see veel võimalik ning kõikides liikmesriikides tuleb luua asjakohased tehnoloogilised eeldused (vaata komitee tööd kaasaegse meedia ja suhtluse valdkonnas).

3.11 Interdistsiplinaarne koostöö

3.11.1 Komitee arvates on oluline, et tarbija saaks teenuste osutamise valdkondadevahelise koostöö korral kõikehõlmavad lahenduste pakettid. Siiski tuleb meele pidada koostööalaste juriidiliste nõuete olulisust, arvestades mõnede teenuste osutajate erilist seisundit nende riigi õigussüsteemist tulenevalt. Koostöö on võimalik üksnes juhul, kui teatud teenuste osutajatele kohaldatavad konfidentsiaalsust puudutavad õigused ja kohustused on sarnased kõikide ühes kontoris töötavate erinevate erialade spetsialistide jaoks. Selle eiramisel riskitakse Euroopa inimõiguste hartas kinnitatud eratarbijate õiguste rikkumisega.

3.12 Tegevusjuhised

3.12.1 Komitee toetab ettepanekut kehtestada tegevusjuhised Euroopa tasandil. Koos kutsealade ja kutsealase käitumise reguleerimiseks kehtestatud siseriiklike õigusaktidega on tegevusjuhised üks paljudest võimalustest tagada osutatud teenuste kvaliteet. Teenuste osutajate loodud kvaliteedi tagamise skeemid on õiguslikult mittesiduvad vabatahtlikud kokkulepped. Kuigi see

ei muuda selliseid kokkuleppeid ebaefektiivseks, piirab see nende jõustamist. Mitmes liikmesriigis on õiguslikud piirangud, mis muudavad selliste kokkulepete jõustamise keeruliseks.

3.13 Sotsiaalne turvalisus

3.13.1 Laienenud Euroopa Liidus on palju erinevaid sotsiaalkindlustussüsteeme, mis on arenenud välja pika aja vältel ja tihedas koostöös tööturu osapooltega. Sotsiaalkindlustussüsteemide arengu edendamise peamiseks meetodiks on olnud prima toimimisviisi alaste kogemuste vahetamine. See mõjutab ka direktiivi ettepanekut teenuste kohta siseturul. Tuleb tagada, et ei kahjustataks ühiseid sotsiaalpoliitilisi saavutusi.

3.13.2 Endastmõistetavalt etendavad tööturu osapooled loomulikku ja suurt rolli teenuste valdkonna arendamisel. Siiski tuleks sellega seoses rõhutada, et ametiühinguid ei ole selgesõnaliselt kaasatud direktiivi ettepanekus märgitud konsultatsioonidesse "asjaomaste huvigruppidega". Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee rõhutab, et vajaduse korral tuleb teenuste valdkonna arengu küsimustes konsulteerida tööturu osapoolte ja organiseeritud kodanikuühiskonnaga. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab ka sidusrühmade algatusi.

3.13.3 Seetõttu on eriti oluline, et direktiivi ettepanekus ei arvestata seda, et mõnedes liikmesriikides on kollektiivlepingud võtnud endale õigusnormi rolli. Praktikas tähendab see, et kollektiivlepingud on samamoodi siduvad nagu tavapärased õigusaktid. Eriti oluline on kollektiivlepingute roll Põhjamaades, kus sõltumatutel tööturu osapooltel on tavaks palga- ja töötingimuste üle kollektiivselt läbi rääkida. Direktiivi ettepanekut tuleks muuta tunnustamiseks, et kollektiivlepingud on kavandatud direktiivist tulenevate kohustuste täitmise vahendiks.

3.14 Tegevusloa süsteem

3.14.1 Liikmesriikide pädevuse osas kehtestada ja säilitada omaenda tegevusloa süsteeme kavandatud piirangud on väga ranged ja hakkavad mitmes liikmesriigis seni kehtinud praktikat muutma. Vältimatult kerkib küsimus, kas see ei takista liikmesriike nõudmast riikliku korra kohaldamist sellistes valdkondades nagu näiteks sotsiaalvaldkond, tervishoid ja keskkond. Riigi vabadus nende valdkondade kujundamisel ja piisav mänguruum otsuste tegemisel riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil on oluliseks vahendiks mõjutamiseks sotsiaal- ja tervishoiusektori kvaliteedi- ja ohutusstandardeid. Just nimelt sotsiaalpoliitika kujundamine on tihedalt seotud võimalusega esitada teatud nõudeid ja nõudmisi kohapeal tegutsevatele teenuste osutajatele

3.15 Maksustamine

3.15.1 Direktiivi ettepaneku artikkel 2 kehtestab maksualased erandid direktiivi reguleerimisalas. Komitee rõhutaks, et siseturu väljakujundamise üks peamisi tõkkeid on jätkuvalt maksustamiskorra ühtse käsitluse puudumine liikmesriikide seas. Ühtlustatud kord ühenduse tasandil võib mõnedel juhtudel olukorda muuta. Siiski ei kavandata ka selles valdkonnas päritolumaa põhimõtte täielikku kohaldamist: näiteks teeb Euroopa Komisjon oma kuuenda käibemaksu direktiivi reformi käigus ettepaneku, et maksukohuslaste vahel osutatud teenuseid tuleks maksustada pigem vastuvõtvas riigis kui päritolumaal. Kuigi see võib olla kasulik või isegi vajalik, ei ole see kooskõlas piiriüleste teenuste osutamise lihtsustamisega.

4. Komitee ettepanekute kokkuvõte

4.1 Komitee tervitab direktiivi eelnõus teenuste kohta siseturul sätestatud komisjoni eesmärki kujundada välja siseturg ja astuda edasisi samme muutmaks ELi maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmuspõhiseks majanduseks, mis on võimeline jätkusuutlikuks majanduskasvuks, millega kaasneb tööhõive kvantitatiivne ja kvalitatiivne paranemine ja suurem sotsiaalne ühtekuuluvus (Lissaboni strateegia). Teenuste turg aitab oluliselt kaasa töökohtade loomisele ja toob kogu ELis endaga kaasa majanduskasvu. Lisaks võib teenuste siseturu rajamine tuua tarbijatele suurt kasu, seda eriti madalamate hindade ja laiema valiku näol. Lisaks usub komitee, et selle eesmärgi tõeliseks saavutamiseks tuleks direktiivi eelnõusse lisada siinkohal soovitatud muudatused ja täpsustused.

4.2 Käesoleva arvamuse nurgakivid on järgmised:

4.2.1 *Teatud teenuste ühtlustamine kaheastmelise üleminekupeerioidi jooksul*: komitee usub, et päritolumaa põhimõtte üldine rakendamine piiriüleste teenuste osas on enneaegne. Üldiselt soovib komitee üle vaadata päritolumaa põhimõtte kohaldamise teostatavust mitmete valdkondade, näiteks tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna osas. Kui põhimõtte kohaldamine tundub olevat üldiselt teostatav, tuleks meele pidada, et ühtlustamisel ja päritolumaa põhimõttel on siseturu loomise vahenditena vähemalt võrdne kaal. Siiski tuleks üleminekupeerioidi vältel anda prioriteetne seisund ühtlustamisele riiklike tervishoiusüsteemide tegevuse, vabade elukutsete ja teiste eraldi määratlemist nõudvate tundlike valdkondade osas. Praegu on komitee mures, et päritolumaa põhimõtte kohane kohaldamine põhjustab standardite "lahjendamise". Uued määrused peavad olema lihtsalt kohaldatavad ja võimalikult selgelt struktureeritud tagamaks

sujuvat ja tõrgeteta rakendamist. Sama kehtib kaasregulatsiooni ja iseregulatsiooni mehhanismide kohta.

4.2.2 *Sotsiaalse mõõtmega seotud teemad*: direktiivi ettepanek ei tohi tuua kaasa kehtivate töökohaga seotud sotsiaalkaitse-, palga- ja ohutusnõuete ning eriti töötajate lähetamise direktiivis sätestatud nõuete leevendamist. See ei tohi kahjustada riiklikke palgaläbirääkimiste ja -kokkulepete süsteeme, sealhulgas sellega seotud töötajate lähetamise direktiivi (direktiiv 96/71/EÜ) riiklikku rakendamist. Liikmesriikidel peab olema võimalus kohaldada mõistete "töötaja", "füüsilisest isikust ettevõtja" ja "fiktiivne füüsilisest isikust ettevõtja" määratud definitsioone, et kehtestada selged põhimõtted õigusakti kohaldamiseks töötajate lähetamise direktiivi reguleerimisalas, piirates päritolumaa põhimõtte ulatust. Lisaks tuleks teha liikmesriikidele ülesandeks kehtestada võõrtöötajatele ja lähetatud töötajatele samad üldised töötingimused, mida kohaldatakse oma riigi töötajatele. Vajaduse korral peaks kohapeal mõne lähetusriigi töötaja nimetama volitatud esindajaks, kelle käes oleksid vastuvõtvas riigis töötamiseks nõutavad dokumendid.

4.2.3 *Kohaldatava õiguse ulatus ja kord*: päritolumaa põhimõtte kohaldamisel piiriülestele teenuste osutamisele kohaldatava õiguse ulatus, mööndused ja kord tuleb sätestada selgelt ja neid tuleb rangemalt eristada. See peaks hõlmama direktiivi reguleerimisala määratlemist, kutsequalifikatsioonide tunnustamist, samuti selgitamist, kas ja kuidas saab vältida näiteks konflikte päritolumaa õigusnormide — need, mida direktiivi eelnõu seab ülimuslikuks — ja vastuvõtva riigi sotsiaal-, maksu- ja kriminaalõiguse normide vahel. Igal juhul tuleb vältida olemasolevatele õigusaktidele mittevastavust. Eriti ei tohi see mõjutada Rooma I ja II konventsioone. Siiski saab mitmes olukorras lahendada vaidlusi selgemalt, viidates rahvusvahelisele eraõigusele. Kõik üldhuviteenused peavad jääma väljapoole teenuste direktiivi reguleerimisala ning ootama vastava ühenduse raamistiku loomist.

4.2.4 *Piiriüleste tegevuse keskregister*: Komitee arvates tuleks kaaluda, kas kogu ELi jaoks keskregistri loomine nõuete ja regulatiivse tegevuse käigus täheldatud rikkumiste registreerimiseks on efektiivne ja kasulik viis nõuete täitmiseks, mis on sätestatud direktiivi eelnõus järelevalve osas teatud teenuste osutajate, nagu näiteks vabade elukutsete esindajate tegevuse üle.

4.2.5 *Empiiriliste andmete kogumise parandamine*: teenuste siseturu kaubavoogude salvestamise mehhanismid on vaja üle vaadata ja neid täiustada, nii et meetmete põhjust ja mõju saaks paremini tuvastada ja hinnata.

4.2.6 *Kvaliteedi tagamine ja hinnakujunduse läbipaistvus*: tarbija-kaitse peaks toimima kvaliteedi tagamise süsteemide ja vajaduse korral kohustusliku kindlustuse kehtestamise kaudu. Teenuste piiriülese osutamise osas tuleks astuda samme tagamaks, et erakliendid saavad teavet selliste teenuste osutamise tingimustest ja kaasnevatest kuludest, ilma et nad peaksid seda eraldi küsima. Üks valikuvõimalus on reguleerida standardtasusid ja -makse, eeldusel, et need on kooskõlas ühenduse õigusega.

4.2.7 *Maksueeskirjade ühtlustamine*: Lisaks paljudele väikesetele takistustele, nii tõelistele kui näilistele on siseturu rajamise peamine takistus liikmesriikide ja kohalike omavalitsuste endi

põhjustatud — makse, lõive ja tasusid puudutavate õigusnormide paljusus ja nende ebahühtlane rakendamine. Komitee kutsub neid üles pöörama ka tulevikus sellele asjaolule teravdatud tähelepanu.

5. Kokkuvõttes tuleks enam esile tõsta siseturu positiivseid aspekte, eelkõige neid, mis puudutavad VKESid ja FIESid, ning seejuures tuleks kaasata komitee projekt "PRISM". Komitee arvates ei ole võimalik elavdada teenuste valdkonna kasvupotentsiaali, kui teenuste osutajad ja tarbijad ei ole sügavalt veendunud siseturu eelistes.

Brüssel, 10. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

LISA

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükkati tagasi järgmised muudatusettepanekud, kuid nad kogusid hääletamisel enam kui veerandi antud häältest:

Punkt 2.1.1

Muuta järgmiselt:

Lisaks takistuste kõrvaldamisele vajab hästitoimiv siseturg aga ka asjakohast reguleerimist. "Selleks, et samal ajal suurendada ELi konkurentsivõimet, on vaja ~~nii siseriiklike kui kogu ELis kehtivaid õigusnorme ning seega ühtlustatud standardeid~~ lihtsustada asjaajamist, teenuste saamist võimaldavalt ametlikku korda ja teenuste osutamist."

Hääletamise tulemus:

Poolt: 48

Vastu: 113

Erapooletuid:6

Punkt 3.3.3

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 52

Vastu: 130

Erapooletuid:6

Punkt 3.5

Välja jätta kogu punkt ja asendada järgmisega:

- 3.5.1 Vaatamata juba kehtestatud, astumislepingus sätestatud ja Euroopa Kohtu poolt kinnitatud vabadusele osutada piiriüleseid teenuseid, iseloomustab ettevõtete praktikat sageli teatud ebakindlus kõnealuste õiguste suhtes. Kõnealused õigused määratleb ja neid täpsustab teenuseid käsitlev direktiiv. Kesksel kohal on siinjuures päritolumaa põhimõte, mille abil saab just väikestele ja keskmistele ettevõtetele selgitada nende õigusi ja kohustusi piiriülese teenuste osutamisel, ilma et nad asutaks filiaali selles liikmesriigis, kus teenuseid osutatakse. Direktiivis on küll toodud terve rida mööndusi päritolumaa põhimõttele, ent majandus- ja sotsiaalkomitee on sellegipoolest seisukohal, et päritolumaa põhimõtet (eeldusel, et rohkem mööndusi ei tehta) saab tulevikus kujundada oluliseks vahendiks teenuste ühisturu edasiarendamiseks, millest saavad kasu nii tarbijad kui töötajad ning mis soodustab Euroopa konkurentsivõimet.
- 3.5.2 Komitee arvates võib päritolumaa põhimõte toimida katalüsaatorina liikmesriikide õigusnormide lähendamisel ning võimalikul hilisemal tarbija- ja keskkonnakaitsealasel ühtlustamisel.
- 3.5.3 Komitee arvates on päritolumaa põhimõtet võimalik efektiivselt kohaldada üksnes juhul, kui tema ulatuse osas on tagatud õiguskindlus ja õigusselgus. Põhimõtet tuleb täpsustada nii, et sellega ei kitsendata kehtestatud tarbijaõigusi ega leevendata praegusi keskkonna-alaseid nõudeid. Samas tuleb üritada leida lahendusi lahtiste küsimuste, mis on seotud päritolumaa põhimõtte vastavusega rahvusvahelisele õigusele, konventsioonile Rooma I ja Rooma II, ent ka lahendada võimalikke tulevasi õigusprobleeme, mõjutamata seejuures päritolumaa põhimõtte rakendamise eesmärki, milleks on lihtsustada teenindussektori ettevõtetele teenuste osutamist.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 68

Vastu: 127

Erapooletuid:5

Välja jätta punktid 3.5.1, 3.5.2, 3.5.3 ning asendada need uue punktiga (3.5.1):

Eelnõu tuumaks on artiklis 16 sätestatud päritolumaa printsibi põhimõtteline kehtimine koos artiklis 17 loetletud mööndustega. Üksnes sel viisil saab üleminek teenusteturu avamisele õnnestuda ilma täiendavate viivitusteta. Teenusootajate piiriülene konkurents tuleb kasuks tarbijatele ning võib luua uusi töökohti. Komisjon on veendunud, et päritolumaa põhimõtte kohaldamine osutub edukaks üksnes siis, kui selle rakendusala suhtes on tagatud õiguslik selgus ja õiguskindlus. Päritolumaa põhimõtte rakendamisega samaaegselt tuleks kontrollida, milliste teenuste osas oleks mõttekas täiendav õigusnormide ühtlustamine. Samas tuleb silmas pidada, et teenuste pakkumise ettekäändel ei piirataks töötajate ja tarbijate õigusi ega ohustataks keskkonnakaitset. Kõnealuste valdkondade osas kehtestab EL juba praegu maailma mastaabis kõrgeid standardeid, mida tuleb säilitada.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 83

Vastu: 122

Erapooletuid:5

Punkt 3.5.1

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 73

Vastu: 141

Erapooletuid:7

Punkt 3.5.2

Muuta järgmiselt:

“Direktiivi aluseks on päritolumaa põhimõtte üldine rakendamine, nagu see on sätestatud direktiivi eelnõu artiklis 16, ning artiklis 17 loetletud määrdused. Päritolumaa põhimõtet, mida on seni rakendatud kaupade osas, kohaldatakse nüüd ka teenuste valdkonnale. Siiski sobib see üksnes teenustele, mis on eriti sobilik rakendada seal, kus teenused on standardiseeritavad, või juhtudel, kus õigusaktide ühtlustamine on piisavalt edasi liikunud, jätmata võimalust konfliktideks. Tuleb tunnistada valdkondade olemasolu, kus standardeid ei ole veel kehtestatud või kus nende kehtestamine oleks võimatu (niinimetatud määratlemata teenused e. non-specifiable services).”

Hääletamise tulemus:

Poolt: 76

Vastu: 134

Erapooleteid:6

Punkt 3.5.3

Muuta järgmiselt:

“Komitee usub, et päritolumaa põhimõtte üldine rakendamine piiriüleste teenuste osas on enneaegne. See põhimõtte eeldab võrreldavat keskkonda — nii de facto keskkonda kui õiguskeskkonda. Komitee arvates on päritolumaa põhimõtet võimalik efektiivselt kohaldada üksnes juhul, kui tema ulatuse osas on tagatud õiguskindlus ja õiguselgus. Selle põhimõtte kohaldamine ilma asjakohase üleminekuperioodita põhjustaks probleeme, eriti arvestades seda, et komitee arvates ei ole veel ära kasutatud kõiki olemasolevaid valdkond valdkonna haaval ühtlustamise võimalusi. Arvestades seda, et ELis on jätkuvalt erinevad õigus-, sotsiaalhoolekande ja tervishoiusüsteemid, kaasneb sellega süsteemide üksteisega konkureerimise oht, nõrgestades tööhõive-, keskkonna- ja tarbijakaitse standardeid. Puhtalt horisontaalse laadiga meetmete rakendamise asemel saab siseturu vajadusi kõige paremini järgida valdkond valdkonna haaval ühtlustamisega, eriti tundlike aladel. See tähendaks iga valdkonna päritolumaa põhimõtte rakendamisele eelnevat sobivuse analüüsimist ulatusliku mõjude hindamise raames, mis hõlmaks ka sotsiaalseid ja keskkonna alaseid aspekte. Kuna ühtlustamismeetmed on koos päritolumaa põhimõttega teineteist täiendavad vähemalt sama olulised kui teised siseturu väljakujundamise vahendid, tuleb sobiva aja jooksul ühtlustada õigusakte valdkondades, kus liikmesriikidel on kohustused tervishoiu, sotsiaalhoolekande ja kutsetegevuse osas, niivõrd kui. Vahepeal peaksid Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja nõukogu seda vajalikuks peavad hindama, kas nendes valdkondades on ühtlustamisel tehtud piisavalt edusamme. Vajaduse korral ja olenevalt õigusaktide ühtlustamise astmest võib siseriiklike õigusaktide vastavusse viimiseks määrata täiendav üleminekuperiood. Komitee arvates võimaldaks see koos erikohtlemise jaoks kvalifitseeruvate teenuste (nt vabade elukutsete osutatud teenused) täpse määratlusega järkjärgulist kohandamist vastavates valdkondades; üleminekuperioodi lõppemisel võib seejärel jõustuda päritolumaa põhimõtte, võimaldades siseturu väljakujundamist. Sama kehtib kaasregulatsiooni ja iseregulatsiooni mehhanismide kohta.”

Hääletamise tulemus:

Poolt: 79

Vastu: 139

Erapooleteid:7

Punkt 3.5.4

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 65

Vastu: 150

Erapooleteid:4

Punkt 3.6.2

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 74

Vastu: 140

Erapooletuid:3

Punkt 3.9

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 73

Vastu: 134

Erapooletuid:5

Punkt 3.15

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 90

Vastu: 135

Erapooletuid:2

Asendada punkt 4.2.1:

Komisjoni lähenemine, mille kohaselt peaks põhimõtteliselt kehtima päritolumaa põhimõte, v.a direktiivi eelnõus loetletud mõõnduste korral, on õige. Üksnes sel viisil saab üleminek teenusteturu avamisele õnnestuda ilma täiendavate viivitusteta. Samaaegselt tuleks hoolitseda selle eest, et päritolumaa põhimõtte kohaldamisel oleksid tagatud õiguslik selgus ja õiguskindlus. Päritolumaa põhimõtte rakendamisega samaaegselt tuleks kontrollida, milliste teenuste osas oleks mõttekas täiendav õigusnormide ühtlustamine. Samas tuleb silmas pidada, et teenuste pakkumise ettekäändel ei piirataks töötajate ja tarbijate õigusi ega ohustataks keskkonnakaitset. Uued määrused peavad olema lihtsalt kohaldatavad ja võimalikult selgelt struktureeritud tagamaks sujuvat ja tõrgeteta rakendamist. Sama kehtib kaasregulatsiooni ja iseregulatsiooni mehhanismide kohta.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 66

Vastu: 146

Erapooletuid:4

Punkt 4.2.1

Kustutada ja asendada järgmise sõnastusega:

“Nii päritolumaa põhimõtte kui ühtlustamine on olulisteks vahenditeks tagamaks teenuste piiriülest osutamist. Samas võib päritolumaa põhimõtet pidada katalüsaatoriks siseriiklike õigusnormide lähendamisel ning võimalikul hilisemal ühtlustamisel reguleerimist vajavates valdkondades. Eraldi võetuna peaks päritolumaa põhimõtte järgimine aitama ettevõtetel saada oluliselt parema ülevaate aspektidest, mida tuleb arvestada teenuste piiriülese osutamise alustamisel, ilma et antud ettevõttel oleks vaja asutada filiaali riigis, kus osutatakse teenuseid. See oleks keskseks vahendiks teenuste ühisturu edasiarendamisel, millest saaksid kasu nii tarbijad kui töötajad ning mis soodustaks. Samas on tuleb esmalt leida lahendused kõikidele võimalikele lahtistele õigusküsimustele, enne kui tõhusa päritolumaa põhimõtte rakendamine on võimeline vilja kanda.”

Hääletamise tulemus:

Poolt: 75

Vastu: 135

Erapooletuid:3

Punkt 4.2.2

Muuta järgmiselt:

Sotsiaalse mõõtmega seotud teemad: direktiivi ettepanek ei tohi tuua kaasa kehtivate töökohaga seotud sotsiaalkaitse-, palga- ja ohutusnõuete ning eriti töötajate lähetamise direktiivis sätestatud nõuete leevendamist. See ei tohi kahjustada riiklike palgaläbirääkimiste ja -kokkulepete süsteeme, sealhulgas sellega seotud töötajate lähetamise direktiivi (direktiiv 96/71/EÜ) riiklikku rakendamist.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 84

Vastu: 132

Erapooletuid:1

Punkt 4.2.4

Kustutada punkt ja asendada järgmise sõnastusega:

“Positiivne on idee, millega lihtsustatakse menetlusi ja luuakse teenuste osutajatele üksainus kontaktpunkt. Siiski on puudu menetluste kohta käivad täpsemad konkreetset meetmed. Sellega seoses on põhjust pöörata erilist tähelepanu liigse bürokraatia ja administratiivsete takistuste vastasele võitlusele.”

Hääletamise tulemus:

Poolt: 74

Vastu: 141

Erapooletuid:3

Punkt 4.2.6

Välja jätta

Hääletamise tulemus:

Poolt: 76

Vastu: 140

Erapooletuid:1

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Kliiring ja arveldamine Euroopa Liidus — tee tulevikku”

KOM(2004) 312 (lõplik)

(2005/C 221/21)

Euroopa Komisjon otsustas 29. aprillil 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega EÜ asutamislepingu artikli 262 alusel ülalmainitud teemal.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhatus tegi 1. juunil 2004. aastal ühte turu, tootmise ja tarbimise sektioonile ülesandeks valmistada ette vastavad materjalid.

Töö pakilisuse tõttu otsustas komitee 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (10. veebruari istung) määrata **hr BURANI** pearaportööriks ning võttis 99 poolt- ja 2 erapooletu häälega vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Finantsteenustealase tegevuskava raames, mis käivitati 1999. aastal, käsitleb komisjon väärtpaperitehingute keerukat probleemi, eelkõige **kliiringut** ja **arveldusi**, mis on kõnealuste tehingute nurgakivi. Süsteemide ohutus ja tõhusus, mis jäävad jaainvestorile nähtamatuks, on väärtpaperiturgude arengus põhjaneva tähtsusega. Põhimõte on lihtne — kliiring võimaldab osalistele tagatise “asenduskulude” ohu vastu (ühe tehingupoole maksejõuetus), ning arveldus tagab makse müüdüd väärtpaperite eest. Kõnealused protsessid, mehhanismid ja eeskirjad on siiski äärmiselt keerukas ja spetsiifiline teema. Käesolevas peatükis võetakse kokku komisjoni dokumendi võtmeküsimused.

1.2 **Riiklikul** tasandil töötavad süsteemid **rahuldavalt** kulusuvuse ja turvalisuse vaatepunktist, kuid probleemid tekivad **riikidevahelisel** tasandil, kus esinevad **ebaefektiivsus, riskid ja suurenenud kulud** turgude põhjendamatu killustatuse tõttu, mida omakorda põhjustavad **erinevad seadused, reeglid ja tavad** erinevates riikides. Reformivajadust tunnetavad turul osalejad ise.

1.3 Teatis, millele järgneb peatselt avaldatav direktiiv, toob esile probleemi erinevaid aspekte huvipooltele arutamiseks, põhjaneva eesmärgiga **luua tõhus, integreeritud ja ohutu** Euroopa turg väärtpaperitehingute kliiringuks ja arveldamiseks. Süsteemide integreerimine tuleb saavutada **turujõudude ja riigiasutuste ühise sekkumise abil**. Komisjon teeb ettepaneku aidata kaasa **koordineeritusele** erasektori organisatsioonide, reguleerivate asutuste ja seadusandjate vahel.

1.4 **Raamdirektiiv** on vajalik, et tagada **infrastruktuuri-pakkujate ja teenusekasutajate** (ametlikud turul osalejad) **juurdepääs nende poolt valitud kliiringu- ja arveldussüsteemile**, millel peab olema nõuetekohane luba, järelevalve ja mis peavad vastama konkurentsireeglitele. Komisjon kinnitab, et järgib direktiivi kavandades **subsidiarsuse** ja **proportsionaalsuse** põhimõtteid, võttes arvesse nõuet võimalusel vältida sekkumist riiklike asutuste kehtestatud eeskirjadesse asjakohaste turustruktuuride reguleerimisel. Kõnealuse lähenemise tulemuseks peaks olema selge, usaldusväärne ja järjepidev **õigusbaas**.

1.5 Komisjonil puudub kavatsus sekkuda **kliiringu- ja arveldustegevuse** võimaliku (piiriülese) **konsolideerimise** teemasse, uskudes et see peaks toimuma turukeskselt. Komisjon teeb siiski ettepaneku tagada avalike poliitiliste probleemide (konkurents, süsteemide usaldusväärsus/tõhusus) arvestamine.

2. Hetkeolukord

2.1 Kliiringu ja arvelduste kord on keerukas. Komisjon kasutab neid mõisteid, et kirjeldada “väärtpaperi- või tuletisväärtpaperitehingu lõpuleviimiseks nõutavate kokkulepete täiskomplekti”. Täpsemalt hõlmab **kliiringutoiming uuendamist** (arvelduskoja sekkumist ja vastaspooleriski juhtimist), ja **tasaarveldust** (deebet- ja kreditiipositsioonide arvutamist ja kahepoolsete kohustuste arveldamist). Lisaks on ka abifunktsioon **tasaarveldus koos uuendamisega** (*netting with novation*), mis kaitseb osalisi “asenduskulu ohu eest” (tehingu vastaspoole maksujätmisel tekkivate kahjude oht).

2.1.1 **Arveldustoimingute** iseloom väga lihtsalt kirjeldatuna on (a) **notariaalne** (väärtpaberite kodifitseerimine, väärtpaberite keskhoiustamine, isikuandmete vahetamine väärtpaberihoiustajate ja -väljaandjate vahel jne); (b) **väärtpaberite keskregister** (väärtpaberijooksevkontode haldus, positsioonide jälgimine jne) ning (c) **arveldamine** otseses tähenduses (vastaspoolte arvutamine, väärtpaberijooksevkontode vahelised ülekanded, sidemed keskpankadega, automatiseeritud saldoülekanded, korduvad tehingud päeva jooksul raha- ja väärtpaberisüsteemide likviidsuse tõstmiseks, rahapoliitikatehingute rakendamine jne).

2.1.2 Toimingute, tehniliste terminite ja nende tähenduste **definiitsioonid** pole alati üheselt mõistetavad, sest et terminoloogia erinevates keeltes pole alati täpses vastavuses ning riiklikel turgudel võidakse erinevate nüansside puhul rakendada erinevaid tähendusvarjundeid. Seetõttu on äärmiselt oluline, et kavandatavas direktiivis kasutatakse **täpselt kontrollitud terminoloogiat**, mis on üleüldiselt mõistetav ning mis tõlgitakse erinevates keeltesse koostöös riikide spetsialistidega.

2.2 **Kliiringuteenuseid** pakuvad asutused, mida tavaliselt nimetatakse **keskseteks osalejateks**. **Arveldamist** teostavad **väärtpaberite keskdepositooriumid**. Kesksete osalejad ja keskdepositooriumid moodustavad **suletud ringi**, mis lisaks nende vastastikusele suhtele hõlmab ka keskpanku ning heakskiidetud panku ja finantsasutusi. **Investoritel puudub suhe kesksete osalejate või keskdepositooriumitega**; kumbki on kättesaadav ainult turukorraldajatele (st pankadele ja finantsasutustele, kes on arveldavad liikmed).

2.3 Piiriülesed tehingud võivad aset leida erinevate protsesside abil, vastavalt järgmistele alternatiividele:

- otsene kaugjuurdepääs välisriigi väärtpaberiarveldussüsteemile;
- kontohalduri kasutamine, kellel on otsene või kaudne kaugjuurdepääs välisriigi väärtpaberiarveldussüsteemile;
- rahvusvahelise keskdepositooriumi kasutamine, millel on otsene või kaudne kaugjuurdepääs välisriigi väärtpaberiarveldussüsteemile.

2.3.1 Lisaks sellele, et mitte kõik need pole kõigile turul osalejatele kättesaadavad, on igapäevast valikutest eeliseid ja puudujärke. Siiski on neil **üks ühine probleem: suur kulukus ja ebaefektiivsus**, millest viimane pole süsteemiviga, vaid kaasneb paratamatult keerukate toimingutega ja vajadusega kaitsa kõiki osalejaid maksimatähtsuse või mittetarnimise ohu eest.

2.4 Eelmises lõigus öeldust oleks lihtne järeldada, et integreeritud, konkurentsivõimelise ja turvalise turu loomiseks piisaks sellest, kui võtta vastu ühtsed standardid, ühtlustada

seadusandlus ja maksundus ning ratsionaliseerida ja internatsionaliseerida struktuurid. Komitee hoiatab kergemeelse optimismi eest — lahendusi, mis võivad näida lihtsad teoorias, tuleb hoolikalt hinnata 25st üksteisest suuruse ja majanduskaalu poolest oluliselt erinevast riigist koosneva Euroopa **hetkeolukorra** taustal. Euroopa Liidus tervikuna on 24 väärtpaberite keskdepositooriumi, millest kõigest kaks käsitsevad 32,2 % tehingute arvust ja 60,4 % nende kogumahust, 25-st riigist 14-s puudub kliiringustruktuur (keskne osaleja). Lisaks sellele ületavad 15-liikmelise Euroopa Liidu puhul arveldused keskpanga rahaga arveldusi kommertsbankade rahaga, moodustades 67 % nii tehingute arvust kui ka mahust.

2.4.1 Kõnealune ilmselgelt tasakaalust väljas olukord on mõistetav, kui kaalutleda, et erinevatel madala turukapitalisatsiooniga riikidel pole ega saagi olla keskdepositooriumi või keske osaleja laadi struktuure: need on kulukad ja peavad vastu ainult siis, kui saavad tugineda järjekindlatele mahtudele. Mõned struktuurid on riiklikul tasandil saavutanud **monopoli-lähedase positsiooni** (mis ei tähenda tingimata, nagu rikuksid nad konkurentsiseadusi) ning töötavad **tõhusalt ja madalate kuludega**.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee võtab arvesse komisjoni algatust ja tervitab sellise dokumendi koostamist, mis esindab edasiminekut teel Euroopa väärtpaberiturgude integreerimise poole. Teemavaldkond on spetsiifiline. See on loomult äärmiselt tehniline ning sisaldab majanduslikku ja rahanduslikku osa, mis ei pruugi olla alati lihtsalt mõistetav, kuid ka **poliitilisi ja konkurentsi** aspekte, millel võiks olla märkimisväärne mõju turgude tulevikule. Uuendusi — olgu siis vabatahtlikke või kehtestatud — tuleks seetõttu alati rakendada **järkjärgult**, hinnates nii vahetuid kui ka pikaajalisi **mõjusid**.

3.2 Kuigi komisjoni algatuse kaudne eesmärk on muuta Euroopa turg konkurentsivõimeliseks Ameerika turu suhtes (mida vastavalt Euroopa Parlamendi ettepanekule nähakse orientiirina), ei tohi unustada, et hiljutine **Euroopa Liidu laienemine** on kaasa toonud suhteliselt "nõrku" või veel konsolideerumata kogemuse ja struktuuridega turge. Nende vahetuid ja, veelgi olulisemalt, pikaajalisi tagajärgi hindamata tehtud muudatustel võiks olla traumeeriv mõju koos "tugevamate" süsteemide põhjendamatu domineerimise kaasohuga. **Konsolideerumisi**, mida komisjon on nimetanud integratsiooni kasutoovaks teguriks (ja mille suhtes ta end neutraalseks nimetab), ei peaks määrama ellujäämisvajadus, vaid pigem peaksid vastava otsuse langetama turujõud, kes **nende sobilikkust vabalt hindavad**.

3.3 Välja arvatud punktis 2.4 kirjeldatud olukord, on turgude killustatuse peamiseks määravateks teguriteks **erinevused riiklikes seadusandlustes ja maksusüsteemides**, nii omandiseaduse kui ka tehingute puhul. Neis valdkondades tuleb ühendusel sekkuda, et saavutada **õiguslik harmoniseerimine**, mis eemaldaks praegu olemasolevad õiguslikud (eelkõige fiskaalse loomuga) takistused.

3.4 Õiguslik harmoniseerimine on oluline, kuid mitte piisav eeltingimus. Kui eesmärgiks on luua tugev üleeuroopaline struktuur, on vaja **võrdseid võimalusi pankade ja finantsasutuste konkurentsiks**, mille aluseks on eeskätt vahendajate **valikuvabadus** (vt lõige 3.7) **juurdepääsureeglite** hoolika järelevalve kaudu. Optimaalseks konkurentsiks tingimuste loomine on investorite jaoks **hindade alandamise** vältimatu eeltingimus.

3.5 Komisjon ei väljenda arvamust **turukorraldajate** (pangad ja finantsasutused) **rollide selgitamise ja infrastruktuurist eraldamise** teemal. Viimaste teostada on **kliiringu** funktsioon (kesksed osalejad) ning **arveldused ja hoiustamine** (väärtpaberite keskedepositooriumid). Kummalgi kategoorial on erinevad eesmärgid ja tegevusiseloome ning seetõttu vajab kumbki oma rollile vastavaid **erinevaid reegleid ja järelevalvet**. Komisjon sooviks siiski märkida, et kommertsbankade puhul esineb kasvav tendents internaliseerida kliiringu- ja arveldusfunktsioone.

3.5.1 Kaks suurimat organisatsiooni, mis esindavad täpselt eelmises lõigus kirjeldatud olukorda (st pankade ja vahendajate kombineerimine, kuigi eraldi arvepidamisega), on juba mõnda aega turul tegutsenud. Nende organisatsioonide kogemused tõhususe, mastaabisäästu ja kasumlikkuse mõistes on olnud positiivsed. Lisaks oleks ebarealistlik arvata, et käesolevas etapis on võimalik anda korraldus tükeldada või ümber korraldada firmad, mis moodustavad turu selgroo.

3.5.2 Võimalikke tegevuskursse on kaks: kas aktsepteerida, et kombineeritud organisatsioonid võivad eksisteerida, või minna seaduse range sõnasõnalise tõlgendamise teed ning ühelt poolt pangandus- ning teiselt poolt kliiringu- ja arveldustegevused üks teisest eraldada. Esimene lahendus tuleks turule kasuks tõhususe ja kulude mõistes, kuid tõstab (vähemasti teoorias) suurenenud riskide ja vähem tõhusa kontrolli võimalust; teine oleks kooskõlas tegevuste eraldamise traditsioonilise doktriiniga, kuid ei tundu saavutatav, ning kõiki asjaolusid arvesse võttes, soovivat. Käesoleval etapil on selge, et komisste ainsaks võimalikuks soovituseks saab olla, et **arvepidamiste eraldihoidmine oleks piisavalt läbipaistev, et võimaldada**

tõhusat kontrollimist nii järelevalveasutuste kui ka konkurentsiasutuste poolt. Direktiiv, milles esitatakse kõnealuseid tingimusi täitvad üksikasjad, oleks teretulnud, kui mitte öelda vajalik.

3.6 Nagu eespool juba sedastatud, suhtlevad investorid ainult turukorraldajatega; **kesksed osalejad ja väärtpaberite keskedepositooriumid** on aga **kättesaadavad ainult turukorraldajatele** vastavalt arveldavate liikmete ja väärtpaberidepositooriumite vahendusele. Väärtpaberite keskedepositooriumid omakorda suhtlevad vastavate riikide keskpankade ja teiste sise-riigi või välisriikide keskedepositooriumitega.

3.7 Turukorraldajaid jälgivad juba järelevalveasutused, kuid vahendajad kehtestavad väga rangeid omandi- ja tehnilisi reegleid nende teenuste hindamise suhtes. Selle tulemusena on kõigest piiratud arvul turukorraldajatel otsesuhted vahendajatega, samas kui ülejäänutel tuleb riski kandvate tehingute läbi viimiseks kasutada kinnitatud turukorraldajaid. Vahendajate kehtestatud reeglid on mõjutatud **avalikkuse huvist**, nende ülesandeks on kindlustada **туру stabiilsus** ja, lõppanalüüsis, **investorite kaitse**. Ka järelevalve- ja konkurentsiasutustel tuleb tagada, et vahendajate kehtestatud juurdepääsureglid poleks **juurdepääsuvabaduse** piiramist võimaldavad.

3.8 Iga osaleja tegevuse iseloomu arvestades on **turukorraldajate usaldusväärsus investorite otsehuvides; turg** seevastu **põhineb vahendajate usaldusväärsusel**. Kuigi süsteemipõhine risk on turukorraldajatele ja vahendajatele ühine, peavad kummagi puhul läbi viidavad kontrollimised oma lähenemiselt erineva. Sellest ka punktis 3.5 eespool nimetatud vajadus **säilitada rollide ja reeglite selge erisus**. Niivõrd kui see puudutab väärtpaberite keskedepositooriume, väärib märkimist, et osaliste (kes enamasti on finantsasutused) krediidirisk on praktiliselt olematu, kuna liikmesriikide seadused kaitsevad investoreid keskedepositooriumi maksejõuetuse vastu nõudmisega, et hoiuolevad väärtpaberid ei kajastuks osaliste bilansis.

3.9 Rollide erisuse teemal juurdleb komitee, nagu tööpoolest ka mõned turukorraldajad, teatud **pangandusasutuste** suundumuse üle **osta üles** väärtpaberite keskedepositooriume mitmes riigis, seeläbi integreerides — või segades — oma traditsioonilise rolli rahvusvahelise väärtpaberite keskedepositooriumiga. Komitee nõuab, et komisjon esmajärjekorras otsiks võimalikke **konkurentsimoonusi**, mis võiks tuleneda turukorraldaja ja vahendaja funktsioonide segunemistest samas üksuses (või eraldiseisvates, kuid omavahel seotud üksustes). Täpsemalt on tarvis kontrollida, et väärtpaberite keskedepositooriumi ülesandeid ei kasutata muude tegevuste rahastamiseks või edendamiseks.

3.10 Kui konkurentsi moonutamine vajab veel tõestamist, põhjustab selline ülesannete kombineerimine kahtlemata, nagu eespool sedastatudki, **järelevalveraskusi** ametiasutustele: pangana jäävad rahvusvahelisele väärtpaberite keskdepositooriumile kehtima asukohariigi panganduseeskirjad ja -järelevalve, samas kui väärtpaberite keskdepositooriumina allub ta teistsugustele reeglitele ja väärtpaberituru järelevalve eest vastutavatele ametiasutustele tegevuskohariigis. Isegi kui arvepidamine on eraldatud, võib seostega — olgu need siis rohkem või vähem nähtavad — kaasneda kohustuste kattumine või, mis veel halvem, ohtlikud tühikud järelevalves. Objektiivsuse huvides tuleks siiski meenutada, et väärtpaberite säilitamist käsitlevad õigusaktid (vt lõige 3.8) pakuvad investorile efektiivset kaitset.

3.11 Üldiste märkuste lõpetuseks ja järgnevate spetsiifiliste märkuste sissejuhatuses märgib komitee, et komisjoni dokument põhineb soovil luua integreeritud piirangutevaba turg, mis vastab konkurentseadustele ja toimib madalate kuludega. Kõiki neid kavatsusi tuleb toetada. Eeskätt soovib Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee rõhutada järgmist:

- iga uuendus avaldab positiivset või negatiivset mõju **туру usaldusväärsele**. Ükski kaalutlus, olgu liberaliseerimise või konkurentsi alane, ei tohi üle kaaluda vajadust kaitsta investoreid;
- **konkurentseeskirju** on tarvis järgida, kuid tuleb meeles pidada, et **mitte kõik osalejad pole riski seisukohalt võrdsed**;
- “avatud turu” ideed peab piirama turu kvaliteedi säilitamise eesmärgil;
- kuni on saavutatud tegelik **maksureeglite ühtlustumine**, ilmnevad turul jätkuvalt **moonutused ja kõrged kulud**, mis muutuvad veelgi selgemaks pärast tehniliste ja õiguslike takistuste kõrvaldamist; pealegi lihtsustavad ühtsed protseduurid maksudest kõrvalehoidumise kontrollimist;
- kuigi on tarvis kõrvaldada praegu juurdepääsu **kohalikele turgudele** takistavad barjäärid, ei tohi alahinnata fakti, et igal turul on oma **iseärasused ja tavad**, mida harmoneerimise käigus pole võimalik kõrvaldada. Kõnealuses küsimuses märgib komitee, et **õiguskindlus** pole vabavalikuline lisand, kuigi lõikes 1.4 osundatud komisjoni deklaratsioon tundub kindlust sisendav.

4. Erimärkused

4.1 Giovanni aruannetes nimetatud takistused

4.1.1 Giovanni (¹) rühma kaks aruannet moodustavad komisjoni arutelude aluse. Kõnealuste aruannete järeldused pärinevad usaldusväärsetelt ja autoriteetsetelt asjatundjatelt. Kuigi **faktid** selliselt sedastatud kujul on vaieldamatud, usub

(¹) Giovanni aruanded on avaldatud komisjoni koduleheküljel aadressil: http://europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/index_en.htm#otherdocs.

komisjon siiski, et veel on ruumi väljendatud **arvamusi** käsitlevateks edasisteks aruteludeks. Seetõttu esitatakse konstruktiivses vaimus järgmised kommentaarid.

4.1.2 Kahes Giovanni aruandes (kokku on neid 15) määratletud takistused saab jagada kolme rühma: **tehnilised või turutavade tulenevad, maksuformaalsustega** seotud ja **õiguslikud** takistused. Vastavalt aruannetes väljendatud arvamusele, mida komisjon jagab, on üheks peamiseks takistuseks integreerimisele **piirangud kliiringu ja arvelduste asukohtadele**, mis rakendamisel jätavad turukorraldajad ilma kliiringu- ja arvelduskohtade valimise ja neile vaba juurdepääsu õigusest. Komisjon kinnitab õigusega, et kõnealused piirangud **on konkurentsi piiravad**; samas kui komitee sellega üldjoontes nõustub, pannes ette uurida lähemalt mõne taolise piirangu põhjust, et kindlaks teha, kas nende õigustamiseks eksisteerib arvestatavaid põhjusti väljaspool tühipaljust proteksionismi.

4.1.3 Teised määratletud takistused on sellised, mis põhjustavad või isegi sunnivad operaatoreid **kasutama kohalikke osalejaid välisriigi väärtpaberiarveldussüsteemile juurdepääsemiseks**. Ka sel juhul annab komitee nõu suhtuda ettevaatusega — nagu on esile tõstetud lõigus 3.11, pole mitte kõikide piirangute ja takistuste lähtepunktiks soov kaitsta siseturge.

4.1.4 Komitee nõustub täielikult komisjoni kriitikaga fakti suhtes, et mõnes riigis peavad arveldussüsteemid hõlmama **integreeritud mehhanismi allikamaksude kogumiseks**, samas kui mõne teise süsteemi kasutamine võiks põhjustada kõrgemate maksude maksmist. See barjäär, mis kindlasti piirab turukorraldajate kulupõhist valikuvabadust, on siiski raskesti eemaldatav, kuna on seotud riikliku maksustamispoliitikaga.

4.2 Ühise reguleeriva/järelevalveraamistiku puudumine

4.2.1 Kliiringu- ja arveldussüsteemidele kohaldatakse riiklike asutuste reguleerimist ja järelevalvet, **Euroopa reguleeriv raamistik puudub**. Ühise seadusandluse — ja seega “Euroopa passi” — puudumisel on riiklikel asutustel võimalik keelata juurdepääs oma turgudele selliste süsteemide abil, mida nad ei kontrolli. Nimetatud õigustus tuleneb faktist, et nende tööks on selle turu kaitsmine, mille eest nad vastutavad. Kõnealuse puudujäägi leevendamiseks on Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS) ja Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (CESR) moodustanud töörühma ülesandega töötada välja **ühised standardid** Euroopa kliiringu- ja arveldusteenuseosutajatele, kohandades G-10 väärtpaberiarveldussüsteemide töökoona soovitusel Euroopa kontekstiga. Selle töö tulemused tõlgendatakse loodetavasti **soovitusteks ja mitte eeskirjadeks**. Soovituste eeliseks on, et neid saab rakendada igäüks ning neid saab ka kiiresti muuta võttes arvesse tehnoloogilisi ja turul toimuvaid muutusi.

4.2.2 Ühiste eeskirjade kehtestamine on turuintegratsiooni alus. EKPS/CESR kavandavad standardid **pole siduvad**, kuna ainult ühenduse direktiiviga on võimalik muuta või täiendada riikide seadusi. Komitee loodab, et EKPS/CESR reeglid **avaldatakse pärast raamdirektiivi kinnitamist** ja on direktiiviga kooskõlas, piirdudes selles sätestatud reeglite integreerimise või võimalike õigustühikute täitmisega. Teistsuguse lähenemise korral riskitaks turudel segaduse tekitamisega.

4.3 Ühtsete tingimustega tegevusvälja puudumine

4.3.1 Mõned asutused, mis pakuvad kliiringu- ja arveldussüsteeme, omavad ühtlasi panga- või investeerimisfirma litsentsi. Komisjon märgib, et kuigi pangad ja investeerimisfirmad saavad pakkuda **depootehinguid piiriülestel alustel** kasutades oma ISD-passi (vastavalt investeerimisteenuste direktiivile), ei võimaldata võrreldavat õigust ainult kliiringu- ja arveldusteenuste pakujatele. Lisaks kehtivad neile kahele turukorraldajatüübile erinevad kapitaliadekvaatsusnõuded ning erinevad järelevalve- ja teenuste tarne-eeskirjad. Komisjon järeltab, et selline olukord tõstatab **olulisi probleeme ühtsete tingimustega tegevusvälja raames**.

4.3.2 Komisjon läheneb probleemile esmajärjekorras **turgude avamise ja ühiste tingimustega tegevusvälja** vaatevinklist; komitee eelistab olulisemaks seada **turgude ohutuse ja kontrolli tõhususe**. Praegu tekkinud olukorda tuleks vaadelda mõnevõrra murelikult. Selgete ühtsete reeglite puudumisel on loodud hübriid- või ühendstruktuure, mille puhul on raske ära tunda nende põhitegevust — on see pangandus, vahendusteenused või kliiring. Kuigi ühendatud või üksteist täiendavad tegevused võivad luua sünergiaid ja mastaabisäästu, on õige ka see, et tuleks vältida erinevate tegevuste allutamist arvukatele erinevatele kontrollimistele ja reeglitele.

4.3.3 Kokkuvõttes suhtub komitee konkurentsi põhitähelepanus hoidvasse lähenemisse äärmise ettevaatusega, **kõiki otsuseid vormivaks ülekaalukaks teguriks peab olema turgude ohutus**. Kui nimetatud tingimus on täidetud, seisneb küsimus mõistliku tasakaalu leidmises ühelt poolt vabaturu reeglite respektemise ja teiselt poolt turukorraldajate ja investeerin-gute huvide kaitse vahel.

5. Komisjoni eesmärgid

5.1 Komisjoni eesmärk on luua Euroopa Liidu väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemid, mis oleksid **tõhusad ja ohutud**

ning kindlustaksid **ühtsed konkurentsitingimused** vastavate teenuste erinevatele osutajatele. Nimetatud eesmärkide saavutamiseks soovib komisjon vastu võtta järgmised asjakohased meetmed ja poliitikad:

- olemasolevate kliiringu- ja arveldussüsteemide **liberaliseerimine ja integreerimine**, tagades täielikud juurdepääsuõigused ja kaotades takistused;

- **konkurentsireeglite** täielik rakendamine;

- **ühise reguleeriva ja järelevalveraamistiku** vastuvõtmine;

- asjakohase **juhtimiskorra** rakendamine.

5.2 Komitee kiidab heaks, kuigi mõningate reservatsioonidega, nii eesmärgid kui ka vastu võetavad korrad ja poliitikad. Komitee tervitab üldiselt komisjoni kavandatud tegutsemisviisi, seetõttu sisaldavad järgmised lõigud lihtsalt mõningaid kommentaare eesmärgiga aidata kaasa komisjoni teostatud suurepärasele tööle.

5.3 Lamfalussy ja Giovannini ning komisjoni aruandes ollakse nõus sellega, et kui kõik vajalikud meetmed on vastu võetud, käivitub tervendav arveldus- ja kliiringusüsteemide **konsolideerimisprotsess**. **Seda protsessi peab juhtima turg**. Komisjon usub, et peab jääma **neutraalsele** positsioonile **struktuuriküsimustes**; seetõttu teeb komisjon ettepaneku jätta vastu võtmata seisukoht arveldussüsteemide või kesksete osaliste horisontaalse või vertikaalse konsolideerumise ning vahendus- ja/või pangandusteenuste pakkumise suhtes.

5.4 Komitee soovib kõnealuses küsimuses teha mõningad märkused, et täiendada ja selgitada eespool punktis 4.3.2 öeldut. Komitee usub, et kuigi **võrdväärsete asutuste riikidevaheline konsolideerimine** tõenäoliselt võib luua mastaabisäästu ja protseduure lihtsustada, kipub **erinevate tegevuste konsolideerimine ühte asutusse** looma hiiglaslikke ärihübriide. Järelevalveasutused, tehes tihedat koostööd konkurent-siasutustega, peavad tagama, et see ei ohustaks **väiksemate ettevõtete ellujäämist**. Lisaks, kasvõi ainult läbipaistvuse vaatevinklist, tuleks turule anda võimalus aru saada, kes millega tegeleb.

5.4.1 Komisjoni mittesekkmisdeklaratsiooni tuleks kaaluda ka käesolevas dokumendis mujal (vt lõik 6.2, viimane taane) esineva “kavatsuste deklaratsiooni” raames, milles kinnitatakse kavatsust **jäljida konkurentsireeglitele vastavust**.

6. Komisjoni algatused

6.1 Komisjoni programm seatud eesmärkide saavutamiseks tundub täielikult kohane ja mõistlik ning, eelkõige, realistlik: uuendused tuleb juurutada **järkjärgult**, mis võimaldab piisavalt aega täielikuks rakendamiseks, ning alati kooskõlas turu reeglitega, rakendades **õigusraamistikku ainult vajadusel**.

6.2 Komisjon on moodustanud **nõuandva ja järelevalve-rühma** ülesandega analüüsida takistusi, mis Giovannini aruandest lähtudes tuleks eemaldada erasektori algatuste teelt. Komisjon kavatseb sellele lisaks:

- esitada **raamdirektiivi** usaldusväärse õigusraamistiku loomiseks, aidates sellega kaasa erinevate riiklike süsteemide vastastikusele tunnustamisele;
- moodustada **asjatundjate rühmi**, kes käsitleksid mitmesuguseid **õigus- ja maksundusprobleeme** ning oskaksid välja pakkuda seadusandluse või protseduuride ühtlustamise viise;
- jälgida **tegelikku vastavust konkurentsireeglitele**, kontrollides **olemasolevaid monopoolseid seisundeid** ja edasist tööstusharu konsolideerumist, **vajadusel sekkudes**.

6.2.1 Enamik komisjoni tegevuskavas pakutud meetmeid ei nõua erilist kommentaari, komitee piirdub üksikute kommentaaride ja mõtisklustega.

6.3 **Juurdepääsu- ja valikuõigused** (teatise punkt 2.1). Avatud üleeuroopalise turu loomise keskne probleem on mõnede asutuste (ja teatavas ulatuses nende kõigi) kehtestatud **juurdepääsutõkked kliiringu- ja arveldusteenuste pakkujatele kliiringu ja arvelduste asukoha vabal valimisel**. Seistes silmitsi mitmete riikide asutuste vastuseisuga, ei näe komisjon alternatiivi direktiivile, mis nõuaks kõnealuste takistuste eemaldamist ning **tagaks** kõigile huvitatud pooltele — investeerimisfirmadele ja pankadele, kesksetele osalejatele ning arveldussüsteemidele — **juurdepääsuõiguse asjaomastele vastaspooltele igas Euroopa Liidu riigis**. Nimetatud raamides oleks reguleeritud turgudel ja mitmepoolsetel kauplemissüsteemidel ühtlasi võimalik sõlmida **kokkuleppeid kesksete osalejate ja väärt-paberite keskdepositooriumitega**, mis asuvad teistes Euroopa Liidu riikides.

6.3.1 Komitee nõustub põhimõtteliselt komisjoni kavatsusega, kuid soovib siiski kutsuda **ettevaatusele**. Mitte kõik

praegu olemasolevad tõkked ei tulene riiklike asutuste protektionistlikest meetmetest; paljudel juhtudel on peamiseks kavatsuseks **kaitsta turgu riskide eest, mille üle asutustel endil puudub kontroll**. Need ettevaatusabinõud on õigustatud. Teabevahetus ei pruugi alati olla rahuldav, kuid eelkõige võib puududa reaalselt teave, mis oleks õigeaegse sekkumise eeltingimus.

6.3.2 Komisjoni dokumendis mainitakse teatud kehtestatud ettevaatusabinõusid, eriti **kapitali adekvaatsuse ja riskide juhtimise** suhtes, säilitades **päritoluriigi kontrolli** põhimõtte. Juurutatakse **järelevalve-alase koostöö mudel**, et “vältida väärt-paberite kliiringu- ja arveldussüsteemid allutamist mitmekordsele järelevalvele”. See lähenemine on kahtlemata õige, kuid raskusi selle praktikas rakendamisel ei tohiks alahinnata.

6.3.3 Turgude kasvav areng keerukuse suunas ning katkematus tempos konsolideerumised, liitmised ja korporatiivsed muudatused tähendavad, et järelevalveasutustel lasub raske töökoorem. Teoreetiliselt ei ole kahtlust, et koostöömeetmed on asjakohased ja mõistlikud. Komitee valmistab siiski muret, et **praktiliselt ilmnevad märkimisväärsed raskused**: pole lihtne integreerida kahtkümend viit süsteemi, mille tõhusus-, ressursi- ja kogemustasandid erinevad. Komitee usub, et liberaalseerimismeetmete **jõustumiskuupäeva** saab määrata alles pärast **kõigi riiklike järelevalveasutuste tingimusteta nõusoleku saamist**. Kõnealustel asutustel tuleb vastutustundlikult tagada, et nad on suutelised osalema teabevahetussüsteemis ning tagama turgude kaitse **süsteemipõhise ohu eest**.

6.4 **Üldjuhtimine** (teatise punkt 2.3). Komisjon tunnustab, et ei soovi **sekkuda** arveldussüsteemide haldavate üksuste ja nende kesksete osalejate **vormi**. Komitee soovib siiski märkida, et paljud konkurentsi ja domineeriva positsiooniga seotud probleemid oleksid lahendatavad süsteemiosaliste **teatud vormis koostöö** abil, töötades pigem tasuvuspiiri kui kasumi taotlemise alusel.

6.4.1 Arvestades vahendajate ülesannete tundlikku loomust ja nende märkimisväärset turujõudu, peab komisjon vajalikuks kehtestada **tõhusa läbipaistva üldjuhtimise suunised**, mille abil on võimalik jälgida ettevõtte poliitikat ja igapäevase äritegevuse juhtimist. Komitee nõustub, et sätestatud suunised ei vaja erilist kommentaari, ning et need on kooskõlas ettevõtete üldjuhtimise kaasaegsete põhimõtetega.

6.4.2 Komisjon lisab, et need asutused just nimelt oma märkimisväärse mõju tõttu võivad harrastada **konkurentsivastaseid tegevusi**. Kindlustamaks, et seda ei juhtuks, peavad kesksed osalejad ja keskedepositooriumid hoidma **arvepidamise lahus**, et eraldada institutsioonilisi tegevusi muudest teenustest. Samu sätteid tuleks kohaldada tegevusele, mis komisjoni kirjelduses on "**mis tahes mittepõhitegevus, näiteks pangandus**". Kesksete osalejate või keskedepositooriumite suurust arvestades tundub panganduse kirjeldamine "mittepõhitegevusena" mõnevõrra ülelihtsustatuna: arveldussüsteemi osalised vajavad kommerts-panga (või keskpanga) rahakrediiti, et tasandada ajutisi puudujääke oma sularahapositsioonis. Pangandus võib hõlmata vägagi märkimisväärseid summasid, ja eriti pingelistel perioodidel turul ei tohiks alahinnata **süsteemipõhise riski** tekkimist.

6.4.2.1 **Erand nõudele hoida arvepidamine lahus** tunduks siiski asjakohane keskedepositooriumite juhul, kuna nende asutuste puhul viitab "panganduse" funktsioon osalevatele pankadele ja on **loomult arveldusi täiendav**. Krediit on seetõttu teatud mõttes arvelduste lahutamatu osa ja sellisena võiks (või isegi tuleks) see siduda keskedepositooriumite institutsionaalsete ülesannetega. Sama on rakendatav kesksete osalejate puhul, kui krediiti vajatakse arvelduse ladusaks toimimiseks, mille lahutamatuks osaks seda võib lugeda.

6.4.3 Siiski on ebaselge, kuidas saavad praktikas panganduse **järelevalveasutused** ning kesksete osalejate ja keskedepositooriumite järelevalve eest vastutavad asutused **kriisiolukorras** vajaliku kiirusega **koostööd teha**. Nagu eespool juba mainitud, loodab komitee, et võimalike tururiskide kaalumise viib selleni, et kõik pangandus- ja mitte-pangandustegevuste eest EKP egiidi all vastutavad järelevalveasutused kirjutavad alla vastastikustele koostöö- ja teabevahetuslepetele pidevatel alustel, ning võtavad vastu õigeaegsed ja tõhusad meetmed kriisiolukordadeks.

6.5 **Õiguslikud ja maksuõiguslikud erinevused** (teatise punkt 3). Järjepidevad õiguslikud probleemid on nii arvukad ja keerulised, et kõiki pole võimalik ülevaاتlikult loetleda. **Erinevused seadusandluses** mõjutavad lepingu- ja kapitaliaspekte, samuti rahvusvahelise, äri- ja pankrotiõiguse ainest ning neil on **kaudsed õiguslikud mõjusid** väärtpaperite ostu-, kliiringu- ja tarneprotsesside **igal tasemel**. Komisjon märgib, et "*erinevused asjaomastes riiklikes materiaaõigusaktides võivad sellegipoolest kogu protsessi negatiivselt mõjutada*".

6.5.1 Üldiselt on teada, et loendamatu ja keerukate õigusprobleemide lahendamisele kulub **palju aega**. Reaalselt võttes on kõigutamatuks faktiks, et siseriiklikud eripärad ja bürokratlik konservatism on sageli põhjustanud **õiguslase ühtlustamise pidurdumist ja takerdumist**. Komitee loodab, et liikmesriikide vastutustunne pääseb korrakski mõjule siseriiklike huvide üle. Komisjon teeb ettepaneku moodustada akadeemilis-

test asjatundjatest, avalikest asutuste esindajatest ja kutselistest juristidest koosnev **rühm**, mille ülesandeks on heita sügavam pilk Giovannini rühma algatatud analüüsidesse ja pakkuda asjakohaseid lahendusi. Rühmal tuleb hoida kontakte organitega, mis on ette võtnud sarnase töö ülemaailmsel tasandil (UNIDROIT). Komitee soovib kaasata kõnealusesse rühma tehnilisi ja õigusasjatundjaid turukorraldajate hulgast.

6.5.2 Komisjoni poolt esitatud õiguslase ühtlustamise protsessi ei saa lõpule viia enne, kui on välja töötatud raamdirektiivi muud aspektid. Seniks tuleb meil **elada olemasoleva seadusandlusega**, sekkudes õiguslikul tasandil ainult siis, kui rangelt vaja; vältida tuleb kiirustavaid sekkumisi, mis võiksid vajada järgneva muudatusi. Pealegi märgib komitee, et turud on siiani toimunud ilma tõsisemate probleemideta ja seda **väljaku-junenud tavade** alusel, mis on harva vaidlusteks põhjustanud ja veelgi harvem olnud kohtulike otsuste aineks. Õiguslike erinevusi tuleb seega lugeda mitte takistuseks selle ranges tähenduses, vaid protseduuriliseks komplikatsiooniks, mille tulemuseks on märgatavalt suuremad kulud.

6.5.3 Eelmises lõigus tehtud märkused kehtivad ka **maksus-tamismeetmete** kohta. Õiguslike erinevuste ja liikmesriikide õigustatud soovi maksustada kapitalitulu tagajärjeks on terve hulk segadusseajavaid seadusesätteid, mis sageli on diskrimineerivad, mõnikord raskesti tõlgendatavad, kuid lähevad alati **turule kalliks maksma**. Komitee ei pea vajalikuks üksikasjalikult peatuda komisjoni pakutud meetmetel, mis on formaalselt korrektsed, kuid mida liikmesriigid ei pruugi tunnustada, eriti kui esmalt ei saada üle vastandlikest ideoloogilistest seisukohtadest. Peamiseks eesmärgiks on **ühtlustada maksukogumise menetlus**; kõigil valikuliselt välja pakutud meetoditel on eelseid ja puudujääke, kuid oluline on, et vähemalt selles punktis on liikmesriikidel võimalik kokkuleppele jõuda.

6.6 **Konkurentsipoliitika** (teatise punkt 4). Komisjoni dokumendis pööratakse kõnealusele probleemile erilist tähelepanu ja kehtestatakse **oluline põhimõte: süsteemide liberaliseerimisele ja integreerimisele suunatud meetmed ning konkurentsipoliitika täiendavad üksteist**. Nimetatud põhimõte võib tunduda ilmselge, kuid praktikas rakendatuna võimaldab erinevaid, sageli kitsendavaid tõlgendusi. Komisjon sedastab, et **soovib jääda neutraalseks horisontaalse või vertikaalse konsolideerumise suhtes**, kuid hoiatab, et **võivad tekkida konkurentsialased probleemid**, kui selliste konsolideerumiste tulemuseks on domineeriva turupositsiooni loomine või tugevnemine, nagu juba on juhtunud. Probleem pole domineerivas positsioonis, mis iseenesest pole illegaalne, vaid **domineeriva positsiooni illegaalses kasutamises**. Sellisel juhul võivad turu iseloomu arvesse võttes tekkida probleemid eeskirjade kohaldamisega.

6.6.1 Juba on ilmnunud komisjoni osundatud näiteid riiklike ja rahvusvaheliste kesksete osalejate **piiriülesest konsolideerimisest**, mille tulemusena on tekkinud märkimisväärse suurusega organisatsioonid. Arutusel on muud konsolideerumise või struktureeritud koostöö vormid. Uurides, kas olemasolevad või soovitatud struktuurid vastavad konkurentsireeglitele, tuleb meeles pidada, et **kesksed osalejad ja keskdepositooriumid on vähearvulised, aga suured**. Nende eripära arvesse võttes pole realistlik arvata, nagu võiks igas riigis tekkida piisav arv asutusi selleks, et takistada ühel neist omamast ülejäänutest tugevamat positsiooni; sama on võimalik isegi rõhutatumalt väita Euroopa tasandi kohta. Vahe teistest tugevamate ja domineeriva positsiooniga ettevõtete vahel on väga väike. Konkurentsiasutuste otsus peaks baseeruma turu iseloomu ja selle operatiivvajaduste süvatundmisel.

6.6.2 Otsus domineeriva positsiooni või **konkurentsivastaste tegevuste** kohta oleks veelgi raskem, kui suundumus — mille suhtes komisjon on neutraalne — kesksete osalejate ja pangandustegevuste horisontaalse integratsiooni suunas jätkuks. **Hindade kontrollimine** oleks sel juhul eriti keeruline ja raske. Hindu ei peaks saama reguleerida, kuid komisjon kinnitab, et neid ei tohiks kasutada **diskrimineerivatel põhimõtetel**. Hinnakujunduskriteeriumid vastavad, või peaksid vastama, turu reeglitele, ning on seotud mahu, turvalisuse, pakutavate garantiide ja rea kvalitatiivsete kaalutlustega; raske oleks kindlalt väita, millised hinnangud on subjektiivsed ja millised objektiivsed, ja millisel juhul on need diskrimineerivad. Domineerivast positsioonist tulenevate **liialdatud hindade** määramine võib osutada veelgi raskemaks, sest puuduvad eelnevalt kindlaks määratud kriteeriumid, mida rakendada sellistel puhkudel, mida tuleb hinnata individuaalselt.

6.6.3 Käesoleva kokkuvõtva konkurentsiaspektide ülevaate lõpetuseks soovib komitee väljendada oma üldist nõusolekut komisjoni lähenemisega, kuid kutsub ka üles järelevalve- ja konkurentsiasutuste koostööle siduvate eeskirjade alusel nii riiklikul kui Euroopa tasandil. Järelevalveasutused (koostöös konkurentsiasutustega) võivad sooritada eelnevat kontrolli, et vältida domineerivate positsioonide kuritarvitamist ja turult väljatõrjumist. Niimoodi on võimalik hoida konfliktseid ja turgu kahjustavaid tagantjärgi tehtud sekkumisi miinimumi lähedal, kuni on juurutatud selged ja mõistlikud turu- ja järelevalveeeskirjad.

6.6.4 Lõpetuseks käsitleb komisjon seisukohta võtmata kokkulepete (ainusõiguslikud ja muud) probleemi, selgelt eelistanes arutleda iga juhtumit eraldi. See on tasakaalukas lähene mine, mida komitee toetab kogu südamest.

7. Lõppjäreldused

7.1 Komitee tutvus komisjoni dokumendiga märkimisväärse huviga ja analüüsis seda eelkõige nende sotsiaalpartnerite vaatevinklist, keda ta esindab. Komitee nõustub kõnealuse lähene mise ja suunistega. Komitee mõistab, et teema on äärmiselt keerukas ja delikaatne ning et seetõttu on veel pikk tee läbida enne, kui on võimalik rakendada tulevane direktiiv. Asjatundjad usuvad, et eeskirjade rakendamisele võib kuluda mitu aastat.

7.2 Komitee mõistab, et konsulteerimine kõigi huvipooltega — turu, järelevalveasutuste ja valitsustega — on vältimatult pikk ja raske protsess ning et tulevase direktiivi seadusandlik protsess võib kujuneda keerukaks. Seetõttu tegeleb komitee küsimusega, milliseks võib olukord vahepeal areneda. See on õigustatud küsimus, mida esitades ei soovita jätta põhjendamattult alarmeerivat muljet. Lõppude lõpuks on turud siiani näidanud, et olemasolevad reeglid võimaldavad neil piisavalt eriolukordadega toime tulla, ja võimuasutused on ka kõige raskemaid olukordi kontrolli all hoidnud.

7.3 Probleem eksisteerib eelkõige lühiajalises tulevikus. Ameerika ja Aasia turgude areng hoogustab trendi luua tugevamaid tõhusamaid struktuure ka Euroopas. See suundumus on ratsionaalne ja kooskõlas turu reeglitega, mida pole võimalik — reguleerimise vaatepunktist — globaalsest kontekstist isoleerida. Seetõttu on vaja tervet mõistust ja ettevaatust, kui konkurentsireeglite valgus lubada või keelata ettevõtete konsolideerumisi või äri- või finantskontsernidele uute ülesannete võtmist.

7.4 Teiselt poolt usub komitee, et **otsuseid ei saa võtta konkurentsiasutused üksi. Järelevalveasutuste siduv arvamus** peaks kujunema reeglilik, mida — kuigi seda ei rakendata alati ja igal pool — rakendatakse nüüdsest alates. Soovides **avada turge ja saavutada vastavus konkurentsieskirjadega ei tohi ignoreerida turgude endi ohutust**. Nimetatud aspekti saavad hinnata ainult selle eest vastutajad.

Brüssel, 21. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse terviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas" (*)

KOM(2004) 474 lõplik — 2004/0153 (COD)

(2005/C 221/22)

9. septembril 2004 otsustas komisjon Euroopa Ühenduse vastavalt asutamislepingu artikli 149 lõikele 4 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmise dokumendi osas: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse terviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas.

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon, kelle ülesandeks oli komitee töö ettevalmistamine kõnealusel küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 20. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr KORYFIDIS.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 9.–10. veebruaril 2005. aastal toimunud 414. plenaaristungil (10. veebruari koosolekul) ... poolt-, ... vastu- ja ... erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse.

1. Sissejuhatus

1.1 Pärast pikaajalist teaduslikku uurimistööd, ettevalmistusi ja konsultatsioone⁽¹⁾ on komisjon esitanud oma ettepaneku, millega kehtestatakse *terviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas*.

1.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab seda arengut ning märgib, et käesolevas arvamuses esitatud soovitude eesmärk on muuta komisjoni ettepanek tõhusamaks ja praktilisemaks.

1.3 EMSK arvamuse komisjoni ettepaneku kohta on kujundanud peamiselt EMSK teadmised ja kogemused seoses alljärgnevaga:

Viivitused Lissaboni eesmärkide saavutamisel;

Viivitused hariduse ja koolituse vastavusseviimisel töövõljakusega⁽²⁾;

Demograafiline olukord Euroopas;

Küsimused, mis on viimasel ajal nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil kerkinud seoses katsetega leida neile probleemidele lahendusi⁽³⁾.

(*) Mitteametlik tõlge.

(1) Lisas loetletakse selle pika protsessi peamised etapid.

(2) Vt ELT C 120, 20.5.2005.

(3) Tuleb märkida, et viimasel ajal on tunduvalt hoogustunud lahenduste otsimise protsess Euroopa Liidu sellistele võtmeprobleemidele nagu näiteks Lissaboni eesmärgid (tööhõive, teadmispõhine majandus, jätkusuutlik areng jne). Elukestev õpe ning vajadus panna see institutsionaalsele alusele kujutavad endast kõigi selliste probleemide lahendamiseviiside ühisnimetajat. Selles seoses tuleb esile tõsta eesistujariigi Hollandi koos komisjoniga ette võetud algatusi koolituse ja töövõljakuse vaheliste seoste edendamiseks ja üle-euroopalise koostöö tugevdamiseks kutseõpetuse arendamisel, aga samuti Wim de Koki aruannet Lissaboni strateegia vahehindamise kohta märtsis 2005 (http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/2004-1866-EN-complet.pdf).

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Komisjoni ettepaneku (KOM(2004) 474 (lõplik)) eesmärgiks on olemasolevate koolitusprogrammide ümberstruktureerimine. Vajaduse ümberstruktureerimise järele on eelkõige tinginud järgmised neli tegurit:

— muutused terves Euroopa Liidus, mille tõttu haridus- ja koolitussüsteemid integreeritakse üha enam elukestva õppe konteksti,

— hariduse ja koolituse üha tähtsamaks muutuv roll teadmispõhise konkurentsivõimelise ja dünaamilise majanduse loomisel Euroopas,

— vajadus edendada tugevaid külgi ning tegelda järjepidevuse, ebaühtluse ja sünergiadefitsiidiga,

— vajadus lihtsustada ja ratsionaliseerida ühenduse õigusakte ühtse raamistiku loomise teel, mille raames saab rahastada erinevaid tegevusi.

2.2 Ettepanek põhineb olemasolevatel Socrates, Leonardo da Vinci ja e-õppe programmidel, EUROPASS-algatusel ning erinevatel ühenduse tegevusprogrammi kaudu rahastatavatel tegevustel Euroopa tasandil tegevate organite edendamiseks ning konkreetsete tegevuste toetamiseks hariduse ja koolituse valdkondades.

2.3 Ettepanek põhineb ka arusaamal, et "hariduse ja koolituse valdkondades riikidevahelisele koostööle ja vahetusprojektidele antavate ühenduse toetuste liitmisest terviklikuks programmiks tuleneksid märkimisväärsed eelised, mis võimaldaks suuremat sünergiat erinevate tegevusvaldkondade vahel ning pakuks rohkem võimalusi arengute toetamiseks elukestva õppes ning selgemaid, paindlikumaid ja tõhusamaid haldamisviise" ⁽¹⁾.

2.4 Ettepanekus jõutakse seega järeldusele, et "tuleb (...) kehtestada terviklik programm selleks, et elukestva õppe kaudu kaasa aidata Euroopa Liidu kui jätkusuutliku majandusarenguga kaasaegse teadmispõhise ühiskonna arengule, kus on rohkem ja paremaid töökohti ning suurem sotsiaalne ühtekuuluvus" ⁽²⁾.

2.5 Rõhutatakse, et "võttes arvesse koolide, kõrghariduse, kutseõppe ja täiskasvanute koolituse eripärasid ning sellest tulevat vajadust, et ühenduse tegevus põhineks konkreetselt igapäevaseks jaoks kujundatud eesmärkidel, tegevusvormidel ning organisatsioonilistel struktuuridel, on asjakohane säilitada tervikliku programmi raames konkreetselt igale kõnelausest neljast sektorist mõeldud individuaalsed programmid, maksimeerides samas nendevahelist seostatust ja ühtsust" ⁽³⁾.

2.6 Kõnealune terviklik programm koosneb järgmistest programmikategooriatest:

— Valdkondlikud programmid:

- Comeniuse programm, mis tegeleb inimeste õpetamis- ja õppimisvajadustega alushariduses ja koolihariduses (...)
- Erasmuse programm, mis tegeleb õpetamis- ja õppimisvajadustega formaalses kõrg- ja kutsehariduses, ning koolitusega kolmandal tasemel (...)
- Leonardo da Vinci programm, mis tegeleb õpetamis- ja õppimisvajadustega kutsehariduses ja -õppes. (...)
- Grundtvigi programm, mis tegeleb õpetamis- ja õppimisvajadustega kõikides täiskasvanuhariduse vormides (...);

— "Transversaalne programm" hakkab koosnema järgmistest võtmetegevustest:

- ühendusesisene koostöö elukestva õppe poliitika alal
- keeleõppe edendamine

— info- ja sidetehnoloogiatel põhineva uuendusliku sisu, uuenduslike teenuste, pedagoogikate ja praktika arendamine elukestva õppe jaoks

— selle programmi ja eelmiste sellega seotud programmide raames toetatavate ja toetatud tegevuste tulemuste levitamine ja rakendamine ning heade tavade kogemuste vahetamine;

— Jean Monnet' programm toetab institutsioone ja tegevusi Euroopa lõimumise valdkonnas. See koosneb kolmest võtmetegevusest:

— Jean Monnet' allprogramm

— tegevustoetused toetamaks täpselt määratletud Euroopa lõimumise küsimustega tegelevaid institutsioone

— tegevustoetused teistele Euroopa institutsioonidele ja assotsiatsioonidele hariduse ja koolituse valdkonnas.

2.7 Komisjoni ettepanekus on oluliseks teguriks kvantifitseeritud eesmärkide läbivaatamine, pidades silmas detailses finantsperspektiivis aastateks 2007-2013 välja pakutud summade suhtes tehtud muudatusi. Need eesmärgid on:

— Üks 20st kooliõpilasest on kaasatud Comeniuse allprogrammidesse 2007 — 2013

— 3 miljonit Erasmus-üliõpilast aastaks 2011

— 150 000 Leonardo-praktikakohta aastaks 2013

— 25 000 Grundtvig-vahetusprojekti aastaks 2013.

⁽¹⁾ KOM(2004) 474 lõplik – põhjendus (16), mitteametlik tõlge.

⁽²⁾ KOM(2004) 474 lõplik – põhjendus (17), mitteametlik tõlge.

⁽³⁾ KOM(2004) 474 lõplik – põhjendus (18), mitteametlik tõlge.

2.7.1 Komisjoni vaatenurgast on need suurejoonelised eesmärgid äärmiselt olulised selleks, et teha uuest programmist kohane vahend aitamaks kaasa kõige konkurentsivõimelisema ja dünaamilisema teadmispõhise majanduse saavutamisele aastaks 2010.

2.7.2 Soovituslikuks summaks kehtestatakse 13 620 miljardit eurot programmi seitsme aasta jaoks.

3. ÜLDIST LAADI MÄRKUSED

3.1 Loominguline lähenemine komisjoni kõnealusele ettepanekule on kindlasti keerukas protsess. See nõuab üld- ja oskusteadmisi Euroopa hariduspoliitika arengus ette tulevate eesmärkide, meetmete ja raskuste kohta. Samuti sõltub see võimalusest siduda haridusega seotud valikud tihedalt Euroopa Liidu 21. sajandiks seatud peaesmärkidega⁽¹⁾ ning eriti jooksva aastakümne peamiste eesmärkidega⁽²⁾. Viimaks nõuab see ettenägelikku lähenemist tagamaks, et praegu tulevikuks tehtud valikud on õiged.

3.2 EMSKl on selge seisukoht Euroopa Liidu praeguste kesksete eesmärkide hierarhia suhtes ning EMSK on formuleerinud viisi, kuidas elukestvat õpet nende eesmärkidega siduda. EMSK ideed visandati selle hiljutises uurimuslikus arvamuses koolituse ja töövõljakuse⁽³⁾ kohta, mida taotles Holland eesistujariigina. Kõnealuses kontekstis rajaneb EMSK lähenemine komisjoni ettepanekule suuresti ülalmainitud ideedel ja seisukohtadel.

3.3 EMSK lähenemise määravad samuti ära hariduse, kutseõppe, noorsoo ja spordi valdkondades rakendatud Euroopa Liidu poliitikate ja programmide senistel tulemustel põhinevad kogemused.

3.3.1 Üldpilt on teatavate reservatsioonidega positiivne. Komitee tunnustab programme, sest nad kujutavad endast:

— vahendit, mis lubab saavutada Euroopa Liidu organite, konkreetset komisjoni, ja Euroopa avalikkuse vahelise teabevahetuse kõrget kvaliteeti ja tõhusust;

⁽¹⁾ Siia kuuluvad teadmuspõhise ühiskonna loomise, jätkusuutlik areng ning selle kolm dimensiooni, samuti globaalse valitsemise mitmetahuline süsteem.

⁽²⁾ Need, teadmuspõhise majanduse ja säästva arenguga (Göteborg) seotud eesmärgid püstitati Lissabonis ning Euroopa haridussüsteemide kvalitatiivse mõõtmega seotud eesmärgid Barcelonas.

⁽³⁾ Vt CES 1435/2004.

— suurepäraselt alust Euroopa Liidu sisesele inimeste, ideede ning parimate tavade liikuvusele;

— valdkonda, mis pakub suureulatuslikku Euroopa lisandväärtust nii praegu kui tulevikus.

3.3.1.1 Väärrib eraldi märkimist, et Euroopa Liidu haridusprogrammid kuuluvad nende siiani äärmiselt väiksearvuliste ühenduse tegevuste hulka, mis on suunatud otse ühenduse kodanikele. Sama lähenemist Seepärast peaks tuleks kasutada ka uue programmi puhul eesmärk olema ühelt poolt edendada demokraatlikku, osalusdemokraatia ideaalidel ja kodanike aktiivsel osalemisel põhinevat arengut ning teiselt poolt edendada tööhõivet ja tööturgu igakülgset arengut. Eesmärgiks Programm peaks soodustama olema Euroopa kodanike isiklikku ja ametialastne eneseteostust seeläbi, et neile luuakse võimalused avardada ja rakendada oma potentsiaali. Euroopa Liidu ja selle kodanike vaheliste sidemete seisukohalt on oluline rajada kõikehõlmav programm, mis on suunatud erinevatele vanuserühmadele, kodanikele, töökohtadele, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ja sotsiaalpartneritele.

3.4 Komitee arvates märgib komisjoni plaan kehtestada teraviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas positiivset sammu. Seega on EMSK ettepanekud selles küsimuses mõeldud üksnes programmi täiustamiseks.

3.4.1 Kõnealuses kontekstis on EMSK alguses välja toonud ühe puuduse elukestva õppe määratluses.

3.4.1.1 Konkreetset arvab EMSK, et haridus-, koolitus- ja noorsoopoliitikates peaks käibel olema vaid üks määratlus⁽⁴⁾, selleks et elukestvat õpet nähtaks kui ühtset protsessi lasteaiast kuni pensionieani ja kauemgi⁽⁵⁾. Lisaks sellele usub EMSK, et eksisteerib vajadus kaotada Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide poolt peale sunnitud eaga seotud piirangud hariduses. Põhiküsimus seisneb selles, kuidas anda ühtsele transversaalsele mõistele "elukestev õpe" sisuline ja õiguslik alus, mis hõlmaks enamat kui vaid ligipääsu valdkondlikele programmidele. Teraviklik programm peab olema selgesõnaliseks tõukejõuks

⁽⁴⁾ Vt CES 455/1998 punkt 3.7.1, mis sätestab: "EMSK näeb võtmeküsimusena Euroopa haridusruumi arengus ja Euroopa hariduspoliitikas üldiselt asjakohaste poliitikate (haridus, koolitus, noorsugu) konsolideerimist ja asjakohaste tegevuskavade integreerimist. Haridus-, koolitus- ja noorsoopoliitikat tuleb kaasata ühtsesse tegevusraamistikku ning integreerida algatamisest ja vastuvõtmisest kuni rakenduseni. Selline seisukoht tuleneb mitte niivõrd asjaolust, et endiselt jäetakse haridusalgustest teatud valdkonnad välja, vaid pigem vajadusest võtta vastu tsentraliseeritud poliitiline lähenemine. Lõpuks tuleneb see ka vajadusest omada haridus-, koolitus- ja noorsoo valdkonnas ühtset strateegiat ning meetmete integreeritud planeerimist." Mitteametlik tõlge.

⁽⁵⁾ Vt elukestva õppe mõistet komisjoni ettepaneku artikli 3 punktis 27.

Euroopa Liidu liikmesriikidele, et need viiksid sisse positiivse õiguse, mis võimaldaks tegelikku tingimusteta juurdepääsu haridus- ja koolitusprogrammidele kõigile isikutele sõltumata elueast või muudest tingimustest. Kõnealust õigust peab olema võimalik kaitsta Euroopa Kohtus kui põhiõigust.

3.4.1.2 EMSK on teadlik, et elukestva õppe väljavaateid hakatakse põhiliselt hindama riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil. Ta mõistab ka, et programmi muutmisele terviklikuks on takistusi Euroopa tasandil. Mis puutub valdkondlike programmide sätetesse, siis EMSK soovitaks samuti tungivalt rangete piirangute tühistamist ea ja õpitava sisu suhtes, mida olemasolevad haridus- ja koolitussüsteemid iseendile ja õppida soovijaile peale sunnivad.

3.4.2 Puudujääke esineb ka seoses horisontaalse teabeedatuse ning valdkondlike programmide vaheliste ühenduslülidega.

3.4.2.1 EMSK usub, et Euroopa Liidu peamiste eesmärkide saavutamise protsessiga seotud probleemid on keerukad. Seega nõuab nende lahendamine takistuste kõrvaldamist, et võimaldada kõikide liikuvuse vormide arengut hariduse alusteemide vahel üksikute riikide siseselt ning riikidevaheliselt. Takistuste ja piirangute kõrvaldamine on ka eeltingimuseks selleks, et teadlik ja elujõuline elukestev õpe muutuks reaalsuseks.

3.4.2.2 Komisjoni ettepaneku seletuskiri sisaldab olulist punkti, mis esmakordselt esitati komisjoni teatises ühenduse haridus- ja koolitusprogrammide uue põlvkonna kohta pärast aastat 2006⁽¹⁾. See väidab, et "...haridus- ja koolitussüsteemid integreeruvad üha enam elukestva õppe konteksti, vastamaks uutele väljakutsetele, mida esitavad teadmisteühiskond ja demograafilised muutused"⁽²⁾. Kahjuks ei kajastu see seisukoht kõnealuses komisjoni ettepanekus. Komisjoni ettepanek on põhiliselt orienteeritud olemasolevatele haridusstruktuuridele ja soodustab vaid minimaalsel määral sünergiat erinevate haridustasemetega vahel. EMSK usub, et uus programm oleks paindlikum

ja uuenduslikum, kui juurdepääs konkreetsetele programmidele hõlmaks põhilised sihtrühmad, kuid ei välistaks seejuures ealistel või haridusliku kvalifikatsiooniga seotud põhjustel rühmi, kes oleksid tõenäoliselt nendest programmidest huvitatud.

3.4.2.3 Kõnealustel põhjustel tuleb suurendada transverssaalse programmi rahastamist ja laiendada selle rakendusala. Eesmärk peaks olema koostöö ja tegevuse arendamine tagamaks tingimused tõelise Euroopa elukestva õppe ruumi loomiseks, mis toob kaasa märkimisväärse Euroopa lisandväärtuse ja annab olulise panuse Lissaboni ja jätkusuutliku arengu eesmärkide elluviimisse. On täiesti selge, et ülalmainitud koostöö ja meetmed eeldavad kõikide hariduse alusteemide tüüpide⁽³⁾, sotsiaalpartnerite ning üldisemalt organiseeritud kodanikuühiskonna ning riigiasutuste ja piirkondlike ning eriti kohalike asutuste kaasamist.

3.4.3 Selle taustal tuleb luua eelkõige programm GRUNDTVIG, mis on suunatud igat liiki täiskasvanutekoolituse vajaduste rahuldamisele.

3.4.4 Kolmas ja oluline puudus on seotud tervikliku programmi ja Lissaboni strateegia eesmärkide vahelise seosega.

3.4.4.1 EMSK leiab, et Lissaboni eesmärkide saavutamisel on juba tekkinud tõsine viivitus. Ta leiab ka, et aasta 2010 läheneb kiiresti ja et seega sõltub see, kas Lissaboni eesmärgid täidetakse — või ei täideta — nendest eurooplastest, kes praegu töötavad. Samuti arvab EMSK, et teadlikkuse tõstmine Lissaboni strateegiast ja eesmärkidest nõuab püsivaid ja kõikehõlmavaid meetmeid, mis oleksid suunatud Euroopa avalikkuse sellele sektorile ning sotsiaalpartneritele. See tähendab, et prioriteediks tuleb seada inimestele Lissaboni strateegiate mõistetavamaks tegemine ja koostöö nendega, et suuta vastata jätkusuutliku arengu ja teaduspõhise majanduse väljakutsetele, edendades samas elukestvat õpet kui üldist lähenemist kõikidel tasanditel.

⁽¹⁾ KOM(2004) 156 lõplik.

⁽²⁾ KOM(2004) 474 lõplik, paragrahv 1.3, esimene taane. Mitteametlik tõlge.

⁽³⁾ Hariduse allsüsteemid haaravad alg-, kesk- ja kõrgharidust; üldist ja kutseõpet/haridust; haridusasutusi (haridus- ja/võikoolitusasutusi); ning hariduse liike (konventsionaalne ja alternatiivne).

3.4.4.2 Sellel eesmärgil soovitaks EMSK tugevdada praegu töötavale elanikkonnale suunatud elukestva õppe programme, luues samas otsesideme kõnealuste programmide ja jätkusuutliku arengu ning teadmuspõhise majanduseni jõudmise vahel. Teisisõnu tähendab see individuaalsete väikese- ja suuremahuliste elukestva õppe programmide arendamist, mis lähtuvad laiaulatuslikumatest jätkusuutliku arenguga ja Lissaboni eesmärkidega seotud programmidest⁽¹⁾ ja mis võetakse vastu pärast läbirääkimisi sotsiaalpartneritega ja nende arvamusega kooskõlas.

3.4.4.3 EMSK omistab erilist tähtsust väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete juurdepääsule programmi menetlustele. Ta viitab sellele, et on väitnud, et "... väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (...) on sunnitud küsima nõu ja toetust sellelt sotsiaalselt ja majanduslikult keskkonnalt, milles nad tegutsevad, kuna neil on ise raske korraldada terviklikku haridustegevust."⁽²⁾ EMSK soovib seetõttu eriläheneda väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, mis lihtsustaks asjakohaseid menetlusi muutmaks nende osavõtt programmidest niihästi võimalikuks kui ka tõhusaks.

3.4.4.4 Kõnealust EMSK soovitus oleks võimalik rahastada programmi jaoks kavandatud eelarve mahu piires, kui tasakaal liikuvuse ja arengu allprogrammide vahel reguleeritaks viimase kasuks ajavahemikuks aastani 2010. Ülaltoodud soovitus rahastamist saaks samuti tagada, luues laiahaardelisema ning siduvama kooskõla ja vastastikuse täiendavuse teiste asjakohaste ühenduse poliitikatega (vt ettepaneku artiklit 14). Kõnealuses kontekstis peavad Euroopa tööhõive- ja teaduspoliitika, Euroopa Sotsiaalfondi poliitika ja ka Struktuurifondi poliitika saama elukestva õppe mõõtme. Samal ajal ning kuni aastani 2010 peavad ülalmainitud poliitika elukestva õppe programmi eesmärkidega võimalikult hästi kokku sobima.

3.5 Veel üks puudus on seotud segadusega vastutuste jagamisel Euroopa, riiklike, piirkondlike ja kohalike tasemetel ning riigiasutuste ja sotsiaalpartnerite ning, laiemalt võttes, organiseeritud kodanikuühiskonna vahel.

3.5.1 EMSK omistab äärmiselt suurt tähtsust selgele ja tõhusale rollide ning vastutuste jaotusele kõikide sidusrühmade ja osalejate vahel, kes aitavad kaasa elukestva õppe tervikliku

programmi rakendamisele. Eraldusjoone tõmbamine ühelt poolt aktiivsete poliitika väljatöötajate ning teisalt passiivsete vastuvõtjate vahele kujutab endast vastuolu niivõrd tähtsas ühispingutuses, kus eesmärgiks on teadmispõhine Euroopa.

3.5.2 EMSK kutsub sotsiaalpartnereid koos piirkondlike ja kohalike asutustega osalema elukestva õppe tervikliku programmi raamidesse mahtuvates protsessides ja meetmetes. Kõik ühiskondlikud ja kodanikuorganisatsioonid võiksid soovi korral saada kasu ametlikust osalemisest terviklikus Euroopa programmis tingimusel, et nad ise kohustuvad eneste peale võtma kõnealuste programmide tegevusi täiendavaid tegevusi. Ametlik osalus annaks neile võimaluse osaleda Euroopa rahvaharidusühenduses, kuivõrd nad saaksid õiguse saada oma esindajad toetuskomiteesse. Selline aktiivne osalus muudaks süsteemi sotsiaalselt vastuvõetavaks ning annaks sellele dünaamilisuse ja tõhususe.

3.5.3 Kõnealune soovitus võimaldaks ühendada elukestva õppe programmi praktiliste igapäevaste sotsiaalsete vajaduste ning ka turu vajadustega. Muuhulgas maksimeeriks see võimalusi parendada turu — eriti tööturu — ja sotsiaalsete vajaduste vahelist tasakaalu.

3.5.3.1 EMSK juhib eriti tähelepanu tõsiasjale, et komisjoni ettepanekus ei mainita 2002. aasta märtsis sotsiaalpartnerite poolt kehtestatud prioriteete, mis puudutavad oskuste ja kvalifikatsioonide elukestva arengu meetmete võrgustikku.

3.6 Teine oluline küsimus seondub liikuvuse ja sellele määratud rahaliste vahenditega ning sellega, kuidas neid tuleks valdkondlike programmide vahel jagada.

3.6.1 EMSK usub, et liikuvus on positiivne tegur, tingimusel, et see haakub programmide kvalitatiivsete elementidega. Eesmärk vahetusprogrammide arvu kolmekordistada peab seetõttu sisaldama kvalitatiivset mõõdet. Eelpoolöeldut arvesse võttes ning käesoleval etapil kuni aastani 2010 sisaldab hetkel töötavate kodanike vahetus sellist kvalitatiivset mõõdet ning aitab seega suuresti kaasa Lissaboni eesmärkide saavutamisele.

3.6.2 Seetõttu kutsub EMSK üles vahetusprogrammide summasid nende kodanike huvides tasakaalukamalt jaotama.

⁽¹⁾ Lisateabena vaata CES 1025/2004, punkt 9 (näide parimast tavast).

⁽²⁾ Vt ELT C 120, 20.5.2005, punkt 8.1.1.3

3.7 EMSK leiab, et kommunikatsiooni aspekt on oluline probleem Euroopa kodanike positiivsel kaasamisel tervikliku programmi.

3.7.1 Selles seoses soovib EMSK rõhutada ka seda, et termin "terviklik programm" ei tee midagi — sealhulgas kommunikatsiooni seisukohalt— selleks, et programmi positiivselt tunnustataks.

3.7.2 Järelikult tehakse ettepanek asendada termin "terviklik programm" terminiga, mis on arusaadav ja kajastab programmi sisu. EMSK arvab, et "Ateena" — Vana-Kreeka teadmiste ja tarkuse jumalanna — on selline termin.

4. ERIMÄRKUSED

4.1 Üldistest märkustest lähtuvate erimärkuste eesmärgiks on üksikasjalikult välja tuua EMSK reservatsioonid ja eriarvamused, mis puudutavad komisjoni ettepaneku teatavaid artikleid. See tuleb üldiselt mõista nii, et igal pool, kus ta teisiti ei väida, kiidab EMSK kogu ettepaneku ja ka kõnealused artiklid heaks.

4.2 Artiklid 1 kuni 8:

4.2.1 EMSK on seisukohal, et artiklid 1 kuni 8 tuleks muuta vastavalt EMSK soovitusel, et sotsiaalpartnerid — koos kodanikuühiskonna ning piirkondlike ja kohalike asutustega — peaksid aktiivsemalt osalema kavandatud protsessides ja tegevustes (punkt 3.5.2) ning EMSK soovitusel programmi nimevõtte kohta (punkt 3.7.2).

4.2.2 Eelkõige konkreetsete programmide osas — ning EMSK üldiste kommentaaride kontekstis — soovib EMSK luua institutsioonilisi struktuure selleks, et tugevdada ühis- (ja võib-olla pikaajalisi) tegevusi eelkõige sfäärides, mis järgivad elukestva õppe põhimõtet ning arendavad kodanike reageerimisvõimet kaasaja väljakutsetele.

4.3 Artiklid 9 kuni 14

4.3.1 EMSK arvab, et artikkel 11, mis viitab sotsiaalpartnerite esindatusele ja osalemisele toetuskomitees, on valesi sõnastatud.

4.3.1.1 Esiteks on selle artikli puhul tegemist põhimõttelise probleemiga, mis puudutab sotsiaalpartnerite toetuskomitees osalemise vormi. Neile vaatlejate staatuse andmine, isegi kui nende arvamused protokollitakse, ei ole kooskõlas Euroopa Liidu poolt selle praegu ratifitseerimisel olevas põhiseaduses omaks võetud demokraatliku osaluse põhimõttega. Lisaks on siin peamiseks ülesandeks rajada alus jagatud ühiskondliku vastutustunde tekkimisele Euroopa hariduspoliitikate kujundamisel ja arendamisel. Kui sotsiaalpartneritel on komitee töös täisosalus (st hääleõigus), kujutab see endast alust jagatud ühiskondlikuks vastutustundeks, millel on tõhusate hariduspoliitikate kujundamisel ja arendamisel kriitiline tähtsus. Peale avalikku võimu teostavate organite vastutuse üldiselt haridusse puutuvate otsuste vastuvõtmisel on samasugune vastutus ka sotsiaalpartneritel. Tegemist on vastutusega, mis puudutab õpet kogu kutsealase elu vältel ja väljendub institutsiooniliselt kollektiivlääbirääkimiste kaudu.

4.3.1.2 Kõnealune sotsiaalpartnerite ebapiisav osaluse vorm loob ka pretseendi samalaadsete otsuste tegemiseks riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, milles puudub loogika, arvestades et vähemalt teatavates liikmesriikides mängivad sotsiaalpartnerid juba võtmerolli nende poliitikate kujundamisel.

4.3.1.3 EMSK usub, et toetuskomitee koosseisu küsimuses on vaja eraldi dialoogi, mis lähtuks eesmärgist muuta komitee funktsionaalseks ja tõhusaks. Üldiselt arvab EMSK siiski, et, võttes arvesse vajadust loova tasakaalu järgi, peavad toetuskomiteesse kuuluma kõikide rühmade esindajad, kes mõjutavad elukestvat õpet või keda elukestev õpe mõjutab ning kellel on asjakohased üld- ja eriteadmised. Teisisõnu tuleb nimetatud komitee üles ehitada mitte ainult liikmesriikide osaluse alusel, vaid ka tööalase/sotsiaalse osaluse (sotsiaalpartnerid — kodanikuühiskond üldisemalt) ja teadmiste alusel (akadeemiline kogukond).

4.3.1.4 Lõpuks on EMSK seisukohal, et sotsiaalpartnerite osaluse piiramine vaid kutseõppega seotud küsimustega on viga. Toetuskomitee tegevus tuleb integreerida protsessi, mis viib teadmispõhise Euroopa saavutamiseni. See tähendab, et toetuskomitee saab kujutada endast näidet heast tavast planeerimise ja poliitikate valimise valdkonnas, mis põhineb usaldusväärsel teadmistel — niihästi tervikpilti arvestavatel teadmistel kui ka erialateadmistel kui osal tervikust. Seega on oluline, et kõik komitees esindatud osalejad võtaksid osa komitee kõikidest menetlustest viisil, mis oleks ühtlasi toimiv ja milles kajastuks selgus valikuvõimaluste olemuse, vahendite ja eesmärkide osas.

4.3.1.5 EMSK kutsub üles aktiivsemale lähenemisele puuetega inimeste eriliste õppimisvajaduste küsimusele. Sel eesmärgil teeb ta ettepaneku muuta artiklit 12(b) järgmisel viisil:

Artikkel 12(b) "hoolitsedes erivajadustega õppijate eest ja võttes aktiivselt arvesse puuetega inimeste erivajadusi ning eriti soodustades nende integreerumist tavahariduse ja -koolitusega"

4.4 Artiklid 15 kuni 46

4.4.1 Üldist laadi märkuste kontekstis (punkt 3.4.2. ülalpool) paneb EMSK ette laiendada transversaalse programmi tegevusi ning suurendada selle rahastamist, vastavalt vähendades valdkondlikele programmidele määratud summasid.

4.4.1.1 Ülalpool toodud ettepaneku motivatsioon on lihtne. Transversaalse programmi tugevdamine kooskõlas selle sisuga käivitab Euroopa haridussüsteemide kaasajastamise protsessi tervikuna. See tähendab peaaesjalikult seda, et transversaalsesse programmi tehtud investeeringud toovad Euroopa haridussüsteemidele tulu, mis, sõltuvalt küll erinevatest konkreetsetest olukordadest, võtavad enamasti Euroopa lisandväärtuse vormi. Ülaltoodust järeldeb, et transversaalsesse programmi tehtavad investeeringud on kõige tootlikumad ja kõige tõhusamad investeeringud.

4.4.2 EMSK teeb ettepaneku, et elukestva õppe täiustatud transversaalne programm tuleks otseselt siduda Lissaboni eesmärkide, jätkusuutliku arengu ning nende Euroopa kodanikega, kes on tööealised ajavahemikul kuni aastani 2010 (punkt 3.4.3.2. ülal).

4.4.2.1 Selline sidumine tähendab praktikas ühtset lähenemist meie elukestva õppe üldisele strateegiale, lähtudes probleemidest, mis meid kõnealuse strateegiani viisid, eesmärkidest, mille oleme endile kõnealuste probleemidega toimetulemiseks seadnud, ning olemasolevatest vahenditest, mis võimaldavad nendele eesmärkidele lähemale jõuda. Lisaks sellele tähendab ülalmainitud sidumine järgmist:

- teadus- ja pilootrakenduste toetamine akadeemilise kogukonna, sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna osas üldiselt ning piirkondlike riigiasutuste tasandil Lissaboni eesmärkide saavutamiseks;
- eriline tähelepanu eelmainitud osalejate vahelise koostöö soodustamisele, kui see koostöö on suunatud Lissaboni eesmärkide saavutamisele või jätkusuutliku arengu eesmärkide saavutamisele;
- Euroopa Liidu poolsed alternatiivsed ettepanekud vastavalt asjakohasele heale tavale selle kohta, kuidas kohalikul tasandil ühendada elukestvat õpet Lissaboni eesmärkidega.

4.5 EMSK on seisukohal, et kõnealune programm esindab Euroopa Liidu väljavaadete suhtes ülimalt tähtsat valikut. Seetõttu arvab EMSK ka, et programmi rakendamiseks on oluline, et selle suhtes oleks võimalik võtta parandusmeetmeid ning et selle üle teostaks järelevalvet kõrgeimal tasemel. Selles kontekstis sooviks EMSK näha kõrgetasemelise alalise institutsioonidevahelise korralduskomitee loomist programmi rakendamise jälgimiseks avaliku koordineerimismeetodi kohaselt. Selle komitee peamine ülesanne Euroopa Komisjoni toetusel oleks programmi rakendamise püsiv kontroll ja Euroopa Ülemkogu sellekohane regulaarne teavitamine, et vajadusel oleks võimalik võtta parandusmeetmeid.

Brüssel, 10. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
esimees
Anna-Maria SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Kuidas saavutada looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade parem lõimumine"

(2005/C 221/23)

27. jaanuaril 2005 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse teemal "Kuidas saavutada looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade parem lõimumine".

Majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon, millele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 19. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr Barros Vale.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 414. täiskogu istungil (10. veebruari koosolekul) vastu järgmise arvamuse 80 poolthäälega, vastuhääli ei olnud, erapooletuks jäi 3.

1. Sissejuhatus ja üldised märkused

1.1 Struktuuriliselt ja looduslikult ebasoodsate püsitingimustega piirkondade tunnused ja mõiste määratlus

1.1.1 Üks Euroopa Liidu strateegilisi eesmärke on saavutada ühtlane areng kogu oma territooriumil, eelkõige kaotades kõik tegurid, nii sotsiaalmajanduslikud, ajaloolised, füüsilised kui looduslikud, mis võiksid ohtu seada kõnealuste alade konkurentsivõime ja takistada nende arengut.

1.1.2 Ligipääsmatus on üks peamised takistusi, mis tõsiselt mõjutab elu mõnes piirkonnas, nagu saartel või mägipiirkondades. Mitmes piirkonnas on täiendavaks arengutakistuseks madal asustustihedus. Mõnel territooriumil on mitu ebasoodsat tingimust, nagu näiteks mägistel saartel, seetõttu on nende probleemid suuremad.

1.1.3 Majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamise raames on Euroopa Komisjon tunnistanud mõnda ELi piirkonda — mägialad, madala asustustihedusega piirkonnad ja saared — iseloomustavate looduslikult ebasoodsate püsitingimuste olemasolu (teatud geograafiliselt, looduslikult või demograafiliselt ebasoodsad olud), mis takistavad majandustegevust ja kahjustavad tõeliselt kõnealuste piirkondade arengut.

1.1.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab siiski, et Euroopa regionaalpoliitika ei ole üldiselt pakkunud rahuldavat lahendust, mis võtaks täiel määral arvesse kõnealuseid piirkondi mõjutavaid tugevaid piiranguid.

1.1.5 Kuigi on olemas terve rida kõnealustele piirkondadele suunatud ühenduse meetmeid, mis mõnda piirkonda reaalset või potentsiaalselt hõlmavad, puudub Euroopa Liidul struktureeritud poliitika kõigi selliste ebasoodsas olukorras olevate piirkondade suhtes, mis sisaldaks individuaalselt nende vajaduste kohandatud meetmeid.

1.1.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab, et kõnealune olukord tuleneb peamiselt sellest, et juriidilisel ja institutsionaalsel tasandil ei ole mõiste "looduslikult või struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkonnad" piisavalt määratletud.

1.1.7 Praeguses olukorras, kus Euroopa Liit on laienenud 25 liikmesriigini, on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee hinnangul selle mõiste juriidiline ja ametlik määratlemine määrava tähtsusega, sest see oleks alguspunktiks konkreetse tegevusraamistiku väljatöötamisel.

1.1.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et need piirkonnad väärivad erilist tähelepanu. Eelkõige tuleks luua spetsiaalne raamistik, mis sisaldaks püsivaid meetmeid, sest lõppkokkuvõttes on ainult nende abil võimalik vähendada kõige tõsisemaid struktuurilisi probleeme. See on ainus võimalus ära hoida ohtu, et kõnealused piirkonnad muutuvad veel isoleeritumaks või marginaalsemaks, ning aidata neil lõimuda ühiskonda, kuhu nad võrdsetel tingimustel kuuluvad.

1.1.9 Oma arvamuses ELi mägialade tuleviku kohta⁽¹⁾ kinnitas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et esimene samm ühise nägemuse suunas on säilitada asutamislepingutes kõnealuste alade eriline positsioon, nagu on juba tehtud Amsterdami lepingu artiklites 158 ja 299. Selline tunnustamine oli õigustatud kõnealuste alade ebasoodsate tingimuste ja probleemide tõttu ning neile tuleks anda õigus solidaarsusele, erinevusele ja eksperimentaalsusele.

1.1.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on alati arvanud, et sellised alad nõuavad tunnustust, mis võimaldaks neil tugevdada oma põhialuseid — see omakorda aitaks neil rakendada oma täispotentsiaali piirkondadena, mida iseloomustavad algupära ja mitmekesisus.

⁽¹⁾ ELT C 61, 14.3.2003, lk 113.

1.1.11 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab seega asjaolu, et Euroopa põhiseaduse lepingusse — mis võeti vastu valitsustevahelisel konverentsil 18. juunil 2004, kus osalesid Euroopa Liidu riigipead ja valitsusjuhid, ning mis tuleb veel ratifitseerida –, lisati artikkel, mis näib olevat Amsterdami lepingu artikli 158 ümbersõnastus ja viitab selgelt struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondadele, nagu saared, mäestikualad või madala asustustihedusega alad.

1.1.12 Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse osas lisatakse artikliga III-220 kahele Amsterdami lepingu artiklis 158 sisalduvale lõikele järgmine lõige: “Asjaomastes piirkondades tuleb erilist tähelepanu pöörata maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja piirkondadele, kus valitsevad rasked ja ebasoodsad looduslikud või demograafilised püsitingimused, näiteks väga madala asustustihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele ja saartele, piiriülestele ja mäestikualadele.”

1.1.13 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on veendunud, et selliste ebasoodsate tingimustega piirkondade selge väljatoomine põhiseaduse lepingus on kasutatav poliitilise hoovana, mis avab tee tulevastele riiklikele ja ühenduse meetmetele, mis on sobivamad kõnealuste piirkondade tegelikule olukorrale ja mille eesmärk on struktuuriliselt ebasoodsate tingimuste või vähemalt nende mõju oluline vähendamine.

1.1.14 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Liidu jätkuvat püüdu edendada sotsiaalset ja majanduslikku ühtekuuluvust ning usub, et kõnealuste piirkondade eriliste tingimuste lepingus väljatoomine on piirkondadele oluline tulevikuvõimalus. Siiski leiab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et tõelise õigusliku aluse loomine kõnealuste piirkondade tunnustamiseks eeldab mõiste selgitamist ja eelkõige mõistete “ebasoodsate looduslike või demograafiliste püsitingimustega”, “väga madala asustustihedusega piirkonnad” ja “mäestikualad” täpsustamist.

1.1.15 Nüüd tuleb ühenduse õigusaktides objektiivselt määratleda, millistele aladele kõnealune mõiste on kohaldatav, et tagada tulevikus püsivate meetmete rakendamine kõnealuste alade kaitseks.

1.1.16 Kõnealuse mõiste lisamine ELi õigusaktidesse kindlasti tugendaks ühenduse poliitika meetmeid, mida saaks kohandada piirkondade vajaduste vastavaks, et kompenseerida nende struktuuriliselt ebasoodsaid tingimusi.

1.2 Euroopa Liidu saarepiirkondade problemaatika

1.2.1 Saarelist asendit käsitletakse geokultuurilise tegurina ja ebasoodsa püsitingimusena, mis lisab täiendava piirangu kõnealuste alade konkurentsivõimele.

1.2.2 Institutsioonilises plaanis on selgelt viidatud saarepiirkondadele (Maastrichti lepingu artikkel 154, Amsterdami lepingu artikkel 158 ja viimasele lisatud deklaratsioon nr 30) ja tunnustatakse, et saarelise staatusega seotud struktuuriliselt ebasoodne olukord mõjutab tõsiselt nende majanduslikku ja sotsiaalset arengut, ning soovitatatakse, et ühenduse õigusaktid peaksid kaasama (kus see on õigustatud) erimeetmeid kõnealuste piirkondade toetuseks, et lõimida neid siseturгу võrdsetel tingimustel.

1.2.3 2003. aasta märtsi aruanne saarepiirkondade kohta⁽¹⁾ märkis, et kuigi sellised institutsioonilised viited on olulised, on need erimeetmete valdkonnas seni väga vähe tulemusi andnud.

1.2.4 Järgnevalt on toodud 286 saarepiirkonna kohta tehtud uurimuse⁽²⁾ tulemused.

— Saartel elab peaaegu 10 miljonit inimest, kes hõlmavad ala suurusega 100 000 km² (umbes 3 % Euroopa Liidu koguelanikkonnast ja 3,2 % kogupindalast).

— Saarepiirkondade hinnanguline SKT on 18 miljardit eurot (st 2,2 % ELi SKT suhtes) ja SKT inimese kohta (ostujõu pariteedi alusel) on 16 300 eurot (72 % ELi keskmisest), kusjuures erinevate saarepiirkondade vahel on olulised erinevused.

— Väheste eranditega on saarepiirkondade majanduslik ja sotsiaalne olukord vähem soodne kui riigis, kuhu nad kuuluvad. SKT inimese kohta on enamasti madalam riigi keskmisest, kuigi see ei pruugi olla riigi kõige madalam (olles oluliselt kõrgem ELi kümne kõige vaesema piirkonna SKTst).

⁽¹⁾ Final report (2000.CE.16.0.AT.118), Analysis of the island regions and outermost regions of the European Union, märts 2003.

⁽²⁾ Viis kriteeriumit, mida Eurostat kasutab saarte määratlemiseks on järgmised: saare pindala peab olema vähemalt 1 km², saar peab olema vähemalt 1 km kaugusel mandrist, püsiv elanikkond peab olema vähemalt 50 inimest, saarel ei tohi olla püsijuhendust mandriga ja seal ei tohi asuda mõne ELi liikmesriigi pealinn.

— Saarepiirkondade majandused on väga haavatavad, kuna nad keskenduvad vähestele tegevusvaldkondadele, spetsialiseerudes kitsalt teatud sektoritele nagu põllumajandus, kalandus ja turism. Toorainete puudus takistab töötleva tööstuse arengut (saarepiirkondades on töötleva tööstuse tööhõive määr ELi keskmisest madalam). Siiski on juba rakendatud mitmed strateegiad majandusbaasi laiendamiseks ja tegevuse hooajalisuse vähendamiseks.

— Saartel on suur hulk väikeettevõtteid. Siseturu väike maht, kvalifikatsiooni jätkuvalt madal tase ja firmade asutamise traditsiooni puudumine muudavad kõnealused ettevõtted eriti haavatavaks.

— Saarte elanikkond on jaotunud väga ebaühtlaselt kolme geograafilise piirkonna vahel: 95 % on koondunud Vahe-mere saartele ja ainult 5 % Atlandi ookeani ja Põhjamere saartele. Erinevus saarte kaupa on veelgi märgatavam (viis saart või saarterühma koondavad ligi 85 % elanikkonnast).

— Peamine tegur piirkonna ebasoodsate tingimuste määramisel on püsielanikkonna suurus. Näib, et 4000–5000 elanikku on künnis, millest ülespoole on demograafilise kasvu tase üldiselt positiivne, infrastruktuuri ja teenuste tase on kõrge ja elanikkond on noorem. Sellest piirist väiksema elanikearvuga saared on eriti haavatavad väljarände ja elanikkonna vananemise poolest ning on märkimisväärselt alavarustatud.

— Kui elanikkonna suurus on esmane tegur, siis geomorfoloogilistest ja looduslikest oludest tulenevad kolm järgmist ebasoodsat tingimust: saareline asend, mägine maastik ja kuulumine saarestikku. Enamik neid piirkondi on mägised ja peavad tegelema ka probleemidega, mis tulenevad saarestikku kuulumisest.

— Saarepiirkondadel on siiski ka mitmed eelised, mida tuleks paremini ära kasutada, eelkõige seoses vaba aja tegevustega (turism, sport, maakodud jne), et edendada saarealade olulist rolli seoses meremagistraalidega.

1.2.5 Vastavalt Eurostati koostatud "saarepiirkonna" määratlusele ei tohi saarel asuda mõne ELi liikmesriigi pealinna. Seega ei hõlvanud mõiste enne laienemist Suurbritanniat ja Iirimaa, ent nüüd puudutab antud määratlus ka kahte suhteliselt väikest saart, Küprost ja Maltat. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee teeb ettepaneku muuta kõnealust määratlust nimetatud kahe uue liikmesriigi kaasamiseks. Euroopa Komisjon juba arvestas seda oma direktiivi ettepanekus uue struktuurifondi ja ühtekuuluvusfondi kohta ning seoses uue Euroopa põhiseaduse lepinguga, mis sisaldab kõnealust teemat puudutavat selgitust.

1.3 Mäestikualade probleematika

1.3.1 Mäestikualad katavad ligi 40 % ELi territooriumist, nende elanikkond on umbes 66,8 miljonit (17,8 % ELi koguelanikkonnast).

1.3.2 Oma eriliste geofüüsiliste, kultuuriliste ja majanduslike nähtuste tõttu (mäed langevad sageli kokku riigipiiridega) on mäestikualad ebasobivad paljudeks majandustegevusteks. See mõjutab kohalike elanike eluviisi.

1.3.3 Hiljutine uurimus mäestikualade kohta (¹) ei rõhutanud mitte ainult mitmesuguseid looduslikult, majanduslikult ja sotsiaalselt ebasoodsaid tingimusi, vaid keskendus ka märkimisväärsetele erinevustele kõnealuste piirkondade vahel.

1.3.4 Uurimuses jõuti järeldusele, et riiklik poliitika mäestikualade osas on erinev — mõnes riigis on see peamiselt sektoraalse iseloomuga, suunatud põhiliselt põllumajandusele ja maaelu arengule, samas kui teistes riikides püütakse saavutada multisektoraalset arengut, eelkõige avaliku infrastruktuuri, keskkonna ja turismi valdkonnas.

1.3.5 Uurimus tõi välja ka selle, et keskkond, maastik ja kultuuriväärtused — mis moodustavad loodus- ja kultuuripärandi — on nüüd riiklike ja ühenduse seadustega paremini kaitstud, kuid rõhutas, et vaja on tihedamat kooskõlastamist arengustrateegiatega.

(¹) *Mountain Areas in Europe: Analysis of mountain areas in EU Member States, acceding and other European countries*, Euroopa Komisjon, jaanuar 2004.

1.3.6 Uurimus hoiatas kolme ohu eest, mis tõusevad esile seoses globaliseerumisega: mäestikualade muutmine "vabaõhumuuseumiteks" (looduskaitsealad, kultuuriväärtusega alad ja vaba aja veetmise piirkonnad), majanduskasvu edendamine säästva arengu põhimõtet arvestamata ja suund elanikkonna vähenemisele.

1.4 Madala asustustihedusega seotud probleemid

1.4.1 Madala asustustihedusega piirkondade põhiprobleem on tavaliselt transport, seda nii ajakulu kui ka kõrge hinna tõttu. Paljudel juhtudel on probleemiks transpordivahendite tõeline puudumine. Nendes piirkondades on mastaabisääst võimalik väga harva, mis on probleemiks mitte üksnes eratoomisele, vaid ka sotsiaal- ja teistele avalikele teenustele. Kõik see paneb proovile riikliku solidaarsuse, kuivõrd avalikud teenused riigi nendes piirkondades nõuavad suuremat osa riiklikest kulu- tustest, kui rahvastikuarvu põhjal võiks eeldada.

1.4.2 Veel üks kõnealuste piirkondade probleemideallikaid on kliima. Madal asustustihedus käib tihti käsikäes külma kliimaga. Pikast sõidust tingitud kuludele lisanduvad muuhulgas suuremad küttekulud.

1.5 Transport ja transpordikulu (inimese kohta ja absoluutarvudes)

1.5.1 Oma 12. veebruari 2003. aasta resolutsioonis transpordipoliitika teemalise valge raamatu kohta rõhutas Euroopa Parlament, et transpordipoliitika peab aitama kaasa majandusli- kule ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele ning võtma arvesse ääre- poolseimate, saare- ja mäestikualade ning madala asustustihedu- sega piirkondade eripära ja nende erivajadusi. Tulenevalt geograafilisest asendist on transport kõnealuste piirkondade jaoks strateegilise tähtsusega.

1.5.2 Veelgi enam, asjaolu, et mõned kõnealustest piirkonda- dest on saarestikud, vaid rõhutab nende sõltuvust transpordist, kuna õhu- ja meretranspordi teenused on poliitiliste, majandus- like ja sotsiaalsete sidemete hoidmiseks mandriosaga eriti olulised.

1.5.3 Täiendavad transpordikulud, mis tulenevad nii piirkon- dade kaugusest kui vajadusest tagada regulaarne teenus, on lisa-

takistuseks kõnealuste piirkondade arengule. Majanduslikult ebasoodsad tingimused peegelduvad praktikas reisijate ja kauba sisse- ja väljaveo kõrges hinnas (kaubavedu saarepiirkondadest väliturule on kallim mere- või õhutranspordi kasutusvajaduse tõttu, sest mõlemad on sama vahemaa korral kallimad maantee- või raudteetranspordist), suurtes turustuskuludes (vaja on suuri laovaruseid, et ennetada varude nappust halva ilma või muude sündmuste korral ning vastata hooaja nõudlusele) ja suuremates tootmiskuludes (tulenevad kohaliku turu väiksest mahust ja mõnel juhul maa kõrgest hinnast ja vähesest kohalikust inves- teerimisvõimest).

1.5.4 Kuigi nende majanduslik ja demograafiline kaal on kogu ELiga võrreldes tagasihoidlik, on mõned piirkonnad, seal- hulgas kaugemad ja kõige äärepoolsemad, potentsiaalselt plat- vormiks, kust Euroopa võib arendada kaubandussuhteid naabe- raladega.

1.5.5 On väidetud, et ühine transpordipoliitika on kõnea- luste piirkondade erivajaduste jaoks määrava tähtsusega, et võimaldada nende majanduslikku ja sotsiaalset arengut, eelkõige piirkondade lennujaamade ja sadamate parema sidumise teel üleeuroopalisse võrgustikku.

1.5.6 Oma aruandes struktuuriliselt ebasoodsate tingimus- tega piirkondade kohta rõhutab regionaalpoliitika, transpordi ja turismi komitee suuremate üleeuroopaliste võrkude rolli trans- pordi- ja energiasektoris, et tagada paremad sidemed nende piirkondade ja ülejäänud ELi vahel ning vähendada piirkondlike turgude sisemist killustatust.

1.6 Telekommunikatsiooniga seotud küsimused

1.6.1 Pikad vahemaad Euroopa põhiturgude ja ebasoodsate tingimustega piirkondade vahel ning ka piirkondade siseselt takistavad tõsiselt selliste alade konkurentsivõimet ja arenguvõi- malusi.

1.6.2 Infoühiskonna, telekommunikatsioonivõrkude, multi- meedia ja tehnoloogiliste uuenduste areng pakub kõnealustele piirkondadele uusi võimalusi.

1.6.3 Eemaldades aja ja vahemaaga seotud piirangud, on uued info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad vahendiks, mis vähendavad saarte eraldatuse mõju ja aitavad pakkuda saartele mitmeid teenuseid (eelkõige hariduse ja tervishoiu valdkonnas, viimasel juhul telemeditsiini arendamise kaudu), samuti on need peamiseks eeltingimuseks ettevõtete arengule kõnealustes piirkondades.

1.6.4 Teadlikuna kõnealuste teemade olulisusest kohalikule majandusarengule on Euroopa Liit toetanud ebasoodsate tingimustega piirkondade ning avalike ja eraettevõtete pingutusi telekommunikatsioonivõrkude ajakohastamisel, infoühiskonna loomiseks vajalike teenuste ülesehitamisel ja nende efektiivsemal haldamisel regionaalsel tasandil.

1.6.5 Uurimused näitavad, et hoolimata kõnealuste piirkondade märgatavatest edusammudest telekommunikatsioonivõrkude valdkonnas liinide kvaliteedi ja arvu, piirkondliku, riikliku ning rahvusvahelise ühenduse ja telemaatiliste teenuste arendamise osas, mis on võimaldanud avalike ja erateenuste kasutajatel olla paremini informeeritud, eksisteerivad jätkuvalt siiski olulised erinevused, võrreldes Euroopa mandriosa piirkondadega.

1.6.6 Seega ei ole hoolimata suurest edasiminekust kõik probleemid lahendatud, kuid võib loota, et tehnoloogia areng võimaldab mõne aasta jooksul jõuda positiivsete muutusteni, mis vähendaksid psühholoogilise isoleerituse tunnet kõnealuste piirkondade elanike seas.

1.7 *Infrastruktuur ja avalike teenuste kättesaadavus: sadamad, lennuväljad, raudteed, maanteed, tervishoid, haridus, koolitus ja teadmiste poliitika*

1.7.1 Looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püstitingimustega piirkonnad on üldiselt suurtes raskustes oma elanikkonna suuruse hoidmisega.

1.7.2 Üldiselt viib kriitilise massi puudumine kõnealustes piirkondades avalike teenuste ebapiisava kvaliteedi või kvantiteedini. Põhiteenuste (nt transport) lisakulud on mõjutanud piirkondade majanduslikku arengut. Seega leiab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et avalikud teenused on elulise tähtsusega ka kõnealuste piirkondade territoriaalsele dünaamikale oma sotsiaalse mõju tõttu.

1.7.2.1 Kuna avalike teenuste osutamine on liikmesriikide ülesanne, on nende teenuste osutamise poliitika põhiliselt riikliku tasandi küsimus. EMSK kutsub seega liikmesriike üles rajama sotsiaalteenuste süsteeme, mida iseloomustaks geograafiline solidaarsus.

1.7.3 Kuigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad on pakkunud mõningaid lahendusi, on sel tasandil toimunud areng enamikus neist piirkondadest siiski väga aeglane.

1.7.4 Nagu ka Euroopa Parlament, arvab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et ühenduse konkurentsipoliitika ülevaatamine peaks võimaldama tugevdada regionaalabi mõju geograafiliselt ebasoodsate püstitingimusega piirkondadele ja tagama kvaliteetsete avalike teenuste säilimise.

1.8 *Keskkonnavalased piirangud ja võimalused, ökosüsteemide mitmekesisus*

1.8.1 Keskkond on paljudes kõnealustes piirkondades väga haavatav ning turismi areng, eelkõige paljudel Vahemere saartel, suurendab survet veelgi. Ometi tulenevad keskkonnast, näiteks ökosüsteemide mitmekesisusest, väga suured võimalused. Neid võimalusi saaks ja tuleks ära kasutada tasakaalul ja säästval viisil.

1.8.2 Energia osas on saarepiirkonnad, eriti kõige kaugemad, väga sõltuvad naftavarudest (kauge asukoht suurtest energjavõrkudest ja elektritootmise kõrgem hind, kuna elektrivõrgud on enamasti väga väikesed). Seetõttu tuleb kasutusele võtta alternatiivsed energiaallikad — mis kõnealustes piirkondades üldiselt puuduvad.

1.9 *Probleemid seoses majandustegevusega, valdkondlike tegevuste koondumine ja alternatiivide puudumine, tööhõive olukord*

1.9.1 Kõnealuste piirkondade üks peamisi probleeme on kahtlemata ettevõtete asutamise ja konsolideerimise alane väike võimsus, mis tuleneb kapitali puudumisest ning suures osas majanduslikust ja sotsiaalsest kliimast, mis ei soodusta majanduskasvu.

1.9.2 Mõned uuringud soovivad kõnealuste piirkondade majandust mitmekesistada, eelkõige seal, kus sõltutakse peamiselt turismist, ning kasutada uusi integreeritud allikaid endogeense arengu soodustamiseks.

1.9.3 Mõnes uuringus leitakse, et innovaativsus ja ettevõtete loomist toetav koolitusprogramm on esmatähtis uute sektorite arenguks ning turismi edenemiseks ja seeläbi tööhõive toetamiseks.

1.9.4 Tööhõive struktuur näitab üldiselt põllumajandussektori märkimisväärset osatähtsust. Tööhõive on suur ka teenuste sektoris, kuid see tuleneb peamiselt avaliku sektori tööhõivest.

1.10 Turism ja vaba aja veetmise võimalused

1.10.1 Turism on majandustegevuses kahtlemata väga oluline liikumapanev jõud ja seda ka struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade arengu mahajäämuse ületamiseks. Mõnes piirkonnas on kõnealune sektor jõukuse loomisel esimesel kohal.

1.10.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et pingutused selliste piirkondade tihedamaks sidumiseks ELi enam arenenud piirkondadega eeldavad seda, et maksimaalselt ja professionaalselt kasutatakse ära turismi rolli ja turismisektoriga kaasnevat potentsiaali, mis on vajalik majandusarenguks.

1.10.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kinnitab jätkuvalt, et turism ei tohi olla kõnealuste piirkondade majanduse ainus alus, vaid nende majandust tuleks mitmekesistada.

1.10.4 Oma varasemas arvamuses Euroopa Liidu mäestikualade tuleviku kohta⁽¹⁾ soovitas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et järgides säästva arengu põhimõtteid, tuleks mäestikualade turismi mitmekesistada, et see jaotuks ühtlasemalt aastaegade (külastajate parem hooajaline tasakaal) ja piirkondade lõikes (külastajate parem ruumiline levik).

1.10.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arwab jätkuvalt, et mäestikualade ligiõmbavus turistide jaoks või lihtsalt puhkuseks on suures osas tänu võlgu kõnealuste alade loomulikele omadustele, kuid leiab, et seda rolli tuleks tugevdada ja kohandada vastavalt muutuvale nõudlusele.

1.10.6 Uurimused näitavad, et turism ja vaba aja veetmine on kõnealuste piirkondadele olulised väärtused, kuid juhivad tähelepanu ka nimetatud majandussektori kitsast spetsialiseerumisest tulenevatele puudustele.

1.11 *Investeeringute ligimeelitamisvõime, võimaluste loomine elanikkonna paigalhoidmiseks, sisemise potentsiaali arendamine*

1.11.1 Kuna tegemist on piirkondadega, kus on objektiivsed ja ebasoodsad püsitingimused, mis tekitavad pidevaid lisakulutusi, on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates ülimalt tähtis rakendada aktiivset poliitikat, nt maksumeetmete kaudu, et edendada kohaliku majanduse arengut nii, et kohalik elanikkond saaks piigale jääda.

1.11.2 Arvestades kõnealuste piirkondade iseloomulikke omadusi ja piiranguid ning selget vajadust leida iga piirkonna eesmärkidega kõige paremini sobiv strateegia, usub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et eriti tähtis on toetada säästva ja kvaliteetse turismi kasvu ning kohalikku tootmist, et võimaldada kohalikul majandusel areneda ja kaasa aidata töökohtade loomisele ja säilitamisele. Üks võimalus selleks võib olla arendada ettevõtetele lähedasi tugiteenuseid ning julgustada väikeste ja mikroettevõtete loomist ja arendamist.

1.11.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab ka, et kõnealuste piirkondade kohalike võimuorganite ja sotsiaalpartnerite laiaulatuslikum kaasamine ja omavaheline koostöö, näiteks integreeritud meetmete teel, võiks luua tingimused ja vajaliku kriitilise massi piirkonna arengupotentsiaali paremaks ärakasutamiseks, et lähendada neid ELi arenumatele piirkondadele. Oma turismiga seotud mõju tõttu on kõnealuste piirkondade ülesandeks levitada Euroopa Liidu väärtusi.

1.11.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et kõnealuste piirkondade arengu võtmeks on juurdepääs kõrgekvaliteedilisele haridusele ja kutseõppele.

1.12 *Kaugus olulistest turgudest ja otsustuskeskustest, mitmesuguste tegevuste majandusliku jätkusuutlikkuse jaoks vajaliku kriitilise massi puudumine*

1.12.1 Kõnealuste piirkondade kaugus ja ka sisemine killustatus on selgeks arengutakistuseks, eriti kuna nende väikesed mõõtmed tekitavad probleeme suurinvesteeringute tasuvuse garanteerimisega, mastaabisäästude loomisega ja mitmesuguste tegevuste majandusliku jätkusuutlikkuse tagamisega.

⁽¹⁾ ELT C 61, 14.3.2003, lk 187.

1.13 Majanduslike ja sotsiaalsete liikumiste esindatus

1.13.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee hinnangul on iga piirkonna erisugustele huvidele kohandatud riikliku poliitika teostamine võimalik vaid aktiivsete ja esinduslike majanduslike ja sotsiaalsete liikumiste abil. Kuid kriitilise massi (inimesed, infrastruktuur, teenused jms) puudumine kõnealustes piirkonnades ning samuti majandus- ja sotsiaalpartnerite toimivate organisatsioonitasandite puudumine on arengut ja konkurentsivõimet raskendavateks teguriteks.

1.14 Ühenduse ja riikide poliitika struktuuriliste püsiprobleemide vähendamiseks

1.14.1 Struktuurifondide rahastamine hõlmab olulist osa kõnealuste piirkondade elanikkonnast (saarepiirkondade puhul üle 95 %), kuna need piirkonnad kuuluvad 1. ja 2. sihtala alla.

1.14.2 Hulk programme on ellu viidud ühenduse ja riikide poliitika toel, et tagada kõnealustes piirkondades säästev areng, kasutades ära piirkondade erilisi eeliseid. Siinjuures võib eristada toetust kohaliku käsitööstuse, turismprojektide ja uute transpordi, koolituse ja keskkonnaalaste infrastruktuuride arendamiseks.

1.14.3 Oluline osa ühenduse rahastamisest on suunatud majandussektorite moderniseerimisele ja tugevdamisele, et aidata luua või säilitada töökohti. Lisaks traditsioonilisele otsele investeerimisabile hõlmavad meetmed uusi rahastamissüsteeme (tagatised, omavahendite suurendamine, soodusintressimäärad jne), mis on toimunud hoovana kapitaliturul ressursside likviidseks muutmisel. Riigiabi on jõudnud ka ettevõtluskeskkonda mõjutavatesse valdkondadesse, nagu ettevõtlusalade varustamine, üldiste teenuste osutamine, rakendusühtsuste projektide ja tehnosiirete arendamine ning uute kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamine.

1.14.4 Põllumajanduses on kasutatud erimeetmeid traditsiooniliste kohalike kultuuride tugevdamiseks ning rakendusühtsuse ja eksperimente mitmekesistamise stimuleerimiseks.

1.14.5 Kalanduse ja akvakultuuri sektoris on mõned piirkonnad saanud abi nende projektide rahastamisel, mis puudu-

tavad veesõidukite ehitamist ja uuendamist, kalakasvatust, kalasadamate sisseseadet, samuti töötlemist ja turustamist.

1.14.6 Mõned investeeringud on tehtud ka koolituse valdkonnas (vastava infrastruktuuri loomine ja kursuste korraldamine), et arendada vastuvõtuvõimsust ja vastata teatud sektorite vajadustele.

1.14.7 Meetmeid on võetud ka keskkonna saastatuse vähendamise suhtes, eelkõige seoses tööstuslike ja koduste jäätmete ja heitvee käitlemise ning töötlemisega.

1.14.8 Maaelu arengule suunatud ühenduse meetmed, mille eesmärk on spetsiaalselt toetada mäestikualasid, peavad tagama põllumajanduse jätkumise vähemtootlikel aladel ning pakkuma neile suuremat investeerimistuge. Põllumajandustootmise meetodid, mis sobivad kokku keskkonnakaitse ja loodusala säilitamise nõudmistega saavad toetust põllumajanduse keskkonnakaitse meetmete raames.

1.15 Pikaajaline areng kõnealuste piirkondade suhtes kohaldatud avaliku poliitika taustal

1.15.1 Ühenduse poliitika, eelkõige struktuurifondide kaudu, on mänginud väga olulist rolli kõnealuste piirkondade üldises arengus, eriti seoses lähenemisega ülejäänud Euroopa Liidule. Ühenduse poliitika mõju on olnud märkimisväärne või isegi määrava tähtsusega paljudes valdkondades, nagu transpordi infrastruktuurid või kalandus ja põllumajandus, mis on kaks peamist majandussektorit.

1.15.2 Välist isoleeritust vähendavate infrastruktuuride loomine või arendamine on olnud üks Euroopa Liidu kaasrahastatud projektide nähtavamaid aspekte kõnealustes piirkondades. Juurdepääs on selgelt paranenud kõigis piirkondades, aidates nii kohalike elanikke kui turismitööstust. Samuti on piirkonnad kasu saanud olulistest teeparandustest ja mõnel juhul meetmetest ühistranspordi arendamiseks. Mitmes valdkonnas on tugevdatud majandustegevuse tugistruktuure, et vastata muutunud nõudmistele.

1.15.3 Lisaks paranenud õhu- ja mereühendusele on ka nüüdisaegse kommunikatsioonitehnoloogia alased algatused (videokonferents, telediagnostika, telemaatika ja kaabelvõrgud) aidanud kaasa saarelise asendi ja/või kaugusega kaasnevate probleemide leevendamisele.

1.15.4 Pingutused mitmes majandussektoris on aidanud tõsta ettevõtete tootlikkust ja parandada pakkumise vastavust kohalike ja eksporditurgude võimalustele.

1.16 Lähimuspõhimõtte järgimine struktuuripoliitikas

1.16.1 Seoses struktuurifondide reformiga aastatel 2006–2013 tuleks lisaks saarte ja ebasoodsate püsitingimustega piirkondade sotsiaal-majanduslikele näitajatele arvesse võtta nende erilist olukorda ja püsivaid struktuurilisi piiranguid.

1.16.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteel on eriti hea meel, et kolmas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta, mille Euroopa Komisjon 18. veebruaril 2004 vastu võttis, viitab kõnealuste piirkondade erilistele probleemidele ja vajadusele võtta vastu nende olukorrale vastavad meetmed.

1.16.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee hinnangul tuleks vahendite eraldamisel II prioriteedi (piirkondlik konkurentsivõime ja tööhõive) ja III prioriteedi (Euroopa territoriaalne koostöö) raames, mis on ette nähtud ELi ühtekuuluvuspoliitika uues kavandis programmiperioodiks 2007–2013, arvestada vajalikul määral kriteeriumidega, mis võimaldavad hinnata püsivaid struktuurilisi puudujääke, nagu kaugus, isoleeritus, ebapiisav ligipääs ja madal asustustihedus. On teada, et kõnealused tegurid on tõsiseks takistuseks kõnealuste piirkondade majanduslikule ja sotsiaalsele arengule.

1.16.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab seega Euroopa Komisjoni algatust arvestada uues struktuurifondide poliitikas järgmisel programmiperioodil majandusliku ja sotsiaalse mõõtme kõrval vajalikul määral territoriaalse mõõtmega. Euroopa Komisjon teeb ettepaneku, et ühenduse abi II prioriteedi all peaks kohaldama territoriaalseid kriteeriume, mis arvestavad geograafiliselt ebasoodsate tingimustega piirkondade (mäed, saared ja madala asustustihedusega alad) suhtelisel ebasoodsaid olusid.

1.16.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on nõus Euroopa Komisjoni ettepanekuga, et liikmesriigid peaksid

tagama, et vahendite eraldamisel regionaalprogrammide raames arvestatakse kõnealuste alade eripäradega ning et geograafiliselt ebasoodsate püsitingimustega territooriumide puhul peaks suurendama ühenduse maksimumpanust.

1.16.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et erilist tähelepanu tuleks osutada juhtumitele, kus sellised tegurid langevad kokku (näiteks mägiste alade ja madala asustustihedusega saared).

1.16.7 Lisaks peaks selliste alade erivajadusi peegeldama mitte ainult ühtekuuluvuspoliitika, vaid ühenduse kõik poliitikaalvdkonnad.

1.16.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on veendunud, et peale vajaduse arvestada ühtekuuluvuspoliitikas struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade arengut mõjutavate konkurentsivõime probleemidega, peaksid ühenduse teised poliitikaalvdkonnad, näiteks konkurentsipoliitika, arvestama poliitika otsest ja kaudset, positiivset ja negatiivset mõju kõnealustele piirkondadele, et lõimida neid täielikult ühendusse, kuhu nad kuuluvad.

1.17 1. sihtalasse kuuluvad piirkonnad: jätkuv ja hästi kohandatud tegevus

1.17.1 Euroopa Liidu kõige ebasoodsamate piirkondade majanduslik ja sotsiaalne areng on sotsiaalsest vaatepunktist mitte ainult õiglane, vaid oluline ka kogu ELi poliitiliseks stabiilsuseks ja harmooniliseks arenguks. On õigustatud, et prioriteetide hulka kuuluvad piirkonnad, mille arengutase on ELi madalaimate seas ja kus on kõige tõsisemad sotsiaalsed probleemid.

1.17.2 Pärast 2006. aastat 1. sihtalale suunatud struktuurifondide eelarve koostamisel tuleks struktuuriliselt ebasoodsate tingimustega seotud probleeme käsitleda määravate teguritena vastavalt probleemi suurusele. Eelarvejaotus peaks arvestama ka raskendavaid asjaolusid, nagu saarestiku asendist, kõrbestumise ja raskesti läbitavast maastikust tulenevad probleemid.

1.17.3 Väheoluline on see, kas sellised vahendid vormistatakse õiguslikult iseseisva programmina või rea erimeetmetena sihtala 2 alase uue määruse raames, kui need vastavad alltoodud kriteeriumidele ja eesmärkidele.

1.17.3.1 Geograafiliselt või demograafiliselt ebasoodsa püütingimuse olemasolu peab selgelt olema abikõlblikkuse kriteeriumiks.

1.17.3.2 Vastavate abikõlblike valdkondade puhul peab vaieldamatult tegemist olema pidevate geograafiliste või demograafiliste probleemidega. Võetavad meetmed hõlmavad eelkõige järgmist:

- transpordi infrastruktuuri püsivate või mobiilsete osade ostu või uuenduse rahastamine;
- riskikapitali rahastamine uute mere- või õhuliinide arendamiseks, nii ELi siseselt kui mitteliikmesriikidega;
- avalike infrastruktuuride rahastamine, mille levik on õigustatud saarestiku-tüüpi oludega, raskesti läbitavast maastikust tuleneva isoleeritusega või madala asustustihedusega;
- teatud lisakulude hüvitamine, mis tulenevad ELi seadusandluse rakendamisest kõnealustes piirkondades (nt standardite kohaldamine keskkonna, jäätmekäitluse, heitvetekäitluse jms valdkonnas);
- abi saarte ettevõtetele (eelkõige väikestele) reklaami ja turuuringute läbiviimiseks, juhul kui kõnealune abi aitab neil ületada kohaliku turu väikse mahuga seotud probleeme.

1.17.3.3 Raha eraldamine peab vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele arvestama ebasoodsa tingimuse raskusastet, mida mõeldetakse ligipääsuvõimaluse, demograafilise situatsiooni ja võimalusel tootlikkuse abil. Abi jagamise kriteeriumidena peaks olema võimalik võtta arvesse ka takistuste kuhjumist, mis esineb paljudes saarepiirkondades (nt saarestiku-tüüpi killustatus, probleemne demograafiline olukord või territooriumi osaline mägisus).

1.17.4 Et sellise vahendi loomine oleks enam kui lihtsalt sümbolse tähendusega, tuleb sellele eraldada olulisi ressursse. Abi suurus peaks vastama minimaalselt sellele abisummale, mis on praegu tagatud 2. sihtala alla kuuluvatele riikidele, ja maksimaalselt summale, mis on tagatud 1. sihtala alla kuuluvatele riikidele.

1.18 Riigiabisüsteemide läbivaatamine ⁽¹⁾

1.18.1 Liikmesriikide abimehhanismides liiguvad suhteliselt palju suuremad summad kui struktuurifondides. Seega on kõnealuste piirkondade jaoks ülimalt oluline, et mitmesugused ühenduse kontrollitavad abisüsteemid võtaksid arvesse piirkondade eripäradest tulenevaid lisakulusid ja piiranguid.

1.18.2 Selliste piirkondade argumentatsioon paindlikuma raamistiku toetuseks põhineb asjaolul, et oma erilisest olukorrast tulenevate lisakulutuste katmiseks mõeldud abi ei ole kindlasti turgu moonutav tegur, vaid vastupidi, aitab seda tasakaalustada.

1.18.3 ELi seadusandlus abi ja eelkõige regionaalse riigiabi ning põllumajandustoetuse osas vajab seega ülevaatamist. Selline abi peab vastavalt positiivse eristamise põhimõttele hõlmama kõnealuste piirkondade tingimustest tulenevaid piiranguid ja nende võimalikku esinemist koos teiste geograafiliste või demograafiliste püsivate takistustega. Järgnevalt on toodud mõned näited.

1.18.3.1 Regionaalse riigiabi süsteem võtab arvesse väga madala asustustihedusega piirkondade ebasoodsat olukorda ja võimaldab neile praegu suuremat abi ning otsest transpordiabi. Samas ei arvesta süsteem saartega (peale ühe üksikjuhtumi). Minimaalne, mida tuleks teha, on laiendada madala asustustihedusega alade toetuste süsteemi ka kõigile saartele, eelkõige

— toetuse netoekvivalentide võrreldavaid piirmäärasid ja

— õigust saada tegevusabi, mis võimaldab katta täiendavaid transpordikulutsi.

1.18.3.2 Lisaks võimaldab regionaalset riigiabi puudutatav seadusandlus parimal juhul tegevusabi vaid juhul, kui selline abi on ajutine ja järkjärguliselt vähenev. Nimetatud piirang ei võta arvesse saarelisest asendist tulenevate ebasoodsate tingimuste püsivat iseloomu ja tuleks seega kaotada, seda eelkõige transporditoetuste osas.

⁽¹⁾ Riigiabina käsitletakse otseabi ettevõtetele toetuste, maksuvabastuste, kapitaliosaluste, sooduslaenuude, maksude tasumise edasilükkamise ja tagatiste kaudu, kusjuures riigiabi komponentide andmed on ühtse näitaja abil võrreldavad kõigis riikides.

1.18.3.3 Ametlik keeld anda otsest transpordiabi ühenduse liikmesriikide vahelisele kaubavahetusele tuleks üle vaadata saarte puhul, kuna selline abi aitaks parendada nende majanduse lõimumist ühenduse majandusruumi ja võimaldaks neil kasutada oma geograafilist asukohta Euroopat ümbritsevatel merealadel. See puudutab eelkõige neid saari, mis on teise liikmesriigi rannikule lähemal kui enda riigi mandrile, ja veelgi enam — ning teise külje pealt — neid saari, mille kaubavahetus ühendusega sõltub ookeanitagusest transpordist.

1.18.3.4 Transpordiabi probleemi tuleks vaadelda ka WTO raames, et julgustada otsekaubanduse arengut lähimate mitte-liikmesriikidega.

1.18.3.5 Konkurentsirežiim, mis valitseb mere- ja õhustranspordis, sisaldab saartega seotud sätteid, mida tuleks muuta või täiendada. Näiteks:

- muuta tuleks "soodsaima pakkuja" reeglit, et see arvestaks selliseid tegureid nagu lepingu saamise majanduslik ja sotsiaalne mõju saarele;
- vältida tuleks praktikat jaotada piirkonda teenindavad teed mitme enampakkumise vahel, kui selline praktika võib ohustada teenuste kvaliteeti ja usaldatavust;
- tuleks võimaldada riiklike teenuslepingute kestvuse pikendamist laevanduse vallas, et arvestada laevade amortisatsiooni-perioodi.

1.18.3.6 Põllumajanduse või kalanduse abi puhul tuleks kavandada erilisi toetusmeetmeid kohalikule tootmisele eesmärgiga vähendada täiendavate transpordikulude mõju või kohaliku turu väikse mahu mõju. Seda võiks rakendada näiteks tegevusabina väikestele töötlusüksustele (tapamajad, piimatööstused jne), kus piirkondade toodangu või kohaliku turu väike maht ei võimalda neil tegutseda majanduslikult elujõuliselt.

1.18.3.7 Ühtsete kaudsete maksumäärade rakendamine (käibemaks, aktsiis jne) tavaliselt süvendab saarte ebasoodsat olukorda, kuna seal on tarbijahinnad kõige kõrgemad. Riikidel peaks kõnealustes piirkondades olema õigus mõningasele tegevusvabadusele teatud maksude suhtes, kui see aitaks vähendada struktuurilistest tingimustest tulenevaid lisakulusid ja parendada

elanikkonna elutingimusi. Sama kehtib muidugi ka transpordiga seotud maksude või kasutajamaksude (nt lennujaamamaksud) puhul.

2. Järeldused ja soovitused

2.1 Kaitsetu olukord, mis iseloomustab ebasoodsates püstitingimustes olevaid piirkondi, võib muuta nende arenemise raske- maks kui mujal ja sageli süvendada nende majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme. Samasuguses olukorras elanikkond, mis asub piirkonnas, kus selliseid ebasoodsaid olusid ei ole, elaks suuremas öitsengus või kannataks vähemalt väiksemate probleemide all.

2.2 Oleks ebatäpne ja ülelihtsustatud öelda, et saatus on see, mis määrab ebasoodsate püstitingimustega piirkonnad teisejär- guliste territooriumide rolli ja nende elanikud pidevasse maha- jäämusse. Paljudel juhtudel on Euroopa ebasoodsate püstitingi- mustega piirkondadel mitmeid eeliseid või võimalusi, mida tuleks arendada: loodusvarade lähedus, võime toota taastuvat energiat, turistide ligitõmbavus, geostrateegiline positsioon, laevateede lähedus, ökosüsteemide mitmekesisus jms.

2.3 Kõnealuste piirkondade ees seisev probleem on see, et selliste võimaluste ärakasutamiseks peavad nad tõenäoliselt töötama rohkem või võtma suuremaid riske, kui oleks vajalik samasuguse ettevõtmise puhul ELi enam arenenud piirkon- dades. Majanduslanguse ajal seevastu oleksid nad esimeste hulgas, keda langus mõjutab, kuna nende tööstussektorid on väiksema tulususega.

2.4 Euroopa Liidu poliitika ebasoodsate püstitingimustega piirkondade suhtes peaks seega koosnema meetmetest, mis minimeerivad selliste alade haavatavust ja loovad tõeliselt võrdsed võimalused neis piirkondades võrreldes ülejäänud Euroopa Liiduga. Kuna kõnealune poliitika tegeleb objektiivsete looduslike takistustega, on õigustatud poliitika muutmine vastav- valt takistuste raskusastmele. Samal põhjusel peaks kõnealune poliitika kujutama endast lisa, mitte asendust meetmetele, mida traditsiooniliselt rakendatakse majandusliku ja sotsiaalse ühte- kuuluvuse poliitika osana.

2.5 Mida peaks selline poliitika endas sisaldama?

2.5.1 Euroopa Liidu poliitika ebasoodsate püstitingimustega piirkondade suhtes peaks põhinema kolmel peamisel põhimõttel ja arvestama mitmete eesmärkidega.

- **Esimene** on püsivuse põhimõte, kuna geograafilised takistused, mis neid piirkondi mõjutavad, on püsivat laadi. Kõnealune põhimõte on vastupidine ELi arenenumatele riikidele järelejäädumise põhimõttega, mis siiani on olnud aluseks ELi poliitikal majanduslike ja sotsiaalsete probleemidega võitlemisel.
- **Teine** on positiivse diskrimineerimise põhimõte. See põhineb seisukohal, et teatud aladele antud vahendid püsivate struktuuriliste piirangute tasakaalustamiseks ei kujuta endast ebaõiglast soodustust, vaid vahendit tõelise võrdsuse esiletoomiseks. Seega eristub selline positiivne eristamine diskrimineerimisest, mis vastavalt Euroopa Kohtu määratlusele seisneb sarnaste olukordade käsitlemises erinevalt ja erinevate olukordade käsitlemises sarnaselt (esimese astme kohtu neljanda koja 26. oktoobri 1993 otsus: liidetud kohtuasjad T-6/92 ja T-52/92).
- **Kolmas** on proportsionaalsuse põhimõte, kuna olukordi ebasoodsate püstitingimustega piirkondades iseloomustab reeglina geograafiline ja demograafiline mitmekülgus. Positiivse eristamise põhimõtte rakendamine kõnealustes piirkondades on õigustatud vaid siis, kui see põhineb piirkondade geograafilistel, demograafilistel ja keskkonnaval näitajatel ja neist tulenevatel piirangutel. Need tingimused on kindlasti igas piirkonnas erinevad.

2.5.2 Eesmärk ei ole mitte luua meetmeid, mida kohaldada süstemaatiliselt ja ühtlaselt kogu territooriumile, vaid eelkõige luua raamistik, mis teeks võimalikuks arvestada piirkondade erinevustega. Põhinedes mõnikord õigussätetel, mõnikord rahalistel vahenditel, mõnikord erinevatel valitsemistavadel, võimaldaks selline püsiv raamistik leida igale piirkonnale kohaseid lahendusi sõltuvalt probleemide laadist ja raskusastmest. Mõnel juhul tähendab see ühiseid meetmeid kõigile ebasoodsate püstitingimustega piirkondadele, teinekord aga konkreetsele olukorrale kohaseid lahendusi, mis ei sobi üldiseks kohaldamiseks.

2.6 Ebasoodsate püstitingimustega piirkondadele suunatud poliitika eesmärgid

2.6.1 Ebasoodsate püstitingimustega piirkondadele suunatud poliitika eesmärgid on sotsiaalsed, majanduslikud ja keskkon-

naalased. Kõnealused eesmärgid on omavahel väga tihedalt põimunud.

2.6.2 Abi nõuetekohaseks rakendamiseks ebasoodsate tingimustega piirkondades peaks terminil "jätkusuutlikkus" olema kahene tähendus; esiteks, sotsiaalmajanduslikust aspektist kindlustatakse jätkusuutlikkusega elujõuliste peretalumajapidamiste ja tootmissüsteemide säilimine maapiirkondades, piirates nii elanikkonna väljarännet maapiirkondadest; teiseks tugevdatakse jätkusuutlikkusega keskkonnasõbralikke tootmisviise põllumajanduses.

2.6.2.1 **Sotsiaalsed eesmärgid:** võimaldada nende piirkondade elanikel, kes seda soovivad, sündida, elada ja töötada kodukandis.

2.6.2.2 Kõnealuste piirkondade elanikel peab olema infrastruktuuride ja teenuste osas valikuvõimalus ja kvaliteet, mis on võimalikult lähedane Euroopa Liidu teistes osades üldiselt kättesaadavatele teenustele.

2.6.2.3 See puudutab paljusid sektoreid, kuid eelkõige haridust, esmast ja elukestvat kutseõpet tervishoidu, transporti ja telekommunikatsiooni. Võrdsust teiste ELi osadega ei saa määratleda ainult statistiliselt, vaid seda tuleb hinnata kvaliteedist lähtuvalt. Kõrgetasemeliste infrastruktuuride ja teenuste puhul tuleb arvestada, et mida väiksem on piirkonna elanikkond, seda ebaproportsionaalsem on nende suurus ja hind võrreldes elanike arvuga. Kõnealusele probleemile ei ole ühest lahendust, kuid tuleb arvestada vajadusega püüelda teenuste optimaalse kvaliteedi poole, et elanikkonna suurst vähemalt säilitada.

2.6.2.4 Vajalikeks vahenditeks on struktuurifondide toetused, mis on suunatud eelkõige transpordi (nii püsivad kui mobiilsed infrastruktuuri osad), jäätmeäitluse, vee, hariduse ja tervishoiu valdkonda. Transpordi, energia ja telekommunikatsiooni valdkonnas tuleks struktuurifondide osa tõsta, rakendades üleeuroopaliste võrgustike lepingu artiklit 154, kasutades kohaseid rahalisi vahendeid.

2.6.2.5 Ebasoodsate püstitingimustega piirkondade elanikel peaks olema juurdepääs tarbekaupadele ja teenustele sotsiaalselt vastuvõetava hinnaga.

2.6.2.6 Kõnealust olukorda võib mõningatel juhtudel parandada meetmetega, mis alandavad tarbijahindu või julgustavad teenusepakkujaid alustama tegevust kõige isoleeritumates ja vähemasustatud paikades.

2.6.2.7 Vajalikuks vahendiks on sotsiaalselt laadi sekkumine, näiteks:

- otsene abi teatud äritegevustele või teenusepakkujatele,
- mere- või õhustranspordi erihinnad kohalikele elanikele,
- kvaliteetsete avalike teenuste olemasolu.

Mõne meetme intensiivsus võib olla võrdeline kõnealuste alade isoleeritusega ja pöördvõrdeline nende turu suurusega.

2.6.2.8 EÜ asutamislepingu artikli 73 (avalikud teenused transpordi vallas), artikli 86 lõike 2 (ettevõtjad, kellele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine) ja artikli 87 lõike 2 (üksiktarbijatele antav sotsiaalabi) laiaulatuslik kasutamine võib mõningatel juhtudel olla aluseks sellistele sätetele.

2.6.3 **Majanduslikud eesmärgid:** ebasoodsate püsitingimustega piirkondadele suunatud poliitika peaks aitama kaasa saarte lõimumisele ühtsesse turgu, võttes arvesse nende sotsiaalset ja majanduslikku haavatavust. Seega tuleb vaba turu põhimõtete kõrval arvestada majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse põhimõtetega.

2.6.3.1 Kõnealuste piirkondade majanduse lõimumiseks ühtsesse turgu on vaja võrdseid võimalusi.

2.6.3.2 Üldiselt on võimalik transpordi lisakulutusi vähendada ettevõtetele antava otsetoetusega.

2.6.3.3 Vastavalt juhtumile ja olukorrale peavad vahendid tasakaalustama kohaliku turu väikest mahtu ja looduslike või inimressursside piiratud. Nende hulka kuuluvad erasektorile suunatud soodustused ja toetusmeetmed, mida kujundatakse vastavalt tegevuse iseloomule, tulususele ning sotsiaalsele ja keskkonnamõjule.

2.6.4 **Keskkonnavalased eesmärgid:** ebasoodsate püsitingimustega piirkondadele suunatud poliitika keskkonnavalased eesmärgid seisnevad piirkondade keskkonna kaitsmises kooskõlas nende majandusliku ja sotsiaalse arengu vajadustega. Mõiste "keskkond" hõlmab kõnealuste piirkondade loodusressursse, maastikke ja ökosüsteeme koos kultuuripärandiga selle kõige erinevates väljundites, nagu arhitektuur, ajaloomälestised, keeleline pärand, laul, tants, kirjandus, kunst, käsitöö jne.

2.6.4.1 Keskkonnapärandi säilitamine ei tohi olla staatiline või passiivne lähenemine, mille tulemusel muudetakse ebasoodsate püsitingimustega piirkonnad justkui indiaanlaste reservaatideks.

Otse vastupidi, see peab olema aktiivne ja dünaamiline lähenemisviis, eelkõige säästva arengu edendamiseks, mis on vajalik püsielanike paigalhoidmiseks ja neile kõrgekvaliteedilise elukeskkonna tagamiseks.

2.6.4.2 Keskkonnaeesmärgid eeldavad sekkumist väga erinevatel tasanditel, mitte ainult kohalikul, vaid ka riiklikul, Euroopa Liidu ja mõnikord kogu planeedi tasandil. Näiteks:

- keelelise pärandi säilitamine nõuab hariduspoliitika kaasamist, mis kujundatakse välja nii kohalikul kui riiklikul tasandil;
- rannikute kaitse merereostuse vastu nõuab laevaliikluse seiret nii riiklikes kui rahvusvahelistes vetes ja piiravaid meetmeid (nt väinade läbimisel), mida arutatakse mitte ainult naaberriikide vahel, vaid ka globaalsel tasandil (Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni raames);
- kalavarude majandamine hõlmab mitte ainult piirkondi, liikmesriike ja ühendust, vaid ka mitteliikmesriike (nt Kariibi mere riigid) või rahvusvahelisi organisatsioone (nt Põhja-Atlandi kalanduse puhul);
- kasvuhooneefekti jälgimise ja selle tagajärgede piiramisega seotud poliitikat tuleb käsitleda kõigil eespool nimetatud tasanditel, kuid ka globaalsel tasandil, ÜRO ja mitmesuguste keskkonnakonverentside raames.

2.6.4.3 Keskkonnavalased eesmärgid on väga laias ulatuses valitsuse küsimus. Saare-, põhjapoolseimate, mägiste ja äärepoolseimate piirkondadega tuleb nõu pidada ja võimalusel nad kaasata neid puudutavate keskkonnaotsuste tegemisse.

2.6.4.4 Euroopa Liit peab arvesse võtma saarte haavatavust, kui keskkonnaküsimusi arutatakse rahvusvahelisel tasandil (näiteks kalastuslepingute puhul mitteliikmesriikidega või võitluses kasvuhooneefekti vastu).

3. Lõppmärkus

3.1 Arvestades käesolevas omaalgatuslikus arvamuses käsitletud eriliste tingimustega piirkondade tähtsust ja geograafilist levikut kogu Euroopa Liidu territooriumil, samuti kommentaaride ja soovitude olulisust, mida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kavatses piirkondade parema lõimumise tagamiseks sel teemal teha, jätkab komitee selle küsimuse arengu jälgimist, aidates hinnata kõnealuste probleemide lahendamiseks kavandavat poliitikat tulevikus.

Brüssel, 10. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Tarbijapoliitika ELi laienemise järel"

(2005/C 221/24)

17. juulil 2003 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma kodukorra artikli 29 lõike 2 kohaselt välja töötada arvamuse järgneval teemal: "Tarbijapoliitika ELi laienemise järel"

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise osakond, mis vastutas komitee asjaomase töö ettevalmistamise eest, võttis oma arvamuse vastu 8. septembril 2004. Raportöör oli hr J. PEGADO LIZ.

Oma 414. plenaaristungil 9. ja 10. veebruaril 2005 (10. veebruari istung) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee käesoleva arvamuse vastu 95 poolt- ja 2 erapooletu häälega.

1. Sissejuhatus. Selgitus

1.1 Euroopa Liidu laienemine kümne uue liikmesriigi üheaegse liitumisega ei tekita mitte üksnes kvantitatiivseid probleeme.

Globaalne analüüs liitumise mõju kohta Euroopa Liidu struktuurile ja toimimisele oli Euroopa konvendi üheks põhiteemaks ning aluseks tervele seeriale põhiseaduse lepingu eelnõus esinevatele algatustele.

Ka valdkondliku poliitika tasandil sunnib laienemine käivitama arutelu nende mõjude üle erinevates asjaomastes valdkondades. (1)

1.2 Seevastu Euroopa Liidu tarbimispoliitika ja -õigus pole laienemise kvalitatiivsete tagajärgede osas veel süstemaatilise ja põhjaliku arutelu teemaks olnud, samuti mitte uue, ligi 500 miljonit tarbijat hõlmava turuga kohandumisega kaasnevate võimalike muutuste ja adaptatsioonide osas.

1.2.1 14.-15. märtsil Thessalonikis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee (EMSK) poolt organiseeritud Euroopa Tarbija päeval rõhutati, et laienemine võib kaasa tuua suuri muudatusi tarbijapoliitika põhisuundumustes, mis kajastuvad nii lepingus endas, kui ka konkreetsemalt tarbijakaitse uute meetmete defineerimismeetodites, et võimaldada nende tõhusat rakendamist koos piisava ühtlustamisastmega kogu Euroopas, kus erinevused siseriiklike seadusandluste vahel paratamatult kasvavad.

1.3 Seejuures on tõepoolest tegemist "kvalitatiivse hüppega", s.t tarbijaõiguste kaitse uue viisiga ning tarbimisõiguse uue vormiga, mis hõlmab tarbijatega konsulteerimist ja nende kaasamist ning esindatust kõigil poliitilistel otsustasanditel uues raamistikus, arvestades erinevate tarbijate tavade ja harjumustega, samuti eriilmeliste kultuuritraditsioonidega, erinevate õigusnormide ja käitumiskodeksitega.

(1) Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteel oli nendes küsimustes võimalus toetuda paljudele seisukohtadele, eelkõige järgnevatele :

- "Liitumispoliitika tulevik laienemise perspektiivis ning muutused teadliku majanduse suunas", raportöör : hr MALOSSE, EÜT C 241, 7.10.02;
- "Laienumise majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud kandidaatriikidele", raportöörid : hr DIMITRIADIS ja pr BELABED, ELT C 85, 8.4.2003;
- "Laienumise mõju Euroopa Liidule", raportöör: hr VEVEER, ELT C 61, 14.3.03;
- "Liidu laienemise mõjud EMU-le", raportöör: pr BELABED, ELT C 85, 8.4.03;
- "Transport ja laienemine", raportöör: hr KIELMAN, ELT C 61, 14.3.03;
- "Liitumiseelne finantsabi", raportöör: hr WALKER, ELT C 61, 14.3.03;
- "Euroopa Liidu laienemine: väljakutse kandidaatriikidele majanduslike kriteeriumite täitmiseks", raportöör: hr VEVEER, EÜT C 193, 10.7.01;
- "Euroopa Liidu laienemine itta" , raportöör: hr KALLIO, EÜT C 149, 21.6.02.

1.4 Käesoleva arvamuse eesmärgiks on võimalikult kiiresti käivitada põhjalik arutelu laienemise mõjude üle tarbijapoliitikale ning tarbimisõigusele, arutelu, mis võiks viia ettepanekuteni nii tarbijapoliitika suundumuste osas uute liikmesriikide täieliku integreerumise järgsetel aastatel, kui ka võimalike muudatuste osas liidu tarbijate kaitses, nende huvide eest seismises ja nende kaasamises, või isegi vajalikukspeetavate uute seadusandlike algatusteni.

2. Valitud metodoloogia ja ettevalmistavad tööd

2.1 Käesoleva arvamuse ettevalmistamiseks tundus olevat möödapääsmatu hankida võimalikult selge arusaam raskustest, millega põrkusid uued liikmesriigid ELi seadusandluse kohaldamisel.

2.2 Sellel eesmärgil saadeti kaks küsimustikku erinevatele selles valdkonnas vastutavale kõrgetasemelisetele isikutele nii riigiparaadist kui ka tarbijakaitseorganisatsioonidest ja teatud kutseorganisatsioonidest, mis otsesemalt suhtlevad tarbijatega. Lisaks toimus 2. detsembril 2003 selleteemaline arutelu, mida külastas suur hulk osalejaid.

2.3 Arutelu tulemuste ning küsimustiku vastuste analüüsi põhjal, samuti kahepoolsete kontaktide tulemuste põhjal, mis leidsid aset ettevalmistustöö jooksul, võib käesolev arvamus olla aluseks kokkuvõtetele ja soovitudele võimalike muudatuste suhtes tarbijapoliitika orientatsioonis laienemise järel.

3. Tarbijaid esindava organisatsiooni definitsioon tarbijate huvide kaitse ja osalemise alusena

3.1 Ühel meelel ollakse idee suhtes, et tarbijapoliitika esmane eesmärk kooskõlas tänapäeva reaalsusega laienenud ühisturu tingimustes peaks olema tarbijate rolli aina suurem toetamine "turupartneritena" ning sellest järelduvalt initsiatiivi ülesnäitamine, et luua sobivaid vahendeid ja mehhanisme nende osalemiseks neid puudutavate poliitiliste suundumuste defineerimises. ⁽¹⁾

3.2 Kuigi nimetatud eesmärgi realiseerimisel on tähtis roll erinevate liikmesriikide valitsusorganisatsioonidel, piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel, aga ka erinevate liidu institutsioonide ja organite osakondlikel struktuuridel, on ka üldiselt tunnustatud, et just tarbijad ise peavad otsustama oma isiklikul initsiatiivil ning oma ühingute ja liitude moodustamise vabaduse raamides, milline on parim moodus organiseeruda oma huvide kaitseks ja esindatuse saavutamiseks, samuti nagu nende osalemiseks aruteludes ning neid puudutavate poliitiliste suundumuste defineerimiseks erinevatel poliitiliste ja seadusandlike otsuste tasanditel.

3.3 Sel alal saab peamiseks põhimõtteks olla üksnes tarbijate organisatsioonide mõjujõu ja autonoomia täielik tunnustamine, et nad võiksid nii kohalikul, piirkondlikul, riiklikul, ühenduse, kui ka rahvusvahelisel tasandil oma huvide nõuetekohase esindatuse tagamiseks ühineda ja osaleda kõigi institutsioonide tegevuses, kus võetakse vastu neid puudutavaid otsuseid.

On selge, et selle nõudmise tagamise kohustus lasub — kas siseriikliku või ühenduse tasandi — seadusandjal.

⁽¹⁾ See järeldub eriti nõukogu 2. detsembri 2002 resolutsiooni punktist 14 ühenduse tarbijapoliitika strateegia kohta aastateks 2002–2006 (ELT C 11/1, 17.1.03), millest võib lugeda: "EUROOPA LIIDU NÕUKOGU KUTSUB LIIKMESRIIKE:

14. toetama tarbijate esindusorganisatsioone, et võimaldada neil täiesti sõltumatult kaitsta tarbijate huve nii liidu kui ka rahvuslikul tasandil ning avaldada mõju näiteks selleks, et alustada tasakaalustatud dialoogi ettevõtetega ning osaleda liidu poliitika väljatöötamises. Selles mängivad põhilist rolli projektid suutlikkuse tõstmiseks, et vajadusel toetada tarbijate organisatsioone, samuti ka koolitusmeetmed piiriüleste tehingute spetsiifiliste aspektide jaoks."

3.4 Siiski on mitmelt poolt esitatud üleskutseid ühenduse tasandil parameetrite defineerimiseks, mis tagavad, et omaalgatuslikult loodud tarbijate organisatsioonid peavad ühiselt kinni nende üldist efektiivset, autonoomset ja sõltumatut esindatust tagavatest põhiseaduse peamistest printsiipidest ning demokraatlikest toimetehhanismidest.

3.4.1 Selles osas hinnati mõningate ühenduse instrumentide puhul nimetatud tarbijate organisatsioonide ja ühingute esindatuse kriteeriume suhteliselt ebapiisavaks tagamaks nende võrreldavus kogu liidu territooriumi ⁽¹⁾ ulatuses.

3.4.2 Euroopa Liit omalt poolt defineeris teatud puhkudeks mõningad kriteeriumid tarbijaid esindavate organisatsioonide tunnustamiseks, näiteks 19. mai 1998 direktiivis 98/27/EÜ. ⁽²⁾

3.4.2.1 Samas, sellised liikmesriikide "administratiivsele" otsusele viitavad kriteeriumid ei saa olla aluseks tarbijaid esindava organisatsiooni või ühingu ühiseks defineerimiseks, mis oleks identne kogu siseturu territooriumil ja võrreldav erinevates liikmesriikides.

⁽¹⁾ Viidatud on eelkõige EÜ otsuse 20/2004 8. detsembrist 2003 artikli 7 artiklite 2–3 sätetele, mis määratlesid üldise raamistiku rahastamiseks liidu algatusi tarbijapoliitika toetuseks aastatel 2004–2007 (ELT L 5, 9.1.04. lk 1):

"2. Meetme 16 puhul võib rahalist toetust anda Euroopa tarbijaorganisatsioonidele, mis:

- a) on valitsusvälised mittetulunduslikud organisatsioonid, mis on sõltumatud tööstus-, kaubandus- ja äritegevuse vastandlikest huvidest ning mille põhieesmärgid ja -tegevused on seotud ühenduse tarbijate tervise, ohutuse ja majanduslike huvide kaitsega;
- b) on volitatud vähemalt poolte liikmesriigi siseriiklike tarbijate organisatsioonide poolt, mis vastavalt siseriiklikele eeskirjadele või tavadele esindavad tarbijaid ja tegutsevad riigi tasandil, esindama tarbijate huvisid ühenduse tasandil; ja
- c) peavad olema esitanud komisjonile rahuldavad andmed oma liikmeskonna, sisekorra ja rahastamisallikate kohta.

3. Meetme 16 puhul võib rahalist toetust anda Euroopa tarbijaorganisatsioonidele, mis:

- a) on valitsusvälised mittetulunduslikud organisatsioonid, mis on sõltumatud tööstus-, kaubandus- ja äritegevuse vastandlikest huvidest ning mille põhieesmärgid ja -tegevused on seotud tarbijate huvide kaitsega standardimisprotsessis ühenduse tasandil; ja
- b) on volitatud esindama ühenduse tasandil tarbijahuvisid vähemalt kahes kolmandikus liikmesriikidest:
 - organite poolt, mis vastavalt siseriiklikele eeskirjadele või tavadele esindavad liikmesriikide siseriiklike tarbijaorganisatsioone, või
 - selliste organite puudumisel liikmesriikide siseriiklike tarbijaorganisatsioonide poolt, mis vastavalt siseriiklikele eeskirjadele või tavadele esindavad tarbijate huvisid ning tegutsevad siseriiklikul tasandil."
- (Selle teema kohta vaata EMSK arvamust, mille on koostanud hr HERNÁNDEZ BATALLER (INT/108, 17.07.2003, ELT C 234 30.9.2003.))

⁽²⁾ EÜT L 166, lk 51, artiklist 3 võib lugeda

"Artikkel 3

Hagi esitamiseks pädevad üksused

Käesolevas direktiivis tähendab "pädev üksus" igasugust vastavalt liikmesriigi õigusaktidele moodustatud asutust või organisatsiooni, kellel on õigustatud huvi, et artiklis 1 osutatud sätted oleksid tagatud, eelkõige:

- a) üht või mitut sõltumatut riigiasutust, kelle konkreetseks ülesandeks on artiklis 1 osutatud huvide kaitsmine neis liikmesriikides, kus sellised asutused olemas on ja/või
- b) organisatsioon, kelle eesmärk on artiklis 1 osutatud huvide kaitsmine vastavalt siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustele".

Samuti on see praeguses konsolideeritud versioonis.

3.5 Püüdes määratleda tarbijaid esindava ühingu ühest kontseptsiooni, on nimetud erinevaid tunnuseid, sh järgnevad:

- a) juriidiline isik ja hagi esitamise pädevus;
- b) kasumisaamise eesmärgi puudumine;
- c) põhiseadusesse kirjutatud peamiseks eesmärgiks peab olema tarbijate huvide kaitse ja esindamine üldiselt (üldhuvidega ühingud) või nende liikmete, kindlaksmääratud huvide või teenuste tarbijate või kasutajate kaitse ja esindamine (spetsiifiliste huvidega ühingud);
- d) ühingu organid peavad olema liikmete poolt vabalt valitud üldisel ja salajasel hääletusel;
- e) ühing peab olema rahaliselt sõltumatu;
- f) ühing peab olema sõltumatu poliitilisest või majanduslikust võimust, ettevõtetest ja ettevõtete liitudest (mis on tegevad turu pakkumise poolel).

3.5.1 Tehti ka ettepanek, et kooperatiivsed organisatsioonid, eriti tarbimisega seonduvad, võiksid olla võrdsustatud tarbijate ühingutega. ⁽¹⁾

3.5.2 Uuesti oli kõne all võimalus nõuda esindusühingute ametlikku tunnustamist selleks volitatud ametiasutuse poolt liikmesriikides; ent selle vastu esitati vastuväide, et tarbijate ühingute toetamine peaks põhinema nende tehnilistel omadustel ja töötulemustel, mitte üksnes siseriiklike ametiasutuste loal.

3.6 Antud teema tundliku loomu tõttu on komitee seisukohal, et seda tähtsat küsimust peaks põhjalikult arutama komisjon ning see arutus tuleks avaldada sellekohases teatises.

3.7 Sellega paralleelselt avalikustati rida puudusi ja lünki praeguses süsteemis, mis hetkel veelgi raskendavad tarbijate esindatuse õiguse teostamist eelkõige liidu tasandil tarbijate kas üld- või spetsiifilisi huve esindavate organisatsioonide poolt.

3.7.1 Esmalt väärrib erilist tähelepanu vajadus koolitada juhtivtöötajaid, tehnikuid ja koolitajaid mainitud tarbijaid esindavates organisatsioonides või ühingutes. ⁽²⁾

3.7.2 Samuti, lisaks üldistele, kõigile tarbijatele suunatud infoprogrammidele, võivad tarbimisühingud ja-organisatsioonid saada personaalsemat eelinfot, et seda levitada oma liikmete või tarbijate seas üldiselt oma riigis või vastavates piirkondades.

3.7.3 Tarbijahühingute esindatust erinevates institutsioonides liidu tasandil tuleb suurendada kas siis otsest või läbi katusorganisatsioonide, kujuures tuleb tervitada komisjoni hiljutisi algatusi tarbijate nõukogu ⁽³⁾ taasloomiseks ja konkurentsi ⁽⁴⁾ peadirektoraadi juures tarbijasuhete esindaja ametissenimetamiseks, mida tuleks järgida teistes tarbijaid puudutavates poliitikavaldkondades. ⁽⁵⁾

⁽¹⁾ Kooperatiivse sektori tähtsuse kohta vaadata komisjoni teatist kooperatiivsete ühistuste edendamise kohta Euroopas (KOM (2004) 18 (lõplik) 23, veebruarist 2004), mis tuleb uuesti välja Euroopa kooperatiivse ühistu staatuse ideega. (Hr Hoffelti koostatud arvamus).

⁽²⁾ Selles osas võib rõõmustada komisjoni (DG SANCO) hiljutise algatuse üle usaldada veel käesoleval aastal Euroopa tarbijaliitude ametile (BEUC) finants- ja inimressursside juhtimise, avalike suhete ja "lobitöö", samuti nagu tarbimisõiguse alase koolituskursuste organiseerimine.

⁽³⁾ 9. oktoobri 2003. aasta otsus Euroopa tarbijate nõuanderühma asutamise kohta (ELT L 258, 10.10.03).

⁽⁴⁾ Selle ametikoha loomine kuulutati välja 2002. aasta septembris ning see on ette nähtud võimaldamaks alalist dialoogi Euroopa tarbijatega. Ametikoha täitis Juan RIVIERE y MARTI, kelle volinik Mario MONTI 9. detsembril 2003 ametisse nimetas (IP/03/1679, 9.12.03).

⁽⁵⁾ Komisjoni hiljutine otsus moodustada teaduskomiteed tarbijate ohutuse, rahva tervise ja keskkonna küsimustes (ELT L 66, 4.3.04) väärrib oma tähtsuse tõttu erilist äramärkimist.

3.7.4 Samuti tundub tähtis taastada perioodiliste Euroopa tarbimisteemaliste foorumite organiseerimine, et laiendada ja parandada dialoogi, teavitust ja koostööd tarbijaorganisatsioonide vahel.

4. Tarbijaorganisatsioonide ja –ühingute finantseerimine

4.1 Üks esmaseid prioriteete tarbijate kohase esindatuse tagamiseks on kindlustada nende esindusstruktuuride piisav finantseerimine. ⁽¹⁾

4.2 Sõltumatult igas riigis kehtivatest rahvuslikest süsteemidest leiavad mõned tarbijate esindajad, et üksnes liidu abil ja vastavate algatuste toel on võimalik varustada tarbijate esindusühinguid hädavajalike vahenditega rolli jaoks, mida neil tuleb mängida tarbijate kaitsmisel, toetamisel ja esindamisel piirkondlikul, riiklikul, liidu ja rahvusvahelisel tasandil. ⁽²⁾

4.3 Seoses sellega rõhutati, et kui tarbijauhingud sõltuvad kas siis liikmemaksudena või muu initsiatiivi kaudu kogutud rahalistest vahenditest, on neil suuri raskusi finantstasakaalu saavutamise saavutamiseks säilitamiseks oma autonoomiat ja sõltumatust poliitilisest ja majanduslikust võimust. ⁽³⁾

Neist põhimõtetest kinnipidamiseks peab igasugune finantsabi olema põhimõtteliselt suunatud meetmetele, programmidele, projektidele ja algatustele, seda eriti tehnilise personali koolitamise, tarbijate harimise ja tarbijate huvide kaitse alaste kollektiivsete meetmete finantseerimise valdkonnas, aga mitte institutsioonide jooksvate kulude finantseerimisele.

4.4 Liidu praegune tarbijaorganisatsioonide ja –ühingute toetamise kontseptsioon põhineb eelkõige 8. detsembri 2003 otsusel 20/2004/EÜ, mis lõi üldise raamistiku ELi meetmete finantseerimiseks tarbijapoliitika toetamiseks Euroopa Liidus aastatel 2004 – 2007, ⁽⁴⁾ mida tuleb vaadelda ühenduses tarbijapoliitika strateegia 2002 – 2006 ülevaatamisega 15. septembril 2003 ⁽⁵⁾ (libisev tegevusprogramm).

5. Maksimaalne ühtlustamine tarbijakaitse kõrgeimal tasemel

5.1 Artikkel 153 ütleb selgelt, et liidu tarbijapoliitika põhiprintsiip on minimaalse ühtlustamise kontseptsioon tarbijakaitse kõrgeimal tasemel. ⁽⁶⁾

⁽¹⁾ 72 % küsitletud organitest mainis ära riigipoolse abi olemasolu, mida ometigi peeti ebapiisavaks.

⁽²⁾ Euroopa tarbijaliitude ameti (BEUC) 2003. aasta augustis esitatud üleskutse uute liikmesriikide valitsustele osutamaks kohast finantsabi nende tarbijauhistutele ning juhtimaks nende tähelepanu võimalusele kasutada PHARE programmi, oli selles osas eriti kohane.

⁽³⁾ 75 % küsitletutest ütlevad, et tarbijaliitudele pole ette nähtud maksusoodustust.

⁽⁴⁾ ELT L 5, 9.1.04, lk 1, vrd EMSK 3, raportöör: hr HERNÁNDEZ BATALLER, ELT C 234, 30.9.03.

⁽⁵⁾ SEC (2003) 1387, 27.11.03.

⁽⁶⁾ Nii järeldub selgelt artikli 153 lõigetest 1 ja 5; viimane sätestab, et meetmed liikmesriikide poliitika toetamiseks, täiendamiseks ja jälgimiseks, mis on nõukogu poolt heaks kiidetud artikli 251 kohaselt ja peale majandus- ja sotsiaalkomiteega konsulteerimist, "ei saa takistada liikmesriiki säilitamast või kehtestamast karmimaid kaitsemeetmeid", eeldusel, et need on kooskõlas lepinguga, seda eelkõige lähimuse ja proportsionaalsuse põhimõtete osas.

5.2 Jätkates seda lähenemist, mis muide ei ole uus ⁽¹⁾ ning mida ei muudetud põhiseaduse eelnõus, sisaldavad tarbijakaitset käsitlevad vastuvõetud direktiivid teatud "minimaalset klauslit", mis on formuleeritud umbes järgnevalt:

Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike kehtestamast või säilitamast tarbijakaitse küsimuses leebemaid või rangemaid sätteid, kui need on kooskõlas asutamislepinguga. ⁽²⁾

5.3 Ometi tundub alates Rohelisest raamatust tarbijakaitse kohta Euroopa Liidus ⁽³⁾ ja hiljutisemalt komisjoni teatisest tarbijapoliitika strateegia kohta aastateks 2002 — 2006 ⁽⁴⁾ uus suunitlus tarbijakaitset puudutavates valdkondades eelistavat täielikku ühtlustamist seadusandluste üksteisele lähendamise vahendina.

5.3.1 See suunitlus tuleneb eelkõige viimastest tarbimiskrediiti ⁽⁵⁾ ja ebaausaid kaubandustavasid ⁽⁶⁾ käsitlevatest direktiividest ettepanekutest ning kaasnedes vastastikuse tunnustamise printsiibi ⁽⁷⁾ üleväärtustamisega, tundub tegemist olevat üldise, mitte vaid kitsapiirilise suunitlusega, mida õigustab antud teema olemus või siis vajadus garanteerida siseturu peamiste aspektide elluviimine.

5.3.2 Võttes arvesse liidu laienemist kahekümne viie liikmesriigini, möönab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee eelist, mille annaksid õigusinstrumentid, mis tagaksid ettevõtete vahelisi või ettevõtte ja tarbija vahelisi juriidilisi suhteid reguleerivate eeskirjade võimalikult suure ühtsuse iga kord, kui asi puudutab meetmeid, mis eksklusiivselt või põhiliselt tagavad siseturu toimimise.

5.3.2.1 Seetõttu arvab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et võttes arvesse iga üksikjuhu olemust tuleb võimalusel välja anda määrusi või, euroopa põhiseaduse eelnõus leiduva uue terminoloogia järgi, "Euroopa seadusi" ⁽⁸⁾, nende puudumisel aga direktiive või "Euroopa raamseadusi", milliste raames taotleda maksimaalset ühtlustamist kui teise õiguse kindluse ja turvalisuse parema tagamise vahendit.

5.3.3 EMSK on sellegipoolest seisukohal, et sedalaadi ühtlustumise saavutamisel on üks eeltingimus "sine qua non": see on tagatis, et tarbijakaitset teostatakse kõrgeimal tasemel, vastavuses tehnoloogiliste arengute ja teadussaavutuste ning valitsevate kultuurimudelitega.

5.4 Kõigis teistes situatsioonides, kus nende huvide toetamise peamiseks eesmärgiks pole mitte siseturu väljakujundamine ja tõrgeteta toimimine vaid pigem tarbijakaitse kindlustamine, on EMSK arvates parim viis nende kaitsmiseks minimaalse ühtlustamise põhimõtte säilitamine, hoides ikkagi kaitsetaset kõrgel, jättes ometigi liikmesriikidele võimaluse kooskõlas asutamislepinguga ja pidades rangelt kinni artikli 53 lõike 5 sätetest säilitada või kehtestada rangemad kaitsemeetmeid.

⁽¹⁾ Samasuunaline säte leidub Maastrichti lepingu artiklis 129-A.

⁽²⁾ Vrd nt direktiive 90/314 (reisipaketid) artikkel 8; 94/47 (ehitise osajalise kasutamise õigus) artikkel 11; 93/13 (ebaõiglased tingimused) artikkel 8; 97/7 (sidevahendi abil sõlmitud lepingud), artikkel 14, 85/577 (väljaspool ettevõtja ärruume sõlmitud lepingud); 84/450 (eksitav reklaam) artikkel 7; 87/102 (tarbijakrediit) artikkel 15; sel teemal on tuleks meenutada olulist uurimust, mille komisjoni palvel teostas Centre de Droit de la Consommation ja mida koordineeris Monique GOYENS. Käesoleva arvamuse koostajal oli selle uurimuse käigus võimalus koostööd teha selliste väljapaistvate juristidega nagu professor Klaus TONNER, LOPEZ SANCHEZ, Susanne STORM, Jérôme FRANK, Alexandros VOUTSAS, William FAGAN, Paolo MARTINELLO, Andrée COLOMER, A. TAVASSY ja Geraint HOWELLS (SCP/02/93/CM, juuli 1994). Lõpparuandes tehti õigesti vahet erinevate ühtlustamisvormide vahel: minimaalne, täielik, osaline, totaalne ja fakultatiivne.

⁽³⁾ KOM(2001) 531 lõplik, 2.10.2001

⁽⁴⁾ KOM(2002) 208 lõplik, 7.5.2002

⁽⁵⁾ KOM(2002) 443 lõplik, 11.9.2002

⁽⁶⁾ KOM(2003) 356 lõplik, 18.6.2003

⁽⁷⁾ Sõnaselgelt fikseeritud lepingusse ühtse Euroopa akti kaudu.

⁽⁸⁾ Vt põhiseaduse lepingu eelnõu artikkel 32.

5.5 Arvestades kümne uue liikmesriigi liitumisega, soovib EMSK komisjonil oma lähenemise üle vaadata selles osas, mis puudutab hiljutist suundumust eelistada maksimaalset ühtlustamist ja jätta see olukordadeks, mis seonduvad siseturu väljakujundamise ja toimimisega; tagades endiselt neil juhtudel tarbijakaitse kõrgeimal tasemel vastavuses teadussaavutuste, tehnoloogilise arengu ja prevaleerivate sotsiaalkultuuriliste mudelitega kõnealusel valdkonnas.

5.6 "Teadussaavutuste" all mõistetakse teadmiste baasi, mis peavad olema tarbijapoliitika küsimuses otsustajate käsutuses. See mõiste hõlmab endas tunnustatud tulemusi, mis on saadud:

- a) tarbimisteooriast,
- b) tarbijate käitumise ning organisatsioonide arengu empiirilisest uurimisest,
- c) komisjoni plaanipäraselt teostatud meetmete ja projektide hindamisest, jne.

Selged puudujäägid teadmistebaasi kättesaadavuse osas tuleb kõrvaldada toimiva uurimiselase suutlikkuse loomisega.

5.7 Sellegipoolest soovib EMSK kasutada igal võimalusel ning kui tehnilised ja juriidilised arengud seda võimaldavad, määrust (või "Euroopa seadust" uue terminoloogia järgi), kui kõige sobivamat vahendit garanteerimaks seadusandluste efektiivset lähendamist ning tagamaks efektiivselt õiguskindlust selle rakendamisel juriidilistes suhetes. (1)

6. Lähimuse, vastastikuse tunnustamise ja ettevaatuse printsiibid — tarbijakaitsele kohandatud tõlgendus ja rakendus

6.1 Mõningad asutamislepingu põhiprintsiibid on samas ka teise õiguse baasemendid ning just neile tuleb tugineda reguleerivate meetmete olemuse ja peamise iseloomu, niisamuti nagu nende kohaldamisala määratlemisel erinevates sektorites ning Euroopa Liidu erinevate poliitikate arendamisel.

Nii ei ole ka tarbijaõigus sellele reeglile erandiks.

6.2 Tähtsaimad nende printsiipide seas on lähimuspriintsiip (2), vastastikuse tunnustamise printsiip ja ettevaatuse printsiip.

(1) Hea näitena määruse kasutamist võib tsiteerida hiljutisi algatusi, mis võeti ette sellistes valdkondades nagu: kohtupädevus, tsiviil- ja kaubandusajades langetatud otsuste tunnustamine ja täideviimine (määrus EÜ 447/2001, 22.12.2000), tsiviil- ja kaubandusalaste kohtu- ja kohtuväliste aktide tähendus ja sõnastus liikmesriikides (määrus EÜ 1348/2000, 29.05.2000), vanemliku vastutuse teemaliste otsuste tunnustamine ja täideviimine (määrus EÜ 1347/2000, 29.05.2000), maksujõuetuse menetlus (määrus EÜ 1346/2000, 29.05.2000), soodusmüügid siseturul (K (2002) 585 lõplik, 25.10.2002); tarbijakaitse alane koostöö (K (2003) 443 lõplik, 18.07.2003), toiduga kokkupuutumiseks mõeldud materjalid ja esemed (KOM(2003) 689 lõplik, 17.11.2003) jne.

(2) Võrdle EÜ asutamislepingu artikli 5 II tekstiga:

"Valdkondades, mis ei kuulu ühenduse ainupädevusse, võtab ühendus kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda täielikult saavutada kavandatava meetme eesmärke ning seetõttu võib neid kavandatava meetme ulatuses või toime tõttu paremini saavutada ühenduse tasandil."

Sellegipoolest on mõningaid erinevusi põhiseaduse eelnõu artikkel 9 lõik 3 sõnastuses, mis vääriskid põhjalikku edasist uurimist.

Põhiseaduse eelnõu tekst on järgmine:

"Valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, võtab liit lähimuse põhimõtte kohaselt meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda riigi, piirkonna või kohalikul tasandil täielikult saavutada kavandatava meetme eesmärke, kuid kavandatud meetme ulatuses või toime tõttu saab neid paremini saavutada liidu tasandil."

Olulisimad panused arutelluse selle põhimõtte kohta on järgnevad:

"Subsidiarité: défi du changement", Jacques Delors'i kollokviumi toimetised, Institut Européen d'Administration Publique, Maastricht, 1991 (IEAP 11/04); "Le principe de subsidiarité", Jean-Louis Clergerie, Ellipres, 1997; "Considérations sur le principe de subsidiarité", Prof. G. Vandersanden, arvatavasti avaldamata uurimus (Jaanuar 1992); "Il principio di sussidiarietà nella prospettiva dell'attuazione del Trattato sull'Unione europea", Gian Pietro Orsello, Roma, 1993; Mégret' leppele, I kd, 2. tr", Addendum,ptk. III, lk. 421 jj".

6.3 Võtmata ette põhjalikku analüüsi lähimusprintsii bi kohaldamisala kohta tarbijahuvide reguleerimisel, ilmneb, et selle sõnastus seoses artikliga 153 viib “topelt subsidiaarsuseni” ⁽¹⁾.

6.3.1 Tõepoolest, lisaks “primaarse” ja üldise subsidiaarsuse filtrile artiklis 3B, on artikli 153 lõikes 3 b) mainitud meetmete puhul seadusandja tahtnud ette näha veelgi tihedama tõelise “sekundaarse” subsidiaarsuse filtri. See tähendab, et need ühenduse meetmed on lubatavad vaid siis, kui nad läbivad subsidiaarsuse filtri, s.t “täiendavad” või “toetavad” liikmesriikide algatusi kõnealustes valdkondades.

6.3.2 Lühidat öeldes, peavad liigid olema omal initsiatiivil võtnud või kavandanud riiklikke meetmeid, enne kui komisjon saab kohaldada mingit meetet nende riiklike meetmete *täienduseks* või *toetuseks*.

6.3.3 Teisisõnu ei ole ühendusel õigust meetmete algatamiseks — ka mitte neis vähestes eelnimetatud valdkondades ja isegi mitte siis, kui ühenduse tegutsemine oleks artikli 3b lähimusprintsii bi kohaselt õigustatud näiteks liikmesriikide spetsiifiliste meetmete tagajärjena.

6.4 Seetõttu on hädavajalik, et tarbijate esindajad kõikides tingimustes ning lähimusprintsii bi kohaldamisel rõhutaksid ühenduse institutsioonidele, et nendepoolne tõlgendus printsii bile ei tohi mingil juhul viia vajalike ja sobivate tarbijakaitsemeetmete blokeerimiseni.

6.5 Mis puutub vastastikuse tunnustamise printsii pi ⁽²⁾, siis oli komiteel juba võimalus oma seisukohtade põhjalikuks väljendamiseks omaalgatuslikus arvamuses novembris 2000 ⁽³⁾, mis käsitleb olulist komisjoni teatist teemal “Tunnustamine ühisturu tegevusplaani järgses kontekstis”. ⁽⁴⁾

6.6 Komisjon on omalt poolt erinevate sektorite jaoks avaldanud meetmete programme, mis on mõeldud vastastikuse tunnustamise printsii bi rakendamiseks ning millest eristuvad meetmed, mis puudutavad kriminaalasju ja ka tsiviil-ja kaubandusasju. ⁽⁵⁾

6.7 Eelkõige tarbijaid puudutavate meetmete puhul süveneb aina tendents nende laiendamiseks erinevatesse reguleeritavatesse valdkondadesse, eriti siis, kui samal ajal soovitakse täielikku ühtlustamist.

6.8 Samuti tuleb teada, et ehkki nende rakendamine on üldiselt õigustatud, leidub valdkondi, kus nende rakendamine allutab tarbijad liikmesriikide erinevatele seadusandlustele, mis tekitab ebaselgust ning ilmselgelt töötab vastu piiriüleste lepete sõlmimisele. ⁽⁶⁾

6.9 Seetõttu juhib EMSK komisjoni tähelepanu vajadusele rakendada vastastikuse tunnustamise printsii pi ettevaatlikult ja vastavuses iga sektori reaalsusega, kui seda printsii pi kasutatakse seadusandluse ühtlustamiseks.

⁽¹⁾ Kindlasti tuleb viidata sellele, et komisjon tõlgendas esialgselt Euroopa Ülemkogu Edinburghi kohtumisel 11. ja 12. detsembril 1992 seda põhimõtet nii, et mõned juba väljatöötatud direktiivettepanekud tagasi võeti ja paljud teised külmutati ning töötati ümber.

⁽²⁾ See printsii pi sõnastati esmakordselt Ühtses Euroopa aktis, millega kinnitati lõplikult “Cassis de Dijon” otsus.

⁽³⁾ “Vastastikune tunnustamine siseturul” (raportöör: hr LAGERHOLM), ilmunud: EÜT C 116, 20.4.01.

⁽⁴⁾ KOM(1999) 299lõplik, 16.6 1999.

⁽⁵⁾ EÜT C 12, 15.3.2001.

⁽⁶⁾ Kehtib eelkõige finantstoodetele distantskaubanduse raames.

6.10 Teisest küljest on EMSK seisukohal, et ettevaatuse printsiipi, mis fikseeriti ühenduse õiguses Maas-trichti leppega ning mida kohaldatakse ainult keskkonnapoliitikas, tuleks käsitada Euroopa Liidu kõigile poliitikate ühise õigusliku põhimõttena, eriti tarbijakaitse poliitikas, kus sellel on olulisi praktilisi tagajärgi just riskide objektiivse ja süstemaatilise hindamise tasandil ning tõendamise kohustuse pööramisega tarbi-jate kasuks tsiviilvastutuse õiguse üldise reeglina. ⁽¹⁾

7. Efektiivse horisontaalse lähenemise tagamine tarbijapoliitikas

7.1 Horisontaalse lähenemise või süvalaiendamise kontseptsioon tarbijapoliitikas, mis toodi sisse Amsterdami lepinguga ning mida on juba mainitud komisjoni erinevates programmilistes dokumentides ⁽²⁾, omandab praegu komisjoni poliitilistes suunistes ning fundamentaalse õigusena põhiseaduse eelnõus fiksee-rituna ⁽³⁾ märgatavalt suurema tähtsuse.

7.2 Nii võib lugeda komisjoni teatisest "Tarbijapoliitika strateegia aastateks 2002 — 2006" ⁽⁴⁾, et "Lisaks tarbijakaitse spetsiifilistele reeglitele on tarbijatele mõju ka teistel olulistel liidupoliitikatel. Võib nimetada siseturgu, keskkonda ja kestva arengut, transporti, finantsteenuseid, konkurentsi, põllumajandust, väliskau-bandust jne. Ei saa arendada tarbijapoliitikat kui sellist väljaspool teisi tarbijat puudutavaid valdkondi. Peamine on tarbijahuvide süstemaatiline lõimimine Euroopa Liidu kõigi tegevusvaldkondadega." ⁽⁵⁾

7.3 Ometigi osutub, et praktikas pole see printsiip väljendust leidnud konkreetsete tegevuste näol ning süstemaatilisel viisil liidu erinevate poliitikate rakendamiseks võetud meetmete tasandil. Mainitud strateegia-dokument pole seejuures teinud sellest eesmärgist oma prioriteeti, vastupidiselt sellele, mida pani EMSK ette oma arvamuses komisjoni raporti kohta. ⁽⁶⁾

7.4 Seetõttu oleks kiiresti vaja paika panna läbipaistvad mehhanismid ning seada sisse usaldusväärsed toimingud, mis garanteeriksid mistahes meetme rakendamisel mistahes ühenduse kompetentsi valdkonnas tarbijahuvide pidevat arvestamist, samuti nagu nende kaitset kõrgel tasemel. ⁽⁷⁾

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus, mis käsitleb "Ettevaatuspõhimõtte kasutamist", raportöör: hr BEDOSSA, EÜT C 268, 19.9.00, lk 6.

⁽²⁾ Vrd Euroopa Majandusühenduse esialgne programm 14. aprillist 1975, millest võis lugeda, et "Kõik need õigused peavad toimima Euroopa Liidu spetsiifiliste poliitikate raames teostatavate tegevuste toel, nagu näiteks majanduspolii-tika, ühtne põllumajanduspoliitika, sotsiaalpoliitika, keskkonna-, transpordi- ja energiapoliitika, samuti nagu seadu-sandluste lähendamine, mis kõik mõjutavad tarbijate olukorda." (EÜT C 92, 25.4.75). Seda ideed arendatakse järgne-valt edasi 4. juuli 1985. aasta teatise nõukogule nimetuse "uus impuls" all, milles esmakordselt leitakse sõnaselgelt, et siseturu realiseerimine on Euroopa Majandusühenduse loomise vahend ja mitte eesmärk (KOM(85)314 lõplik). Idee pärineb nõukogu 23.06.1986. aasta resolutsioonist.

Euroopa Parlament kutsus komisjoni oma 1992. aasta märtsi resolutsioonis tarbijakaitse normide ja rahva tervise kohta siseturu realiseerimise perspektiivis samuti üles võtma üha rohkem kõigis poliitika valdkondades arvesse tarbi-jakaitse nõudeid (PE 152150).

Kuid see oli Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, mis Euroopa Nõukogu Amsterdami kohtumise eelõhtul oma arva-muses ühisturu ja tarbijakaitse kohta (CESE 1309/95, 22. november, raportöör: hr CEBALLO HERRERO, EÜT C 49, 12.2.96) ütles selgelt välja terve seeria soovitusi tarbijapoliitika horisontaalse rakendamise põhimõtte kohta ning nõudis selle fikseerimist üldisel kujul läbivaadatud leppes.

⁽³⁾ Art III-38 ja art III-5

⁽⁴⁾ KOM(2002) 208 lõplik, 7.5.2002.

⁽⁵⁾ Seals, lk 7.

⁽⁶⁾ Arvamus CESE 276/2003, 26. veebruar 2003, raportöör: pr Ann DAVISON, ELT C 95, 23.4. 03.

⁽⁷⁾ Oma juba tsiteeritud arvamuses CESE 1309/95 (punkt 3.2.4) soovitas EMSK muuhulgas:

- et Euroopa Liidu kõigis äripoliitilistes otsustes oleks arvesse võetud tarbijahuvide lähtuvalt objektiivsetest ning avalikest kriteeriumitest;
- et leppe artiklite 85 ja 86 rakendamisel oleks kohustuslik konsulteerida tarbijaorganisatsioonidega ettevõtete vahe-liste erandite ning lepingute, iseäranis aga ettevõtete kontsentratsiooni küsimustes, kuna neil võib olla turu ladu-sale toimimisele negatiivne mõju.
- et võetaks vastu direktiivid ebaseadusliku konkurentsi ja reklaami kohta
- et ühtlustataks kindlustamisõigus kaitstes tarbijaid kriminaalse või agressiivse müügi praktika eest selles sektoris;
- et tugevdataks koostööpoliitikat toodete ja teenuste turvalisusnormide kontrolli küsimuses, mis kujutavad endast ohtu turvalisusele ja tervisele (lõige 3.2.4.)
- et kõigis Euroopa Liidu äripoliitika otsustes oleks arvesse võetud tarbijahuvide lähtuvalt objektiivsetest ning avali-kest kriteeriumitest"

7.5 Selles osas soovivad EMSK eelkõige, et komisjon uuriks nii vajadust DG SANCO inim-ja materiaalse ressursside suurendamiseks kui ka töömeetodite ja meetmete uuesti kooskõlastamiseks teiste peadirektoratidega.

7.5.1 Samamoodi peavad teised ühenduse institutsioonid — nõukogu, Euroopa Parlament, regioonide komitee ja EMSK ise — vaatama üle omalähenedamise, et paremini tagada tarbijakaitse efektiivne arvestamine kõigis ühenduse poliitikates.

8. Tarbijaõiguse lihtsustamine ja konsolideerimine

8.1 Seadusandlike ja reglementeerivate algatuste arvukuse ja kasvava keerukuse tõttu tarbijaõiguse valdkonnas on soovitatav, isegi tingimata vajalik, et jätkataks pingutusi parandada seadusloomet ning lihtsustada seadusandlust.

8.2 Komisjon on viimasel ajal aina rohkem tegelenud nende ühenduse seadusandluse tulemuste aspektidega. ⁽¹⁾

8.3 Mis puutub komiteesse, siis pole ta mitte üksnes toetanud komisjoni ⁽²⁾ tegevust, vaid on isegi muutnud "lihtsustamise" teema oma ühtse turu vaatlusorgani alaliseks küsimuseks alates 2000. aastast.

8.4 EMSK tervitab seega institutsioonidevahelist kokkulepet, milleni antud küsimuses jõudsid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon ⁽³⁾, ning osundab juba mainitud arvamustes sisalduvatele seisukohtadele ning eriti arvamuses, mis käsitleb komisjoni viimatist selleteemalist teatist. ⁽⁴⁾

8.5 Eelkõige tarbimisõiguses, mille põhiülesandeks on ju eraisikute kaitsmine, on lihtsustamine vajalik, et muuta seadusandluse mõistmine ja kohaldamine lihtsamaks. ⁽⁵⁾

8.6 Samas tuleks püüelda konsolideerimise poole, millega komisjon on muide juba alustanud, ehkki piirdues teatud direktiividega.

8.7 Võttes arvesse mõiste "konsolideerimine" erinevaid võimalikke tähendusi, ei tundu pingutused loomaks üht tõelist Euroopa tarbimiskoodeksit ⁽⁶⁾ mõistlikuna, vaid pigem tuleks ühenduse seadusandlus suurteks teemadeks koondatult uuesti formuleerida, et viia eri õigusaktides sisalduvad eeskirjad üksteisega kooskõlla ja süstematiseerimaks neid teemade kaupa.

⁽¹⁾ Seda probleemi on küllalt hästi käsitletud "parema seadusloome" teemalistes dokumentides, mille seast eristuvad 2002. aasta oma (KOM(2002) 715 lõplik, 11.12.2002), samuti nagu 5. detsembri 2001. aasta teatise teemal "reglementeeriva keskkonna parandamine" (KOM(2001) 726 lõplik, 5. juuni 2002), "Euroopa juhtimine: parem seadusloome" (KOM(2002) 275-278 lõplik, 11.02.2003), "Acquis Communautaire –rakendamine ja lihtsustamine" (KOM(2003) 71 lõplik) ning eelkõige hiljutine "seadusloome ja tööprogramm aastaks 2004" (KOM(2003) 645 lõplik, 29.10.2003), milles on rõhutatud, et 2004. aasta prioriteediks saab ühenduse seadusandluse lihtsustamine ja konsolideerimine (lisa 5).

⁽²⁾ Vt EMSK arvamusi, mille raportöörideks olid hr VEVER (EÜT C 14, 16.1.01), hr WALKER (EÜT C 48, 21.2.02 ja EÜT C 125, 27.5.02), hr SIMPSON (ELT C 133, 06.06.03) ja hr RETUREAU (INT/187, 17. märts 2004 – CESE 500/2004, ELT C 112, 30.4.04)

⁽³⁾ ELT C 321, 31.12.03. Vrd parlamendi olulist aruannet 29.09.2003 (A5-0313/2003), mille autoriks on saadik pr Monica FRASSONI.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 71 lõplik, mille raportööriks on hr RETUREAU (CESE 500/2004, ELT C 112, 30.4.04)

⁽⁵⁾ Mis puutub ühenduse seadustiku kohaldamise seisu, siis 65 % küsitletud instantsidest kinnitavad, et seadusandlik reform on lõpetatud ja 35 %, et transpositsiooni protsess veel mitte.

⁽⁶⁾ Ühenduse tarbimisõiguse "konsolideerimist" ja termini "konsolideerimine" erinevaid tähendusi arutati põhjalikult kollokviumil, mis leidis aset Lyonis 12. ja 13. detsembril 1997, mille aktid avaldati Bruylant's pealkirja all "Vers un Code Européen de la Consommation" (1998) ning võeti taas üles Boulogne-sur-Meris organiseeritud kollokviumil 14.–15. jaanuaril 2000, mille aktid avaldati Documentation Française poolt (Pariis 2002). Erinevad autorid käsitlesid seda teemat Dominique FENOUILLET' ja Françoise LABARTHE'i teoses pealkirjaga "Faut-il recodifier le droit de la consommation?" (ECONOMICA, 2002).

8.8 Tihti soovitatud vahend seadusandliku koorma vähendamiseks oleks auto- ja kaasregulatsiooni mehhanismide suurem kasutamine.

8.8.1 Püüdmata ette jõuda EMSK poolt sellel teemal ettevalmistatavast arvamusest, võib ometigi juba praegu kinnitada, et eriti selles osas, mis puudutab tarbimisõigust ja veel konsolideerimata ja teadaolevalt informatsioonivaeguses turul on alternatiivseid auto- ja kaasregulatsiooni süsteeme võimalik määratleda vaid väga täpselt määratletud kohaldamisala, parameetrite ja kriteeriumitega seadusandliku raamistiku baasil, nagu EMSK seda muide juba kinnitas oma arvamuses ebaausete kaubandustavade kohta. (1)

9. Tarbijate teavitamine ja koolitamine

9.1 EMSK on juba kaua rõhutanud tarbijate kohase teavitamise ja koolitamise otsustavat rolli nende toetamisel ja kaitsmisel.

9.2 **Tarbijate teavitamise** osas on EMSK tõestanud, et ei piisa spetsiifilise teabe andmisest teenuse või toote kohta või mistahes olgugi väga põhjaliku teabe andmisest, vaid et tuleb jagada üldist informatsiooni tarbijate õiguste kohta, mis on kõnealuste teenuste ja kaupade kohta antava kohandatud ja täpse informatsiooni aluseks (2).

9.3 Mis puudutab **tarbijate koolitamist**, siis ühes hiljutises omaalgatuslikus arvamuses EMSK mitte ainult ei propageerinud "*haritud tarbijat*", vaid koostas ka ülevaate tarbijakoolituse sisust ja tehnikatest ja määratles eri osaliste rolli koolitusprotsessis (Euroopa Liit, riigid, tarbijaühendused, asjatundjad jne) (3).

9.4 Tarbijapoliitika ümberkorraldamise raames, mis on laienemise otsene tagajärg, kasvab tarbijate teavitamise ja koolitamise tähtsus, kui on vaja tagada nende õiguste tõhus tutvustamine ja kaitse, kahjustamata samas vabadust, mis peab alati liikmesriikidele ja tarbijate esindusorganisatsioonidele jääma, määratleda suunised ja kriteeriumid, et paremini kohanduda iga riikliku, piirkondliku või kohaliku turu iseärasustega.

9.4.1 See oluline ülesanne tuleb ellu viia mitte ainult koolide ja tarbijaühenduste kaudu, vaid ka ettevõtete, asjatundjate ja riikide abil.

Euroopa Liit ei pea mitte ainult algatusi kooskõlastama, vaid ka julgustama ja edendama meetmeid, mis viivad teavituse kvaliteedi paranemisele ja tarbijate põhjalikumale koolitusele (4).

9.4.2 Need meetmed ei tohi piirduda kohase rahalise toetusega, vaid peavad katma ka ühiste teavitus- ja koolituskampaaniate ja -programmide elluviimise kulud.

9.4.3 Need kampaaniad ja programmid peavad hõlmama nii tarbijaid kui spetsialiste, toodete tarnijaid ja teenuste osutajaid, samuti õiguse väljatöötamise ja rakendamise seotud instantse, erilise rõhuga õigusala asjatundjatel (kohtunikud, advokaadid, prokurörid jne).

(1) EMSK arvamus 105/2004, raportöör: hr H. BATALER, ELT C 108, 30.4.04.

(2) Üldisemalt vt selles osas EMSK arvamusi "Ühtne turg ja tarbijakaitse", raportöör: hr CEBALLO HERRERO, EÜT C 39, 12.2.1996 ja "Roheline raamat tarbijakaitsest Euroopa Liidus", raportöör: pr DAVISON, EÜT C 125, 27.5.02 ja konkreetselt arvamused eksitavat ja võrdlevat reklaami, koduuksemüüki, tarbimiskrediiti, reisipakette, ebaõiglasi tingimusi, kinnisvara osajalase kasutamise õigust, toodete kaugmüüki üldiselt ja eelkõige finantsteenuste kaugmüüki, tootja vastutust, garantiid, elektroonilist kaubandust ja tooteohutust ning ebaausaid kaubandustavasid käsitlevate direktiivettepanekute kohta.

(3) EMSK arvamus, 26.3.2003, raportöör: hr H. BATALER (ELT C 13, 6.6.03). Arvestades selle tähtsust, ei tohi mainimata jätta Hollandi Committee for Consumer Affairs aruannet 2000. aasta novembrist selle teema kohta.

(4) Nagu nõukogu muuhulgas on juba kinnitanud oma 9. juuni 1986. aasta resolutsioonis (EÜT C 184, 23.7.86).

10. Halduskoostöö tarbijakaitse seaduste rakendamise alal

10.1 Suure tähtsusega on seetõttu ka mõju, mida avaldab määruse ettepanek koostöö kohta riigiasutuste vahel, mille ülesandeks on teostada järelevalvet tarbijakaitsealase seadusandluse kohaldamise üle (K(2003) 443 lõplik, 18.07.2003), mille kohta on komitee juba oma arvamuse esitanud ⁽¹⁾).

10.2 Tuleks täita erinevad lüngad, mis on ilmnunud eelmainitud määruses, et ühenduse õiguserikku-
miste kontrolli süsteem oleks tõhus ja et tagada selle efektiivne kohaldamine riiklikul tasandil.

Üks teine aspekt, mis vääriks kohest muutmist, on selle määruse kohaldamisala, mis EMSK hinnangul on liiga piiratud.

11. Mõtlemisainet tarbijate tõhusa ja piisava kaitse saavutamiseks laienenud ühisturu tingimustes

11.1 EMSK on täielikult teadlik asjaolust, et mistahes seadusandlik muudatus ei anna koheseid tulemusi ega ole hetkelise mõjuga. Seetõttu soovib EMSK rõhutada vajadust olemasolevate seaduste konsolideerimiseks ja nende tõhusa rakendamise edendamiseks ning toonitada nendes märkustes erinevate tarbijaõiguste aspektide suhtes, mis nõuavad süvendatud käsitlust ning parandamist, et võimalikud tulevased arengud peavad toimuma sammhaaval ning asjaosaliste kokkuleppel, et ei ohustataks hädavajalikku tasakaalu erinevate asjakohaste huvide vahel, samas unustamata, et tarbija on pakkujaga võrreldes enamasti ebasoodsamas olukorras.

11.2 Just sellest vaatepunktist soovib EMSK välja tuua mõned valdkonnad, mis tema arvates väärivad tähelepanu, et parendada praegust õigusraamistikku, mis reguleerib otseselt tarbijaid puudutavaid õigussuheteid.

11.2.1 Üks neist probleemsetest valdkondadest puudutab **teenuste ohutust** tarbijatele ja **ebakvaliteetse teenuse osutaja vastutust**.

11.2.2 Sellekohase direktiivi ettepanek ⁽²⁾ on peatatud alates aastast 1992. Vastuseks nõukogu ja parlamendi üleskutsele "tuvastada ühenduse meetmete vajadused, võimalused ja prioriteedid teenuste ohutuse osas" ⁽³⁾ otsustas komisjon oma 6. juuni 2003. a "aruandega" ⁽⁴⁾ ja veel uuema direktiivi ettepanekuga teenuste kohta siseturul ⁽⁵⁾ taasalustada aruteluga selles valdkonnas; seda otsust tervitati uue lootusega.

⁽¹⁾ EMSK arvamus, vastu võetud 28. jaanuaril 2004, raportöör hr HERNÁNDEZ BATALLER, ELT C 108, 30.4.04. Komisjon on juba juhtinud tähelepanu vajadusele parendada kontrolli ühenduse õiguse kohaldamise üle 11. detsembril 2002. aasta teatistes (KOM(2002) 725 lõplik).

⁽²⁾ Euroopa Ülemkogu Edinburghi kohtumisel 11. ja 12. detsembril 1992 otsustati lähimuspõhimõtte rakendusena tagasi võtta terve rida ettevalmistamisel olnud direktiiviettepanekuid, nende hulgas eelmainitud ettepanek (SN/456/92 eesistujariigi järelduste lisa C).

⁽³⁾ Direktiiv 2001/95/EÜ, artikkel 20.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 313 lõplik, 6.6.2003.

⁽⁵⁾ KOM(2004) 2 lõplik, 13.1.2004. Vrd EMSK arvamus (Raportöörid: hr METZLER ja hr EHNMARK); vrd ka nõukogu 1.12.2003 resolutsioon, ELT C 299, 10.12.03.

11.2.3 Siiski võib karta, et komisjoni selle teema kohta vastu võetud suunised ei teostu täpsete ja efektiivsete regulatiivmeetmetena lähimuse ja riiklike poliitikate suhtes täiendavuse printsiibi ebasobiva tõlgenduse tõttu ⁽¹⁾.

11.2.4 Teine valdkond, kus võib täheldada olulist reguleerimisvajadust ühenduse tasandil, on **peamiste üldhuviteenuste** mahu ja neid reguleerivate põhimõtete kindlaksmääramine, selles osas, mis puudutab teenuste jätkuvust ja üldisust, hindade kättesaadavust, juurdepääsu õigust, valikuvabadust jne ⁽²⁾.

11.2.4.1 Järgides oma selleteemalisi arvamusi ⁽³⁾, leiab EMSK, et ELi laienemine nõuab täpsete suuniste kindlaksmääramist, arvestades teatud oluliste avalike teenuste privatiseerimist, ja ülevaate koostamist üldhuviteenuste tuumikust, kuhu peavad jätkuvalt kuuluma õhu- ja raudteetransport, elektri- ja gaasivarustus, posti- ja telekommunikatsiooniteenused ⁽⁴⁾.

11.2.4.2 Piisavalt täpsete kvaliteedinäitajate puudumisel nende teenuste võrdlevaks hindamiseks tuleb oodata komisjoni lubatud teatist üldhuviteenuste horisontaalse hindamise metodoloogia kohta ⁽⁵⁾.

11.2.5 Võib välja tuua veel ühe lünga, mida ei ole siiani täidetud, nimelt mittelepingulistele kohustustele rakendatava seaduse ühtlustamise osas ühenduse tasandil.

11.2.5.1 Seepärast on vaja eelkõige mainida komisjoni algatust, mis seisneb sellekohase määruse ettepaneku ⁽⁶⁾ väljatöötamises, mis koos EMSK tähelepanekute ja soovitustega tema selleteemalises arvamuses ⁽⁷⁾ moodustab olulise elemendi seadusandluse ühtlustamise protseduurist laienenud ELi tasandil valdkonnas, mis on esmatähtis piisava tarbijakaitse tagamiseks.

11.3 Mis puudutab **õigust informatsioonile**, eelkõige toiduainete osas ⁽⁸⁾, siis lisaks vajadusele muuta märgistus tarbijatele järjest arusaadavamaks, tuleks kasutada ka teisi moodsaid vahendeid tarbijate informeerimise parendamiseks (internet, tasuta infoliinid, tarbijatugiteenused jne), jätmata seejuures tähelepanuta, alati kui see nõutav ja võimalik on, toote päritolu tuvastamist ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Ruttamata ette arvamusest, mida EMSK sel teemal praegu ette valmistab (CESE 137/2005).

⁽²⁾ Vt roheline raamat üldhuviteenuste kohta (KOM(2003) 270 lõplik, 21.5.2003) ja komisjoni teatis pealkirjaga "Üldhuviteenused Euroopas" (KOM(96) 443 lõplik, 11.9.1996).

⁽³⁾ Arvamused CESE 1607/2003, 10.12.2003, ELT C 80, 30.3.04 (raportöör: hr HERNÁNDEZ BATALLER) ja CESE 605/97, 29.5.1997, EÜT C 287, 22.9.97 (raportöör: hr VAN DIJK). Vt ka EMSK valdkondlikud arvamused oluliste teenuste kohta, eelkõige CESE 1269/96, 30.10.1996, EÜT C 66, 3.3.97 energeetika kohta, ja CESE 229/2001, 1.3.2001, EÜT C 139, 11.5.01 elektrooniliste sideteenuste kohta, mõlemad on välja töötanud hr HERNÁNDEZ BATALLER.

⁽⁴⁾ Hiljutise otsuse põhjal ei loeta telefoniteenuseid enam oluliste avalike teenuste hulka (seadus nr 5/2004, 10.2.2004).

⁽⁵⁾ Seda teatist mainitakse 12.5.2004 dokumendis KOM(2004) 374 lõplik.

⁽⁶⁾ Määrus mittelepingulistele kohustustele kehtiva seaduse kohta (KOM(2003) 427 lõplik, 22.7.2003) (Rooma II).

⁽⁷⁾ Arvamus CESE 841/2004, raportöör hr VON FÜRSTENWERTH, ELT C 241, 28.9.04.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000 direktiiv 2000/13/EÜ, EÜT L 109, 6.5.00.

⁽⁹⁾ Vastavalt direktiivile on toote päritolumaa tuvastamine vajalik vaid siis, kui selle väljajätmine võib tarbijat eksitada, väljend, mis tõstatab palju küsimusi, ega ole õiguskindluse seisukohast piisavalt selge.

11.4 Mis puudutab **tervise kaitset ja ohutust**, RAPEX ⁽¹⁾ süsteemi veelgi tõhusam toimimine sõltub liikmesriikide võimuorganite reageerimisvõimest. EMSK kinnitab veel kord vajadust investeerida ühenduse turu järeelvalve kvaliteeti, tänu projektidele, mis aitavad kaasa turu järeelvalve mehhanismide loomisele ja arendamisele liikmesriikides ja eelkõige uutes liikmesriikides, toetades nii tarbijate esindusorganisatsioone kui ka pädevaid avalik-õiguslikke üksusi ⁽²⁾.

11.4.1 Tarbijate esindusorganisatsioonid omalt poolt peavad varustama usaldusväärse infoga turvaliste toodete ja teenuste kohta ja avalikustama siseriiklikul tasandil teostatud kontrollide tulemused.

11.5 Tarbijate **majandushuvide kaitse** osas väärivad käsitlemist ja uuesti sõnastamist mitmed aspektid.

11.5.1 **Tootja vastutuse** ⁽³⁾ osas kujutab praegune süsteem endast ebavõrdset olukorda tarbija kahjuks. See ilmneb näiteks tarbijale pandud tõestamise kohustuses ja tootja vastutust välistavates tingimustes.

11.5.1.1 Seega on täiesti õigustatud 25. juuli 1985. a direktiivi 85/374/EMÜ läbivaatamise jätkamine, eelkõige suunas, mida soovitas roheline raamat ebakvaliteetse toote valmistaja vastutusest ⁽⁴⁾, millest on lähtunud rida vahepeal komisjoni poolt tellitud uurimusi ⁽⁵⁾.

11.5.2 Mis puudutab tarbijakaitse piiramist tarbija selgel soovil toimuva **koduuksemüügi** juhtudele ⁽⁶⁾, siis tekivad mõned reservatsioonid, kuna neid on raske tõestada ja need võivad luua piirsituatsioone, mis ei paku mingit õiguskindlust. EMSK hinnangul oleks seda probleemi pidanud uuesti analüüsima, et püstitada oletusi, mis võimaldaks kaitsta tarbijat petva käitumise korral, lisaks asjaolule, et kõik direktiivid tuleks üle vaadata praeguste ebaausate ja agressiivsete praktikate ja neile viitavate ühenduse tekstide valguses.

11.5.3 **Sidevahendite teel sõlmitud lepingute** osas ⁽⁷⁾ tuleb vastu võtta otsuse tõestamiskohustuse panekuks tarnijale eelneva teavitamise kohustuse, selle kirjaliku kinnitamise ja tarbija nõusoleku suhtes ⁽⁸⁾. Lisaks oleks vaja analüüsida teavitamiskohustuse kohasust uute tehnoloogiate teel sõlmitud lepingute puhul.

⁽¹⁾ Kiire teabevahetuse süsteem.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal "Euroopa Parlamendi ja nõukogu ettepanek toodete üldise ohutuse kohta", EÜT C 367, 20.12.00, liigub samas suunas. Turukontrolli mehhanismide osas peab 65 % küsitatud instantsidest neid kohasteks ja 37 % vähe efektiivseteks.

⁽³⁾ 25. juuli 1985. aasta direktiiv 85/374/EMÜ liikmesriikide ebakvaliteetse toote valmistaja vastutuse alase seadusandluse lähendamise kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 99/34/EÜ (10. mai 1999), mis laiendab kohaldamisala elektriturule.

⁽⁴⁾ KOM(1999) 396 lõplik, 28.7.1999.

⁽⁵⁾ Eelkõige võib viidata aruandele, mille esitas LOVELLS (MARKT/2001/II/D), leping nr ETD/2001/B5 – 3001/D/76, mille väljatöötamises raportöör samuti osales.

⁽⁶⁾ Nõukogu 5. detsembri 1985. aasta direktiiv 85/577/EMÜ tarbijakaitse kohta väljaspool ettevõtja äriruume sõlmitud lepingute puhul, EÜT L 372, 31.12.85.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijakaitse kohta sidevahendite teel sõlmitud lepingute osas, EÜT L 144, 4.6.97.

⁽⁸⁾ direktiiv 97/7 artikkel 11, lõige a).

11.5.4 EMSK väljendab oma muret **taganemisõiguse** teostamise pärast, sest on vaja ühtlustada tähtjaid erinevates seadusandlikes aktides ja määratleda selged reeglid selle õiguse teostamiseks, eelkõige finantsteenuste kaugmüügi ⁽¹⁾ ja tarbimiskrediidi osas ⁽²⁾. EMSK ei saa jätta rõhutamata vajadust seda korda lihtsustada, sest see on keerukas ja vähe läbipaistev ⁽³⁾.

11.5.5 Tarbijate kaitsmise osas **ebaõiglaste lepingutingimuste** ⁽⁴⁾ vastu oleks hea, kui komisjon viiks läbi süstemaatilise ja ajakohastatud analüüsi lepingu üldtingimuste kohta, mille erinevate liikmesriikide või Euroopa kohtu kohtupraktika on selgelt kuritarvituslikuks kuulutanud, ja levitada seda analüüsi tarbijate esindusorganisatsioonides ja kutseühingutes ⁽⁵⁾.

11.5.5.1 Kuna on üldtunnustatud asjaolu, et sellekohased määrused on aegunud, kutsus EMSK komisjoni üles, pärast aruannet direktiivi rakendamise kohta ⁽⁶⁾ ja loendamatuid töökoosolekuid, mida sel teemal on korraldatud, kiiremas korras lõpule viima nende läbivaatamise.

11.5.6 **Tarbijakrediidi probleemide osas** ⁽⁷⁾ on EMSK juba avaldanud arvamust komisjoni hiljutise sellealase ettepaneku kohta ⁽⁸⁾ ja nüüd võib uuesti kinnitada vajadust võidelda liigkasuvõtmise fenomeni vastu ja tasakaalustada tarbijate ja laenuandjate sellekohased õigused ja kohustused. Olemasolevad ebavõrdsused riiklikes seadusandlustes selles valdkonnas ja erinevad tarbijakaitse tasemed, mis süvenevad veelgi uute liikmesriikide liitumisel, võivad kaasa tuua usalduse kaotuse finantsteenuste turu suhtes ja põhjustada konkurentsimoonutusi.

11.5.7 Üks küsimus, mida tuleks kiiresti ühenduse tasandil käsitleda, ja seda on EMSK juba korduvalt rõhutanud, on **perekondade ülemäärane võlgnevus** ⁽⁹⁾, mis on suurenenud ja mis võib kardetavasti põhjustada intressimäärade tõusu.

11.5.8 EMSK hinnangul on samuti oluline süvendada seadusandlust **elektrooniliste maksete turvalisuse** osas ⁽¹⁰⁾, tervitades komisjoni hiljutist initsiatiivi alustada debatti ühtse makseruumi loomisest siseturu raames ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiv 2002/65/EÜ finantsteenuste kaugmüügi kohta, EÜT L 271, 9.10.02.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanek liikmesriikide tarbimiskrediidi alase seadusandluse, määruste ja haldussätete ühtlustamise kohta (KOM(2002) 443, 11.9.2002).

⁽³⁾ 89 % küsitletud asutustest kinnitasid, et see õigus on seadusandlusse sisse kirjutatud, kuid 30 % jaoks neist ei ole need mehhanismid tõhusalt rakendatud.

⁽⁴⁾ Direktiiv 93/13/EMÜ, 5. aprill, EÜT L 95/29, 21.4.93.

⁽⁵⁾ Teadaolevatel andmetel ei ole jätkatud raskesti ligipäätava CLAB andmebaasi ajakohastamist. 52 % küsitletud asutustest hindasid tarbijatele ebaõiglaste tingimuste vastu pakutava kaitse piisavaks ja ainult 19 % leidsid, et see on ebapiisav.

⁽⁶⁾ KOM(2002) 248 lõplik, 6.7.2000; vt EMSK arvamus, raportöör: hr ATAÍDE FERREIRA, EÜT C 116, 20.4.01.

⁽⁷⁾ Direktiiv 87/100, EÜT L 42, 12.2.1987 ja direktiiv 98/7, EÜT L 101, 1.4.98.

⁽⁸⁾ EMSK arvamus teemal "Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanek liikmesriikide tarbimiskrediidi alase seadusandluse, määruste ja haldussätete ühtlustamise kohta", 17. juuli 2003, ELT C 234, 30.9.03, milles EMSK ei toeta ettepaneku esmast muret – direktiivi 87/102/EMÜ eeskujul – siseturu arengu pärast, ja joont, mille kohaselt tarbijakaitsele on tähtsust vaid siis, kui ta soodustab krediitipakkumise vaba liikumist, kuna see ei ole eesmärk omaette, vaid ainult üks siseturu arendamise vahendeid.

⁽⁹⁾ Meenutagem siinkohal endiselt päevakohaseid dokumente, nagu EMSK infoaruanne ja omaalgatuslik arvamus, 24.4.2002, raportöör: hr ATAÍDE FERREIRA, EÜT C 149, 21.6.02, ja mitmesuguseid komisjoni ja rahvusvaheliste tarbijaorganisatsioonide korraldatud koosolekuid sellel teemal.

⁽¹⁰⁾ Komisjoni soovitus 87/598/EMÜ Euroopa elektrooniliste maksete alase toimimisjuhise kohta, EÜT L 365, 24.12.87, on ebapiisav tarbijate huvide kaitsmiseks selles valdkonnas.

⁽¹¹⁾ Vt komisjoni teatist maksete juriidilise raamistiku kohta siseturul (KOM(2003) 718 lõplik) ja EMSK arvamus, 30.6.2004, raportöör: hr RAVOET).

11.5.8.1 Siiski on endiselt puudu üldperspektiiv elektroonilise kaubanduse valdkonnas, mis võimaldaks võita tarbijate usaldust, nagu näitas selgelt Euroopa tarbijapäeva 2004 tähistamiseks Dublinis peetud konverents.

11.5.8.1.1 Veelgi enam, tänaseni läbiviidud tööd asjatundjate akrediteerimise süsteemi loomiseks ei ole kaasa toonud meetmeid, kasvõi iseregulatsiooni meetmeid, mis võimaldaks tarbijatel tuvastada usaldusväärseid internetilehekülgi.

11.5.8.1.2 Seega tuleb tervitada, hoolimata nende piiratusest, hiljuti komisjoni algatusel vastu võetud meetmeid eesmärgiga edendada interneti turvalisemat kasutamist ⁽¹⁾, mis puudutavad alaealiste ja inimvääriskuse kaitset ja ümberlukkamisõigust audiovisuaalsete ja infoteenuste osas ⁽²⁾.

11.5.8.2 Lisaks sellele on rahvusvahelisel tasandil puudu Euroopa Liidus määrusega Brüssel I kehtestatud raamistikuga võrreldav õigusraamistik, mis on esmatähtis rahvusvaheliste elektrooniliste tehingute turvaliseks teostamiseks, sel põhjusel on konventsioon tsiviil- ja kaubandusajades langetatud otsuste pädevuse ja täideviimise kohta selles valdkonnas peamine eesmärk, mida Haagi konverentsi raames järgida.

11.5.9 Üks peamise tähtsusega valdkondi on **lepinguõiguse** ühtlustamine, mida komisjon kavatses ette võtta ja EMSK toetab ⁽³⁾. Seda protsessi tuleks jätkata ja süvendada, eelistades teatud, ja eelkõige selliste lepingute ühtlustamist, millele on eriline tähtsus tarbijate jaoks ⁽⁴⁾.

11.5.10 Kriitika, mida EMSK väljendas oma arvamuses ⁽⁵⁾ tarbekaupade müügi ja nende juurde kuuluva garantii teatud aspekte käsitleva direktiivi kohta ⁽⁶⁾, kus on rõhutatud toodete garantiiga seotud aspekte, on endiselt asjakohane, eriti kommertsgarantii ja seadusliku garantii suhteid ja nende teostamise protseduure puudutav kriitika.

11.5.10.1 Nüüd tuleks kaaluda mitte ainult selle kohaldamisala laiendamist müügijärgsele teenindusele ⁽⁷⁾, vaid ka — ja eelkõige — komisjoni väga tähelepanelikku järelvalvet, kuidas direktiivi liikmesriikides üle võetakse, arvestades selle režiimi keerukust ja seda, kui raske on seda ühendada siseriiklike seadusandlustega.

11.5.11 Üks valdkond, mille osas oodati väga komisjoni arvamust tarbijakaitse rohelise raamatu ⁽⁸⁾ järel, on just **ebaasuste kaubandustavade** valdkond.

11.5.11.1 Ometi, oma selleteemalises arvamuses ⁽⁹⁾ on EMSK juba jaganud oma pettumust ja sügavat muret ettevalmistatavale vahendile antud suuna ja suuniste osas.

⁽¹⁾ Vt KOM(2004) 911 lõplik, 12.3.2004 ja EMSK aramus, mida praegu töötavad välja hr RETUREAU ja pr DAVISON.

⁽²⁾ Vt KOM(2004) 341 lõplik ja EMSK väljatöötamisel olev aramus, mille raportöör on sama käesoleva arvamuse omaga.

⁽³⁾ Vt komisjoni teatis Euroopa lepinguõigusest (KOM(2001) 398 lõplik, 11.7.2001) ja EMSK aramus, raportöör hr RETUREAU, EÜT C 241, 7.1.02.

⁽⁴⁾ Vt koostatav omaalgatuslik aramus kindlustuslepingute kohta (INT/202), mille raportöör on sama kui käesoleval arvamusel.

⁽⁵⁾ Aramus 743/94, 1. juuni 1994, raportöör: hr PROUMENS, EÜT C 295, 22.10.94.

⁽⁶⁾ Direktiiv 1999/44/EÜ, 25.5.1999, EÜT L 171, 7.7.99.

⁽⁷⁾ Nagu nähti ette juba komisjoni suurepärasest Rohelises raamatus (KOM(93) 509 lõplik, 15.11.1993 ja mille suunda direktiiv eirab.

⁽⁸⁾ KOM (2001) 531 lõplik, vt EMSK aramus 344/2002, raportöör pr DAVISON, EÜT C 125, 27.5.02.

⁽⁹⁾ EMSK aramus, 28.1.2004, raportöör: hr HERNÁNDEZ BATALLER, EÜT C 108, 30.4.04.

11.5.11.2 Tegemist on tõepoolest teemaga, mille edasist arengut peavad tarbijate esindajad, ja seda eelkõige uutes liikmesriikides, lähedalt ja erilise tähelepanuga jälgima.

11.5.12 Samuti on EMSK juba väljendanud oma rahuolematust määruse eelnõuga **müügi edendamise** kohta ⁽¹⁾, ja kinnitab siinkohal uuesti oma kõhklusi viimatimainitu lõpliku vormi ja selle kokkusobivuse suhtes ettepanekuga ebaausate kaubandustavade kohta, kartes, et koos moodustavad need kaks vahendit tagasimineku praeguse kaitsetaseme suhtes, selle asemel, et kaasa aidata tarbijate huvide suuremale edendamisele.

11.6 Ja lõpuks, **kohtukaebõiguse osas** tuleb EMSK hinnangul süvendada küsimust mitte ainult tarbijate kollektiivsete, hajutatud või individuaalsete huvide kaitsest ⁽²⁾, vaadates kiiremas korras üle ühenduse peatamishagide kohase direktiivi ⁽³⁾, et laiendada selle kohaldamisala nii, et võimaldada tõeline "class action" eesmärgiga edendada kahjude hüvitamist kaugemale lihtsalt ebaausa või seadusevastase tegevuse peatamisest, samuti üksikisikust tarbija seaduslikke huve konfliktisituatsioonis, eelkõige kiire ja üldiselt tasuta kohtukaebõiguse osas ⁽⁴⁾. Selles valdkonnas kinnitab EMSK veelkord oma panust mitte ainult konfliktide alternatiivse lahendamise viisidesse ⁽⁵⁾, vaid ka vahekohtumenetluse raames. Ta peab esmatähtsaks ka toetada riiklike asutusi toimingute ja tehnika tasandil nende vahendite loomisel ja elluviimisel erinevates liikmesriikides ⁽⁶⁾.

11.6.1 EMSK soovib võtta vastu siduv vahend, mis, lähimuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid kahjustamata, tagaks komisjoni sellekohastes soovitudes väljendatud eesmärkide täitmise ⁽⁷⁾, eelkõige tarbija vabaduse põhimõte ja protseduuri erapooletuse ja läbipaistvuse põhimõte, muutes kohustuslikeks säteteks praegu vaid lihtsalt soovitud, mille paktiline rakendamine ei ole muutunud üldiseks.

11.7 EMSK tervitab komisjoni hiljutisi algatusi justiitsalase koostöö osas, mille hulgast võib välja tuua määrused maksujõuetuse kohta ⁽⁸⁾ ja kohtualluvuse valdkonnas kohaldatava õiguse (Brüsseli konventsioon) ⁽⁹⁾, samuti määruse ettepaneku mittelepingulistele kohustustele kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) ⁽¹⁰⁾, roheline raamatu Rooma Konventsiooni muudatuste kohta lepinguliste kohustuste osas ühenduse määrustikus (Rooma I) ⁽¹¹⁾, või näiteks nõukogu määruse, **millega kehtestatakse ühenduse tegevuse üldraamistik lihtsustamaks Euroopa kohtupiirkonna teostamist tsiviilasjades** ⁽¹²⁾. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles jätkama ühtse kohtupiirkonna loomist, mis on ühtse turu teostamise menetlusõiguse aspektide peamine struktureeriv element, millel on laienenud ELis üha olulisem roll.

⁽¹⁾ EÜT C 221, 17.9.02, komisjoni määruse ettepaneku (KOM(2001) 546 lõplik, 02.10.2001) kohta.

⁽²⁾ 71 % küsitletud instantsidest leidsid, et kohtukaebõiguse mehhanismid on olemas ja vaid 29 % vastasid, et spetsiaalset mehhanisme ei ole; nende efektiivust hindab kohaseks 58 % ja 35 % peab neid väheefektiivseteks.

⁽³⁾ Direktiiv 98/27/EÜ, 19.5.1998, EÜT L 166, 11.6.98, mis praegu eksisteerib konsolideeritud kujul (KOM(2003) 241 lõplik, 12.5.2003).

⁽⁴⁾ Mis puudutab tarbijakaitseorganisatsioonide kohtukuludest vabastamist, siis 73 % küsitletud instantsidest vastas, et seda ei esine.

⁽⁵⁾ EMSK arvamus roheline raamatu kohta tsiviil- ja kaubandusõiguse vaidluste lahendamise alternatiivsetest viisidest (KOM(2002) 196, 19.04.2002), raportöör: hr MALOSSE, ELT C 85, 8.4.03. EMSK ootab aruannet REJE (Euroopa kohtuväline võrgustik) toimimise kohta, kuid juhib juba praegu tähelepanu vajadusele muuta see tõhusamaks.

⁽⁶⁾ 78 % küsitletud instantsidest leidsid, et need mehhanismid on olemas ja 33 % vastasid eitavalt.

⁽⁷⁾ Soovitus 98/257/EÜ, 30. mai 1998 tarbimisega seotud konfliktide kohtuvälise lahendamise eest vastutavatele organisatsioonidele kohaldatavate põhimõtete kohta, EÜT L 115, 17.4.98 ja soovitus 2001/310/EÜ, 4. aprill 2001, EÜT L 109, 19.4.01.

⁽⁸⁾ Nõukogu dokumendid 9179/99 + Corr 1- 99/00806, (EMSK arvamus, raportöör: hr RAVOET, EÜT C 75, 15.3.00) ja millest on nüüdseks saanud määrus (EÜT L 160/1, 30.6.00).

⁽⁹⁾ Määrus EÜ 44/2001 (EÜT L 12, 16.1.01).

⁽¹⁰⁾ KOM(2003) 427 lõplik, 22.7.2003.

⁽¹¹⁾ KOM(2002) 654 lõplik, mille kohta esitati arvamus, mille raportöör oli sama kui käesoleval arvamusel (EMSK arvamus 88/2004, ELT C 108, 30.4.04).

⁽¹²⁾ KOM(2001) 705 lõplik, 5.11.2001, mis oli aluseks arvamusele, mille raportöör oli hr ATAÏDE FERREIRA (EÜT C 36, 8.2.02).

12. Järeldused

12.1 Tarbijate soodustamine, osalemine ja tarbijakaitse peavad olema kõigi Euroopa Liidu poliitikate pidevaks eesmärgiks kui tõeline Euroopa kodakondsuse juurde kuuluv õigus.

12.2 ELi laienemisega pärast üle kümne uue liikmesriigi liitumist, kus tarbijakaitse on enamasti alles küllalt uus teema, tuleks uuesti läbi mõelda kogu tarbijapoliitika selle kohandamise seisukohalt uue reaalsusega, milleks on ligi 500 miljoni tarbijaga turg.

12.3 Euroopa Liit ja tema institutsioonid peavad mängima otsustavat rolli prioriteetide püstitamisel seadusandliku ja institutsionaalse raamistiku ning tegevusprogrammide ümberformuleerimiseks, et tagada tõhus tarbijapoliitika, mis võimaldaks neid eesmärke täide viia.

12.4 EMSK pakub käesoleva omaalgatusliku arvamusega oma panust sellise poliitika määratlemisel, olles kodanikuühenduste huvide vahendaja ja arvestades eelkõige uute liikmesriikide esindajate osalemist.

12.5 EMSK on seisukohal, et kohesed prioriteetid tarbijapoliitika osas on:

- Ühenduse õigustiku konsolideerimine lihtsustamise ja kodifitseerimise võtmes;
- Välja antud ja kohaselt ülevõetud õiguse efektiivne kohaldamine ja selle range kontroll;
- Ebaausate kaubandustavade raamdirektiivi teostamine;
- Kiireloomuline pingutus tarbijate parema teavitamise ja koolitamise suunas;
- Tarbijakaitsepoliitika tõhus integreerimine muudesse poliitikatesse ühenduse ja siseriiklikul tasandil;
- Tarbijate esindusorganisatsioonide toetamine toodete analüüsimisel ja infovahetus nende kvaliteedi kohta.

12.6 EMSK rõhutab, et tugevate ja sõltumatute tarbijate esindusorganisatsioonide olemasolu on efektiivse tarbijakaitse, tarbijate soodustamise ja osalemise poliitika aluseks.

12.7 EMSK hinnangul tuleb sellel eesmärgil tagada, et tarbijaorganisatsioonid saaksid kohast toetust nende meetmete, programmide, projektide ja algatuste teostamiseks.

12.8 EMSK hinnangul võib tarbijaorganisatsioonide esindatuse ja osalemise kriteeriumide määratlemine otsustavalt kaasa aidata tarbijapoliitika efektiivsuse suurenemisele.

12.9 EMSK on seisukohal, et tuleb järk-järguliselt ja unustamata vajadust hoida kõnealuseid huvisid tasakaalus jätkata käsilolevat seadusandlikku tegevust ja võtta ette uusi seadusandlikke algatusi, eristades järgmisi valdkondi:

- Teenuste ohutus ja vastutus seoses ebakvaliteetse teenuse osutamisega;
- Peamised üldhuviteenused;
- Tervisekaitse ja ohutus;
- Suurenenud turvalisus elektrooniliste maksete tegemisel ja interneti kasutamisel;
- Perekondade ülemäärane võlgnevus;
- Maksevahendid;
- Lepinguõigus;
- Kohtukaebedõigus ja ühtne kohtupiirkond.

12.10 Lisaks on EMSK seisukohal, et ühenduse juba olemasolev seadusandlus tuleks üle vaadata ja muuta selle erinevad elemendid võrreldavaks, et seda kohandada uue laienenud turuga, rõhutades erilist järgmisi valdkondi:

- Tootja vastutus;
- Koduuksemüük, kaugmüük, elektrooniline kaubandus ja müügiarendus;
- Ebaõiglased lepingutingimused;
- Tarbijakrediit;
- Garantii toodete müügil ja teenuste osutamisel.

12.11 EMSK kordab oma ettepanekut luua Euroopa tarbijaid puudutavate küsimuste uurimisinstituut, mille ülesandeks oleks hankida tarbijapoliitika jaoks vajalik teadmistebaas ⁽¹⁾.

12.12 EMSK kutsub liikmesriike üles vaatlema tarbijate soodustamist, kaitset ja osalemist prioriteedina, mida tuleb arvestada kõigis oma poliitikates.

12.13 EMSK soovib komisjonil tarbijapoliitika uute suuniste määramisel silmas pidada käesolevas arvamuses väljendatud soovitusi ja ettepanekuid ja anda regulaarselt välja aruandeid tarbimise ja tarbijate olukorra kohta Euroopas.

Brüssel, 10. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ EMSK arvamus, 26.02.2003, raportöör: pr DAVISON, ELT C 95, 23.4.03 teemal "Tarbijapoliitika strateegia 2002–2006"; EMSK arvamus, 17.7.2003, raportöör: hr HERNÁNDEZ BATALLER, ELT C 234, 30.9.03 teemal "Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse ettepanek, millega püstitatakse üldraamistik ühenduse tarbijapoliitika toetuseks rakendatavate meetmete finantseerimiseks aastatel 2004–2007".

LISA

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusele

Järgmine muudatusettepanek lükati tagasi, ent sai vähemalt neljandiku kõigist antud häältest.

Punkt 12.5

Lisada prioriteetide nimekirja järgmine:

“- võimalus lahendada tarbijakaitse probleeme väljaspool oma riiki oma emakeeles oma riigi tarbijakaitseametniku vahendusel.”

Motivatsioon

Praegu on tarbijal keelebarjääride ja menetluskulu või –kitsenduste mittetundmise tõttu keeruline oma õigust mõnes muus ELi liikmesriigis kasutada, näiteks kui Madalmaades eiratakse mõne lätlase tarbijaõigusi või vastupidi.

Hääletustulemus:

Poolt: 23

Vastu: 43

Erapooletuid: 3.
